

**ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα
«ΔΙΚΑΙΟ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**«ΣΥΣΤΑΣΗ & ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ &
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Νομική και Ηθική Προσέγγιση».

**Νάσος Ν. Νικολόπουλος
(01247120M051)**

Αθήνα, 2/2022

Τριμελής Επιτροπή

Αντώνιος Χάνος, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Ισμήνη Κριάρη-Κατράνη, Ομότιμη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

**Φερενίκη Παναγοπούλου-Κουτνατζή, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου
Πανεπιστημίου**

Copyright © Νάσος Νικολόπουλος, 2022

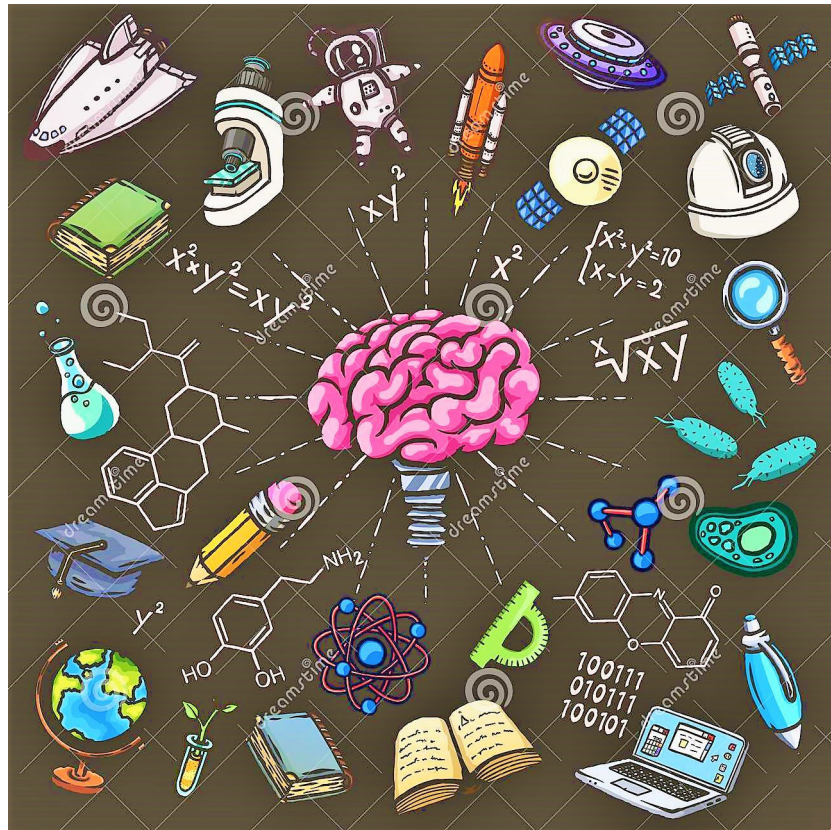
All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

The more I study, the more insatiable do I feel my genius for it to be.

AUGUSTA ADA BYRON KING, THE COUNTESS OF LOVELACE (ADA LOVELACE)

Όσο περισσότερο μελετώ, τόσο πιο ακόρεστη γίνεται η σκέψη μου.

ΕΪΝΤΑ ΛΑΒΛΕΪΣ, ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΛΟΡΔΟΥ ΜΠΑΪΡΟΝ, ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΣ (1815-1852)

Πηγή εικόνας: <https://www.istockphoto.com/vector/scientific-conceptual-set-gm1014501670-273096020> (Dreamstime)

Αφιερωμένο στην οικογένειά μου για την υπομονή και τη στήριξή της.

Αντίδωρο στους συνοδοιπόρους της πορείας 13 ετών στον κόσμο της έρευνας και του ιστού της.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία επιδιώκει να παρουσιάσει το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο σύστασης και λειτουργίας δημόσιων ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων στην Ελλάδα. Στην πορεία της παρουσιάζονται, αναλύονται και σχολιάζονται το κατ' άρθρο 16§1 Σ συνταγματικό πλαίσιο άσκησης του δικαιώματος στην επιστημονική έρευνα, οι διαστάσεις του «*τριγώνου της γνώσης*», οι διαχρονικές νομοθετικές διατάξεις σύστασης και λειτουργίας των ερευνητικών οργανισμών σε θεσμικό και λειτουργικό επίπεδο, οι πτυχές της ερευνητικής ηθικής και δεοντολογίας, η αλληλεπίδραση μεταξύ της έρευνας και του δικαίου προστασίας δεδομένων σε νομοθετικό και πρακτικό επίπεδο, καθώς και οι τρόποι αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της έρευνας με επικέντρωση στην ίδρυση τεχνοβλαστών (spin-off). Στο ανωτέρω πλαίσιο, λόγω του ότι ο κύριος όγκος της έρευνας διεξάγεται μέσω των ΑΕΙ, ως τον έτερο πόλο του ερευνητικού ιστού, γίνονται αναφορές και στο δίκαιο της ανώτατης εκπαίδευσης και τις διέπουσες τα μέλη ΔΕΠ νομοθετικές διατάξεις.

ABSTRACT

Establishment and Operation of Public Research and Technological Entities in Greece – A Legal and Ethics Approach

The present essay seeks to present the current legal framework governing the establishment and operation of public research and technological entities in Greece. In its course are presented, analyzed and commented the constitutional framework for the exercise of the right to scientific research, the dimensions of the "*triangle of knowledge*", the intertemporal legal provisions for the establishment and operation of research organizations on institutional and operational level, aspects of research ethics and morality, the interaction between research and data protection on legislative and practical level, and the methods research results exploitation with focus on spin-offs. In the above context, due to the fact that the main volume of research is conducted through universities, as the other pole of the research grid, references are made to the law of highest education and the laws governing the faculty members.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- 1.1 Το πλαίσιο της παρούσης μελέτης
 - 1.1.1 Ο ερευνητικός ιστός
 - 1.1.2 Το νομοθετικό πλαίσιο
 - 1.1.3 Το συνταγματικό έρεισμα της επιστημονικής έρευνας
 - 1.1.3.1 Η ΣτΕ 2084/1999
 - 1.1.4 Η έννοια του ερευνητή
 - 1.1.5 Η νομοθετική σύγκλιση ερευνητικής δραστηριότητας μελών ΔΕΠ και ερευνητών
 - 1.1.6 Το πλαίσιο σύστασης ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων
 - 1.1.7 Το πλαίσιο λειτουργίας των ερευνητικών φορέων υπό το καθεστώς του Ν. 4310/2014 και του Ν. 4485/2017
 - 1.1.8 Επιστημονική έρευνα και προστασία προσωπικών δεδομένων
 - 1.1.9 Επιστημονική έρευνα υπό το πρίσμα ηθικής και δεοντολογίας
 - 1.1.10 Η σύσταση τεχνοβλαστών (spin-off)
- 1.2 Το «*Τρίγωνο της Γνώσης*» και το «*Τετράγωνο της ανάπτυξης της Οικονομίας της Γνώσης*»
 - 1.2.1 Η διάσταση της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης
 - 1.2.2 Η διαμόρφωση του ερευνητικού ιστού στην πορεία του χρόνου

2. ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΕΡΕΙΣΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

(Άρθρο 16§1 Σ)

- 2.1 Το περιεχόμενο του άρθρου 16§1 Σ
 - 2.1.1 Οι έννοιες της επιστήμης, της έρευνας και της διδασκαλίας
- 2.2 Η Συνταγματική προστασία
- 2.3. Οι φορείς του δικαιώματος στην επιστημονική έρευνα
 - 2.3.1 Η ΣτΕ 1043/1989
 - 2.3.1 Η εντός των ΑΕΙ κι ερευνητικών φορέων διενεργούμενη έρευνα
- 2.4 Η ελευθερία άσκησης επιστημονικής έρευνας και η ελεύθερη άσκηση επιστημονικής έρευνας
- 2.5. Συμπεράσματα

3. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ & ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- 3.1 Η πορεία διαμόρφωσης του Ερευνητικού Ιστού
 - 3.1.1 Η πορεία διαμόρφωσης του χώρου ανώτατης εκπαίδευσης
- 3.2 Η πορεία διαμόρφωσης των Ειδικών Λογαριασμών Κονδυλίων Έρευνας
- 3.3 Το νομοθετικό πλαίσιο διεξαγωγής της έρευνας υπό το Ν. 1514/1985
- 3.4 Τα Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα
 - 3.4.1 Τα ΕΠΙ και το ζήτημα υπαγωγής τους στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης
 - 3.4.2 Η νομολογιακή προσέγγιση επί του ζητήματος
 - 3.4.3 Συμπεράσματα
- 3.5 Τα Επιστημονικά και Τεχνολογικά Πάρκα
 - 3.5.1 Ορισμοί & συγκριτική θεώρηση αντίστοιχων δομών
 - 3.5.2 Σκοποί και μέσα επίτευξής τους στο πλαίσιο Επιστημονικών και Τεχνολογικών Πάρκων

**4. ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΣΥΣΤΑΣΗΣ & ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ
(Ν. 4310/2014 & Ν. 4485/2017)**

- 4.1 Σκοπός του Ν. 4310/2014
- 4.2 Χρήσιμοι Ορισμοί Ν. 4310/2014
- 4.3 Πεδίο Εφαρμογής Ν. 4310/2014
- 4.4 Σύσταση Ερευνητικών Κέντρων κατά Ν. 4310/2014
- 4.5 Οι αποτελούντες τον ερευνητικό ιστό φορείς – οργανισμοί κατά Ν. 4310/2014
 - 4.5.1 Άρθρο 13Α Ν. 4310/2014 – Ερευνητικά Κέντρα – Ινστιτούτα – Τεχνολογικοί Φορείς
 - 4.5.1.1 «Αθηνά – Ερευνητικό Κέντρο Καινοτομίας στις Τεχνολογίες της Πληροφορίας, των Επικοινωνιών και της Γνώσης»
 - 4.5.1.2 Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών (Ε.Α.Α.)
 - 4.5.1.3 Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Ε.Ι.Ε.)
 - 4.5.1.4 Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (Ε.Κ.Ε.Τ.Α.)
 - 4.5.1.5 Εθνικό Κέντρο Έρευνας Φυσικών Επιστημών «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»
 - 4.5.1.6 Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.)
 - 4.5.1.7 Ελληνικό Ινστιτούτο ΠΑΣΤΕΡ (Ε.Ι.Π.)
 - 4.5.1.8 Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.)
 - 4.5.1.9 Ερευνητικό Κέντρο Βιοϊατρικών Επιστημών «Αλέξανδρος Φλέμινγκ» (Ε.ΚΕ.Β.Ε. Α. Φλέμινγκ)
 - 4.5.1.10 Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας (Ι.Τ.Ε.)
 - 4.5.2. Τεχνολογικοί Φορείς
 - 4.5.2.1 Εθνικό Δίκτυο Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας – ΕΔΥΤΕ Α.Ε. (GRNET), πρώην Εθνικό Δίκτυο Έρευνας και Τεχνολογίας (ΕΔΕΤ)
 - 4.5.2.2 Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας (ΕΕΑΕ)
 - 4.5.2.3 Επιστημονικό Πάρκο Πατρών Α.Ε.
 - 4.5.2.4 Κέντρο Διάδοσης Επιστημών και Μουσείο Τεχνολογίας (ΝΟΗΣΙΣ).
 - 4.5.3 Οι λοιποί φορείς του άρθρου 13Α υπαγόμενοι εν μέρει στην εφαρμογή του Ν. 4310/2014.
 - 4.5.3.1 Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός – ΔΗΜΗΤΡΑ (ΕΛ.Γ.Ο. - ΔΗΜΗΤΡΑ).
 - 4.5.3.2 Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο
 - 4.5.3.3 Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών (ΙΙΒΕΑΑ)
 - 4.5.3.4 Μονάδα Έρευνας Ινστιτούτου Τεχνικής Σεισμολογίας και Αντισεισμικών Κατασκευών (ΙΤΣΑΚ) / «Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας» (Ο.Α.Σ.Π.)
- 4.6. Τα κανονιστικά κείμενα λειτουργίας των ερευνητικών φορέων υπό τον Ν. 4310/2014 και τον Ν. 4485/2017.
 - 4.6.1 Οργανισμός του Ερευνητικού Κέντρου (υπό τη μορφή Προεδρικού Διατάγματος) – Άρθρο 19 Ν. 4310/2014:
 - 4.6.2 Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας του Ερευνητικού Κέντρου (ΥΑ δημοσιευτέα σε ΦΕΚ) – Άρθρο 19 Ν. 4310/2014:
 - 4.6.3 Οδηγός Χρηματοδότησης και Διαχείρισης (Απόφαση ΔΣ Αναρτητέα στο Διαδίκτυο και στη Διαύγεια)
- 4.7 Το πλαίσιο λειτουργίας των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων υπό το καθεστώς του Ν. 4485/2017
 - 4.7.1 Το πλαίσιο προ ψήφισης των διατάξεων του Ν. 4485/2017
 - 4.7.2 Οι στόχοι της αναληφθείσης νομοθετικής πρωτοβουλίας του Ν. 4485/2017
 - 4.7.3 Οι Ειδικοί Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ) υπό τον Ν. 4485/2017

- 4.7.3.1 Σύσταση – Διοίκηση – Αρμοδιότητες Οργάνων Διοίκησης
- 4.7.3.1.2 Ζήτημα της νομικής προσωπικότητας των ΕΛΚΕ ΑΕΙ και ερευνητικών ΝΠΔΔ, και η οικονομική τους αντιμετώπιση
- 4.7.4 Η διαχείριση έργων από ερευνητικούς φορείς υπό το Ν. 4485/2017
- 4.7.4.1 Η έννοια και η λειτουργία του Διατάκτη
- 4.7.4.2 Η Μονάδα Οικονομικής και Διοικητικής Υποστήριξης (ΜΟΔΥ)
- 4.7.4.3 Η οικονομική και δημοσιονομική διαχείριση από την Μονάδα Οικονομικής και Διοικητικής Υποστήριξης υπό το Ν. 4485/2017
- 4.7.5 Συμπεράσματα αναφορικά με τις παρουσιασθείσες διατάξεις του Ν. 4485/2017

5. ΗΘΙΚΗ & ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

- 5.1 Έννοια της Ηθικής & Δεοντολογίας
- 5.2 Μορφές Ελέγχου Τήρησης Αρχών Ηθικής & Δεοντολογίας
- 5.2.1 Επιτροπές Ηθικής & Δεοντολογίας της Έρευνας (Ν. 4521/2018)
- 5.2.1.1 Η νομική φύση της γνωμοδότησης της ΕΗΔΕ και οι συνέπειες του χαρακτηρισμού της
- 5.2.1.2 Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα και το δικαίωμα της πληροφόρησης στο πλαίσιο λειτουργίας των ΕΗΔΕ και της εκτέλεσης ερευνητικών δραστηριοτήτων
- 5.2.1.3 Απόφαση Breyer (Υπόθεση T-158/19) – Δικαστήριο της Ένωσης
- 5.2.1.4 Συμπεράσματα
- 5.3 Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής και Τεχνοηθικής
- 5.4 Ηθική & Δεοντολογία στο πλαίσιο Ευρωπαϊκών Χρηματοδοτήσεων

6. ΕΡΕΥΝΑ και ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

- 6.1 Το πλαίσιο προστασίας προσωπικών δεδομένων στην επιστημονική έρευνα (Ν. 2472/1999, ΓΚΠΔ και Ν. 4624/2019)
- 6.1.1 Η συνταγματική θεώρηση
- 6.1.3 Αρχαιοθήκη κι επεξεργασία για επιστημονικούς, ερευνητικούς και στατιστικούς σκοπούς
- 6.2 Τα εφαρμοστέα μέτρα διασφάλισης των δικαιωμάτων των υποκειμένων κατά την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο επιστημονικής έρευνας
- 6.3 Πρακτική προσέγγιση του ζητήματος διαχείρισης και προστασίας προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο άσκησης ερευνητικής δραστηριότητας στο πλαίσιο εκτελούμενων από ερευνητικούς φορείς προγραμμάτων
- 6.4 Συμπεράσματα

7. ΑΞΙΟΠΟΙΣΗ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ – ΤΕΧΝΟΒΛΑΣΤΟΙ

- 7.1 Εισαγωγή
- 7.2 Η διαχρονική νομοθετική πορεία ρύθμισης των τεχνοβλαστών
- 7.3 Ο Ν. 4864/2021
- 7.3.1 Σκοπός & Πεδίο Εφαρμογής
- 7.3.2 Διαδικασία ίδρυσης τεχνοβλαστού
- 7.3.2.1. Η υποβαλλόμενη πρόταση – Η παρεχόμενη γνώμη – Το πλαίσιο λήψης απόφασης

- 7.3.3.2. Η εγκριτική απόφαση και η σύμβαση του τεχνοβλαστού**
7.4 Κίνητρα – Εθνικό Μητρώο Νεοφυών Επιχειρήσεων

8. ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Το πλαίσιο της παρούσης μελέτης

1.1.1 Ο ερευνητικός ιστός

Σκοπός της παρούσης μελέτης είναι η παρουσίαση κι ανάλυση του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου σύστασης και λειτουργίας των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων στην Ελλάδα, αυτού που έχει επικρατήσει να καλείται ως ο **ερευνητικός ιστός**¹ ή **Εθνικός Χώρος Έρευνας**², ο οποίος προσβλέπει στη δημιουργία ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου έρευνας, εντός του οποίου η Ένωση θα υλοποιήσει τη δέσμευση για ενίσχυση των επιστημονικών και τεχνολογικών ερεισμάτων της κι εντός του οποίου οι ερευνητές, οι επιστημονικές γνώσεις και οι τεχνολογίες κυκλοφορούν ελεύθερα³.

1.1.2 Το νομοθετικό πλαίσιο

Στην πορεία της παρουσίασης θα αναλυθούν οι κρίσιμοι ορισμοί του ισχύοντος και διαχρονικού σχετικού νομοθετικού πλαισίου, θα παρουσιαστούν

1 Ο όρος απαντάται στην αιτιολογική έκθεση του Ν. 3653/2008 «Θεσμικό πλαίσιο έρευνας και τεχνολογίας και άλλες διατάξεις». Περιέχεται, επίσης, σαφέστερα στο τεθέν τον 1/2012 σε δημόσια διαβούλευση Σχέδιο Νόμου με τον τίτλο «Ελληνικό Σύστημα Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης & Καινοτομίας – Αναγκαιότητα αναδιάρθρωσης Ερευνητικού Ιστού – Ακολουθούμενη προσέγγιση» τον 1/2012, διαθέσιμο σε <http://www.opengov.gr/ypepth/?p=1128>. Τα 15 προτεινόμενα άρθρα και το συνοδευτικό αυτών κείμενο, εν είδει αιτιολογικής έκθεσης, ουδέποτε αποτέλεσαν ενιαίο νομοθέτημα, μέρος αυτών, σχετικά με τη συγχώνευση ερευνητικών φορέων περιελήφθη στο άρθρο 5 του Ν. 4051/2012 (εφαρμοστικό νόμο του Μνημονίου), μέρος δε των υπολοίπων περιελήφθη στον Ν. 4310/2014. Απαντάται, της, και στα επόμενα σχετικά με την έρευνα νομοθετήματα αλλά και σε διοικητικά έγγραφα της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας, ήδη Καινοτομίας.

2 Αιτιολογική Έκθεση Ν. 4310/201», σελ 1, «[...] Μια τέτοια πολιτική για την έρευνα και την καινοτομία, κάτω από τις παρούσες δυσμενείς συνθήκες και μέσα σ' έναν μεταβαλλόμενο κόσμο, ο οποίος χαρακτηρίζεται από την επιταχυνόμενη παγκοσμιοποίηση της έρευνας και της τεχνολογίας και από τη συνεχή εμφάνιση νέων επιστημονικών και τεχνολογικών δυνάμεων, δύναται να σχεδιαστεί και να υλοποιηθεί μόνο με τη δημιουργία ενός **Εθνικού Χώρου Έρευνας**, που θα αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο μιας κοινωνίας της γνώσης. Μιας κοινωνίας της γνώσης, όπου η εκπαίδευση, η έρευνα, η κατάρτιση και η καινοτομία θα κινητοποιούνται πλήρως με σκοπό την επίτευξη των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων και την εκπλήρωση των προσδοκιών των πολιτών της. Σ' αυτόν όμως τον Εθνικό Χώρο Έρευνας πρέπει να εξασφαλιστεί ότι θα κυκλοφορούν ελεύθερα οι ερευνητές, οι τεχνολογίες και η γνώση, ότι θα γίνεται αποτελεσματικός συντονισμός των εθνικών και περιφερειακών ερευνητικών δραστηριοτήτων, προγραμμάτων και πολιτικών, και, τέλος, ότι θα αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες υλοποιούμενες με την αξιοποίηση χρηματοδοτήσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο Εθνικός Χώρος Έρευνας πρέπει να μετατραπεί σε βασικό σημείο αναφοράς...»

3 Άρθρα 179-181, 187 της Ενοποιημένης Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΣΛΕΕ - πρώην άρθρα 163-165, 171 της ΣΕΚ).

ζητήματα εφαρμογής και τροποποιήσεων διαχρονικού δικαίου κι αλληλουχίας διατάξεων παρελθουσών και ισχυουσών, προκειμένου να εξαχθούν σχετικά συμπεράσματα σχετικά με τους σκοπούς και τις ασκούμενες πολιτικές στον τομέα της επιστημονικής έρευνας. Νομοθετικά το πεδίο μοιάζει, μάλλον, περιορισμένο, ερειδόμενο στις ρυθμίσεις για την πανεπιστημιακή έρευνα και τη διενεργούμενη σε ερευνητικούς φορείς, ήτοι στα δύο κύρια πεδία υλοποίησής της. Πλην όμως, στην πραγματικότητα οι σχετικές με το αντικείμενο διατάξεις είναι διάσπαρτες, συχνά αποσπασματικά και συγκυριακώς τροποποιούμενες και καλύπτουσες ευρύ πλαίσιο ζητημάτων.

1.1.3 Το συνταγματικό έρεισμα της επιστημονικής έρευνας

Δεδομένου του περιεχομένου του άρθρου 16 του Συντάγματος σχετικά με την ελεύθερη άσκηση του δικαιώματος στην επιστημονική έρευνα και την κατοχύρωση της ακαδημαϊκής ελευθερίας αλλά και του γεγονότος ότι τα πανεπιστήμια, Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα υπό την εκάστοτε δομή τους⁴, αποτέλεσαν την κοιτίδα

4 Κατ' άρθρο 3 του ισχύοντος Ν. 4485/2017 «Οργάνωση και λειτουργία της ανώτατης εκπαίδευσης, ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις» υπό τον τίτλο «Ακαδημαϊκές ελευθερίες – Αναβάθμιση της ποιότητας του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος» αναφέρεται ότι «1. Στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.) κατοχυρώνεται και προστατεύεται η ακαδημαϊκή ελευθερία στην έρευνα και τη διδασκαλία, η οποία αποτελεί θεσμική εγγύηση της αδέσμευτης και απαραβίαστης επιστημονικής σκέψης, έρευνας και διδασκαλίας.

2. Η ακαδημαϊκή ελευθερία, καθώς και η ελεύθερη έκφραση και διακίνηση των ιδεών, προστατεύονται σε όλους τους χώρους των Α.Ε.Ι., έναντι οποιουδήποτε προσπαθεί να τις καταλύσει ή περιορίσει».

Ενώ κατ' άρθρο 4 υπό τον τίτλο «Αποστολή ΑΕΙ» προβλέπεται ότι «1. Τα Α.Ε.Ι. έχουν ως αποστολή:

α) να παράγουν και να μεταδίδουν τη γνώση με την έρευνα και τη διδασκαλία, να προετοιμάζουν τους φοιτητές για την εφαρμογή της και να καλλιεργούν τις τέχνες και τον πολιτισμό,

β) να συμβάλλουν στη διά βίου μάθηση με σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας, περιλαμβανομένης και της διδασκαλίας από απόσταση, με βάση την επιστημονική και τεχνολογική έρευνα στο ανώτερο επίπεδο ποιότητας σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα κριτήρια,

γ) να αναπτύσσουν την κριτική ικανότητα και τις δεξιότητες των φοιτητών, να διαμορφώνουν τις απαραίτητες συνθήκες για την ανάδειξη νέων ερευνητών και να παρέχουν τις απαραίτητες γνώσεις και εφόδια στους αποφοίτους τους για την επιστημονική και επαγγελματική τους σταδιοδρομία,

δ) να ανταποκρίνονται στις αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας, να προωθούν τη διάχυση της γνώσης και την ανάπτυξη των τεχνών, την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας, καθώς και την καινοτομία, με προσήλωση στις αρχές της επιστημονικής δεοντολογίας, της βιώσιμης ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής, καθώς και να συμβάλλουν στο εθνικό σχέδιο για την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας στην κατεύθυνση της αειφορίας,

δημιουργίας, απόκτησης, εμβάθυνσης και διάδοσης της γνώσης, της επιστήμης και της τεχνολογίας, μέσω της διδασκαλίας και της διεξαγόμενης έρευνας από όλους τους συμμετέχοντες στη διαδικασία αυτή, ιδίως τα μέλη Διδακτικού κι Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ), η παρούσα εργασία θα εμβαθύνει και σε ζητήματα δικαίου ανωτάτης⁵ εκπαίδευσης και των θεμάτων των ακαδημαϊκών λειτουργιών σε σχέση με

ε) να προωθούν τη συνεργασία με άλλα εκπαιδευτικά Ιδρύματα και ερευνητικούς φορείς στην ημεδαπή και στην αλλοδαπή, την αποτελεσματική κινητικότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού, των φοιτητών και των αποφοίτων τους, συμμετέχοντας στην ευρωπαϊκή και στη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα,

στ) να συμβάλλουν στη διαμόρφωση υπεύθυνων πολιτών, ικανών να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις όλων των πεδίων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων με επιστημονική, επαγγελματική και πολιτιστική επάρκεια και υπευθυνότητα και με σεβασμό στις αξίες της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της κοινωνικής αλληλεγγύης, της ειρήνης και της ισότητας,

ζ) να αναπτύσσουν κοινούς, ανοικτούς πόρους στην εκπαίδευση, την έρευνα, την τεχνολογία και τον πολιτισμό.

2. Στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής αποστολής τους, τα Α.Ε.Ι. παρέχουν ποιοτική και ολοκληρωμένη εκπαίδευση, **σύμφωνα με τις τάσεις της σύγχρονης επιστήμης, της τεχνολογίας και των τεχνών, καθώς και της διεθνούς επιστημονικής πρακτικής.** Στο πλαίσιο αυτό, τα Τ.Ε.Ι. εστιάζουν στις εφαρμογές των σύγχρονων επιστημών, της τεχνολογίας και των τεχνών συνδυάζοντας την ανάπτυξη του κατάλληλου θεωρητικού υποβάθρου σπουδών με την υψηλού επιπέδου εργαστηριακή και πρακτική άσκηση.

3. Για την εκπλήρωση της αποστολής τους, τα Ιδρύματα οργανώνονται και λειτουργούν με κανόνες και πρακτικές που διασφαλίζουν την τήρηση και προάσπιση ιδίως των αρχών:

α) της ελευθερίας στην έρευνα και τη διδασκαλία,

β) της ερευνητικής και επιστημονικής δεοντολογίας,

γ) της ποιότητας της εκπαίδευσης,

δ) της ποιότητας των υπηρεσιών τους, της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας στη διαχείριση του προσωπικού, των πόρων και των υποδομών τους,

ε) της διαφάνειας στο σύνολο των δραστηριοτήτων τους,

στ) της αμεροληψίας των οργάνων τους κατά την άσκηση του έργου τους και κατά τη λήψη ατομικών και συλλογικών αποφάσεων,

ζ) της αξιοκρατίας στην επιλογή και εξέλιξη του προσωπικού τους,

η) της ίσης μεταχείρισης μεταξύ των φύλων και του σεβασμού κάθε διαφορετικότητας.

4. Οι ειδικότερες αρχές και κανόνες λειτουργίας, η οργάνωση και οι επιμέρους στόχοι κάθε Ιδρύματος, μέσα στο πλαίσιο που καθορίζει ο παρών νόμος, ορίζονται με τον Οργανισμό και τον Εσωτερικό Κανονισμό λειτουργίας του, σύμφωνα με τα άρθρα 7 και 8, αντίστοιχα».

5 ΦΟΥΝΤΕΔΑΚΗ ΠΗΝΕΛΟΠΗ, «Ο νόμος 3549: η απαραίτητη ψιμυθίωση και η μεταρρύθμιση σε μετάβαση», *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 17-18/2007. «Τα ζητήματα που εγείρονται από το σύνολο της νομοθεσίας περί ανώτατης εκπαίδευσης είναι περισσότερο ζητήματα επιλογών πανεπιστημιακής πολιτικής, σκοπιμότητας και γενικότερου εκπαιδευτικού σχεδιασμού και λιγότερο ζητήματα νομιμότητας και συνταγματικότητας. Τα ελλείμματα που εμφανίζει η άσκηση νομοθετικού έργου, γενικότερα, είναι βέβαιο ότι ισχύουν απολύτως και για τη θεματική που εδώ απασχολεί. Έτσι, η έλλειψη κωδικοποίησης επί είκοσι έτη, η ανασφάλεια δικαίου, οι αντιφατικές ρυθμίσεις και οι

τα ερευνητικά τους καθήκοντα, τα οποία συνιστούν μια ζωντανή και δημιουργική διάσταση της ακαδημαϊκής λειτουργίας, αποτελώντας αναγκαίο όρο εξέλιξης κι εμβάθυνσης της διδακτικής διάστασης.

Αυτό είναι απαραίτητο, διότι οι σαφώς μεταγενέστερα των πανεπιστημίων ιδρυθέντες ερευνητικοί φορείς ρυθμίστηκαν σε μεγάλο βαθμό κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν των πανεπιστημιακών δομών έρευνας⁶, κάτι το οποίο ίσχυσε και για την υπηρεσιακή κατάσταση των θεσμικών ερευνητών τους, χωρίς, όμως, να απολαύουν των αυτών θεσμικών εγγυήσεων. Στην πορεία του χρόνου υπήρξαν νομοθετικές τροποποιήσεις βάσει των κοινοβουλευτικώς καθοριζόμενων πολιτικών για την έρευνα, οι οποίες και θα αποτυπωθούν, με σκοπό την πληρότητα της παρουσίας και τη συγκριτική κατανόηση των σήμερα ισχυόντων.

1.1.3.1 Η ΣτΕ 2084/1999

Ενδεικτική η αναφορά της σκέψης 11 μιας από τις εμβληματικότερες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, μεταξύ των αρκετών, σε σχέση με το θεσμικό καθεστώς και πλαίσιο των ΑΕΙ, οι οποίες έχουν αχθεί ενώπιόν του. Η υπ' αριθμ. ΣτΕ **2080/1999**⁷ είναι χρήσιμη για εξαγωγή συμπερασμάτων, διότι περιγράφει το πλαίσιο διεξαγωγής της έρευνας σε ένα χρονικό σημείο εξαιρετικά όμοιο με το σημερινό, ως δομή, πλην όμως κατά το χρονικό σημείο έναρξης ουσιαστικών αλλαγών, με την προσπάθεια διασύνδεσης των ΑΕΙ και των ερευνητικών φορέων με την αγορά και την εισροή σημαντικότερων ευρωπαϊκών, κυρίως, πόρων στο πεδίο

πελατειακές προτιμήσεις διατρέχουν το πλέγμα του θεσμικού πλαισίου. Η συνταγματική διάταξη, άλλωστε, του άρθρου 16 αποτελεί τη μόνιμη πηγή τυπικών και ουσιαστικών προβλημάτων, που αναστέλλει σε μεγάλο βαθμό τις απόπειρες εξορθολογισμού και βελτίωσης του ισχύοντος ακαδημαϊκού συστήματος. Το μέγιστο πρόβλημα, όμως, είναι η αρχέγονη ιδεολογική φόρτιση που διαχέεται σε ευρύτατα τμήματα της κοινωνίας και συνιστά τον κεντρικό πυρήνα της αδυναμίας αντιμετώπισης όλων των μεγάλων θεσμικών ζητημάτων που συνδέονται με τη χρηματοδότηση δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών και την περίπλοκη διαχείρισή τους με επαγγελματικό τρόπο, που εξ αντικειμένου υπερβαίνει τις πραγματικές δυνατότητες άσκησης διοίκησης από το δημόσιο».

6 ΣΚΙΑΔΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Ειδικό Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας – Θεσμοί Ανάπτυξης για τη σύγχρονη Ανώτατη Εκπαίδευση, Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής, Εκδόσεις Σιδέρη, 2007, σελ. 21, με αναφορά στο ότι «Η σπουδαιότητα της έρευνας στη λειτουργία των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης είναι τόσο κρίσιμη που οδηγεί ακόμη και σε εξομοίωση της νομικής ή διοικητικής μεταχείρισης των ιδρυμάτων αυτών με τα Ερευνητικά Ιδρύματα και Κέντρα τα οποία προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία», το οποίο βεβαίως υλοποιήθηκε επακριβώς μόνο μετά την ψήφιση του Ν. 4485/2017 και την ενιαία αντιμετώπιση **ΕΛΚΕ Πανεπιστημίων [ΘΕΛΕΙ ΚΟΜΜΑ ΕΝΔΙΑΜΕΣΑ,]** και ερευνητικών οργανισμών.

7 Επί του ειδικότερου ζητήματος της απόφασης, **ΜΑΝΤΖΟΥΦΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ**, Η συνταγματικότητα των Προγραμμάτων Σπουδών Επιλογής και η έκταση του δικαστικού ελέγχου (παρατηρήσεις στη ΣτΕ 2820/1999), ΤοΣ, 2000/2, σελ. 311 **ΕΠ.**

ερευνητικών έργων και προγραμμάτων, ανταγωνιστικών και μη: «11. Εξ άλλου, με τις διατάξεις των παρ. 1, 2, 5 και 6 του άρθρου 16 του Συντάγματος, η ανώτατη εκπαίδευση, σκοπός της οποίας είναι η προαγωγή και μετάδοση της επιστημονικής γνώσεως με την έρευνα και τη διδασκαλία, παρέχεται από ίδια και αυτοτελή ιδρύματα, που αποτελούν ν.π.δ.δ., σύμφωνα αφενός μεν με την **αρχή της ακαδημαϊκής ελευθερίας** και αφετέρου την αρχή της πλήρους αυτοδιοικήσεως των ιδρυμάτων αυτών. Η αρχή της ακαδημαϊκής ελευθερίας **εγγυάται την αδέσμευτη επιστημονική σκέψη, έρευνα και διδασκαλία, και νοείται όχι μόνο ως ατομικό δικαίωμα του πανεπιστημιακού ερευνητή ή διδασκάλου, αλλά και ως οργανωμένη δραστηριότητα, αναπτυσσόμενη σύμφωνα με κανόνες που θεσπίζει και με οικονομικά μέσα που παρέχει το κράτος, μέσα στο πλαίσιο της λειτουργίας των Α.Ε.Ι.** Η ελευθερία αυτή είναι, ως προς το περιεχόμενο και τη μέθοδο της διδασκαλίας και της έρευνας, **απόλυτη και ισχύει έναντι πάντων, μη επιδεχόμενη άλλους περιορισμούς από εκείνους που απορρέουν από την υποχρέωση σεβασμού εκ μέρους του πανεπιστημιακού διδασκάλου ή ερευνητή των άλλων διατάξεων του Συντάγματος. Ο κοινός νομοθέτης έχει βέβαια την ευχέρεια να ορίσει το γνωστικό αντικείμενο της διδασκαλίας και της έρευνας, δεν επιτρέπεται όμως να θεσπίσει τέτοιους οργανωτικούς ή λειτουργικούς κανόνες, οι οποίοι, έστω και εμμέσως, συνεπάγονται περιορισμούς στην ακαδημαϊκή ελευθερία** (ΣτΕ Ολ. 2786/1984). Τούτου έπεται, ότι βασικό στοιχείο της ουσιαστικής ρυθμίσεως που πρέπει να περιέχεται σε νομοθετικό κείμενο το οποίο περιλαμβάνει εξουσιοδοτική διάταξη για τη ρύθμιση οργανωτικών θεμάτων της ανωτάτης εκπαιδεύσεως, όπως η θέσπιση νέας, παράλληλης προς την υφισταμένη, διαδικασίας αποκτήσεως πτυχίου, είναι η θέσπιση της διαρθρωτικής της δομής ώστε να δύναται να κριθεί το συνταγματικό κύρος της διατάξεώς της ενόψει των επιταγών του άρθρου 16».

1.1.4 Η έννοια του ερευνητή

Εντός της παγκόσμιας, ευρωπαϊκής αλλά και εθνικής εξελικτικής πορείας, συστάθηκαν ερευνητικοί κι αργότερα τεχνολογικοί φορείς με ιδιαίτερο νομοθετικό πλαίσιο, σκοπούς, χαρακτηριστικά, στόχους και θεραπευόμενα επιστημονικά πεδία κι ερευνητικές δραστηριότητες, στελεχωμένοι με προσωπικό αποτελούμενο από επιστήμονες υψηλών ακαδημαϊκών προσόντων, **τους ερευνητές**, συνεπικουρούμενους από τους συμπαραστάτες αυτών, το ειδικό επιστημονικό και τεχνικό προσωπικό, υπό τις εκάστοτε νομοθετικά οριζόμενες ονομασίες του.

Δυνάμει του Ν.1514/85 συντελέσθηκε στην Ελλάδα η αναδιοργάνωση του

πέραν των ΑΕΙ ερευνητικού ιστού, με τα προκύπτοντα Ερευνητικά Κέντρα και Ινστιτούτα να υπάγονται στην αρμοδιότητα της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Έρευνας και Τεχνολογίας. Παραλλήλως, θεσπίστηκε η επαγγελματική έννοια του θεσμικού επιστημονικού ερευνητή ως ιδιότητας ισότιμης λειτουργικά με εκείνη του μέλους ΔΕΠ, χωρίς όμως αντίστοιχες συνταγματικές εγγυήσεις, ενώ αξιολογήθηκαν και τοποθετήθηκαν σε βαθμίδες ερευνητών οι υπηρετούντες ερευνητές.

Κατ' άρθρο 15§2 ορίζεται ότι «Ερευνητές είναι επιστήμονες, κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος, που εργάζονται για την παραγωγή ή βελτίωση γνώσεων και την εφαρμογή τους για την παραγωγή προϊόντων, διατάξεων (*devices*), διαδικασιών, μεθόδων και συστημάτων, ενώ μπορούν να παρέχουν και εκπαιδευτικό και διοικητικό έργο. Ανάλογα με το ερευνητικό έργο τους, τη διεθνή αναγνώρισή τους και τη συμβολή τους στην εκμετάλλευση των επιστημονικών και τεχνολογικών γνώσεων, οι ερευνητές κατατάσσονται σε τέσσερις βαθμίδες: Α, Β, Γ και Δ».

Σε αυτόν τον δεύτερο κλάδο και βραχίονα του ερευνητικού ιστού επικεντρώνεται η παρούσα εργασία.

1.1.5 Η νομοθετική σύγκλιση ερευνητικής δραστηριότητας μελών ΔΕΠ και ερευνητών

Είναι σαφές ότι πέρα από τις όποιες ουσιαστικές ομοιότητες στον τρόπο άσκησης του ερευνητικού τους έργου ή το συγκλίνον, τα τελευταία είκοσι χρόνια, διαδικαστικό και χρηματοδοτικό πλαίσιο εκτέλεσης ερευνητικών δραστηριοτήτων, υφίστανται σαφείς δεδομένες και θεμελιώδεις διαφοροποιήσεις μεταξύ των μελών ΔΕΠ και των θεσμικών ή επί συμβάσει ερευνητών ως προς το θεσμικό καθεστώς θωράκισης και λειτουργίας τους, οι οποίες θα αναδειχθούν.

Η επιλογή σταδιακής διασύνδεσης, αλληλεπίδρασης και ομογενοποίησης των διατάξεων που αφορούν στην άσκηση ερευνητικού έργου και πέραν των πανεπιστημίων, παράλληλα με την πορεία ίδρυσης κι ανάπτυξης των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων, αποτυπώνεται και από το περιεχόμενο των διαδοχικών χρονικά νομοθετικών διατάξεων που ακολουθούν.

Κατ' άρθρο 23 του Ν. 4009/2011 «Δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων», προβλέπεται ότι 2. Οι Καθηγητές πλήρους απασχόλησης [...] μπορούν: α) Να αμείβονται από χρηματοδοτούμενα έργα που διαχειρίζεται ο Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ), ή και το Ν.Π.Ι.Δ. οποιουδήποτε Α.Ε.Ι., το οποίο

προβλέπεται στο άρθρο 58, ή οποιοδήποτε ερευνητικό ινστιτούτο ή κέντρο που εποπτεύεται από οποιοδήποτε Υπουργείο, [...] γ) [...] μπορούν να συμμετέχουν ως εταίροι, μέτοχοι, διαχειριστές, μέλη διοικητικού συμβουλίου ή διευθύνοντες σύμβουλοι εταιρειών-τεχνοβλαστών (spin offs)».

Από τη διάταξη προκύπτει ευθέως η πρόβλεψη για εντός και πέραν του πανεπιστημίου, σε ερευνητικού φορείς, ασκούμενη έρευνα καθώς και η συμμετοχή των μελών ΔΕΠ σε εταιρείες έντασης γνώσης, τεχνοβλαστούς (spin off), για τις οποίες γίνεται λόγος κατωτέρω.

Στο αυτό πνεύμα και η διάταξη του **άρθρου 24 του Ν. 4009/2011**, σχετικά με τα ασυμβίβαστα, το οποίο αναφέρει, σχετικά με την άσκηση ερευνητικής δραστηριότητας, ότι *κατ' εξαίρεση επιτρέπεται στους Καθηγητές των Α.Ε.Ι. να απασχολούνται, υπό τις ανωτέρω ιδιότητες, σε μη κερδοσκοπικά ερευνητικά κέντρα τα οποία αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου.*

Κατ' **άρθρο 1 του Ν. 2530/1997** (ΦΕΚ Α' 218/23.10.97), «Υπηρεσιακή κατάσταση και αναμόρφωση μισθολογίου του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού και του εκπαιδευτικού προσωπικού των Ιδρυμάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι.) – Μισθολογικές ρυθμίσεις ερευνητών ιδρυμάτων και άλλων συναφών κατηγοριών και άλλες διατάξεις», καταργηθέντος δυνάμει του άρθρου **81§16 του Ν.4009/2011** (ΦΕΚ Α 195/6.9.2011) με την επιφύλαξη των μεταβατικών διατάξεων των άρθρων 76 έως και 80 του αυτού νόμου, προβλεπόταν ότι:

1. Τα μέλη Δ.Ε.Π. των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων είναι δημόσιοι λειτουργοί και απολαμβάνουν λειτουργικής ανεξαρτησίας κατά την άσκηση των διδακτικών και ερευνητικών καθηκόντων τους.

2. Τα μέλη Δ.Ε.Π έχουν την υποχρέωση να παρέχουν διδακτικό, ερευνητικό-επιστημονικό και διοικητικό έργο.

α. Το διδακτικά έργο περιλαμβάνει κυρίως:

-Διδασκαλία προπτυχιακών και μεταπτυχιακών μαθημάτων. -Οργάνωση, επίβλεψη και λειτουργία εργαστηρίων και κλινικών, εργαστηριακών ή κλινικών ασκήσεων και εργασιών. -Συμμετοχή σε φροντιστηριακά μαθήματα και σεμινάρια. - Συγγραφή διδακτικών βοηθημάτων. -Συνεργασία με προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές. -Διεξαγωγή εξετάσεων και αξιολόγηση φοιτητών, καθώς και εποπτικά καθήκοντα στην εξεταστική διαδικασία.

β. Το ερευνητικό-επιστημονικό έργο περιλαμβάνει κυρίως:

-Βασική ή εφαρμοσμένη έρευνα. -Καθοδήγηση διπλωματικών εργασιών,

μεταπτυχιακών διπλωμάτων ειδίκευσης και διδακτορικών διατριβών. -Συμμετοχή σε συνέδρια και ερευνητικά σεμινάρια.

γ. Το διοικητικό έργο περιλαμβάνει κυρίως:

-Συμμετοχή σε όργανα διοίκησης των Α.Ε.Ι. [...]

Σε αντίστοιχο πνεύμα και οι προβλέψεις του **άρθρου 2, 1. Τα μέλη Δ.Ε.Π.** υποχρεούνται να παρέχουν ανελλιπώς τις υπηρεσίες τους στο Α.Ε.Ι. στο οποίο έχουν διορισθεί **υπό καθεστώς πλήρους απασχόλησης**. Κατ' εξαίρεση, μέλη Δ.Ε.Π. μπορούν να εντάσσονται στην κατηγορία μερικής απασχόλησης μετά από αίτηση τους κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 3 του νόμου αυτού, εφόσον δεν εμπίπτουν στις προϋποθέσεις περί ασυμβίβαστου και αναστολής της ιδιότητας μέλους Δ.Ε.Π.

2. Τα μέλη Δ.Ε.Π. πλήρους απασχόλησης υποχρεούνται **α. [...]** **β. να παραδίδουν προπτυχιακά και μεταπτυχιακά μαθήματα, καθώς και να διδάσκουν σε φροντιστήρια ή σεμινάρια, σε εργαστήρια ή κλινικές, [...]** **κατ' ελάχιστο όριο έξι (6) ώρες εβδομαδιαίως. Οι ώρες εβδομαδιαίας διδακτικής απασχόλησης των μελών Δ.Ε.Π. πλήρους απασχόλησης, δύνανται να αυξάνονται το πολύ κατά δύο (2) ώρες, μόνο μετά από σχετικές αποφάσεις των αρμόδιων οργάνων. Οι ώρες εβδομαδιαίας διδακτικής απασχόλησης δεν μπορούν να εξαντλούνται σε προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών. γ. να παρευρίσκονται στους πανεπιστημιακούς χώρους δώδεκα (12) ώρες εβδομαδιαίως, κατ' ελάχιστο όριο, πέραν των έξι (6) ωρών διδασκαλίας, και να παρέχουν κάθε μορφής διδακτικό, ερευνητικό-επιστημονικό και διοικητικό έργο.** Αντίστοιχη διάταξη αναφορικά με την υποχρεωτική εβδομαδιαία παρουσία των θεσμικών ερευνητών των ερευνητικών φορέων εισήχθη πολλά έτη αργότερα δυνάμει της διάταξης του άρθρου 18 του Ν. 4386/2016 σε αντικατάσταση του άρθρου 16 Ν. 4310/2014). ...

δ. να αμείβονται από χρηματοδοτούμενα ερευνητικά προγράμματα, ή από Ερευνητικά Ινστιτούτα ή Κέντρα υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας ή υπό την εποπτεία άλλων Υπουργείων, ή από Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα υπό την εποπτεία ή τη συνεποπτεία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Διαπιστώνεται η ανάγκη ρητής πρόβλεψης συμμετοχής των μελών ΔΕΠ σε ερευνητικές δραστηριότητες εκτός ΑΕΙ, χωρίς η αντίστοιχη δυνατότητα να έχει προβλεφθεί κατά εκείνο το διάστημα για τους θεσμικούς ερευνητές των ερευνητικών φορέων.

Τέλος, το **άρθρο 6** προέβλεπε ως ασυμβίβαστα τα ακόλουθα: 1. Στα μέλη

Δ.Ε.Π. απαγορεύεται: α. Να απασχολούνται ως σύμβουλοι ή με διοικητικό ή διδακτικό έργο, ή να συμμετέχουν με οποιαδήποτε σχέση και χρονική διάρκεια σε ιδιωτικό φορέα μη υπαγόμενο στο δημόσιο τομέα παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών.

Διαπιστώνεται ότι παραλείπεται ευθεία, ρητή αναφορά σε ερευνητικό έργο.

Στο **άρθρο 7** του ιδίου νόμου αντίστοιχα ερευνητικά καθήκοντα και δραστηριότητες προβλέπονταν και για τους διδάσκοντες στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ).

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 17 επόμενα του ιδίου νόμου ρυθμίζονται οι αποδοχές Ερευνητών και Ειδικών Λειτουργικών Επιστημόνων ερευνητικών φορέων διεπομένων από τις διατάξεις του Ν.1514/1985 επί τη βάσει ποσοστού του μισθού του Ερευνητή Δ, κατ' αντιστοιχία προς το συμβαίνον στο μισθολόγιο των μελών ΔΕΠ επί τη βάσει ποσοστού του μισθού του Λέκτορα.

1.1.6 Το πλαίσιο σύστασης ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων

Εν συνεχεία θα υπάρξει η παρουσίαση των ειδικότερων διατάξεων σχετικά με τη σύσταση και λειτουργία των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων υπό το καθεστώς του Ν. 4310/2014, οι οποίοι εν μέρει ομοιάζουν ως δομή, πλην όμως έχουν και μεταξύ τους χαρακτηριστικές διαφορές, λόγω της ίδρυσής τους με αυτοτελή, καταστατικά προεδρικά διατάγματα ή νομοθετικές διατάξεις, τους οικείους οργανισμούς τους, ειδικότερης στόχευσης.

1.1.7 Το πλαίσιο λειτουργίας των ερευνητικών φορέων υπό το καθεστώς του Ν. 4310/2014 και του Ν. 4485/2017.

Οι υφιστάμενοι ή νεοπαγείς ερευνητικοί και τεχνολογικοί φορείς, ανεξαρτήτως της μορφής σύστασής τους ως νομικών προσώπων ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου ή ανώνυμης εταιρείας τελούν από κοινού με τους Ειδικούς Λογαριασμούς⁸ Κονδυλίων Έρευνας των ΑΕΙ ή των ερευνητικών ΝΠΔΔ υπό κοινό καθεστώς εκτέλεσης και διαχείρισης ερευνητικών και καινοτομικών έργων, προγραμμάτων και συμβάσεων κατ' εφαρμογή του Ν. 4485/2017. Το νομοθέτημα αυτό αποτέλεσε την πρώτη ουσιώδη απόπειρα αποδρομής από τις διατάξεις του δημοσίου λογιστικού φορέων εποπτευομένων, εν μέρει χρηματοδοτούμενων από το Δημόσιο κι ενταγμένων στο τηρούμενο κατά τις διατάξεις άρθρο 50 του Ν. 3943/2011 από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) Μητρώο Φορέων Γενικής

⁸ Η έννοια των "λογαριασμών" αφορά προέρχεται από το πεδίο του δημοσιονομικού δικαίου, σχετικά **ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΦΟΙΒΟΣ**, "Νομική Φύση και Οικονομική Δραστηριότητα των Ειδικών Λογαριασμών Επιστημονικής Έρευνας των ΑΕΙ", ΝοΒ 1991, σελ 729 επ..

Κυβέρνησης⁹, εξασφαλίζοντάς ένα ιδιάζον δημόσιο λογιστικό προσαρμοσμένο στην πραγματικότητα λειτουργίας κι εκτέλεσης των δραστηριοτήτων κι αρμοδιοτήτων τους.

Δυνάμει του άρθρου 87§12β του Ν. 4485/2017 προβλέπεται ότι **β. Οι διατάξεις των άρθρων 50 έως 68 ισχύουν και εφαρμόζονται, στους ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς του άρθρου 13Α του ν. 4310/2014 που έχουν συσταθεί ως ν.π.ι.δ.,**

Στους εν λόγω φορείς δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις που αφορούν τη σύσταση, οργάνωση, λειτουργία και διοίκηση των **Ειδικών Λογαριασμών Κονδυλίων Έρευνας (άρθρο 50 παράγραφοι 1 και 2 και 53) και τη συγκρότηση της Επιτροπής Ερευνών (άρθρο 53).**

Για τους φορείς αυτούς, οι αρμοδιότητες της Επιτροπής Ερευνών (άρθρο 54) και της Συγκλήτου (άρθρο 52 παρ. 4) ασκούνται από το Δ.Σ. του ερευνητικού και τεχνολογικού φορέα, το οποίο είναι το αποφασιστικό όργανο του οικείου ερευνητικού και τεχνολογικού φορέα, το οποίο συγκροτείται σύμφωνα με το ν. 4310/2014 ή κατά τις οικείες διατάξεις για τα Ε.Π.Ι., το Ι.Τ.Υ.Ε. και το Ι.Κ.Υ.. Οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Επιτροπής Ερευνών ασκούνται από τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου (άρθρο 55). Επίσης, οι αρμοδιότητες της Μονάδας Οικονομικής και Διοικητικής Υποστήριξης του Ε.Λ.Κ.Ε. (άρθρο 58) ασκούνται από την αντίστοιχη οργανική μονάδα του ν.π.ι.δ. και οι αρμοδιότητες του ΠΟΥ του Μονάδας του Ε.Λ.Κ.Ε. ασκούνται από τον ΠΟΥ του ν.π.ι.δ.. Οι εν λόγω φορείς εξακολουθούν να έχουν ένα ΑΦΜ. Ως εισήγηση της Επιτροπής Ερευνών, σύμφωνα με την περίπτωση γ' της παραγράφου 4 του άρθρου 52 και την περίπτωση στ' του άρθρου 53, νοείται η εισήγηση του ΠΟΥ του οικείου φορέα.

Για τα ερευνητικά και τεχνολογικά κέντρα, τα ζητήματα που προβλέπονται στο άρθρο 68 περιλαμβάνονται στους Εσωτερικούς Κανονισμούς Λειτουργίας τους. Έως την έκδοσή τους, τα ζητήματα ρυθμίζονται με αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου.....Όπου γίνεται αναφορά σε Α.Ε.Ι., νοείται ο ερευνητικός και τεχνολογικός φορέας, όπου γίνεται αναφορά στο ν. 4009/2011,

⁹ Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του Ν.4485/2017 "...Πράγματι, με την ένταξη των ΕΛΚΕ στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης που τηρεί η ΕΛΣΤΑΤ, δημιουργήθηκαν πολλές υποχρεώσεις οι οποίες είναι ασύμβατες με τις ειδικές διατάξεις που ρυθμίζουν που ρυθμίζουν τα ζητήματα της έρευνας και, εντέλει, προκαλούν πλήθος στρεβλώσεων, ανακολουθιών και αντιφάσεων στη λειτουργία τους και εμποδίων στην ομαλή εκτέλεση του σκοπού για τον οποίο συστάθηκαν. ..."

νοείται ο ν. 4310/2014 και όπου γίνεται αναφορά στον Οργανισμό του Α.Ε.Ι., νοείται ο Οργανισμός του ερευνητικού και τεχνολογικού φορέα.

1.1.8 Επιστημονική έρευνα και προστασία προσωπικών δεδομένων

Εν συνεχεία εξετάζεται η αλληλεπίδραση της επιστημονική έρευνας με το δίκαιο προστασίας δεδομένων.

1.1.9 Επιστημονική έρευνα υπό το πρίσμα ηθικής και δεοντολογίας

Επίσης παρουσιάζεται και αναλύεται το νομοθετικό πλαίσιο και η ερευνητική δραστηριότητας στις διατάξεις για τη βιοηθική και την τεχνοηθική. Αμφότερα τα αντικείμενα τυγχάνουν απολύτως απαραίτητα για την ορθή διεξαγωγή των ερευνητικών δραστηριοτήτων και την προστασία του ανθρώπου έναντι της ραγδαίας εξέλιξης της επιστήμης και της τεχνολογίας, ιδίως των εφαρμογών πληροφορικής και των ιατροβιολογικών κλάδων. Στο ερευνητικό πεδίο ένα βήμα συμμόρφωσης υπήρξε η υποχρέωση σύστασης και λειτουργίας Επιτροπών Ηθικής και Δεοντολογίας από τους ερευνητικούς φορείς δυνάμει των διατάξεων του Ν. 4521/2018¹⁰.

1.1.10 Η σύσταση τεχνοβλαστών (spin-off)

Τέλος, παρουσιάζονται και σχολιάζονται νομικά ζητήματα αναφορικά με την εκμετάλλευση ερευνητικών αποτελεσμάτων και τον καθεστώς σύστασης και λειτουργίας εταιρειών τεχνοβλαστών (spin-off), το διάσπαρτο νομοθετικό καθεστώς των οποίων μετεβλήθη εξαιρετικά πρόσφατα, μετά από 20 έτη, δυνάμει του Ν. 4864/2021¹¹.

1.2 Το «Τρίγωνο της Γνώσης» και το «Τετράγωνο της ανάπτυξης της Οικονομίας της Γνώσης»

Η παιδεία αποτελεί την κινητήρια δύναμη για την πολιτισμική ανάπτυξη, καθώς επενδύοντας στο ανθρώπινο κεφάλαιο παράγονται τα πολιτιστικά και οικονομικά επιτεύγματα. Η συμβολή ενός ορθολογικά δομημένου και ποιοτικού εκπαιδευτικού συστήματος συμβάλλει στην εμπέδωση της δημοκρατίας, της κοινωνικής ισότητας, της αλληλεγγύης, στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και την

¹⁰ ΦΕΚ Α'38/02.03.2018, "Ίδρυση Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και άλλες διατάξεις", άρθρα 21-27, όπου ρυθμίζονται Σύσταση και σκοπός, Σύνθεση και θητεία, Αρμοδιότητες, Υποβολή Προτάσεων, Λειτουργία, Ασυμβίβαστα Σύγκρουση συμφερόντων.

¹¹ (ΦΕΚ 237/Α/02-12-2021) Στρατηγικές επενδύσεις και βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος μέσω της επιτάχυνσης διαδικασιών στις ιδιωτικές και στρατηγικές επενδύσεις, δημιουργία πλαισίου για τις εταιρείες τεχνοβλαστούς και άλλες επείγουσες διατάξεις για την ανάπτυξη, **άρθρα 52-66**

κοινωνική ευημερία.

«Η ανώτατη εκπαίδευση και η έρευνα συγκροτούν δυνητικά έναν χώρο πολιτικής, καθώς αποτελούν βασικό μέρος του λεγόμενου «τρίγωνου της γνώσης», παρότι λείπει ακόμα η τυπική μεταξύ τους σύνδεση»¹².

Ως «*τρίγωνο της γνώσης*», όρος προερχόμενος από τη *Στρατηγική της Λισαβόνας*, ήτοι τη συμφωνηθείσα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 23-24.3.2000 πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σκοπό την ενίσχυση της ανάπτυξης και της απασχόλησης στο πλαίσιο της οικονομίας της γνώσης¹³, νοείται η σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ των τριών βασικών πυλώνων της σύγχρονης ανάπτυξης, αυτών της εκπαίδευσης, της έρευνας και της καινοτομίας.

Η έρευνα δημιουργεί νέα γνώση μεταδιδόμενη δια της εκπαίδευσης, διαμορφώνοντας ανθρώπινο δυναμικό, φορέα επαρκούς και κατάλληλης γνώσης ή δεξιοτήτων, ώστε να εφαρμόσει νέες επιστημονικές, τεχνολογικές κι οργανωτικές μεθόδους και διαδικασίες, με στόχο την αύξηση και βελτίωση της παραγωγικότητας, η οποία με τη σειρά της δύναται να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα, την κοινωνική και οικονομική κατάσταση ¹⁴.

«Η δε σύνδεση της έρευνας με την ανώτατη εκπαίδευση τεκμηριώνεται και σε θεωρητικό επίπεδο, με το μοντέλο του τριπλού άξονα ή έλικα (triple helix) για την

12 ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ, "Θεσμοί και Μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα: Η περίπτωση του χώρου Ανωτάτης Εκπαίδευσης και Έρευνας", Ελληνική Επιθεώρηση Πολίτικης Επιστήμης, τεύχος 40/7-2013, σελ. 45

13 ΛΕΦΑΚΗΣ ΛΕΑΝΔΡΟΣ, "Έρευνα και καινοτομία στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής για την Ευρώπη (Περιφερειακή ανάπτυξη και δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας υπό το πρίσμα της χορήγησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας)" Κείμενα Περιφερειακής Επιστήμης, 12/2011/Τόμος II/1, σελ. 99 Έκθεση Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την καινοτομία σε μία οικονομία της γνώσης, COM (2000) 567 – C5-0740/2000 – 2000/2336, 25.6.2001 "...η έρευνα, η καινοτομία και η εκπαίδευση που αποκαλούνται το τρίγωνο της γνώσης, ανάγονται σε κύριους παράγοντες μεγέθυνσης της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας και παραγωγικότητας..." Επίσης **ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ ΕΥΦΗΜΙΑ**, "Έρευνα – Καινοτομία. Στρατηγική της Λισαβόνας και υλοποίησή της στην ΕΕ και στην Ελλάδα. Εταιρείες Spin-off / Τεχνοβλαστοί", Σάκκουλας, 2008, σελ. 6, 120.

14 ΚΟΚΚΙΝΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ "Ευρωπαϊκές Επιχειρήσεις και Καινοτομική Επιχειρηματικότητα: Μια ανάλυση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.", Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών "Κάλλιππος", 2015, σελ.18. Η Πράσινη Βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 1995 για την καινοτομία ανέφερε ότι "καινοτομία είναι η ανανέωση και η διεύρυνση του φάσματος των προϊόντων και των υπηρεσιών και των σχετικών αγορών η καθιέρωση νέων μεθόδων παραγωγής, προμήθειας και διανομής, η εισαγωγή αλλαγών στη διοίκηση, την οργάνωση της εργασίας, τις συνθήκες εργασίας και τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού" (Δελτίο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Συμπλήρωμα).

έρευνα και την τεχνολογία που αποτελείται από το κράτος, την επιστημονική κοινότητα και τον παραγωγικό τομέα, με τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης και τα ερευνητικά κέντρα να συγκροτούν το δεύτερο από τους τρεις άξονες. Στην Ελλάδα οι δυο τομείς συνδέονται ουσιαστικά, τόσο πραγματολογικά, όσο και θεσμικά, καθώς ο βασικός χώρος υλοποίησης έρευνας στην Ελλάδα είναι τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης και τα δημόσια ερευνητικά κέντρα –κι όχι οι επιχειρήσεις, όπως υπαγορεύει η διεθνής πρακτική¹⁵.

1.2.1 Η διάσταση της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης

Οι δράσεις έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν υλοποιηθεί μέσω της χρηματοδότησης δράσεων σε όλους τους επιστημονικούς τομείς στη διάρκεια 9 προγραμματικών περιόδων, από το 1984 με το 1^ο Χρηματοδοτικό Πλαίσιο (Framework Programme - FP) έως και σήμερα, με την ολοκλήρωση του προγράμματος Horizon 2020¹⁶ και την έναρξη εφαρμογής του προγράμματος Horizon Europe (2021-2027).

Για τον ελληνικό ερευνητικό ιστό οι χρηματοδοτήσεις αυτές υπήρξαν ουσιώδης πόρος, μέσω δόμησης κι επέκτασής του δια της απόκτησης εξοπλισμού, ανέγερσης εγκαταστάσεων, ανάπτυξης ανθρωπίνου δυναμικού, δημιουργίας δικτύου επαφών κι ανταλλαγών στελεχών του τομέα της έρευνας¹⁷. Επίσης, κατά την περίοδο της δημοσιονομικής κρίσης και των εξ αυτής προκληθεισών περικοπών κονδυλίων¹⁸, η ευρωπαϊκώς χρηματοδοτούμενη διεξαγωγή ερευνητικών έργων υπήρξε, επί της

15 ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ – ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ, “Συγκριτική ανάλυση των μεταρρυθμίσεων στην Ελλάδα και η επίδραση των υπερεθνικών πολιτικών”, 1^ο Διεθνές Συνέδριο “Μελετώντας, Διδάσκοντας, Μαθαίνοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση”, 2017, http://edutrip.eu/files/PRAKTIKA_SYNERGIOY.pdf, σελ.132

16 Σύμφωνα με τα παρατιθέμενα στην Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4485/2017 στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αναφορικά με την απορρόφηση κονδυλίων από το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», το οποίο χρηματοδοτεί την Έρευνα και την Καινοτομία, προκύπτει ότι υπήρξαν 1.071 συμμετοχές ελληνικών πανεπιστημίων κι ερευνητικών φορέων σε 652 ανταγωνιστικά ευρωπαϊκά έργα έρευνας, προϋπολογισμού 328,400.000 €, με την χώρα να κατατάσσεται στην 11η θέση μεταξύ των 28 κρατών-μελών της ΕΕ.

17 ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ – ΠΡΩΤΟΓΕΡΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑ, “Η παρουσία και ο ρόλος των ελληνικών ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων στα ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα (1984-2006)”, Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, Τόμος 22-23, 2009, σελ. 115-136, <https://doi.org/10.12681/sas.10325>

18 Αιτιολογική Έκθεση Ν. 4485/2017 “Το παρόν σχέδιο νόμου συντάχθηκε με όραμα ένα πρότυπο ανώτατης εκπαίδευσης που υπερβαίνει τις χρόνιες δυσλειτουργίες που έχουν εντοπισθεί, καθώς και τα οξέα προβλήματα που προέκυψαν λόγω της οικονομικής κρίσης τα τελευταία επτά χρόνια. Στο μέτρο των υλικών δυνατοτήτων που διαθέτει η χώρα, το σχέδιο αυτό ανταποκρίνεται επαρκώς στις ανάγκες και τις προσδοκίες της κοινωνίας για μόρφωση, παραγωγή και διάχυση της νέας γνώσης και ποιοτική έρευνα με ανθρωπιστικό έρεισμα.”

ουσίας, ένας τομέας εξαγωγικής δραστηριότητας για τη χώρα κι το μόνο μέσο μερικής ανάσχεσης της τάσης μετεγκατάστασης ερευνητών κι επιστημόνων προς το εξωτερικό, σε αναζήτηση καλύτερων συνθηκών απασχόλησης.

Το γεγονός ομολογείται ρητώς στην Αιτιολογική Έκθεση του ρυθμίζοντος τους πόρους των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων, **άρθρου 20 του Ν. 4310/2014**, όπου αναφέρεται, ότι «*βασική αντίληψη πίσω από τις ρυθμίσεις του άρθρου 20 είναι ότι πρέπει να διασαφηνιστούν τα όρια ανάμεσα στους ίδιους πόρους των ερευνητικών κέντρων και την δημόσια χρηματοδότηση. Πολλοί δημόσιοι ερευνητικοί οργανισμοί εξασφαλίζουν πολλαπλάσιους σε σχέση τη δημόσια χρηματοδότηση ίδιους πόρους με την αξιοποίηση γνωσιακών κονδυλίων των ευρωπαϊκών ανταγωνιστικών και άλλων προγραμμάτων (Ορίζων 2020, ΕΣΠΑ, Συνδέοντας την Ευρώπη, FP7, κ.λπ.) και την αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων των δημόσιων ερευνητικών οργανισμών που όχι μόνο δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό, αλλά αντίθετα συμβάλλουν και συνεισφέρουν σ' αυτόν... Αυτή η τομή μπορεί να αποτελέσει, κρίσιμη αφετηρία για την ανάπτυξη της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας, καταλυτική προσέγγιση για την έξοδο της χώρας από την οικονομική κρίση και περαιτέρω βάση για την οικονομική ευημερία της, επειδή θα δημιουργήσει κίνητρα για την παραγωγή και αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων και την προσέλκυση επενδύσεων...*»

Παραλλήλως, η εκτέλεση των εν λόγω προγραμμάτων, στα οποία συμπράττουν ακαδημαϊκά ιδρύματα, ερευνητικοί φορείς κι επιχειρήσεις από όλη την Ένωση και τον ΕΟΧ κι ενίοτε κι από χώρες πέραν αυτής, κατέστη και παραμένει διάυλος διατήρησης επικοινωνίας κι ανταλλαγής γνώσεων, μεθόδων και νοοτροπιών μεταξύ των μετεγκαθισταμένων ερευνητών κι επιστημόνων και των ελληνικών ερευνητικών φορέων. Η προστιθέμενη αξία της εν λόγω αλληλεπίδρασης και της άμεσης ή έμμεσης διασύνδεσης του ελληνικού ερευνητικού ιστού με αντίστοιχους του εξωτερικού αντισταθμίζει, εν μέρει, το δεδομένο κοινωνικό και οικονομικό κόστος διαρροής ανθρωπίνου κεφαλαίου υψηλής επιστημονικής κατάρτισης από τη χώρα, γνωστό και ως brain drain.

Η Ελλάδα στο χρονικό διάστημα υλοποίησης των δράσεων αυτών έχει καταταγεί, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μεταξύ της 7^{ης} και 10^{ης} θέσης στην ως προς τον αριθμό συμμετοχών σε ερευνητικά έργα και μεταξύ 8^{ης} και 11^{ης} θέσης ως προς τον αριθμό των συμμετεχόντων πανεπιστημίων κι ερευνητικών φορέων. Επίσης στην ίδια περίοδο 9 ελληνικά πανεπιστήμια κι ερευνητικοί φορείς, ήτοι το Εθνικό Μετσόβιο

Πολυτεχνείο (ΕΜΠ), το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), το Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), το Πανεπιστήμιο Πατρών, το Εθνικό Κέντρο Έρευνας & Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΚΕΤΑ), το Ίδρυμα Τεχνολογίας & Έρευνας (ΙΤΕ), το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Συστημάτων Επικοινωνιών & Υπολογιστών (ΕΠΙΣΕΥ), συνδεδεμένο με τη Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών του ΕΜΠ, το Εθνικό Κέντρο Έρευνας Φυσικών Επιστημών (ΕΚΕΦΕ) «Δημόκριτος» και το Ερευνητικό Κέντρο Καινοτομίας στις Τεχνολογίες της Πληροφορίας των Επικοινωνιών και της Γνώσης «Αθηνά» (Ε.Κ. Αθηνά), έχουν καταταγεί μετά των κορυφαίων, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ερευνητικών οργανισμών, βάσει των συμμετοχών κι απορρόφησης πόρων¹⁹. Οι 5 δε ανωτέρω ερευνητικοί φορείς κατετάγησαν μεταξύ των 50 κορυφαίων από άποψη χρηματοδότησης στο πλαίσιο του εξαιρετικά ανταγωνιστικού ευρωπαϊκού προγράμματος Horizon 2020²⁰.

Οι ανωτέρω δράσεις από το 2000 και μετά απέβλεψαν στη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας (EXE), προς αποφυγή του λειτουργικού κατακερματισμού του συστήματος έρευνας και καινοτομίας των Κρατών Μελών της Ένωσης, μέσω της ώσμωσης, της αλληλεπίδρασης και του συντονισμού μεταξύ των φορέων των εθνικών συστημάτων έρευνας και καινοτομίας, υπό κοινούς κανόνες κι εργαλεία χρηματοδότησης. Παράλληλα, τα Κράτη Μέλη ανέλαβαν την υποχρέωση να βελτιώσουν τις εθνικές εκπαιδευτικές κι ερευνητικές πολιτικές και συστήματα, εντός των στόχων της Στρατηγικής της Λισαβόνας. Στο πλαίσιο αυτό επιδιώχθηκε η διαμόρφωση ενιαίας αγοράς και στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας, με την ελεύθερη διασυνοριακή κυκλοφορία προσώπων, ήτοι ερευνητών κι επιστημόνων, αλλά και αγαθών, ήτοι παραγόμενων ερευνητικών αποτελεσμάτων, στοιχεία απαραίτητα για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και οικονομίας.

Οφείλει, όμως να επισημανθεί ότι η εξάρτηση ανάπτυξης του ερευνητικού ιστού σε τέτοιο βαθμό από την ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, η οποία δεν είναι δεδομένη και σταθερή καθ' όσον ενεργεί με όρους αξιολογικού ανταγωνισμού προτάσεων ενέχει τον κίνδυνο έντονων διακυμάνσεων στην πορεία του χρόνου, καθώς αυτή χαρακτηρίζεται από κυκλικότητα επταετίας, ισόχρονης των σχετικών

¹⁹ Πηγή, Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, <http://iiee.chemeng.ntua.gr/>

²⁰ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, “Έρευνα και Καινοτομία στην Ελλάδα – Μια Μελέτη”, ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ – Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης, 2016, https://www.dianeosis.org/2016/11/research_policy/

προϋπολογισμών της Ένωσης, ενώ η εκταμίευση κι απορρόφηση κονδυλίων εκκινεί μόνο υπό την προϋπόθεση διοικητικής ωρίμανσης των έργων από πλευράς των φορέων²¹. Τέλος, η επίδραση της εξάρτησης από την ευρωπαϊκή χρηματοδότηση εκδηλώνεται και στη διάσταση του ίδιου του περιεχομένου της εν τέλει διεξαγόμενης έρευνας. Η απουσία επαρκούς σταθερής εγχώριας, κρατικής ή από άλλους πόρους χρηματοδότησης σε συνδυασμό με την έλλειψη σαφούς στόχευσης ερευνητικών δραστηριοτήτων εθνικού ενδιαφέροντος, οδηγεί στον ουσιαστικό ετεροκαθορισμό και την ακούσια, εξ ανάγκης μιμητική προτεραιοποίηση των ερευνητικών αντικειμένων, ιδίως βάσει των προκηρύξεων των ευρωπαϊκών, ανταγωνιστικώς, κατόπιν αξιολόγησης των υποβαλλομένων προτάσεων ανατιθεμένων προγραμμάτων²².

1.2.2 Η διαμόρφωση του ερευνητικού ιστού στην πορεία του χρόνου

Από συστάσεως του Ελληνικού Κράτους κι έως τα μέσα της δεκαετίας του 1950 η μετάδοση επιστημονικής γνώσης και η παραγωγή νέας δια της έρευνας υπήρξε, σχεδόν, ταυτισμένη με το χώρο των πανεπιστημίων, ήτοι την ανώτατη εκπαίδευση²³. Στο χρονικό εκείνο σημείο, δεδομένης και της ύπαρξης ενός, κατ' αρχήν, επαρκούς αριθμού εξειδικευμένων επιστημόνων - ερευνητών, εκκίνησε η σύσταση και λειτουργία περιορισμένου αριθμού αυτοτελών ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων²⁴, σε επιλεγμένους τομείς της επιστήμης, η οποία στις

21 **ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (ΙΟΒΕ)**, "Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα - Επιπτώσεις της κρίσης και προκλήσεις", 2017, σελ. 314, http://iobe.gr/docs/research/RES_05_F_05072017_REP_GR.pdf

22 **ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ – ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ**, "Ένα βήμα πέρα από τον εξευρωπαϊσμό: η περίπτωση της πολιτικής έρευνας στην Ελλάδα", σε "Εξευρωπαϊσμός στο Μεσογειακό Χώρο", 2011 Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 342.

23 Εξαίρεση συνιστούν α) το συσταθέν με Βασιλικό Διάταγμα του 1840, μετά από δωρεά του εθνικού ευεργέτη Γεωργίου Σίνα, **Αστεροσκοπείο Αθηνών**, ήδη ΝΠΔΔ Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών β) το **Ελληνικό Ινστιτούτο Παστέρ**, ιδρυθέν με το Βασιλικό Διάταγμα της 26ης Απριλίου 1919 (ΦΕΚ Α' 95) γ) το **Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο**, ιδρυθέν ως ΝΠΔΔ δυνάμει του από 14-7/17-9.1930 Διατάγματος βάσει σύμβασης δωρεάς του Εμμανουήλ Μπενάκη, επιτραπείσης με το από 11.5.1929 Νομοθετικό Διάταγμα, κυρωθείσης με το Ν. 4160/1929, δ) η ιδρυθείσα με την από 18 Μαρτίου 1926 Συντακτική απόφαση "**Περί Οργανισμού της Ακαδημίας Αθηνών**", όπως κυρώθηκε με το **Ν. 4398/1929** (ΦΕΚ Α' 308).

24 Με το **Ν.2750/1954** (ΦΕΚ Α' 33) ιδρύεται η "**Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας**". Με το **Βασιλικό Διάταγμα 9/10.10.1958** (ΦΕΚ Α' 155) ιδρύεται ΝΠΙΔ με την επωνυμία "**Βασιλικό Ίδρυμα Ερευνών (Β.Ι.Ε.)**", μετονομασθέν στο ισχύον "**Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Ε.Ι.Ε.)**", δυνάμει του **Νομοθετικού Διατάγματος 572/1970** (ΦΕΚ 125). Με το **άρθρο 9 του Νομοθετικού Διατάγματος 3998/1959** (226 Α') ιδρύεται υπό την αιγίδα της UNESCO το ΝΠΔΔ με την επωνυμία "**Κέντρο Κοινωνικών Επιστημών Αθηνών**", μετονομασθέν, δυνάμει

επόμενες δεκαετίες εντάθηκε. Στο χώρο της καινοτομίας, η οποία απαιτεί και τη σύμπραξη των φορέων της ιδιωτικής οικονομίας, η κατάσταση δεν υπήρξε ανάλογη, αντίστοιχη, σταθερή ή γραμμική, εξαρτώμενη από την ύπαρξη κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου, την παροχής επαρκών χρηματοδοτικών κινήτρων από πλευράς του Κράτους, αυτοτελώς ή μέσω ευρωπαϊκών πόρων, αλλά και την εκάστοτε κρατούσα οικονομική αλλά και δημοσιονομική κατάσταση.

Η πραγματική ή δυνητική αλληλεπίδραση μεταξύ των φορέων ανώτατης εκπαίδευσης κι αυτών της διενέργειας επιστημονικής έρευνας είναι ισχυρή, συνεπεία τόσο του αυτοτελούς κεντρικού ρόλου των ΑΕΙ στον εν λόγω τομέα²⁵ όσο και της δεδομένης, κατά την τελευταία εικοσαετία, συνεργασίας με δημόσιους ερευνητικούς φορείς, παρότι οι εν λόγω συμπράξεις δεν βασίζονται σε μια πάγια σταθερή και συστηματική δομή²⁶.

Νομοθετικά η εν λόγω σύμπραξη ρυθμίζεται δυνάμει των άρθρων 43²⁷ & 49²⁸

του Βασιλικού Διατάγματος 502/1968 (168 Α') και του Αναγκαστικού Νόμου 539/1968 (203 Α') σε "**Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.)**". Δυνάμει των υπ' αριθμ. 1/1959 και 22/1961 Πράξεων Υπουργικού Συμβουλίου, κυρωθεισών με το άρθρο 2 του Ν. 4166/1961 συστήνεται το "**Κέντρο Οικονομικών Ερευνών**", μετέπειτα μετονομασθέν σε ΝΠΔΔ "**Κέντρον Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ)**" με το Νομοθετικό Διάταγμα 4356 της 21/28.8.1964. Το έτος 1961 ιδρύεται υπό τη μορφή αυτοτελούς δημόσιας υπηρεσίας και υπό την επωνυμία **Κέντρο Πυρηνικών Ερευνών «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»**, το μετέπειτα συσταθέν ως ΝΠΔΔ, δυνάμει του άρθρου 28 του Ν. 1514/1985, "**Εθνικό κέντρο έρευνας φυσικών επιστημών "ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ" Ε.Κ.Ε.Φ.Ε.**

25 ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, "Σύνδεση ΑΕΙ, Ερευνητικών Κέντρων και Επιχειρήσεων στην Ελλάδα: Παρόν και Μέλλον", Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος στην Εσπερίδα της ΠΡΩ.ΠΑΙΔΕΙ.Α με θέμα "ΑΕΙ, Έρευνα, Καινοτομία Επιχειρηματικότητα και Ανάπτυξη", 23.5.2017, διαθέσιμο σε <https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeio-typoy/anazhthsh-enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=0bdf616b-0858-4569-8267-c78495274a88>

26 ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ, "Η επιστημονική έρευνα στην Ελλάδα: προβλήματα και προοπτικές", σε ΔΟΝΑΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ – ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ – ΚΑΖΑΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ – ΜΠΡΕΔΗΜΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, "Μεταρρύθμιση στην Ανώτατη Εκπαίδευση, 2006, Σάκκουλας, σελ. 67-75.

27 Διατμηματικά ή διιδρυματικά Π.Μ.Σ. Διδακτορικές διατριβές με συνεπίβλεψη Στην §1 προβλέπεται η δυνατότητα συνεργασίας μεταξύ Α.Ε.Ι. ή μεταξύ Α.Ε.Ι. και ερευνητικών φορέων με την κατάρτιση Ειδικού Πρωτοκόλλου Συνεργασίας. Στην §2 προβλέπεται η δυνατότητα συνεργασίας ημεδαπών Α.Ε.Ι. με αναγνωρισμένα ως ομοταγή ιδρύματα ή ερευνητικά κέντρα της αλλοδαπής, δυνάμει καταρτιζομένων Ειδικών Πρωτοκόλλων Συνεργασίας. Στην §3 θεσπίζεται η δυνατότητα εκπόνησης διδακτορικών διατριβών με συνεπίβλεψη από Α.Ε.Ι. της ημεδαπής με ερευνητικούς φορείς του Ν. 4310/14 ή με αναγνωρισμένα ως ομοταγή ιδρύματα ή ερευνητικά κέντρα της αλλοδαπής.

28 Ακαδημαϊκά Συμβούλια Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας. Συγκροτούνται σε επίπεδο Περιφέρειας απαρτιζόμενα από εκπροσώπους όλων των Α.Ε.Ι. και των ερευνητικών φορέων αυτής. Αποβλέπουν στη χάραξη της στρατηγικής για την ανάπτυξη του ενιαίου χώρου ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας, λαμβάνοντας υπ' όψιν την εκτίμηση των αναπτυξιακών

του Ν. 4485/2017 και των άρθρων 35²⁹ & 37³⁰ του Ν. 4310/2014. Επιπλέον, το κατά τους Ν. 4009/2011, 4310/2014 και Ν. 4485/2017 για την ανώτατη εκπαίδευση και την επιστημονική έρευνα εφαρμοζόμενο πλαίσιο, επιδιώκει την περαιτέρω διάδραση μεταξύ των ΑΕΙ, των ερευνητικών φορέων και της ιδιωτικής οικονομίας, δημιουργώντας μια «αλυσίδα καινοτομίας», η οποία περιγράφει τη διαδικασία

προοπτικών και την στρατηγική εκάστους ΑΕΙ κι ερευνητικού φορέα της Περιφέρειάς, τη δυνατότητα εκπαιδευτικών και ερευνητικών συνεργειών μεταξύ τους και τη διαμόρφωση κρίσιμων κοινών υποδομών. Σκοπός είναι δια της αλληλεπίδρασης και της συνεργασίας των ανωτέρω με κοινωνικούς, πολιτιστικούς και οικονομικούς συντελεστές της Περιφέρειας να επιλυθούν ζητήματα σχετιζόμενα με τη γεωγραφική απομόνωση επιμέρους μονάδων, σε συνδυασμό με τον κατακερματισμό ή τις εκτεταμένες αλληλεπικαλύψεις των ακαδημαϊκών και ερευνητικών δραστηριοτήτων, τα ελλείμματα προσωπικού των Α.Ε.Ι. και των ερευνητικών φορέων, το έλλειμμα αξιοποίησης των ερευνητικών αποτελεσμάτων στη λεγόμενη «αλυσίδα της καινοτομίας» (βασική έρευνα-εφαρμοσμένη έρευνα-εμπορική εκμετάλλευση καινοτόμων εφαρμογών) και τη μεγάλη διαφορά που παρατηρείται στο επίπεδο των σπουδών, αλλά και της ερευνητικής δραστηριότητας, ανάμεσα σε Τμήματα των Α.Ε.Ι. με ομοειδή γνωστικά αντικείμενα.

29 Σύνδεση ερευνητικών οργανισμών. Προβλέπεται η δυνατότητα συμβατικής από κοινού δημιουργίας, αξιοποίησης και χρησιμοποίησης ερευνητικών υποδομών μεταξύ Ερευνητικών Οργανισμών και Τεχνολογικών Φορέων προς εκπόνηση κοινών ερευνητικών προγραμμάτων κι εν γένει σύμπραξη με κάθε πρόσφορη μέθοδο και διαδικασία. Επίσης προβλέπεται ότι στους παρέχοντες διδακτικό έργο σε ΑΕΙ Ερευνητές και στα παρέχοντα ερευνητικό έργο σε ερευνητικούς φορείς μέλη ΔΕΠ, απονέμεται για τους μεν Ερευνητές, ο τίτλος του «Επισκέπτη Καθηγητή» για τους δε Καθηγητές, ο τίτλος του «Επισκέπτη Ερευνητή». Σημειώνεται ότι δυνάμει του άρθρου 88 περ. β' του Ν.4485/2017 καταργήθηκε η κατ' άρθρο 42 του Ν. 4009/2001 υπό τον τίτλο "Συνεργασία Α.Ε.Ι. και ερευνητικών κέντρων" πρόβλεψη περί συνδιοργάνωσης μεταπτυχιακών προγραμμάτων μεταξύ ΑΕΙ κι ερευνητικών φορέων.

30 Συνεργασία ερευνητικών οργανισμών, επιχειρήσεων και λοιπών φορέων. Ερευνητικοί Οργανισμοί, Τεχνολογικοί Φορείς, Επιχειρήσεις και Λοιποί Φορείς μπορούν να συνάπτουν συμβάσεις με τις οποίες, μόνιμο Ερευνητικό Προσωπικό ή Ερευνητικό Προσωπικό που απασχολείται δυνάμει συμβάσεων ορισμένου ή αορίστου χρόνου ενός Ερευνητικού Οργανισμού, διατίθεται σε άλλους Ερευνητικούς Οργανισμούς ή Επιχειρήσεις ή Λοιπούς Φορείς για την παροχή υπηρεσιών ΕΤΑΚ. Ρυθμίζονται στη συνέχεια οι λεπτομέρειες σύναψης των εν λόγω συμβάσεων και του περιεχομένου τους. Ακόμη, στο άρθρο 37 δίνεται η δυνατότητα σε Διακεκριμένους επιστήμονες που απασχολούνται στον ιδιωτικό ή στον δημόσιο τομέα να μπορούν να συνεργάζονται με Ερευνητικά Κέντρα για ορισμένο χρόνο («Συνεργαζόμενοι Ερευνητές») προκειμένου να διεξάγουν βασική ή εφαρμοσμένη Έρευνα ή για να εκτελέσουν ειδικό ερευνητικό έργο, είτε μετά από Απόφαση και πρόταση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ερευνητικού Κέντρου και σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας, είτε κατόπιν αποδοχής αντίστοιχης προτάσεως επιχείρησης και τη σύναψη σχετικής συμφωνίας ορισμένου χρόνου μεταξύ του Ερευνητικού Κέντρου και του φορέα στον οποίο απασχολούνται. Τέλος, το άρθρο 37 παρέχει στο Προσωπικό Δημόσιων Ερευνητικών Οργανισμών τη δυνατότητα να αποσπάται ή να μετατάσσεται εάν έχει την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου, ή να διατίθεται εάν συνδέεται με τον Δημόσιο Ερευνητικό Οργανισμό με σχέση εργασίας αορίστου ή ορισμένου χρόνου, στην ΓΓΕΚ, για την υποστήριξη των δραστηριοτήτων της σχετικά με την ΕΣΕΤΑΚ και το Σχέδιο Δράσης για την υλοποίησή της.

σύνδεσης της βασικής κι της εφαρμοσμένης έρευνας με την εμπορική αξιοποίηση καινοτόμων εφαρμογών. Σε υλοποίηση της επιδίωξης αυτή, σύμφωνα με το άρθρο 45 του Ν.4559/2018 τα ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα του άρθρου 13Α του Ν. 4310/2014, συμπεριλαμβανομένου του Ιδρύματος Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών δύνανται να διοργανώνουν σεμινάρια μεταπτυχιακού επιπέδου.

Κυρίαρχη μορφή της επιδιωκόμενης δικτύωσης υπήρξε και παραμένει ο σχεδιασμός κι εκτέλεση χρηματοδοτούμενων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έργων και προγραμμάτων, είτε υπό τη μορφή επιχορηγήσεων είτε υπό την μορφή χορηγήσεων (grant agreements), κατόπιν διαδικασιών ανταγωνιστικής αξιολόγησης υποβαλλομένων προτάσεων σε διάφορα επιστημονικά, ερευνητικά, τεχνολογικά, αναπτυξιακά και καινοτομικά πεδία. Η προσέγγιση, όμως, αυτή χαρακτηρίζεται, εκ του αποτελέσματος, από αποσπασματικότητα και χρονικά περιορισμένο πλαίσιο εφαρμογής, ισόχρονο του πλαισίου χρηματοδότησης³¹, καθώς στην πλειονότητα των δράσεων δεν ανευρίσκονται, λόγω δημοσιονομικών περιορισμών ή έλλειψης, επαρκείς ιδιωτικοί πόροι συνέχισης και περαιτέρω ανάπτυξης των τεθέντων στόχων.

Κατά παραδοχή του Συμβουλίου των αρχηγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η στρατηγική της Λισαβόνας, δεν απέδωσε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, παρά την ορθή στόχευσή της. Ως αιτία καταδεικνύεται η επιλογή της υλοποίησης ολοκληρωμένων συστημικών πολιτικών ευρωπαϊκού επιπέδου με μέθοδο υλοποίησης σε επίπεδο εκάστου Κράτους-Μέλους της Ένωσης, με την ελπίδα επίτευξης διακρατικού συντονισμού, ο οποίος, όμως, δεν επετεύχθη επαρκώς³². Επιπρόσθετα, αρνητικός παράγοντας για τη μερική επίτευξη των στόχων υπήρξε έναρξη εφαρμογής των πολιτικών της 8 χρόνια μετά την αρχική υιοθέτησή τους με τη Συνθήκη για την

31 ΣΑΧΙΝΗ ΕΥΗ, ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ, ΚΑΡΑΜΠΕΚΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, ΜΑΛΛΙΟΥ ΝΕΝΑ, “Έρευνα, Εκπαίδευση, Καινοτομία. Διαστάσεις του Τριγώνου της Γνώσης στην Ελλάδα”, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, 2016, σελ. 21, διαθέσιμο σε https://metrics.ekt.gr/sites/metrics-ekt/files/ekdoseis-pdf/2019/EKT_KnowledgeTriangle_el.pdf

32 ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΑΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ, “Η πολιτική έρευνας και τεχνολογίας της Ε.Ε. στο νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο. Βασικά στοιχεία και προοπτικές”, Περιφέρεια, Τεύχος 8, 2019, σελ. 79, <https://doi.org/10.12681/rp.21155> επικαλούμενος **ΜΗΤΣΟΣ ΑΧΙΛΛΕΑΣ**, “Προτεραιότητα στην Αναβάθμιση της Σημασίας της Γνώσης”, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Τεύχος 5, 2007, σελ.82 “Το άριστο επίπεδο άσκησης της ερευνητικής πολιτικής είναι το κεντρικό, το ‘όμοσπονδιακό’, το κοινοτικό. Και τούτο διότι η έρευνα αποτελεί όχι μόνο κλασικό ‘δημόσιο αγαθό’, λόγω της διαφοράς κοινωνικού και ιδιωτικού οφέλους και του στοιχείου αβεβαιότητας το οποίο είναι έμφυτο στην ίδια την έννοια της γνώσης, αλλά και δημόσιο αγαθό με έντονη την παρουσία εξωτερικών οικονομιών, που μόνο το κεντρικότερο δυνατό επίπεδο μπορεί να ενσωματώσει.”

Ευρωπαϊκή Ένωση στο Maastricht το 1992³³.

Κύριο ζητούμενο για την Ελλάδα και την Ευρώπη για την τρέχουσα δεκαετία, μετά από τα δέκα χρόνια οικονομικής κρίσης και δημοσιονομικού περιορισμού σε εκτέλεση των Μνημονίων, με παρούσα κι εξελισσόμενη την υγειονομική και πιθανώς οικονομική κρίση της πανδημίας Covid-19, συνιστά η ουσιαστική βελτίωση της θέσης του παραγωγικού συστήματος, εν μέσω της λεγόμενης 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης, με πυρήνα την αλματώδη εξέλιξη της τεχνολογίας και την εισαγωγή της τεχνητής νοημοσύνης στην καθημερινότητα. Για την επίτευξη του αυτού στρατηγικού στόχου, ο οποίος εν πολλοίς φιλοδοξεί να χρηματοδοτηθεί από το συσταθέν σε ευρωπαϊκό επίπεδο Ταμείο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας³⁴, συνιστά επείγουσα προτεραιότητα η διαμόρφωση και η συστηματική υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης, ενιαίας αναπτυξιακής στρατηγικής βασισμένης στο ενοποιημένο και διασυνδεδεμένο οικοσύστημα επιστήμης, έρευνας, γνώσης και καινοτομίας. Πέραν των δεδομένων υψηλών τεχνικών προϋποθέσεων για την απορρόφηση της εν λόγω χρηματοδότησης εντός της επόμενης 7ετίας, προαπαιτούμενο συνιστά ο σχεδιασμός και η υλοποίηση δημόσιων πολιτικών, τόσο προς την ενδυνάμωση εκάστου των βασικών αξόνων του «*Τετραγώνου της ανάπτυξης της οικονομίας της γνώσης*», ήτοι της Έρευνας & Τεχνολογικής Ανάπτυξης, της Καινοτομίας, της Καινοτόμου Επιχειρηματικότητας Ήντάσεως Γνώσης, της Οικοδόμησης ικανοτήτων & δεξιοτήτων³⁵, όσο και της μεταξύ τους διασύνδεσης και συνέργειας με στόχο το μέγιστο δυνατό θετικό αποτέλεσμα για την οικονομία και την κοινωνία.

Από τα σχετικά με τη χρηματοδότηση της έρευνας στην Ελλάδα στοιχεία της

33 ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ – ΚΟΜΝΗΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ – ΠΕΛΑΓΙΔΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, «Οι νέες προοπτικές των Ευρωπαϊκών Πολιτικών Καινοτομίας & Συνοχής - Μελέτη προς τη Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων - ΜΟΔ ΑΕ», 2011, σελ. 8, διαθέσιμο σε <https://www.mindev.gov.gr/wp-content/uploads/2018/04/4.Nees-Prooptikes-Kainotomias-Synoxis.pdf>

34 ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2021/241 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 12ης Φεβρουαρίου 2021 για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

35 ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΤΣΑΚΑΝΙΚΑΣ ΑΓΓΕΛΟΣ, ΠΡΩΤΟΓΕΡΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑ, ΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, ΣΙΩΚΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ, ΣΙΩΚΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΣΤΑΜΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΡΙΟΣ, «Η Ελλάδα που Μαθαίνει, Ερευνά, Καινοτομεί και Επιχειρεί - Μια Ενοποιημένη Συστημική Στρατηγική με Επίκεντρο την Καινοτομία και τη Γνώση και ένα Πλαίσιο για την Υλοποίησή της. Γιατί είναι αναγκαία, τι περιλαμβάνει, πώς υλοποιείται, με ποιους θα προωθηθεί;» Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας (ΕΒΕΟ) του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, για λογαριασμό του μη κερδοσκοπικού ερευνητικού οργανισμού «διαΝΕΟσις» - Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης, 2/2021 https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2021/02/RD_study_final.pdf

EUROSTAT³⁶ διαπιστώνεται ότι την τελευταία 5ετία έχει επιτευχθεί ο ετήσιος στόχος για δαπάνη άνω του 1% του ΑΕΠ και του κεφαλαίου 2 δις €, με τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ένωσης να ανέρχεται σε 1,42% και χώρες αντίστοιχου με την Ελλάδα πληθυσμού πλην όμως με παντελώς διαφορετικές δημοσιονομικές δυνατότητες, όπως το Βέλγιο και η Αυστρία, να δαπανούν περίπου δεκαπλάσια ποσά.

2. ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΕΡΕΙΣΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ **(Άρθρο 16§1 Σ)**

2.1 Το περιεχόμενο του άρθρου 16§1 Σ

Το άρθρο 16§1 του Συντάγματος ορίζει ότι *«Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες· η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από το καθήκον της υπακοής στο Σύνταγμα»*.

Η ελευθερία της επιστημονικής έρευνας κατοχυρώνεται, αντιστοίχως, ως θεμελιώδες δικαίωμα τόσο στο άρθρο 13 του Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το εν λόγω άρθρο εντάσσεται στο Δεύτερο Μέρος του Συντάγματος, υπό τον τίτλο **Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα**.

Είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον το γεγονός ότι, στο πρώτο ήμισυ της 1^η περιόδου του 1^{ου} εδαφίου της εν λόγω 1^{ης} παραγράφου του άρθρου 16, η επιστήμη αναφέρεται σε συνδυασμό με την τέχνη, ενώ στο υπόλοιπο ήμισυ ακολουθεί ο συνδυασμός της έρευνας με τη διδασκαλία, αποδίδοντας τη γνωσιολογική διάσταση της έννοιας παιδείας³⁷.

Ακολουθεί μια άνω τελεία, ως σημείο στίξης, φαινόμενο, μάλλον σπάνιο σε τέτοιου είδους κείμενα, προκειμένου στο επόμενο εδάφιο να ορισθεί ρητώς από το συνταγματικό νομοθέτη ως υποχρέωση του Κράτους η ανάπτυξη και η προαγωγή των προαναφερθέντων.

Το άρθρο 16§1 Σ, παρά τη ρητή συνταγματική πρόβλεψη για την υποχρέωση του Κράτους ουδόλως μνημονεύεται στο μακροβιότερο νομοθέτημα σχετικά με την έρευνα, το Ν. 1514/1985.

Εισάγεται το πρώτον στην αρχική μορφή του άρθρου 1 – *Αντικείμενα &*

³⁶ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/era/era-2018_country_profile_el.pdf

³⁷ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, Σάκκουλας, 2008, σελ. 573.

Σκοποί του μεταγενέστερου και ισχύοντος σήμερα, μετά από πολλαπλές τροποποιήσεις Ν. 4310/2014, οποίος ανέφερε ότι «*Αντικείμενο του παρόντος νόμου είναι η προαγωγή της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας με την υλοποίηση των ορισμών του άρθρου 16 του Συντάγματος, καθώς και του άρθρου 179 της Ενοποιημένης Συνθήκης λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΣΛΕΕ).*»

Το εν λόγω άρθρο τροποποιήθηκε, αφαιρουμένης της μνείας στην ΕΣΛΕΕ, δυνάμει του άρθρου 1 του Ν.4386/2016 κατ' ορθότερη ερμηνεία της συνταγματικής διάταξης, όπως αναφέρεται στην Αιτιολογική Έκθεση, ως ακολούθως, «*Η ανάπτυξη και η προαγωγή της επιστήμης και της έρευνας ως τομέων ζωτικού εθνικού ενδιαφέροντος αποτελεί θεμελιώδη και πρωταρχική υποχρέωση του Κράτους το οποίο και μεριμνά, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 16 παρ. 1 του Συντάγματος, με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον, για τη διάθεση των πόρων που απαιτούνται για το σκοπό αυτό.*»

2.1.1 Οι έννοιες της επιστήμης, της έρευνας και της διδασκαλίας

Η έννοια της **επιστήμης** αφορά στην απόπειρα κατάκτησης πλήρους, ακριβούς κι εμβεβαθυμένης γνώσης, ώστε να καταστεί εφικτή η διενέργεια, εν συνεχεία, έρευνας επί παντός επιστητού, προκειμένου για τη συστηματοποίηση, χρήση κι εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων της. Συνιστά, παραλλήλως οργανωμένη προσπάθεια προσέγγισης, ανακάλυψης κι αποκάλυψης της αλήθειας, του πραγματικού, ανεξαρτήτως του εάν τα τεκμηριωμένα πορίσματά της, ως απόψεις και θεωρίες, καταστούν κυρίαρχα ή καθολικώς αποδεκτά από την επιστημονική κοινότητα, υπό την προϋπόθεση, βεβαίως, της (εν τέλει) απόδειξής τους, διότι ως επιστημονικό έργο νοείται οιοδήποτε το τεκμηριώνει ως τέτοιο ο δημιουργός του.³⁸

Βεβαίως, η τρέχουσα κατάσταση, την οποία βιώνει όλη η ανθρωπότητα υπό τις διαμορφωθείσες, λόγω της πανδημίας, συνθήκες και τις εκφραζόμενες θεωρίες κι αμφισβητήσεις των επιστημονικών δεδομένων για αυτή, ενδεδυμένες με επιστημονικοφανή επιχειρήματα ή μελέτες σε συνδυασμό με την κυριαρχία των ψηφιακών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διάδοσή τους, προκαλεί

38 ΣΚΟΥΡΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ - ΚΟΥΤΟΥΠΑ ΡΕΓΚΑΚΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ, Δίκαιο της παιδείας, Σάκκουλας, 2009, σελ. 23, **ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ**, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Σάκκουλας, 2002, σελ. 306, 307, όπου μεταξύ άλλων αναφέρει ότι «*Στην κατά το Σύνταγμα έννοια της επιστήμης περιλαμβάνεται οπωσδήποτε και η αμφισβήτηση απόψεων ή θεωριών και η τυχόν ανάπτυξη εναλλακτικών εκδοχών για την επιστήμη, π.χ. η ομοιοπαθητική έναντι της παραδοσιακής ιατρικής*». Ομοίως και **ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**, Σύνταγμα και Ελευθερία της Επιστήμης, ΤοΣ, 3/1992, σελ. 515 επ

πολύπλευρο προβληματισμό για τα ανωτέρω³⁹.

Η έννοια της **έρευνας** αφορά στη συστηματική εξέταση φαινομένων, στοιχείων και δεδομένων προς αρχική αξιολόγηση κι εξαγωγή πορισμάτων ή περαιτέρω επιβεβαίωση, εμβάθυνση, εμπλουτισμό και διεύρυνση υφιστάμενης γνώσης⁴⁰.

Η έννοια της **διδασκαλίας** αφορά στην καθ' οιονδήποτε τρόπο μετάδοση της γνώσης και των δεδομένων και των πορισμάτων της έρευνας.

2.2 Η Συνταγματική προστασία

Η αντίστοιχη με την παρεχόμενη στο ανωτέρω άρθρο ρητή και ειδική συνταγματική προστασία της επιστημονικής έρευνας δε συνιστά αυτονόητο κεκτημένο για των ανά την υφήλιο αντίστοιχων κειμένων⁴¹, παρά τη δεδομένη οικονομική, κοινωνική κι ανθρωπιστική σημασία της, καθώς σε αρκετές έννομες τάξεις ο συντακτικός νομοθέτης σιωπά, «*επιβάλλοντας*» στην *θεωρία την προσφυγή σε de facto δικαιοϊκές λύσεις*⁴².

39 Κατά **ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ**, *Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικά Δικαιώματα*, Σάκκουλας, 2005, σελ. 751, επισημαίνεται ότι η έκφραση επιστημονικής άποψης τελεί σε συνδυαστική εγγύηση των άρθρων 14§1 και 16§1 Σ, απαγορευομένης της θέσπισης “**εγκλημάτων γνώμης**”, είτε επί τη βάσει ποινικοποίησης της ενέργειας έκφρασης και διάδοσης τεκμηριωμένων επιστημονικών απόψεων ουδόλως αρεστών στους φορείς της δημόσιας εξουσίας είτε υπό τη μορφή θέσπισης έκνομου ελέγχου ή θέσπισης νομιμοφανών προσκομμάτων εκ μέρους της δημόσιας εξουσίας προς αποτροπή της ελεύθερης έκφρασης.

40 **ΣΚΟΥΡΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ - ΚΟΥΤΟΥΠΑ ΡΕΓΚΑΚΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ**, *Δίκαιο της παιδείας*, Σάκκουλας, 2009, σελ. 31-32, όπου αναφέρεται ότι “Ελευθερία της έρευνας σημαίνει επιλογή του αντικειμένου, της μεθόδου, και του τρόπου οργανώσεως της έρευνας, καθώς και ελεύθερη διάδοση των συμπερασμάτων της με οποιονδήποτε τρόπο ο ερευνητής κρίνει πρόσφορο.”

41 **ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**, “*Σύνταγμα και Ελευθερία της επιστήμης*”, ΤοΣ, 3/1992, σελ. 516-517 με παράθεση αντιστοίχων ρυθμίσεων ευρωπαϊκών Συνταγμάτων. Αντιστοίχως σε **ΚΟΣΚΙΝΑ-ΣΑΡΙΔΑΚΗ ΑΝΘΗ**, “*Το δικαίωμα στην Επιστημονική Έρευνα*”. Σάκκουλας 2013, σελ. 26-30

42 **ΚΟΣΚΙΝΑ-ΣΑΡΙΔΑΚΗ ΑΝΘΗ**, *Η υποχρέωση προάσπισης της επιστημονικής έρευνας του αρ. 16§1 Σ εν όψει του φαινομένου φυγής των Ελλήνων ερευνητών*, σε Σεμινάριο Κράτος και Δίκαιο στον 21ο Αιώνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο, <http://kratoskaidikaio.blogspot.com/2015/05/16-1.html>. Μάλιστα αναφέρει ότι “Παραδόξως δε, στις χώρες όπου η επιστημονική έρευνα προστατεύεται ρητά (όπως στην Ελλάδα, δια του άρθρου 16 παρ. 1 Σ), φαίνεται πως η θεωρία αλλά και η νομολογία δεν έχουν ακόμα αξιοποιήσει όλες τις δυνατότητες που παρέχει το Σύνταγμα για την προστασία της, χωρίς να είναι ακόμα ευδιάκριτο εάν αυτό οφείλεται σε δισταγμό επίκλησης της συνταγματικής προστασίας από τους ίδιους τους ερευνητές, ή από την πλευρά των νομικών αναλυτών.” Επίσης **ΜΑΝΕΣΗΣ ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ**, *Η συνταγματική προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας*, Ο Πολίτης, 6/1976, σελ. 18 “Η ρητή καθιέρωση της ελευθερίας της επιστημονικής έρευνας και διδασκαλίας, που αποτελεί αξιόλογη καινοτομία τού Συντάγματος τού 1975 (άρθρο 16 §1), δεν υπήρχε στο προηγούμενο Σύνταγμα (1864/1911/1952). Παρόμοια διάταξη

Το συνταγματικό κείμενο αναγνωρίζει ευθέως προστασία στην επιστήμη, στην έρευνα και στη διδασκαλία, ήτοι στα αλληλένδετα κι απαιτούμενα στοιχεία της διαδικασίας απόκτησης και διάδοσης της γνώσης, άρα και στην επιστημονική ελευθερία, στην αποτελεσματική άσκηση των οποίων θέτει ως προαπαιτούμενη την κρατική συνδρομή.

«Με το άρθρο 16§1 εδαφ. α κατοχυρώνεται η επιστημονική ελευθερία και όχι, όπως συχνά αναφέρεται, η ακαδημαϊκή. Η ακαδημαϊκή ελευθερία δεν είναι παρά τμήμα της επιστημονικής ελευθερίας, είναι η επιστημονική ελευθερία, όπως εξασκείται εντός των ΑΕΙ.»⁴³

Όπως επισημαίνεται «Συνιστά ατομικό δικαίωμα, το οποίο αφενός θεμελιώνει αξίωση απέναντι στην κρατική εξουσία, να μην επεμβαίνει περιοριστικά στη διαδικασία κτήσης της επιστημονικής γνώσης, και αφετέρου της επιβάλλει στην πολιτεία την υποχρέωση να διαμορφώνει πρόσφορες συνθήκες για την εν γένει καλλιέργεια και προώθηση της επιστήμης. Δε νοείται στο πλαίσιο της συνταγματικής προστασίας της επιστήμης διαφοροποίηση της επιστημονικής προσέγγισης ως υπέρτερης ή υποδεέστερης, ορθής ή εσφαλμένης, εμπεριστατωμένης ή μη εμπεριστατωμένης.»⁴⁴.

είχε παλαιότερα περιληφθεί, με πρόταση τού Αλ. Παπαναστασίου, στο Σύνταγμα τού 1927 πού ίσχυσε ως το 1935. Το άρθρο 21 όριζε —έχοντας για πρότυπο το άρθρο 142 τού Συντάγματος τής Γερμανικής Δημοκρατίας τού 1919 (Βαϊμάρης)— ότι «ή τέχνη και η επιστήμη και διδασκαλία αυτών είναι ελεύθεροι, διατελούν δε υπό την προστασία τού Κράτους, το όποιο συμμετέχει εις την επιμέλειαν και έξάπλωσιν αὐτῶν»⁴³

43 ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Επιστημονική ελευθερία, πανεπιστημιακό άσυλο και παν(.)αστυνομία, <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/epistimoniki-eleftheria-panepistimiako-asylo-kai-pan-astynomia/>

Κατά **ΜΑΝΕΣΗΣ ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ**, Η συνταγματική προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας, Ο Πολίτης, 6/1976, σελ. 17 “Η ελευθερία της επιστημονικής έρευνας και διδασκαλίας: ατομικό δικαίωμα και θεσμική εγγύηση. ΙΙ. Η επιστημονική έρευνα και διδασκαλία είναι αλληλένδετες. Έπιδιώκουν «εξ ορισμού», με τη συστηματική γνώση, ή μεν πρώτη την προσέγγιση, ή δε δεύτερη τη μετάδοση της επιστημονικής αλήθειας. Συνήθως είναι συνυφασμένες με τη λειτουργία πανεπιστημίων και άλλων ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Γιατί μέσα σ’ αυτά ιδίως πραγματοποιούνται: α) ή επιστημονική έρευνα, δηλαδή οι νοητικές και τεχνικές ενέργειες πού αποσκοπούν, με συστηματικό και αποδεικτικό τρόπο, στην απόκτηση νέων γνώσεων, διεξαγόμενες είτε ατομικά είτε συλλογικά (σε εργαστήρια, σπουδαστήρια κτλ.), και β) ή διδασκαλία, δηλαδή ή γνωστοποίηση και μεθοδική μετάδοση, με τεκμηριωμένο και παιδαγωγικό τρόπο, των πορισμάτων τής έρευνας είτε προφορικά (σέ μαθήματα, παραδόσεις, φροντιστήρια, ασκήσεις, διαλέξεις) είτε γραπτά (με συγγράμματα, διατριβές, μελέτες, «σημειώσεις» και άλλα δημοσιεύματα) ιδίως για την κατάρτιση νέων επιστημόνων. Έτσι ή ελευθερία τής επιστημονικής έρευνας και διδασκαλίας τείνει να ταυτιστεί με την «ακαδημαϊκή ελευθερία»”.

44 ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Σύνταγμα και Ελευθερία της Επιστήμης, ΤοΣ 3/1992, σελ. 515, 518, 520.

Δεν κατοχυρώνεται αποκλειστικά η αξίωση του φορέα του δικαιώματος έναντι του Κράτους να απόσχει από την επέμβαση στο πεδίο ακώλυτης απόλαυσης του (status negativus), αλλά και στην υποχρέωση του Κράτους να προβεί σε θετική ενέργεια για τη διαμόρφωση πλαισίου άσκησης του δικαιώματος από το φορέα αυτού (status positivus)⁴⁵.

Πρακτικά θεμελιώνει την αξίωση της ερευνητικής, επιστημονικής, ακαδημαϊκής κοινότητας για το σεβασμό της σύννομης λειτουργίας της από το Κράτος⁴⁶, ενώ ταυτόχρονα θεμελιώνει την απαίτηση για δημόσια χρηματοδότηση δημιουργίας πλαισίου σύστασης και λειτουργίας ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων στην Ελλάδα⁴⁷. Ως εκ τούτου αχώριστο δικαίωμα των φορέων είναι κάθε

Κατά **ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ**, Συνταγματικό Δίκαιο - Ατομικά Δικαιώματα, Τόμος Α', Σάκκουλας, 2005, σελ. 752 *“οι καθηγητές των ΑΕΙ, ως φορείς της ακαδημαϊκής ελευθερίας, είναι καταρχήν ελεύθεροι να καθορίζουν το αντικείμενο, περιεχόμενο και μέθοδο της επιστημονικής τους έρευνας και διδασκαλίας και να εκφράζουν και να διδάσκουν τις επιστημονικές τους απόψεις και ερευνητικές διαπιστώσεις, η δε θέση τους ως δημοσίων λειτουργών τους υποβάλλει σε μειωμένους μόνο ειδικούς περιορισμούς”*.

45 Επί του ζητήματος, **ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ**, Συνταγματικά Δικαιώματα – Τόμος Γ (§ 8 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ, σελ. 133-148), Σάκκουλας, 2008

46 Κατά **ΚΟΣΚΙΝΑ-ΣΑΡΙΔΑΚΗ ΑΝΘΗ** ως ανωτέρω, σημειώνεται, μετά των εκεί παραπομπών 34-37, τις οποίες συμπληρώνει ο γράφων εντός της αγκύλης: *“Συγκεκριμένα, γίνεται δεκτό ότι η υποχρέωση του κράτους κυμαίνεται από την βασική «υποχρέωση διαμόρφωσης της έννομης τάξης κατά τρόπο πρόσφορο για την ανάπτυξη της επιστήμης, της έρευνας και της διδασκαλίας [34, Δαγτόγλου Π.Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, όπ.π. σελ.757]» ή και την «αρωγή του κράτους ... (το οποίο) πρέπει να ενισχύει την επιστημονική έρευνα από οποιονδήποτε φορέα (ιδιωτικό ή δημόσιο) και αν διεξάγεται αυτή και πρωτίστως να διαμορφώνει τον χώρο της ελεύθερης και πολυφωνικής ανάπτυξης της [35 Χρυσόγονου Κ.Χ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, όπ.π. σελ. 327]», έως και την ειδικότερη «αρχή της ίσης μεταχείρισης των διαφόρων επιστημονικών απόψεων [36 Π. Μαντζούφας, Η ακαδημαϊκή ελευθερία, όπ.π. σελ. 166]», ή την υποχρέωση διευκόλυνσης του ερευνητή «παρέχοντάς του όλες τις λειτουργικές προϋποθέσεις, που είναι απαραίτητες για την πρόσβαση στις ερευνητικές πηγές [37 «Η άρνηση της κρατικής υπηρεσίας να διαθέτει τα αρχεία της προς έρευνα πρέπει ... να συνοδεύεται από αιτιολογημένη απάντηση που θα βασίζεται σε συγκεκριμένους λόγους.», βλ. Π. Μαντζούφας, Η ακαδημαϊκή ελευθερία, όπ.π. σελ. 184]”*.

47 Κατά **ΚΟΣΚΙΝΑ-ΣΑΡΙΔΑΚΗ ΑΝΘΗ** σημειώνεται, μετά των εκεί παραπομπών 38 - 41: *“Επιπλέον, υποστηρίζεται και ότι ο ερευνητής δικαιούται «να αξιώνει το μέρος των δημοσίων δαπανών, που του αναλογεί και ανταποκρίνεται στις στοιχειώδεις ανάγκες για την πραγματοποίηση της ατομικής και συλλογικής έρευνας», ή «να αξιώνει συμμετοχή στον σχεδιασμό και στη διοικητική υποδομή της έρευνας [38 Μαντζούφας Π., Ακαδημαϊκή ελευθερία, Εκδ. Σάκκουλα Θεσσαλονίκη, 1997, σελ. 187 και υποσημείωση υπ’ αρ. 115 όπου επισημαίνεται ότι κατά τον καθ. Α. Μάνεση, στην αξίωση καταβολής των αναγκαίων δαπανών περιλαμβάνεται η δυνατότητα να είναι προσιτά τα εργαλεία και οι υποδομές που επιτρέπουν την διεξαγωγή της έρευνας (βιβλία κλπ).]», παρά το γεγονός ότι η χρηματοδότηση της έρευνας -όπως και η γενικότερη υποχρέωση παροχής ερευνητικών*

πράξη ή παράλειψη του Κράτους, η οποία τυχόν πλήττει την ουσιαστική δυνατότητα άσκησης του εν λόγω δικαιώματος, όπως προκύπτει από την εξαιρετικά πλούσια σε ό,τι αφορά το πλαίσιο και λειτουργία της ανώτατης εκπαίδευση νομολογία και όχι η ελλιπής, κυρίως συνδεόμενη με τη δημοσιονομική κατάσταση⁴⁸, πλημμελής ή ελλιπής θετική δράση του Κράτους να δημιουργήσει επαρκείς υποδομές για την απόλαυσή του. Βεβαίως το ζήτημα δημιουργίας των υποδομών ή του ύψους χρηματοδότησης συναρτάται άμεσα και προς την εκάστοτε ασκούμενη πολιτική, την οικονομική και κοινωνική συγκυρία, το διεθνές περιβάλλον, τις ευρύτερες προτεραιότητες και τάσεις, στοιχεία με τα οποία η επιστημονική έρευνα αλληλεπιδρά, συμπλέκεται κι από τα οποία εξαρτάται κι επηρεάζεται αμφίδρομα.

Αξιο, όμως, επισήμανσης τυγχάνει το γεγονός ότι τόσο τα ΑΕΙ, ως ΝΠΔΔ, δια των Ειδικών Λογαριασμών Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ), οι οποίοι απέκτησαν ίδιο

υποδομών και στήριξης- δεν αποτελεί αμιγώς νομικό ζήτημα, αλλά και πολιτικό, δεδομένου ότι το κράτος είναι αυτό που παρέχει την χρηματοδότηση[39 Ορθώς λοιπόν αναφέρεται ότι δημιουργείται, στο σημείο αυτό, μια «σύγκρουση μεταξύ του δικαιώματος του ερευνητή ... να προσδιορίσει το αντικείμενο της έρευνάς του και του καθήκοντος του κράτους να προάγει την έρευνα και ... να έχει τον πρώτο λόγο στις ερευνητικές προτεραιότητες», βλ. Μαντζιούφας Π., όπ.π. σελ. 187].

Τέλος, επισημαίνεται ότι ο συνδυασμός των άρθρων 16 παρ.1 Σ και 5 παρ. 1 Σ περί ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, θεμελιώνει την θετική υποχρέωση του κράτους για την προσήκουσα διαμόρφωση των μέσων και του τρόπου άσκησης του επαγγέλματος που επιλέγει ο καθένας [40 Παπαδημητρίου Γ., Σύνταγμα και ελευθερία της επιστήμης, όπ.π., σελ. 526], ενώ παρόμοιο συμπέρασμα θα μπορούσε να βασιστεί και στον συνδυασμό των άρθρων 16 παρ.1 Σ και 22 παρ.1 Σ περί δικαιώματος στην ατομική εργασία (δηλαδή αντίστοιχα, στην υποχρέωση του κράτους για την δημιουργία συνθηκών ουσιαστικής απασχόλησης των επιστημόνων) [41 Άρθρο 22 παρ.1 Σ «Η εργασία αποτελεί δικαίωμα και προστατεύεται από το Κράτος, που μεριμνά για τη δημιουργία συνθηκών απασχόλησης όλων των πολιτών ...].

48 Σχετική η επ' αφορμή του ζητήματος της διπλοθεσίας των μελών ΔΕΠ η ΣτΕ 4009/2000 σύμφωνα με την οποία, **σκέψη 6** "Ο θεμελιώδης σκοπός και ο λόγος της λειτουργίας των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι η καλλιέργεια, η ανάπτυξη και η προαγωγή της επιστήμης και της έρευνας που προϋποθέτουν την ύπαρξη της αναγκαίας για το σκοπό αυτό υλικοτεχνικής υποδομής και τη διάθεση των απαραίτητων οικονομικών μέσων για την επιτέλεση του ερευνητικού του έργου. Χωρίς την υποδομή και τα μέσα αυτά δεν μπορεί να λειτουργήσει ένα ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Έτσι μέσα στα πλαίσια των δημοσιονομικών δυνατοτήτων πρέπει το Κράτος να εξασφαλίζει την αναγκαία υποδομή, να διαθέτει τα απαραίτητα οικονομικά μέσα και να διασφαλίζει τις εν γένει προϋποθέσεις για την ακώλυτη άσκηση από τα μέλη ΔΕΠ των ΑΕΙ της διδακτικής και ερευνητικής τους δραστηριότητας, όπως ρητά ορίζει το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 16 του Συντάγματος, καθιερώνοντας "δικαίωμα" των ΑΕΙ να ενισχύονται οικονομικά από το Κράτος. Κατά συνέπεια τα μέλη ΔΕΠ των ΑΕΙ έχουν ευθέως από το άρθρο 16 του Συντάγματος ατομικό δικαίωμα να αξιώσουν από το Κράτος μέσα στα πιο πάνω πλαίσια την εξασφάλιση των εν λόγω προϋποθέσεων ως αναπόσπαστων στοιχείων της ακαδημαϊκής της ελευθερίας και ως αναγκαίων όρων της κατοχυρωμένης συνταγματικά αποστολής των ως ερευνητών".

αριθμό φορολογικού μητρώου με αυτοτέλεια οικονομικής διαχείρισης δυνάμει του Ν. 4485/2017 όσο και οι εξίσου αυτοτελείς οικονομικά και διοικητικά ερευνητικοί φορείς, ανεξαρτήτως της νομικής μορφής τους ως ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ, διαθέτουν και ίδια περιουσία και ίδιους πόρους, πέραν της δημόσιας χρηματοδότησης, όπως προβλέπεται στα σχετικά άρθρα των 4009/2011, 4310/2014, 4485/2017, με νομοθετικά προσδιορισμένη δυνατότητα διάθεσης και διαχείρισης, τα οποία αποτυπώνουν μέσω της σύνταξης προϋπολογισμών, απολογισμών, ισολογισμών, τήρησης διακριτών οικονομικών και μη οικονομικών δραστηριοτήτων. Πλην όμως η εκ μέρους του Κράτους επιβολή όρων ελέγχου επί τη βάσει ευθείας εφαρμογής διατάξεων και διαδικασιών δημοσίου λογιστικού ή ηπιότερων μορφών αυτού, παρέχει εξουσία λήψης δημοσιονομικών αποφάσεων στο Κράτος ή το Δημόσιο, μέσω ελέγχων ή ανάγκης έγκρισής τους από αρμόδιο Υπουργό ή το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, με συνέπεια τον επί της ουσίας περιορισμό της ουσιαστικής αυτοτέλειας, αυτονομίας ή αυτοδιοίκησης και την τροχοπέδηση της αναπτυξιακής πορείας. Τα ανωτέρω ουσιαστικά συνεπάγονται τον περιορισμό της δημοσιονομικής αυτοτελείας τους σε ένα άκρως ανταγωνιστικό πεδίο σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο χρηματοδοτήσεων⁴⁹.

49 ΦΟΥΝΤΕΔΑΚΗ ΠΗΝΕΛΟΠΗ, "Ο νόμος 3549: η απαραίτητη ψιμυθίωση και η μεταρρύθμιση σε μετάβαση", Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, 17-18/2007 "Η χρηματοδότηση της ανώτατης παιδείας έχει προσλάβει ιδιαίτερο περιεχόμενο τα τελευταία χρόνια στον κόσμο. Κατά πρώτον, υπάρχει η ανατροπή του πανεπιστημίου των ελίτ και η εμπέδωση του μαζικού πανεπιστημίου, δηλαδή η άνοδος του αριθμού των εισαγομένων, δεδομένης της επέκτασης του κοινωνικού δικαιώματος στην παιδεία σε μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, σε ευάλωτες κοινωνικά ομάδες και σε μετανάστες. **Κατά δεύτερον, η επιστημονική γνώση αυξάνεται με γεωμετρική πρόοδο τόσο στις θετικές επιστήμες όσο και στις ανθρωπιστικές σπουδές.** Κατά τρίτον, το Πανεπιστήμιο αποτελεί έναν περίπλοκο και πολυσύνθετο οργανισμό που οφείλει να οργανώνει σε βραχυπρόθεσμη- καθημερινή, μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη βάση πολλαπλές δραστηριότητες, που απαιτούν ειδικές γνώσεις ακαδημαϊκού σχεδιασμού, επιστημονικής διοίκησης και επαγγελματικής οικονομικής διαχείρισης. **Κατά τέταρτον, για πρώτη φορά στην ιστορία των πανεπιστημίων, η συνεχής επικοινωνία του συστήματος που παράγει έρευνα και διδασκαλία σε όλο τον κόσμο, δηλαδή η παγκοσμιοποίηση σε αυτή την εκδοχή, οι ηλεκτρονικές τράπεζες δεδομένων, που παρέχουν ευχερή πρόσβαση στις πηγές, οι εκτεταμένες συνεργασίες ΑΕΙ περισσότερων χωρών, η διαφάνεια στην οργάνωση και στις σπουδές κάθε πανεπιστημίου και του προφίλ του, μέσω του διαδικτύου, έχουν οδηγήσει στη δημιουργία κοινών κριτηρίων απόδοσης και ποιότητας και στην αναπόφευκτη σύγκριση μεταξύ χωρών, πανεπιστημίων, τμημάτων, ερευνητικών κέντρων, διδασκόντων και φοιτητών. Για όλα τούτα, το δυσθεώρητο πλέον κόστος της επιστημονικής έρευνας και διδασκαλίας καθώς και οι ανάγκες διαχείρισης των τεράστιων οικονομικών πόρων έχουν οδηγήσει στην κατάργηση της αποκλειστικά κρατικής χρηματοδότησης των ΑΕΙ. Σήμερα, με ελάχιστες εξαιρέσεις, από την Ινδία, τις**

Απόδειξη των ανωτέρω συνιστά η παρατήρηση της σύγχρονης πορείας της επιστημονικής έρευνας από τη Μεταπολίτευση έως και σήμερα. Οι πολιτικές – οικονομικές – κοινωνικές – ανθρωπιστικές επιστήμες είχαν προεξάρχοντα ρόλο, εύρος, αποδοχή και χρηματοδότηση για 15 περίπου χρόνια, λόγω της επικρατούσας κοινωνικής και οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα και διεθνώς. Στην επόμενη δεκαετία του 1990 οι οικονομικές επιστήμες σε συνδυασμό με την ταχέως αναπτυσσόμενη πληροφορική αλλά και τη διεθνή αλλαγή σκηνικού απέκτησαν πολύ μεγαλύτερο εύρος, βάθος, αποδοχή και χρηματοδότηση. Η δεκαετία του 2000 κυριαρχείται από την έκρηξη κι αλματώδη ανάπτυξη και χρηματοδότηση παντός κλάδου της πληροφορικής και της τεχνολογίας, υφισταμένου ή νεοπαγούς, η οποία κατέστη διεπιστημονικής κι οριζόντιας επιρροής και χρήσης, τάση η οποία συνεχίζεται έως και σήμερα, αναβιώνοντας το ερευνητικό ενδιαφέρον και τις δυνατότητες σε όλες τις επιστήμες, μέσω των εφαρμογών της σε αυτές ή λόγω των ίδιων των επιπτώσεων της ίδιας της ύπαρξής της, π.χ ανάγκη περαιτέρω προστασίας περιβάλλοντος, συνέπειες χρήση κοινωνικών δικτύων και προστία δεδομένων. Την τελευταία δεκαετία με αποκορύφωμα την κρίση της πανδημίας, παρατηρείται, επίσης, αλματώδης αύξηση στο ενδιαφέρον και τη χρηματοδότηση έρευνας σχετικής με την ιατρική κατά την ευρεία έννοια, με διεπιστημονικά κι οριζόντια, επίσης, χαρακτηριστικά.

2.3. Οι φορείς του δικαιώματος στην επιστημονική έρευνα

Ως φορείς της ελευθερίας διενέργειας επιστημονικής έρευνας νοούνται ημεδαπά κι αλλοδαπά φυσικά⁵⁰ ή / και νομικά πρόσωπα⁵¹. Για τους εμπλεκόμενους

Ηνωμένες Πολιτείες, την Κίνα, την Ιαπωνία, την Βραζιλία, τη Ρωσία και, φυσικά, τον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης με τα σαράντα πέντε κράτη, δεν υπάρχει κράτος που να αντέχει να καλύπτει με αποκλειστικά κρατική χρηματοδότηση το κόστος της ανώτατης εκπαίδευσης. Το μοναδικό κράτος όπου αυτό ίσχυε, εκτός της Ελλάδας, ήταν η Δανία έως το 2005.”

50 ΜΑΝΕΣΗΣ ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ, “Η συνταγματική προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας”, Ο Πολίτης, 6/1976, σελ. 17 “ **Και η μεν ελευθερία της επιστήμης και της έρευνας εν γένει προστατεύεται από το Σύνταγμα αυτοτελώς, δηλαδή και όταν ή άσκησή τους δεν εντάσσεται σέ ΑΕΙ. Η διάταξη τού άρθρου 16§1 ιδρύει ατομικό δικαίωμα για κάθε επιστήμονα και ερευνητή, άσχετα αν αυτός έχει ή όχι την ιδιότητα τού ακαδημαϊκού δασκάλου. Όταν όμως η επιστημονική έρευνα συνδέεται με τη διδασκαλία και γίνεται στο πλαίσιο της ανώτατης εκπαίδευσης, που το κράτος την αναθέτει σέ ειδικά ιδρύματα δημοσίου δικαίου, φορείς του σχετικού ατομικού δικαιώματος είναι οι μετέχοντες στην οργανωμένη εκπαιδευτική διαδικασία, δηλαδή οι διδάσκοντες και οι διδασκόμενοι στα Α.Ε.Ι.”**

51 ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, “Γνωμοδότηση προς τη Σύνοδο των Πρυτάνεων: το προσχέδιο νόμου για τα ΑΕΙ και η συνταγματική νομιμότητα”, Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου,

στην επιστημονική έρευνα, είτε ανήκουν στον ακαδημαϊκό χώρο, είτε σε ερευνητικούς φορείς, η δραστηριοποίησή τους συνιστά εξίσου δικαίωμα όσο και υποχρέωση, εκπληρούμενη εντός συνθηκών ακαδημαϊκής ελευθερίας⁵². Αντιστοίχως προς τα ισχύοντα ως προς την ακαδημαϊκή ελευθερία, φορείς του δικαιώματος ελεύθερης άσκησης της δικαιώματος στην επιστημονική έρευνα τυγχάνουν άπαντες οι συμμετέχοντες στη διαδικασία παραγωγής και μετάδοσης της παραγόμενης νέας γνώσης κι ερευνητικών αποτελεσμάτων.

Σε αντίθεση με την πολιτική και νομική προβληματική κι αντιπαράθεση αναφορικά με τη σύσταση και λειτουργία μη κρατικών πανεπιστημίων στην Ελλάδα, βάσει της σχετικής απαγορευτικής συνταγματικής πρόβλεψης, δεν έχει υπάρξει αντίστοιχα ευρεία αντιπαράθεση αναφορικά με τη σύσταση και λειτουργία ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων υπό τη μορφή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, υπό τη μορφή ανωνύμων εταιρειών ελεγχόμενων από το Δημόσιο αλλά και αντίστοιχων απολύτως ιδιωτικών φορών, το σύνολο των οποίων αναγνωρίζεται, εξίσου και υπό τους αυτούς όρους με τα ΑΕΙ, ως φορέας του σχετικού συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος.

Ως προς τους καθαρά ιδιωτικούς ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς, τους

3/2011, όπου αναφέρει σχετικά “Σε αντίθεση επομένως με την επιστημονική διδασκαλία, όπου το ίδιο το Σύνταγμα θέτει περιορισμούς στο αντίστοιχο ατομικό δικαίωμα, κατά το ότι η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ν.π.δ.δ. και απαγορεύεται η ίδρυση ανώτατων σχολών από ιδιώτες (άρθρο 16 παρ. 5 εδ. α’ και παρ. 8 εδ. β’ του Συντ.), **αντίστοιχοι περιορισμοί δεν προβλέπονται και ούτε μπορούν να τεθούν στο ατομικό δικαίωμα επιστημονικής έρευνας, το οποίο ως εκ τούτου περιλαμβάνει το δικαίωμα καθενός, άρα προφανώς και των πανεπιστημιακών, να διεξάγει επιστημονική έρευνα είτε στο ακαδημαϊκό πλαίσιο είτε και εκτός αυτού, εξίσου σε δημοσίους είτε ιδιωτικούς φορείς.**

Άλλωστε, η σχετική υποχρέωση του κράτους για προαγωγή της έρευνας, **πέραν της υποχρέωσης να ενισχύει θετικά τους ιδιωτικούς ερευνητικούς φορείς, από την οποία πάντως δεν απορρέει ευθέως αγωγή αξίωση, περιλαμβάνει πρωτίτως και αυτονοήτως, πριν απ’ όλα, τη δικαστικά ελέγξιμη υποχρέωσή του να μην περιορίζει αρνητικά την ιδιωτική έρευνα, στερώντας τους φορείς της από τη δυνατότητα συνεργασίας με το κατά τεκμήριο πλέον καταρτισμένο επιστημονικό προσωπικό, τους πανεπιστημιακούς, κάτι το οποίο εν τέλει περιορίζει την ίδια την επιστημονική επικοινωνία με σκοπό την προώθηση και ανάπτυξη της έρευνας. Και φυσικά, αντίστοιχο αδικαιολόγητο περιορισμό στο ατομικό τους δικαίωμα επιστημονικής έρευνας υφίστανται οι ίδιοι οι πανεπιστημιακοί, κατά το ότι στερούνται τις δυνατότητες ερευνητικής δραστηριότητας που ο ιδιωτικός τομέας μπορεί να τους προσφέρει συμπληρωματικά προς την έρευνά που διεξάγουν στο πανεπιστήμιο.”**

52 ΣΚΙΑΔΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, “Ειδικοί Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας - Θεσμοί Ανάπτυξης για τη σύγχρονη Ανώτατη Εκπαίδευση”, Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής, Εκδόσεις Σιδέρη, 2007, σελ. 21

οποίους, συνήθως, ιδρύουν κι εγκαθιστούν ανά την υφήλιο, σύμφωνα με τους οικείους στόχους και σχεδιασμούς τους, πολυεθνικές επιχειρήσεις, εθνικές και θρησκευτικές ομάδες, διεθνείς οργανισμοί, μη κυβερνητικές οργανώσεις αποβλέποντας στην εκμετάλλευση της γεωγραφικής θέσης μιας χώρας, είτε στη σύνθεση του πληθυσμού, είτε στις οικονομικές και κοινωνικές συγκυρίες, στην προσέλκυση υφισταμένου, εξειδικευμένου στον εκάστοτε κλάδο δραστηριοποίησης προσωπικού, το ΣτΕ έχει επιληφθεί στο ενδιαφέρον χρονικό σημείο της έναρξης διαπίστωσης εκφάνσεων της παγκοσμιοποίησης και στην ελληνική κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα.

2.3.1 Η ΣτΕ 1043/1989

Η ΣτΕ 1043/1989⁵³ αφορούσε σε υποβληθείσα αίτηση έκδοσης προεδρικού διατάγματος προκειμένου για την έγκριση σύστασης ιδρύματος με αντικείμενο τη διεξαγωγή ιστορικής και πολιτισμικής επιστημονικής έρευνας, η οποία απερρίφθη με επίκληση της συνταγματικής προστασίας προαγωγής της επιστημονικής έρευνας με αναφορές και στη διεξαγωγή αυτής σε επίπεδο ανώτατης εκπαίδευσης. Με την απόφαση εκρίθη ότι η απορριπτική πράξη της Διοίκησης ότι δεν επιτρέπεται η σύσταση κοινωφελούς ιδρύματος με αυτοτελή, αποκλειστικό σκοπό κι αντικείμενο τη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας καθ' όσον αυτό συνιστά ανεπίτρεπτη εμπλοκή σε βασικές πολιτειακές λειτουργίες, τυγχάνει ακυρωτέα, καθ' όσον φορέας του εν λόγω δικαιώματος, ως ατομικού, τυγχάνει και το ίδρυμα και τα μέλη αυτού. Μεταξύ άλλων αναφέρεται ότι «...κάθε φυσικό και νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου...έχει δικαίωμα να επιδίδεται σε επιστημονική έρευνα, στους τομείς του ενδιαφέροντός του, και μάλιστα στη δραστηριότητά του αυτή πρέπει, κατά την έννοια της συνταγματικής διατάξεως, να έχει την αρωγή του κράτους. Ο κανόνας δε αυτός καθόλου δεν επηρεάζεται εκ του ότι τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, στα οποία η παράγραφος 5 του ίδιου άρθρου του Συντάγματος επιφυλάσσει την παροχή ανωτάτης εκπαίδευσης, εκτός από τη διδασκαλία, ασκούν, επίσης, και επιστημονική έρευνα. Γιατί, κατά τα προεκτεθέντα, ούτε η επιστημονική έρευνα περιορίζεται μόνο στα πανεπιστήμια, ούτε η ανάπτυξη και η υποστήριξή της είναι αποκλειστικό καθήκον του Κράτους. Απλώς το Κράτος ενισχύει την επιστημονική έρευνα από οποιοδήποτε φορέα (ιδιωτικό ή δημόσιο)

53 Δημοσιευμένη σε ΑΡΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ 1989/43, σελ. 579, ΤοΣ/1989 (308-310), ΝΟΜΟΣ Σχολιάζεται, επίσης σε ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σελ. 327 και ΣΚΟΥΡΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Δίκαιο της Παιδείας, Σάκκουλας, 2009, σελ. 13.

και αν διεξάγεται αυτή «

Η απόφαση, μνημονεύεται, επίσης, στην αντίστοιχου σκεπτικού ΣτΕ 1374/1997 αναφορικά, επίσης, με την αίτηση ίδρυσης ιδιωτικού ερευνητικού φορέα με την επωνυμία *GLAXO WELCOME - Ίδρυμα Υγείας και Εκπαιδεύσεως*, με ιδρύτρια τη γνωστή πολυεθνική του φαρμακευτικού κλάδου. Στη σκέψη 4 κρίνεται ότι *«Επειδή διά του άρθρου 16§1 του Συντάγματος η επιστημονική έρευνα κατοχυρώνεται ως ατομικόν δικαίωμα όλων (ΣΕ 14/1988), του κράτους υποχρεωμένου να ενισχύει την επιστημονικήν έρευναν από οιονδήποτε φορέα (ιδιωτικών ή δημόσιον) και αν διεξάγεται (ΣΕ 1043/1989), κατά δε την έννοιαν του άρθρου 21§3 του Συντάγματος δι' αυτού δεν θεσπίζεται κρατικόν μονοπώλιον παροχής υπηρεσιών υγείας. Τέλος, εκ του κατ' αρθ. 28 παρ. 1 του Συντάγματος ηυξημένης ισχύος Νόμου 1426/1984 περί κυρώσεως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (Α 32) και δή εκ των άρθρων 11, 13 και 14 τούτου, προκύπτει ότι ο Χάρτης αυτός όχι μόνον δεν θεσπίζει αποκλειστικότητα του Κράτους εις τον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών, αλλά, αντιθέτως, υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα Κράτη-μέρη να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της ιδιωτικής πρωτοβουλίας εις τον τομέα αυτόν.»*

2.3.1 Η εντός των ΑΕΙ κι ερευνητικών φορέων διενεργούμενη έρευνα.

Είναι γεγονός ότι η πλειονότητα των σχετικών δικαστικών αποφάσεων και της βιβλιογραφίας σχετικά με το άρθρο 16§1 Σ αφορμάται από τη διεξαγόμενη εντός των ΑΕΙ έρευνα και το εκεί κρατούν πλαίσιο⁵⁴ κι όχι από την αντιστοίχως εκτελούμενη

54 Ενδεικτικώς, ΣτΕ(Ολ) 2786/1984 (NoB/1984, 1430 με σχετικές παρατηρήσεις σελ. 1434 & dsanet), *"Επειδή, με τις πιο πάνω παρατεθείσες συνταγματικές διατάξεις, κατοχυρώνεται η ελεύθερη ανάπτυξη της επιστήμης ως θεμελιώδης σκοπός του κράτους και καθορίζονται οι βασικές προϋποθέσεις και οι αρχές που πρέπει να διέπουν την παροχή της ανώτατης εκπαίδευσης, για την οποία θεσπίζονται συγκεκριμένα οργανωτικά και λειτουργικά πλαίσια, που οριοθετούν τη δράση όχι μόνο της διοικήσεως αλλά και του κοινού νομοθέτη κατά την από αυτόν ρύθμιση των σχετικών θεμάτων. Κατά την έννοια των συνταγματικών αυτών διατάξεων, η ανώτατη εκπαίδευση, σκοπός της οποίας είναι η προαγωγή και μετάδοση της επιστημονικής γνώσεως με την έρευνα και τη διδασκαλία, παρέχεται από ίδια και αυτοτελή ιδρύματα, που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, σύμφωνα αφενός μεν με την αρχή της ακαδημαϊκής ελευθερίας και αφετέρου την αρχή της πλήρους αυτοδιοικήσεως των ιδρυμάτων αυτών. Από τις αρχές αυτές, η πρώτη, ήτοι η αρχή της ακαδημαϊκής ελευθερίας, εγγυάται την αδέσμευτη επιστημονική σκέψη, έρευνα και διδασκαλία και νοείται όχι μόνο ως ατομικό δικαίωμα του πανεπιστημιακού ερευνητή η διδασκάλου, αλλά και ως οργανωμένη δραστηριότητα, αναπτυσσόμενη, σύμφωνα με κανόνες που θεσπίζει και με οικονομικά μέσα που παρέχει το κράτος, μέσα στα πλαίσια της λειτουργίας των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Η ελευθερία αυτή είναι, ως προς το περιεχόμενο και τη μέθοδο της διδασκαλίας και της έρευνας, απόλυτη και ισχύει έναντι πάντων, μη επιδεχόμενη άλλους περιορισμούς από εκείνους που*

απορρέουν από την υποχρέωση σεβασμού εκ μέρους του πανεπιστημιακού διδασκάλου η ερευνητή των άλλων διατάξεων του Συντάγματος. Ο κοινός νομοθέτης έχει βέβαια την ευχέρεια να ορίσει το γνωστικό αντικείμενο της διδασκαλίας και της έρευνας, δεν επιτρέπεται όμως να θεσπίσει τέτοιους οργανωτικούς ή λειτουργικούς κανόνες, οι οποίοι, έστω και έμμεσα, συνεπάγονται περιορισμούς στην ακαδημαϊκή ελευθερία, όπως αυτή αναλύθηκε παραπάνω. Εξάλλου, η αρχή της πλήρους αυτοδιοικήσεως των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων συνίσταται στην εξουσία των ιδρυμάτων αυτών να αποφασίζουν για τις υποθέσεις τους με δικά τους αποκλειστικά όργανα (ατομικά ή συλλογικά) οριζόμενα μεν από τον κοινό νομοθέτη, απαρτιζόμενα όμως, οπωσδήποτε, από πρόσωπα, τα οποία είναι επιφορτισμένα η μετέχουν, κατά τις προαναφερθείσες συνταγματικές διατάξεις, στην πραγματοποίηση της εκπαιδευτικής και ερευνητικής αποστολής τους, της κρατικής εποπτείας περιοριζομένης μόνο σε έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των οργάνων αυτών. Για την πραγματοποίηση της επιστημονικής έρευνας και διδασκαλίας μέσα στα πλαίσια των παραπάνω αρχών, ο συνταγματικός νομοθέτης προέβλεψε την ύπαρξη δύο διακεκριμένων μη δυναμένων να συγχωνευθούν κατηγοριών προσωπικού, και δη αφενός μεν το κύριο (καθηγητικό) διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό, τα μέλη του οποίου ως καταξιωμένοι επιστήμονες με ηυξημένα προσόντα και κύρος εγγυώνται την με ακαδημαϊκά κριτήρια εκπλήρωση της αποστολής των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στα οποία υπηρετούν και οι οποίοι, ανεξάρτητα από την ειδικότερη ονομασία τους από τον κοινό νομοθέτη και την επί μέρους διαβάθμισή τους, αναγνωρίζονται ως δημόσιοι λειτουργοί, τελούντες κάτω από ένα ιδιαίτερο προστατευτικό καθεστώς εγγυώμενο την προσωπική και λειτουργική τους ανεξαρτησία, αφετέρου δε το βοηθητικό (μη καθηγητικό) διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό, το οποίο δεν έχει τα ίδια τυπικά και ουσιαστικά προσόντα με το προηγούμενο, επιτελεί όμως και αυτό, κάτω από τις συνθήκες εκπαιδεύσεως και έρευνας που επικρατούν στα σύγχρονα πανεπιστήμια και επιβάλλουν την ύπαρξή του ως αναγκαίου παράγοντος της διδασκαλίας και της έρευνας, δημόσιο λειτουργήμα, σύμφωνα με τους όρους του νόμου που καθορίζει τη θέση και τα καθήκοντά του. Σύμφωνα με τις αρχές αυτές, ο κοινός νομοθέτης δεν είναι δεσμευμένος απ' συνταγματικές διατάξεις να ακολουθήσει κατά τον αριθμητικό προσδιορισμό και την κατανομή των οργανωτικών θέσεων των καθηγητών των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και γενικώτερα, ρύθμιση της υπηρεσιακής τους καταστάσεως, **ορισμένο πρότυπο** και δη εκείνο που προβλεπόταν από την κατά την κατάρτιση και θέση σε ισχύ του νέου Συντάγματος νομοθεσία και σύμφωνα με το οποίο οι καθηγητές των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων διακρίνονταν σε πληθώρα επί μέρους κατηγοριών (τακτικοί, μόνιμοι τακτικών ή εκτάκτων αυτοτελών εδρών, έκτακτοι μόνιμοι, έκτακτοι επί θητεία κ.λπ.), ασκούσαν δε τα καθήκοντά τους και ειδικότερα τα έργα της έρευνας και της διδασκαλίας, καθένας χωριστά, κατέχοντας ορισμένη έδρα με συγκεκριμένο περιεχόμενο, για την οποία ειδικά εκλεγόταν και αποκλειστικά δική τους ευθύνη. Επίσης, δεν είναι υποχρεωμένος να **ρυθμίζει κατά ένα ορισμένο τρόπο την επιλογή και την υπηρεσιακή κατάσταση του μη καθηγητικού (βοηθητικού) διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού**. Αντίθετα, ο κοινός νομοθέτης είναι ελεύθερος κατά τη θέσπιση των οργανωτικών και λειτουργικών κανόνων που αφορούν στα παραπάνω ιδρύματα να καταργήσει την έδρα, ως λειτουργική μονάδα, και να κατανείμει τις οργανικές θέσεις των καθηγητών σε νέα οργανωτικά σχήματα, καθώς και να προβλέψει κατά την άσκηση του έργου τους μορφές συνεργασίας είτε μεταξύ τους είτε και προς το λοιπό διδακτικό (βοηθητικό) προσωπικό, λαμβάνοντας υπόψη οπωσδήποτε επιστημονικά και ακαδημαϊκά κριτήρια, και προσαρμόζοντας τις σχετικές ρυθμίσεις προς τις νέες συνθήκες λειτουργίας, την ανάγκη της μεγαλύτερης λειτουργικής ικανότητας και τους ευρυνόμενους σκοπούς των ιδρυμάτων αυτών ως κέντρων οργανωμένης επιστημονικής έρευνας και διδασκαλίας.

εντός ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων, οι οποίοι δε διέπονται από τις ίδιες, ακριβώς, συνταγματικές διατάξεις κι το αυτό πλέγμα εγγυήσεων, ιδίως ως προς το θεσμικό εργασιακό και μισθολογικό σκέλος⁵⁵.

Είναι όμως υποχρεωμένος ο κοινός νομοθέτης, ρυθμίζοντας τον τρόπο επιλογής και διορισμού καθώς και τα θέματα της υπηρεσιακής καταστάσεως του διδακτικού προσωπικού (κύριου και βοηθητικού) των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων να σεβαστεί την από το σύνταγμα απορρέουσα ιδιαίτερη οργανική και λειτουργική θέση των καθηγητών, ως δημοσίων λειτουργών που απολαύουν συγκεκριμένων εγγυήσεων προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Η διασφάλιση αυτή της οργανικής και λειτουργικής αυτοτέλειας των καθηγητών, που καθ' εαυτή δεν εμποδίζει τη συμμετοχή των λοιπών παραγόντων του επιτελούμενου διδακτικού και ερευνητικού έργου, ήτοι του μη καθηγητικού επιστημονικού προσωπικού και των φοιτητών στη διοίκηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, παρά μόνο στο μέτρο που η συμμετοχή αυτή θα περιόριζε την ακαδημαϊκή ελευθερία των καθηγητών των πανεπιστημίων και άλλων ανωτάτων σχολών και θα αλλοίωνε το χαρακτήρα των τελευταίων ως πλήρως αυτοδιοικουμένων ιδρυμάτων, υπαγορεύεται και επιβάλλεται ακόμα αφενός μεν από τη δημοκρατική αρχή της αναπτύξεως της προσωπικότητας, και της σταδιοδρομίας του κάθε Έλληνα πολίτη κατά λόγο της προσωπικής του αξίας και ικανότητας, και αφετέρου από την αρχή της ισότητας η οποία απαγορεύει όχι μόνον την άνιση μεταχείριση υπό τη μορφή της διαφορετικής μεταχειρίσεως η της εισαγωγής προνομίου η εξαιρέσεως από υφιστάμενο η συγχρόνως τιθέμενο κανόνα δικαίου, με βάση κριτήρια αυθαίρετα, η άσχετα προς το ουσιαστικό περιεχόμενό της ρυθμίσεως για την οποία εκάστοτε πρόκειται, αλλά και την ισοπέδωση, δηλαδή την αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων η την ενιαία μεταχείριση προσώπων που βρίσκονται κάτω από διαφορετικές πραγματικές η νομικές συνθήκες με βάση όλως τυπικά η συμπτωματικά στοιχεία (Σ.Ε. 3912/1980, 2925/1983). Αν και κατά τη γνώμη ενός μέλους του δικαστηρίου κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 6 του Συντάγματος η αυτοδιοίκηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ανατίθεται αποκλειστικά στους καθηγητές της ανωτάτης βαθμίδας, ως εκ των εγγυήσεων ανεξαρτησίας με τις οποίες περιβάλλονται..". Αναλόγως και η συναφής ΣτΕ(Ολ) 2788/1984 (dsanet) έκρινε "ο συνταγματικός νομοθέτης δεν επέβαλε συγκεκριμένο πρότυπο οργανώσεως των ΑΕΙ (όπως λχ του ν. 5343/32) αλλά διαφύλαξε στον κοινό νομοθέτη την ευχέρεια, αφ' ενός μεν να καθορίζει το γνωστικό αντικείμενο της διδασκαλίας και έρευνας ανάλογα με το είδος και τις επιστημονικές κατευθύνσεις κάθε ΑΕΙ, καθώς και με τις εκπαιδευτικές ανάγκες και αφ' ετέρου να οργανώνει τα ΑΕΙ κατά τις απαιτήσεις της εξελισσόμενης επιστήμης και τεχνολογίας και εν όψει των εκάστοτε κρατουσών οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών. Δεν επιτρέπει όμως στον κοινό νομοθέτη να θεσπίσει οργανωτικούς ή λειτουργικούς κανόνες, οι οποίοι, έστω και έμμεσα, να συνεπάγονται περιορισμούς στην ακαδημαϊκή ελευθερία των τριών βασικών παραγόντων της ακαδημαϊκής ζωής που είναι το κύριο (καθηγητές), το βοηθητικό διδακτικό προσωπικό και οι φοιτητές".

55 ΜΑΝΕΣΗΣ ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ, Η συνταγματική προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας, Συνταγματική Θεωρία και Πράξη, 1980, σελ. 688 "Η νομική θέση των ακαδημαϊκών δασκάλων μοιάζει με τη θέση του δικαστή, ο οποίος επίσης είναι ανεξάρτητος όταν ασκεί το δικαιοδοτικό του έργο". Αντιστοίχως ΤΣΑΤΣΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Συνταγματικό δίκαιο, Τόμος Β, Σάκκουλας 1993, σελ. 425, όπου αναφέρει ότι η ιδιότητα του δημοσίου λειτουργού, συνταγματικώς αναγνωριζόμενη και στους δικαστικούς, σε αντίστιξη προς αυτή του δημοσίου υπαλλήλου, χαρακτηρίζεται εννοιολογικά και πρακτικά από μιας μικρότερης έντασης εξάρτηση των φερόντων αυτή από την προϊσταμένη αρχή, από την ανάθεση καθηκόντων εκτέλεσης του

Αυτό εξηγείται ευχερώς από το γεγονός ότι το ίδιο το κείμενο του άρθρου 16, το οποίο στη συνέχεια των παραγράφων του ρυθμίζει ρητώς ζητήματα ανωτάτης εκπαίδευσης κι ακαδημαϊκής λειτουργίας⁵⁶, χωρίς να πράττει το αυτό για τους ουδόλως μνημονευόμενους ερευνητικούς ή τεχνολογικούς φορείς. Επίσης προκύπτει από το ότι τα πανεπιστήμια έχουν σαφώς μεγαλύτερη και σπουδαιότερη ιστορία λειτουργίας και προσφοράς, τυγχάνουν πολυπληθέστερα κι αποτελούν, δεδομένα, την πηγή προέλευσης των επιστημόνων. Οι δε ερευνητικοί και τεχνολογικοί φορείς, έχουν σαφώς συντομότερη ιστορική πορεία, είναι φορείς υποδοχής φοιτητών ή αποφοίτων κι όχι κύριας φοίτησης, δυνάμενοι να εμπλακούν ενεργά κυρίως σε επίπεδο μεταπτυχιακών σπουδών ή εκπόνησης διδακτορικού, έχουν μικρότερο στελεχιακό δυναμικό, κυρίως βάσει του μεγέθους τους και του απολύτως εξειδικευμένου αντικειμένου τους, η πλειονότητα του οποίου, μάλιστα, δεν συνδέεται με σχέση εξαρτημένης εργασίας προς αυτούς.

Η πορεία αναλογικής εφαρμογής διατάξεων ισχυουσών για τα μέλη ΔΕΠ ή εισαγωγής ομοιαζουσών ως προς το πλαίσιο και τις διαδικασίες διεξαγωγής της επιστημονικής έρευνας από απασχολούμενους σε ερευνητικούς φορείς επιστήμονες είναι μακρά τόσο κατά τη, σχεδόν, τριαντακονταετή πορεία του Ν. 1514/1985, ο οποίος εισήχθη τρία χρόνια μετά το γνωστό ως «Νόμο Πλαίσιο για τα ΑΕΙ», υφιστάμενος πολλαπλές τροποποιήσεις, όσο και του Ν. 4310/2014, ο οποίος τον αντικατέστησε, έχοντας ήδη γνωρίσει μεγάλο αριθμό τροποποιήσεων αναλογικώς προς την 7ετή πορεία του⁵⁷.

δημόσιου συμφέροντος σε ανώτερες βαθμίδες πολιτειακής δομής και τον εξοπλισμό της με νομική ευχέρεια επιλογών, αξιολογήσεων και πρωτοβουλιών.

56 Σύμφωνα με το άρθρο **16§5 Σ**, *“Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημόσιου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκησης. Τα ιδρύματα αυτά τελούν υπό την εποπτεία του Κράτους, έχουν δικαίωμα να ενισχύονται οικονομικά από αυτό και λειτουργούν σύμφωνα με τους νόμους που αφορούν τους κανονισμούς τους....”*. Το άρθρο **16§6 Σ**. ορίζει *“Οι καθηγητές των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι δημόσιοι λειτουργοί. Το υπόλοιπο διδακτικό προσωπικό τους επιτελεί επίσης δημόσιο λειτουργήμα, με τις προϋποθέσεις που νόμος ορίζει. Τα σχετικά με την κατάσταση όλων αυτών των προσώπων καθορίζονται από τους οργανισμούς των οικείων ιδρυμάτων”*.

57 Ν. 1514/1985 (ΦΕΚ Α' 13/08.02.1985) *“Ανάπτυξη της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας”*, Ν. 1268/1982 (ΦΕΚ Α' 87/16.7.1982) *“Για τη δομή και λειτουργία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων”*, τροποποιηθείς από το Ν. 4009/2011 *“ (ΦΕΚ Α' 195/6.9.2011) “Δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων”*, πολλακίς τροποποιηθείς στα 10 έτη εφαρμογής του, Ν. 4310/2014 (ΦΕΚ Α 258/08.12.2014) *“Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία και άλλες διατάξεις”*. Ενδεικτικές αποτυπώσεις της πορείας μεταβολών των νομοθετημάτων για την ανώτατη εκπαίδευση 1982-2014, μη νομικής επικέντρωσης, **ΚΛΑΔΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ**, *Μεταρρυθμίσεις και*

Σχετικά με το ανωτέρω ζήτημα έχει επιτυχημένα επισημανθεί ότι ⁵⁸«Βέβαια, παρά την αναλυτική μελέτη του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 16§1 Σ, η θεωρία και η νομολογία δεν έχουν μέχρι σήμερα ασχοληθεί με τον ακριβή ορισμό της προστατευόμενης επιστημονικής έρευνας, παρότι αυτό αποτελεί αναγκαίο βήμα για την -συχνή κατά τα φαινόμενα (αν και κυρίως στο πλαίσιο της ακαδημαϊκής ελευθερίας)- επίκληση της συνταγματικής προστασίας της. Αυτό, δε, ενδεχομένως και να οφείλεται στο ότι η αμυντική διάσταση του δικαιώματος καλύπτεται και με άλλες διατάξεις, π.χ. περί ελευθερίας της γνώμης -στο ελληνικό δίκαιο δια του άρθρου 14 Σ-, όπως εξάλλου γίνεται κατά κόρον στα κράτη που δεν κατοχυρώνουν την ειδική συνταγματική προστασία της επιστημονικής έρευνας”.

Σημειώνεται ότι δυνάμει άρθρου 16§1 «κατοχυρώνεται «(...) ατομικό δικαίωμα όλων στην έρευνα» (ΣτΕ 1043/1989 ΤοΣ 1989, σελ. 309-310), υπό την έννοια ότι κάθε φυσικό και νομικό πρόσωπο έχει το δικαίωμα να προβαίνει σε επιστημονική έρευνα, στους τομείς των ενδιαφερόντων του. Συγκεκριμένως, με την εν λόγω απόφαση το δικαστήριο έκρινε ότι «(...) ούτε η επιστημονική έρευνα περιορίζεται μόνο στα Πανεπιστήμια, ούτε η ανάπτυξη και η υποστήριξή της είναι αποκλειστικό καθήκον του Κράτους. Απλώς το Κράτος πρέπει να ενισχύει την επιστημονική έρευνα από οποιονδήποτε φορέα (ιδιωτικό ή δημόσιο) και αν διεξάγεται αυτή» (ΣτΕ 1043/1989, όπ. παρ. Πρβλ., ωστόσο, ΣτΕ 152/1979, ΤοΣ 1979, σελ. 304-305, συμφώνως με την οποία, το Κράτος αφενός έχει την υποχρέωση να μην θέτει εμπόδια στην ελεύθερη διεξαγωγή της επιστήμης και της έρευνας, αφετέρου υποχρεούται να λαμβάνει συγκεκριμένα μέτρα προς διευκόλυνση της

αντιμεταρρυθμίσεις στα ελληνικά πανεπιστήμια (1974 -2014) - Συνδέοντας την πολιτική με τις κοινωνικές δυναμικές, ACADEMIA ISSN, 2241-1402, <http://hepnet.upatras.gr>, Volume 4, Number 1, 2014 <http://academia.lis.upatras.gr/>, ΡΟΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Νόμος Πλαίσιο 1268/82 για την Ανώτατη Παιδεία, Εναλλακτικές Εκδόσεις, 2003 και του ιδίου ως άνω, σχετικό υλικό [Νόμος Πλαίσιο 1268/82 Για την Ανώτατη Παιδεία :: Δημήτρης Ρόκος \(webnode.gr\)](http://www.webnode.gr), ενώ ως το διαχρονικό πλαίσιο ΠΟΥΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, Το νομικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ΑΕΙ-ΤΕΙ (1982-2007), Σάκκουλας, 2007 και ΠΟΥΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, Εκπαιδευτικό Δίκαιο και Θεσμοί, Σάκκουλας, 2014 (εκδοθέν προ του Ν. 4310/2014).

58 ΚΟΣΚΙΝΑ-ΣΑΡΙΔΑΚΗ ΑΝΘΗ, Η υποχρέωση προάσπισης της επιστημονικής έρευνας του αρ. 16§1 Σ εν όψει του φαινομένου φυγής των Ελλήνων ερευνητών, σε Σεμινάριο Κράτος και Δίκαιο στον 21ο Αιώνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο, <http://kratoskaidikaio.blogspot.com/2015/05/16-1.html> και οι εκεί παραπομπές 31 και 32. Αντιστοίχως και **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ**, Συνταγματικές Μελέτες. Τόμος III. Γνωμοδοτήσεις, Σάκκουλας, 2008, σελ. 78, όπου επισημαίνει την άποψή του για περιορισμένο εύρος κι αριθμό πονημάτων σχετικά με την ακαδημαϊκή ελευθερία και το πλαίσιο θεσμικής εγγύησής της ακαδημαϊκής λειτουργίας.

επιμόρφωσης του επιστημονικού δυναμικού του τόπου).⁵⁹.

Συμπεραίνεται ότι η δομή και η διαδικασία

2.4 Η ελευθερία άσκησης επιστημονικής έρευνας και η ελεύθερη άσκηση επιστημονικής έρευνας.

Προκύπτει, επομένως, ότι η διενέργεια ελεύθερης επιστημονικής έρευνας⁶⁰ με τη νοητική, τεχνική και τεχνολογική επεξεργασία επιστημονικών πεδίων κι αντικειμένων συνιστά ρητώς προβλεπόμενο ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα, αυτοτελώς προστατευόμενο, λόγω της ιδιαίτερης φύσης και δεδομένης αξίας της, πέραν της εγνωσμένης συνδρομής της στην ανάπτυξη της προσωπικότητας, της παιδείας της κοινωνίας, της παιδεία ή της οικονομίας.

Η συνταγματικώς προβλεπόμενη *ελευθερία της έρευνας*⁶¹ δεν προσδιορίζεται ούτε περιορίζεται ως προς το γνωστικό αντικείμενο, το πεδίο, τον τομέα, τα μέσα, τη μέθοδο, το σκοπό ή το φορέα διεξαγωγής της. Η αναγνώριση της ελευθερίας αυτής σημαίνει ότι τα πάντα υπόκεινται στην έρευνα, δεν υπάρχει δηλαδή αντικείμενο γνώσεως, του οποίου η έρευνα απαγορεύεται⁶². Η εκπόνηση της επιστημονικής

59 Ν. 4386/2016 Επιστημονική Υπηρεσία Βουλής, "ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ «Ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις»". Επίσης αναφορά σε **Ν. 3685/2008**, "ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ «Θεσμικό πλαίσιο για τις μεταπτυχιακές σπουδές»", Β' ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ / ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ / ΣΧΕΔΙΩΝ & ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΝΟΜΩΝ.

60 ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σελ. 326, 327, 330 «Η «επιστήμη» υπονοεί την προσπάθεια κατάκτησης τέλει, ακριβούς και ολοκληρωμένης γνώσης, χωρίς καταρχήν θεματικούς περιορισμούς. Στην κατά το Σύνταγμα έννοια της επιστήμης περιλαμβάνεται οπωσδήποτε και η αμφισβήτηση των κυρίαρχων επιστημονικών απόψεων ή θεωριών και η τυχόν ανάπτυξη εναλλακτικών εκδοχών για την επιστήμη [...]».

61 ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ, Συνταγματικό Δίκαιο - Ατομικά Δικαιώματα, Τόμος Α', Σάκκουλας, 2005, σελ. 752, 755

62 ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ ΦΕΡΕΝΙΚΗ, Έρευνα σε ιστορικές πηγές και προστασία της πληροφορίας, ΔιΜΕΕ, Τεύχος 1/2014, σελ 29-30 και οι εκεί υποσημειώσεις 13-17, όπου αναφέρεται ότι "Σύμφωνα με τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, η ελευθερία της έρευνας κατοχυρώνεται ως ατομικό δικαίωμα του καθενός και όχι ως αποκλειστική αποστολή του κράτους. Ως εκ τούτου, κάθε φυσικό πρόσωπο ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου έχει το δικαίωμα να επιδίδεται στην επιστημονική έρευνα στους τομείς του ενδιαφέροντός του. Η ελευθερία της έρευνας περιλαμβάνει την ελευθερία της επιλογής του αντικειμένου και της μεθόδου της έρευνας. Ενώ όλα τα θέματα της έρευνας είναι επιτρεπτά, από την ελευθερία της έρευνας δεν συνάγεται ότι κάθε ερευνητής έχει αξίωση προσβάσεως σε δημόσια πράγματα ή στοιχεία που δεν είναι γενικώς προσιτά στο κοινό, για λόγους π.χ. συμφερόντων των τρίτων, όπως του δικαιώματός τους στην ιδιωτική σφαίρα¹⁷. Στο σημείο αυτό έγκειται και η καρδιά του προβληματισμού της παρούσης μελέτης."

έρευνας και των αποτελεσμάτων της δε δύνανται να περιορισθούν με την επίκληση λόγων σκοπιμότητας, συμφέροντος, βεβαιότητας ή αποδοχής των σκοπών τους⁶³.

Τίθεται ένα και μόνο γενικό όριο, μάλλον αυτονόητο αλλά προφανώς χρήσιμο ως εμφατική διατύπωση, συνιστάμενο στην υποχρέωση πρακτικής τήρησης των διατάξεων Συντάγματος, ήτοι πρόσκληση σε συγκεκριμένη εξωτερική συμπεριφορά υπακοής και όχι σε εσωτερικό πειθαναγκασμό, το οποίο ισοδυναμεί σε υποχρέωση πίστης στο Σύνταγμα, πράγμα διαφορετικό⁶⁴ κι όχι αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία.

«Στην πραγματικότητα, βέβαια, η επιστημονική δραστηριότητα δε σχετίζεται μόνο με ακίνδυνες σκέψεις και θεωρίες αντιθέτως, αποτελεί σε ορισμένους τομείς -και ιδίως στην εφαρμοσμένη έρευνα- περισσότερο ένα εργαλείο αναζήτησης ή επίτευξης εμπορικού κέρδους, δια της κατάληξής της σε καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες. Δεδομένου, λοιπόν, ότι για να επιτευχθεί το εν λόγω εμπορικό κέρδος απαιτείται η μυστικότητα της επιστημονικής έρευνας και των αποτελεσμάτων της, ώστε να μπορέσουν αυτά να κατοχυρωθούν με ευρεσιτεχνία, τίθεται το ερώτημα κατά πόσο και υπό ποιες προϋποθέσεις η επιστημονική γνώση και άποψη μπορούν να τίθενται υπό έλεγχο.»⁶⁵

Στο όριο αυτό εντάσσεται η υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων 3^{ων}, ώστε η έρευνα να μην προσβάλει δικά τους έννομα αγαθά, η υποχρέωση τήρησης νομοθετικών διατάξεων υφισταμένων ή μελλοντικών, όπως θα προκύψουν από την κοινοβουλευτική διαδικασία και τις δεσμεύσεις της χώρας, λόγω συμμετοχής της σε διεθνείς ενώσεις κι οργανισμούς. Προφανώς ο συνταγματικός νομοθέτης είχε,

63 ΣΚΟΥΡΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ - ΚΟΥΤΟΥΠΑ ΡΕΓΚΑΚΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ, “Δίκαιο της παιδείας”, σελ. 14, 25 Σάκκουλας, 2009, όπου “Η ελευθερία της επιστήμης που αποτελεί την ελευθερία της παιδείας, αναλύεται στην ανεμπόδιση επιλογή του εκπαιδευτικού φορέα και της κατεύθυνσης που θα προσδώσει στην εκπαίδευσή του”. Σύμφωνα με **ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**, Συνταγματικές Μελέτες. Τόμος III. Γνωμοδοτήσεις, Σάκκουλας, 2008, σελ. 85 “Η επιστήμη ζει από το πείραμα και το σφάλμα” και **ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**, Σύνταγμα και Ελευθερία της Επιστήμης, ΤοΣ 3/1992, σελ. 520 “δεν υπάρχει πόρισμα επιστημονικής έρευνας που είναι δυνατόν να διεκδικήσει τον χαρακτηρισμό του ως πλήρους, οριστικού και αμετακλήτου. Η διαρκής αναζήτηση στην επιστήμη αποτελεί τον λόγο ύπαρξής της και την πεμπτούσά της.”

64 ΜΑΝΕΣΗΣ ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ, “Η συνταγματική προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας”, Ο Πολίτης, 6/1976, σελ. 19-21, όπου μεταξύ άλλων αναφέρεται, “Βασικά, το «καθήκον υπακοής» στο Σύνταγμα δεν επιβάλλει στον ακαδημαϊκό δάσκαλο παρά μόνο την υποχρέωση επιστημονικότητας.” **ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ**, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σελ. 332

65 ΚΟΣΚΙΝΑ-ΣΑΡΙΔΑΚΗ ΑΝΘΗ, “Ελευθερία έκφρασης στην επιστημονική έρευνα – Υπάρχει χώρος για Whistleblowing”, ΤοΣ, 1/2017, σελ. 70

διαχρονικώς, επίγνωση του γεγονότος ότι η ταχύτητα της έρευνας, της τεχνολογίας και των αποτελεσμάτων τους ενδέχεται να ξεπεράσει τυχόν εξαντλητικές διατυπώσεις του θεμελιώδους κειμένου ρύθμισης των κοινωνικών σχέσεων, επιλέγοντας αυτή την ευρεία διατύπωση⁶⁶. Επομένως ο ερευνητής, στην πορεία του χρόνου και της επιστημονικής εξέλιξης, δε δικαιούται, επικαλούμενος τη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία της έρευνας, να επιλέξει μεθόδους, τις οποίες ο κοινός νομοθέτης απαγορεύει και τιμωρεί ως ποινικά κολάσιμες πράξεις⁶⁷. Καλείται, λοιπόν τόσο ο συντακτικός όσο και ο κοινός νομοθέτης, κυριότερα, να θεσπίσει τους απολύτως αναγκαίους, αναλογικώς σταθμισμένους, κατάλληλους περιορισμούς στην ελευθερία της έρευνας, και συγκεκριμένα τους απολύτως αναγκαίους όρους και περιορισμούς προκειμένου για την ισόρροπη προάσπιση των έννομων αγαθών και του δημοσίου συμφέροντος⁶⁸.

66 ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ ΦΕΡΕΝΙΚΗ, “Έρευνα σε ιστορικές πηγές και προστασία της πληροφορίας”, ΔΙΜΕΕ, Τεύχος 1/2014, σελ 30 όπου τίθεται ο προβληματισμός αναφορικά με το σκοπό της διενέργειας επιστημονικής έρευνας ως ακολούθως “Αυτό το οποίο είναι άξιο διερευνήσεως είναι εάν και υπό ποιες προϋποθέσεις είναι επιτρεπτή η έρευνα για την έρευνα. Με διαφορετική διατύπωση, μπορεί ο ερευνητής να πάει στο αρχείο της στρατολογίας μελετώντας τα εκεί έγγραφα για αμιγώς ερευνητικούς σκοπούς χωρίς να έχει προδιαγράψει εκ των προτέρων το σκοπό της έρευνάς του, αλλά ερευνώντας μόνο και μόνο προς χάριν της έρευνας χωρίς να έχει καταλήξει εκ των προτέρων στο σκοπό της έρευνας; Ή μπορεί ο ερευνητής να αναζητεί κάτι συγκεκριμένο, αλλά κατά τη διάρκεια της έρευνας να εντοπίσει κάτι πολύ πιο ενδιαφέρον και να αλλάξει το σκοπό της έρευνάς του;”

Στον εν λόγω προβληματισμό απαντά η ίδια σε **ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ ΦΕΡΕΝΙΚΗ**, “Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων: Μια κριτική ηθικο-συνταγματική αποτίμηση ένα χρόνο μετά από τη θέση του σε εφαρμογή”, Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου, 2/2019, σελ. 232, ως ακολούθως “3. Η ελευθερία της επιστημονικής έρευνας - Η τεχνητή νοημοσύνη και η επεξεργασία μεγαδεδομένων **δύνανται να εκτοξεύσει την ελευθερία της έρευνας**, η αξιοποίηση όμως όλων αυτών των πληροφοριών πρέπει να γίνεται υπό τις προϋποθέσεις προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Σημειώνεται, εν προκειμένω, ένα προβάδισμα που δίνει ο ΓΚΠΔ σχετικά με την εκπόνηση επιστημονικής έρευνας **υπό την έννοια ότι δεν πρέπει να ισχύουν υπέρμετρες εγγυήσεις προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που παρακωλύουν εν τοις πράγμασι τη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας**. Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 33, είναι δυνατή η χορήγηση μιας συνολικής συγκαταθέσεως για ορισμένους τομείς της επιστημονικής έρευνας, **στον βαθμό που αυτό επιτρέπεται από τον επιδιωκόμενο σκοπό. Βασικός σκοπός της συγκεκριμένης διατάξεως είναι η διευκόλυνση της επιστημονικής έρευνας, προκειμένου ο ερευνητής να αποφορτισθεί από το βάρος πολλαπλών συγκαταθέσεων, όταν αλλάζει το σκοπό της έρευνάς του**”.

67 ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ, “Συνταγματικό Δίκαιο - Ατομικά Δικαιώματα”, Τόμος Α’, Σάκκουλας, 2005, σελ. 753, όπου αναφέρεται ότι “δεν μπορούν να εφαρμοστούν μέθοδοι που συνεπάγονται πράξεις που απαγορεύονται και τιμωρούνται”

68 ΒΑΡΚΑ- ΑΔΑΜΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ, “Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στην επιστημονική έρευνα: Συνοπτική ανάλυση των σχετικών διατάξεων του Γενικού Κανονισμού

Η βαρύτητα των επιλογών του κοινού νομοθέτη είναι μεγαλύτερη, διότι οι κοινωνικές εξελίξεις, οι ανθρώπινες συμπεριφορές κι αντιλήψεις, οι τυχόν παθογένειες και ο αντίκτυπός τους έχουν επιταχυνθεί κι ενδυναμωθεί αντιστοίχως προς την αλματώδη εξέλιξη της τεχνολογίας και της παγκοσμιοποίησης της ζωής. Ως εκ τούτου κι εν όψει του ότι η συνταγματικές αναθεωρήσεις είναι δυσχερέστερες των νομοθετικών πρωτοβουλιών, τυχόν αποσπασματικές, σπασμωδικές ή λαϊκίστικές, κατά την αντικειμενική έννοια, νομοθετικές διατάξεις δια κοινοβουλευτικών πλειοψηφιών, δύνανται να αποτελέσουν κατάλληλο μέσο τροχοπέδησης και ποδηγέτησης της επιστημονικής έρευνας, της ελεύθερης έκφρασης, της ακαδημαϊκής ελευθερίας, μεταξύ άλλων πληττόμενων δικαιωμάτων κι ελευθεριών.

Βεβαίως «η ελευθερία της σκέψης είναι «φύσει» ανέλεγκτη και απεριορίστη»⁶⁹ κι ως εκ τούτου κάθε άνθρωπος έχει τη θεμελιώδη αξίωση να μετέρχεται της επιστημονικής προόδου και των επιτευγμάτων της. Παραλλήλως το ατομικό δικαίωμα ερευνητών κι επιστημόνων συνίσταται και στη διαδικασία αξιολόγησης, δημοσίευσης, ανακοίνωσης, διάδοσης, χρήσης κι εκμετάλλευσης των πονημάτων τους. Στο στάδιο, όμως, αυτό είναι ενδεχόμενη η εκδήλωση καταχρηστικής άσκησης των σχετικών δικαιωμάτων του άρθρου 16§1 Σ, η οποία δε συνίσταται στην παραβίαση ορισμένης συνταγματικής διάταξης αλλά στο όταν η άσκηση αυτή «είναι ασυμβίβαστη με τους συνταγματικούς σκοπούς που καθορίζουν το νόημα του προστατευομένου δικαιώματος» και επομένως «η χρήση του δικαιώματος αντιστρατεύεται τη συνταγματική τάξη»⁷⁰.

2.5. Συμπεράσματα

Προστασίας Δεδομένων και του ν. 4624/2019”, [H-προστασία-των-προσωπικών-δεδομένων-στην-επιστημονική-έρευνα.pdf \(uniwa.gr\)](https://www.uniwa.gr/epistimoniki-ereuna.pdf). Επίσης **ΚΟΣΚΙΝΑ-ΣΑΡΙΔΑΚΗ ΑΝΘΗ**, “Ελευθερία έκφρασης στην επιστημονική έρευνα – Υπάρχει χώρος για Whistleblowing”, ΤοΣ, 1/2017, σελ. 70-71 αναφέρει ότι “Τα όρια στο δικαίωμα διάδοσης της επιστημονικής ή άλλης πληροφορίας για λόγους προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων είναι θεμιτά, καθώς γίνεται δεκτό ότι δεν θα πρέπει να «θίγεται [δια της άσκησης του συγκεκριμένου δικαιώματος] κάποιο απόρρητο απαραίτητο για την προστασία άλλων έννομων αγαθών» Έτσι, ενώ αντίκεινται στο δικαίωμα ελεύθερης πρόσβασης στην πληροφορία η απαγόρευση ή η άρνηση της πρόσβασης σε αυτήν, όπως και κάθε απόκρυψη ή νόθευσή της, τα όρια που τίθενται για λόγους προστασίας του δημοσίου συμφέροντος ή και (υπαρκτών ή προσδοκώμενων) δικαιωμάτων τρίτων, είναι νόμιμα.”. όπου και με παραπομπή 16 σε **ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ**, “Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα”, Σάκκουλας, 2002, σελ. 273.

69 **ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ**, Δίκαιο & Επιστημονική Έρευνα, <https://nomosphysis.org.gr/7030/dikaio-kai-epistimoniki-ereuna-febrouarios-2000/>, 2000

70 **ΤΣΑΤΣΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ**, Συνταγματικό Δίκαιο - Τόμος Γ΄ Θεμελιώδη δικαιώματα, Σάκκουλας 1988, σελ. 281, **ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ**, Συνταγματικό Δίκαιο - Ατομικά δικαιώματα, Σάκκουλας, σελ. 131-140, από Αργυρόπουλο Χριστόφορο ως άνω και ο ίδιος

Συμπερασματικά προκύπτει ότι εντός του υφισταμένου συνταγματικά κατοχυρωμένου πλαισίου εγγυήσεων η ελεύθερη άσκηση του δικαιώματος στην επιστημονική έρευνα από όλους τους φορείς του, πομπούς και δέκτες της γνώσης, δύναται να συμβάλλει ουσιωδώς τόσο στην κοινωνική και οικονομική εξέλιξη, ανάπτυξη και πρόοδο, ως μέσο αντιμετώπισης των σύγχρονων και μελλοντικών προκλήσεων. Η πορεία, όμως αυτή εξαρτάται ουσιωδώς κι από την ίδια την αντιμετώπιση της επιστήμης και της έρευνας από τους ίδιους τους θεράποντες αυτής, οι οποίοι οφείλουν να απέχουν από την καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος και των παρεχομένων θεσμικών εγγυήσεων, ενεργώντας προς το κοινό όφελος, με ισορροπία προς τις υφιστάμενες και δεδομένες συνθήκες της οικονομίας της αγοράς⁷¹.

Δεδομένου, όμως, ότι η ρήση του Δημοσθένους «δεῖ δὲ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων» ισχύει στο αμείλικτο πρακτικό επίπεδο σε όλες τις εκφάνσεις του ιδιωτικού και δημόσιου βίου, η κατά το άρθρο 16§1 Σ σχετικώς προς τούτο υπόχρεη Πολιτεία, προκειμένου να εκτελέσει την επιταγή για προαγωγή της ελεύθερης επιστημονικής έρευνας κι όχι της κατ' επιταγή και παραγγελία 3^{ων} διενεργούμενης, οφείλει να ενεργήσει με σταθερότητα κι αποφασιστικότητα για την εμπέδωση κατάλληλου, ευέλικτου, διαφανούς κι αποτελεσματικού θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των ακαδημαϊκών, ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων, εξασφάλισης της βασικής υποδομής κι εξοπλισμού τους, παροχής των απαιτούμενων κονδυλίων λειτουργικών δαπανών κι ελκυστικών

71 ΠΑΤΣΙΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, *Η δυσχερής εφαρμογή της πανεπιστημιακής μεταρρύθμισης: επισκόπηση του νέου νομικού καθεστώτος των ΑΕΙ*, Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου, 4/2013, σελ. 554, όπου επισημαίνεται "3. Η στροφή προς την αγορά: Ο ν. 4009/2011 με τίτλο «Δομή. λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων» επανακαθορίζει εν μέρει την αποστολή των πανεπιστημίων, εμπλουτίζοντάς την με μια νέα στόχευση: το άνοιγμα στην αγορά. Πράγματι, διακηρύσσεται, μεταξύ άλλων, ως αποστολή των ΑΕΙ η ανταπόκριση «στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και των επαγγελματικών πεδίων, καθώς και στις αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας». Τα πανεπιστήμια πρέπει περαιτέρω να δίδουν ιδιαίτερη έμφαση στην παροχή υψηλής και ολοκληρωμένης εκπαίδευσης «σύμφωνα με τις απαιτήσεις της επιστήμης, της τεχνολογίας και των τεχνών, καθώς και της διεθνούς επιστημονικής πρακτικής σε συνδυασμό με τα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία>>" με εκεί παρατιθέμενη παραπομπή 18, ως ακολούθως "(28) Πρβλ. τις αντιρρήσεις της Δ. Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου, «Ομιλήματα» για τις «Ωρες» του Πανεπιστημίου (ή ο λόγος για δικαιοσύνη, ευνομία και ειρήνη στα ΑΕΙ), ΕφημΔΔ 5/2011, σ. 634, που εύλογα διερωτάται «σε ποια "Αγορά" θα είναι "ανοικτό" και με τι θα είναι συνδεδεμένο το σύγχρονο ελληνικό Πανεπιστήμιο, όταν το χρηματοπιστωτικό μας είδωλο που παγκόσμια κατασκευάσθηκε και ολόκληρα οικονομικά Πανεπιστήμια -και στη Χώρα μας- το υπηρέτησαν και το εξέθρεψαν "κατέρρευσε";»"

αμοιβών, εφαρμογής ανταγωνιστικών μεθόδων ισόρροπης προσέλκυσης χρηματοδοτήσεων από κάθε πηγή. Διότι έχει αποδειχθεί εμπράκτως ότι οι ανωτέρω φορείς, τόσο άμεσα όσο κι έμμεσα, συνιστούν παράγοντες παραγωγής πλούτου, τόσο υπό τη μορφή ανθρώπινου δυναμικού υψηλού επιπέδου όσο και χρηματικού⁷².

Η οικονομική στήριξη κι επέκταση είναι αναγκαία για την επίτευξη εξέλιξης κι ανάπτυξης καθώς το ερευνητικό οικοσύστημα διέθετε περιορισμένη αυτονομία οικονομικής διαχείρισης ήδη προ της κρίσης. Τα μεν ΑΕΙ λόγω της νομικής τους φύσης ως ΝΠΔΔ οι δε λοιποί φορείς λόγω της οριζόντιας εφαρμογής του δημοσίου λογιστικού και των εφαρμοζομένων κλασσικών μέσων ελέγχου νομιμότητας και δημοσιολογιστικής συμμόρφωσης. Κατά τη διάρκεια δε της οικονομικής κρίσης ο περιορισμός της διαχειριστικής αυτονομίας, έως την ψήφιση του Ν. 4485/2017, εντάθηκε κι επεκτάθηκε λόγω της ασκηθείσης αυξημένης εποπτείας από τους συμβληθέντες θεσμικούς δανειστές στο πλαίσιο εφαρμογής των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής σε όλο το εύρος των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, μεταξύ των οποίων καταλέγονται και οι ερευνητικοί οργανισμοί, ως δημόσιοι. Παραλλήλως οι ακαδημαϊκοί φορείς και μέρος των λοιπών ερευνητικών οργανισμών υπέστη σοβαρό οικονομικό πλήγμα με τη διαδικασία απομείωσης της αξία των κρατικών ομολόγων (PSI). Το σύνολο των ανωτέρω παραγόντων θα πρέπει σε περίοδο να ληφθεί υπ' όψιν στο σχεδιασμό των πολιτικών και διαδικασιών για τα επόμενα χρόνια, έχοντας ως δεδομένη τη δυνατότητα συνδρομής της επιστημονικής έρευνας στην πρόοδο και στην ανάπτυξη της χώρας.

3. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ & ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ

ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

72 Σχετικώς, με αφορμή το σχολιασμό του Ν 3549/2007 (ΦΕΚ Α 69/20.03.2007) Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου για τη δομή και λειτουργία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων **ΦΟΥΝΤΕΔΑΚΗ ΠΗΝΕΛΟΠΗ**, "Ο νόμος 3549: η απαραίτητη ψιμυθίωση και η μεταρρύθμιση σε μετάβαση", Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, 17-18/2007, "Εάν θα αποτολμούσα να δώσω τίτλο στο μείζον πρόβλημα των ΑΕΙ, τότε θα έλεγα πως το κρίσιμο ζήτημα εντοπίζεται **σε τρεις έννοιες, αλληλένδετες, που ταλανίζουν τόσο την κρατική πολιτική όσο και την κοινωνική αντίληψη. Η πρώτη συνίσταται στον τρόπο χρηματοδότησης της ανώτατης παιδείας, η δεύτερη στην αντίληψη για τη σχέση του δημοσίου με το ιδιωτικό και η τρίτη στο υπόβαθρο της λήψης πολιτικών αποφάσεων. Το κρίσιμο ερώτημα θα έπρεπε να είναι στην τελική του διατύπωση: 'πώς θα χρηματοδοτηθεί το υψηλότερο κόστος της έρευνας και της διδασκαλίας στην ανώτατη εκπαίδευση, χωρίς να διακινδυνεύσει η ουσία της, δηλαδή η ακαδημαϊκή ελευθερία;'**"

3.1 Η πορεία διαμόρφωσης του Ερευνητικού Ιστού

3.1.1 Η πορεία διαμόρφωσης του χώρου ανώτατης εκπαίδευσης.

Η μεταπολιτευτική δομή της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα, με αρμόδιο υλοποίησης το Υπουργείο Παιδείας, διαμορφώθηκε τη δεκαετία του 1980, έχοντας ως πυλώνες τα Πανεπιστήμια και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ), τα από κοινού αποκαλούμενα ως τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ), σε εκτέλεση του **Ν. 1268/1982**, γνωστό κι ως «*Νόμο Πλαίσιο για τα ΑΕΙ*».

Η αλλαγή του νόμου ήταν τολμηρή για την εποχή, ανάλογη των μεταβληθεισών κοινωνικών συνθηκών και συσχετισμών. Απέβλεπε στην πλήρη ανατροπή της προηγούμενης δομής, όπως προκύπτει κι από τις ανωτέρω παρατεθείσες σχετικές αποφάσεις του ΣτΕ, στην προσέλκυση νέου ακαδημαϊκού, επιστημονικού, ερευνητικού και στελεχιακού δυναμικού, βελτιώνοντας την προοπτική και τους όρους εξέλιξη αυτού. Πέρα από διαμορφωθείσες παθογενείς καταστάσεις, μέρος των οποίων επιβιώνει έως σήμερα, στα 20 σχεδόν χρόνια λειτουργίας του, προ των πρώτων ουσιωδών τροποποιήσεων των διατάξεών του, το νομοθέτημα αυτό συνέβαλε ουσιωδώς στην ανάπτυξη κρίσιμης μάζας πανεπιστημιακών λειτουργών κι ερευνητικού δυναμικού, με θετικές συνέπειες. Ο αριθμός των εισακτέων και των ιδρυμάτων αυξήθηκε, με παράλληλη, όχι όμως ανάλογη, αύξηση των δαπανών για την ανώτατη εκπαίδευση, σε συνδυασμό με την έναρξη εισροή σημαντικών ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων, λόγω της πλήρους συμμετοχής της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Με το **Ν. 2083/1992** θεσμοθετήθηκε η οργάνωση και λειτουργία Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ), με περαιτέρω θετικές συνέπειες για την ανάπτυξη των ιδρυμάτων. Με το **Ν. 2916/2001** τα ΤΕΙ καθίστανται ανώτατα ιδρύματα, απόφαση, η οποία, όπως και οι περισσότερες τροποποιήσεις του νομοθετικού πλαισίου για την παιδεία, προκάλεσε αντιδράσεις σε πολιτικό επίπεδο. Η επόμενη δεκαετία σηματοδοτείται από το **Ν. 4009/2011**, ο οποίος ισχύει και σήμερα, πολλάκις τροποποιηθείς. Με το **Ν. 4610/2019**, επί της ουσίας, καταργούνται τα ΤΕΙ καθώς συγχωνεύονται με ΑΕΙ, με, κατά κύριο λόγο, γεωγραφικά κριτήρια, δημιουργουμένων ΑΕΙ με τεράστια γεωγραφική έκταση αρμοδιότητας και δραστηριότητας, χωρίς, φυσικά, ανάλογη χρηματοδότηση ή διαμόρφωση λειτουργικής δομής.

Η αλληλουχία των νομοθετικών μεταρρυθμίσεων είναι συνεχής, χωρίς, όμως, τα αναμενόμενα πρακτικά αποτελέσματα, καθώς στο πλαίσιο εκάστης, αναλόγως των

κοινοβουλευτικών συσχετισμών, επιχειρείται επίλυση χρονιζόντων θεσμικών και δομικών θεμάτων της ανώτατης εκπαίδευσης, με παράλληλη απόπειρα αναγκαίας ρύθμισης κι εν τέλει εμπλοκής σε συνταγματικά, νομικά, οργανωτικά και προγραμματικά ζητήματα, προκαλώντας περισσότερα προβλήματα και αντιδράσεις παρά μετρήσιμα αποτελέσματα⁷³.

3.2 Η πορεία διαμόρφωσης των Ειδικών Λογαριασμών Κονδυλίων Έρευνας

Σε επίπεδο της ερευνητικής δραστηριότητας και λειτουργίας των Πανεπιστημίων⁷⁴ εξαιρετικά σημαντική είναι η σύσταση των **Ειδικών Λογαριασμών Κονδυλίων Έρευνας** δυνάμει αρχικώς του **άρθρου 18 του Ν. 706/1977** κι επί της ουσίας επί του **ΠΔ 432/1981** σε συνδυασμό με το **άρθρο 3§7 του Ν. 1268/1982**, όπως τροποποιήθηκε με το **άρθρο 41§7 του Ν. 2413/1996** και της σε εκτέλεση του εκδοθείσης **ΚΥΑ 819/1988** και **679/22.8.1996**. Εν συνεχεία υπήρξε περαιτέρω τροποποίηση δυνάμει του **Ν.2771/1999** με κατάργηση μέρους αυτών και εισαγωγή διαδικασιών διαφάνειας, ελέγχου και χρηστής διοίκησης. διαδικασία, η οποία συνεχίστηκε περαιτέρω με το **Ν.3697/2008** και τις σε εφαρμογή εκδοθείσες υπουργικές απόφασεις.

Οι ΕΛΚΕ βάσει των διαχρονικών διατάξεων, πέραν των μεταξύ τους

73 ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, “Γιατί απέτυχε η μεταρρύθμιση των ελληνικών πανεπιστημίων;” σε ΔΗΜΟΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ – ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ – ΜΗΤΣΟΣ ΑΧΙΛΛΕΑΣ “Το Πανεπιστήμιο Σήμερα. Όψεις της Κρίσης και Βήματα Προσαρμογής” 2010, Εκδόσεις Θεμέλιο, σελ. 116

74 Στην Εισηγητική Έκθεση του Ν.1514/1985 αναφέρεται σχετικά με την πανεπιστημιακή έρευνα: “Στα ΑΕΙ της χώρας η έρευνα σήμερα στηρίζεται μόνο στην πρωτοβουλία λίγων αφοσιωμένων επιστημόνων που εργάζονται μέσα σε ένα πνευματικό κενό, με ανύπαρκτη παράδοση (με εξαίρεση την αρχαιολογία), έλλειψη κρατικής μέριμνας για υποδομή και κίνητρα, και μμέσα σε παραλυτικές γραφειοκρατικές διαδικασίες. Η απουσία κινήτρων, μηχανισμού σύνδεσης της έρευνας με την παραγωγή, κυβερνητικής ερευνητικής πολιτικής, και συστήματος μμεταπτυχιακών σπουδών και το βάρος της προπτυχιακής διδασκαλίας, είχαν τόσο καταλυτική επίδραση στην όλη ακαδημαϊκή ζωή που η αφοσίωση λίγων επιστημόνων δεν στάθηκε ικανή να δημιουργήσει μια ερευνητική παράδοση και να αναβαθμίσει την πανεπιστημιακή δραστηριότητα του ΔΕΠ, ώστε να ξεφύγουν τα ΑΕΙ από τη σημερινή τους υπανάπτυξη. Ο Ελληνικός ακαδημαϊκός κόστος ήταν πάντα αποκομμένος από τη διεθνή δραστηριότητα και άμιλλα στην έρευνα... Η έλλειψη ερευνητικής συνείδησης και παράδοσης στο διδακτικό προσωπικό, η απουσία ενός ζωντανού συστήματος συνεργασίας με τη διεθνή επιστημονική κοινότητα, οι απαιτήσεις διδασκαλίας σε μμεγάλα ακροατήρια, η έλλειψη διαβάθμισης του προσωπικού που να στηρίζεται σε ποιοτική αξιολόγηση, με σύγχρονη ανάπτυξη ενός υπερτροφικού συντεχνιακού πνεύματος σε όλο το φάσμα των διδασκόντων, έκαναν τα πανεπιστήμια εξεταστικά κέντρα, αντί χώρους που προωθούνται οι ορίζοντες της γνώσης.”

διαφοροποιήσεων, διατήρησαν ευρεία διοικητική, διαχειριστική και δημοσιονομική αυτοτέλεια, ενώ η διοίκηση και διαχείρισή τους είναι ανεξάρτητη από την διοίκηση και διαχείριση του οικείου ΑΕΙ, ανατιθέμενη αντίστοιχη στην Επιτροπή Ερευνών.

Η σύστασή τους, ωστόσο, δεδομένου ότι οι διαχειριζόμενοι πόροι προέρχονται από δραστηριότητες εκτός Κρατικού Προϋπολογισμού έχει και με αφορμή τη νομοθετική πρόβλεψη για λειτουργία του Ιδρύματος στα ΑΕΙ, βάσει του Ν. 4009/2011, χαρακτηριστεί ως πεδίο ενδεχόμενης αδιαφάνειας κι έναυσμα ιδιωτικοποίησης των πανεπιστημίων. Η προσέγγιση, όμως, αυτή παραβλέπει την πέραν της χώρας, ευρωπαϊκή και διεθνή πραγματικότητα ανταγωνισμού στον τομέα της έρευνας.⁷⁵

Ορόσημο στην πορεία εξέλιξης υπήρξε η δημοσίευση κι εφαρμογή στους ΕΛΚΕ των ΑΕΙ και των αντιστοίχων των ερευνητικών φορέων συσταθέντων υπό τη μορφή ΝΠΔΔ του Ν. 4485/2017, βάσει του οποίου του αποδόθηκε αυτοτέλεια οικονομικής δραστηριότητας και δημοσιονομικής λειτουργίας καθώς κι αυτοτελής Αριθμός Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ). Το εν λόγω νομοθέτημα ρυθμίζει κι εφαρμόζεται αλλά και στους λοιπούς φορείς του ερευνητικού ιστού.

3.3 Το νομοθετικό πλαίσιο διεξαγωγής της έρευνας υπό το Ν. 1514/1985

Σε νομοθετικό επίπεδο, το βασικό ρυθμιστικό πλαίσιο της διεξαγομένης από τους διάφορους ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς επιστημονικής έρευνας τέθηκε με τον Ν. 1514/1985⁷⁶, ο οποίος τροποποιήθηκε με το Ν. 2083/1992, το Ν.

75 ΚΟΥΡΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ - ΣΤΑΥΡΟΣ, "Οι Ειδικοί Λογαριασμοί και το Ελεγκτικό Συνέδριο", Τμηματικός Τόμος για τα 170 χρόνια του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Διαφάνεια & Ανεξαρτησία στον έλεγχο του δημόσιου χρήματος, Σάκκουλας 2004, σελ. 417 επ.

ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, "Η αποδόμηση των πανεπιστημίων και η επιλεκτική χρεοκοπία του Συντάγματος", Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου, 3/2011, σελ. 337, όπου χαρακτηρίζει, σχολιάζοντας το Ίδρυμα του Ν. 4009/2011, ως ακολούθως "Πράγματι, αυτό το νέο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου υπερβαίνει κατά πολύ τους σκοπούς τόσο των στερούμενων νομικής προσωπικότητας ειδικών λογαριασμών έρευνας όσο και των νομικών προσώπων αξιοποίησης και διαχείρισης της περιουσίας των ΑΕΙ, μέσω των οποίων, με πρωτοβουλία του νομοθέτη, έχει ήδη επιχειρηθεί να προωθηθεί ένας βαθμός λειτουργικής ιδιωτικοποίησης των δημοσίων πανεπιστημίων." και **ΜΠΑΡΜΠΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ**, "Στοιχεία Δημοσιονομικού Δικαίου", Σάκκουλας 2016, σελ. 34.

76 Κατ' άρθρο 2 του Ν. 1514/1985 ορίζονται οι ακόλουθες έννοιες των όρων

"Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου:

α) "Έρευνα" είναι η εργασία που έχει σκοπό να προαγάγει την επιστημονική γνώση σύμφωνα με διεθνώς αποδεκτές επιστημονικές θεωρίες ή η επεξεργασία νέων θεωριών, ικανών να γίνουν αποδεκτές από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα. Αναγκαία προϋπόθεση για να χαρακτηριστεί μία εργασία ως ερευνητική είναι η πρωτοτυπία.

Η έρευνα διακρίνεται σε ελεύθερης επιλογής και προσανατολισμένη.

α. **"Έρευνα Ελεύθερης επιλογής"** είναι η έρευνα, η οποία αποσκοπεί στην αύξηση, ή βελτίωση της επιστημονικής γνώσης, ανεξαρτήτως της δυνατότητας άμεσης πρακτικής εφαρμογής της και η οποία προάγει τη δημιουργική ικανότητα και εξυπηρετεί τις πνευματικές ανάγκες των επιστημόνων της Χώρας.

ιι) **"προσανατολισμένη"** είναι η έρευνα που σχετίζεται με το πρόγραμμα ανάπτυξης έρευνας και τεχνολογίας (Π.Α.Ε.Τ.) του Υπουργείου Έρευνας και τεχνολογίας, καθώς και η έρευνα που εκτιμάται ότι μπορεί να οδηγήσει σε εφαρμογές για τη βελτίωση της οικονομίας, της ποιότητας ζωής και της άμυνας της Χώρας.

β) **"Μελέτη"** είναι η συλλογή και ταξινόμηση στοιχείων που προορίζονται για χρήση από κρατικούς, επιστημονικούς ή κοινωνικούς φορείς.

γ) **"τεχνολογική ανάπτυξη"** είναι η ανάπτυξη και μεταφορά τεχνολογίας και τεχνογνωσίας που αποσκοπούν στη βραχυπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη εξυπηρέτηση του αναπτυξιακού προγράμματος της Χώρας και επιτυγχάνονται με μελέτες, ερευνητικά προγράμματα και τη λήψη των αναγκαίων νομοθετικών μέτρων.

δ) **"Έργο"** είναι η σχεδιασμένη δραστηριότητα έρευνας με συγκεκριμένο αντικείμενο, μεθοδολογία, χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης και προϋπολογισμού δαπανών.

ε) **"πρόγραμμα"** είναι το σύνολο των ερευνητικών και τεχνολογικών έργων που αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση συγκεκριμένων ερευνητικών αναγκών σε καθορισμένη χρονική περίοδο.

"στ) **Ερευνητικός φορέας** θεωρείται το νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που έχει ως κύριο σκοπό την επιστημονική και τεχνολογική έρευνα, σε συνδυασμό με την πειραματική ανάπτυξη και επίδειξη, καθώς και τη διάδοση και εφαρμογή των αποτελεσμάτων της έρευνας, μέσω της οικονομικής εκμετάλλευσης των αποτελεσμάτων είτε από τους ίδιους ή και τους εργαζόμενους σε αυτούς είτε από τρίτους.

ζ) **Τεχνολογικός φορέας** θεωρείται το νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που έχει ως κύριο σκοπό την ανάπτυξη τεχνολογικών υποδομών και δραστηριοτήτων και την παροχή επιστημονικών, τεχνολογικών και τεχνικών υπηρεσιών προς τρίτους (αναλύσεων, μετρήσεων, δοκιμών, πληροφόρησης, συμβουλών, προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας και άλλες). **Ενας φορέας μπορεί να είναι ταυτόχρονα ερευνητικός και τεχνολογικός.**

Οι διατάξεις του Ν. 1514/1985, όπως κάθε φορά ισχύουν, και όλες οι διατάξεις, με τις οποίες ρυθμίζονται θέματα έρευνας και τεχνολογίας, εφαρμόζονται στους ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς που εποπτεύονται από τη Γ.Γ.Ε.Τ., καθώς και σε όσους άλλους φορείς από ειδικές διατάξεις αυτό προβλέπεται.

Η Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας θεωρείται τεχνολογικός φορέας, διατηρώντας το νομικό της καθεστώς της δημόσιας υπηρεσίας.

η) **"Αξιολόγηση"** είναι η διαδικασία που επιτρέπει να διαπιστωθεί κατά πόσο ερευνητικά προγράμματα ή έργα χαρακτηρίζονται από υψηλή επιστημονική ποιότητα και πληρότητα και έχουν εξασφαλισθεί οι απαραίτητες συνθήκες για την επιτυχή εκτέλεση του έργου.

θ) **"Αποτίμηση"** είναι η διαδικασία που επιτρέπει να διαπιστωθεί κατά πόσο τα επιμέρους και τα τελικά αποτελέσματα των ερευνητικών προγραμμάτων ή έργων χαρακτηρίζονται από υψηλή επιστημονική ποιότητα και πληρότητα και συμβάλλουν στην πραγματοποίηση των στόχων του Π.Α.Ε.Τ.. καθώς και εάν η διαχείριση των πόρων και η κινητοποίηση του δυναμικού έγινε σύμφωνα με τις συμβατικές υποχρεώσεις.

ι) **"Καινοτομία"** είναι η μετατροπή μιας ιδέας σε νέο ή βελτιωμένο αξιοποιήσιμο προϊόν, σε βιομηχανική ή εμπορική λειτουργική διαδικασία ή σε νέα μέθοδο κοινωνικής εξυπηρέτησης.

ια) **"τεχνολογική έρευνα"** είναι οι συστηματικές εργασίες που βασίζονται σε υπάρχουσες γνώσεις (από την έρευνα ή από την πρακτική εμπειρία) με σκοπό την προεργασία για την παραγωγή, νέων υλικών προϊόντων ή διατάξεων, την κατάρτιση νέων διαδικασιών, συστημάτων ή υπηρεσιών ή την ουσιαστική βελτίωση αυτών που υπάρχουν, για συγκεκριμένες εφαρμογές."

2919/2001, Ν. 3653/2008, το Ν. 3794/2009⁷⁷ κι εν συνεχεία ουσιαστικά αντικαταστάθηκε με το **Ν. 4310/2014** και το **Ν. 4485/2017**. Η εξελικτική πορεία της ερευνητικής δραστηριότητας και των διατάξεων για αυτή είναι αντίστοιχη και παράλληλη με την περιγραφείσα ήδη για την πανεπιστημιακή έρευνα⁷⁸.

Με τα άρθρα 12 και 13 του Ν. 1514/1985 παρέχεται η δυνατότητα ίδρυσης ειδικών ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων ενώ ιδρύονται και Ακαδημαϊκά Ερευνητικά Κέντρα και Ινστιτούτα και ανεξάρτητα ακαδημαϊκά ινστιτούτα - Κέντρα τεχνολογικής έρευνας. Εν συνεχεία, πέραν της μεταβολής τους από ΝΠΔΔ σε ΝΠΙΔ, τα εξ αυτών ιδρυθέντα δυνάμει της σχετικής εξουσιοδότησης του άρθρου 17 του Ν. 2083/1992 μετονομάσθηκαν σε Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα, υφιστάμενα έως και σήμερα. Μάλιστα, βάσει της διάταξης τόσο του άρθρου 17§1 του Ν. 2083/1992 όσο και του μεταγενέστερου και ισχύοντος άρθρου 11 του Ν. 3865/2008, δεν ανήκουν στο δημόσιο τομέα, όπως αυτός έχει οριοθετηθεί έως σήμερα.

Είναι χαρακτηριστική η πρόβλεψη ότι απαγορεύεται η χρηματοδότηση έρευνας ελεύθερης επιλογής από τον προϋπολογισμό των ακαδημαϊκών κέντρων ή ακαδημαϊκών ινστιτούτων, αποδεικτικό της τάσης για έναρξη προσέλκυσης κονδυλίων από την αγορά αλλά και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Η πλειονότητα των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων υπάγεται στην αρμοδιότητα της Γενική Γραμματεία Έρευνας και **Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ)** και ήδη από το Γενική Γραμματεία Έρευνας και **ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ (ΓΓΕΚ)**, δυνάμει του **άρθρο 3** του **ΠΔ 3/2021**. Η εν λόγω Γενική Γραμματεία έχει τελέσει από τη σύστασή της έως σήμερα στην εποπτεία είτε του Υπουργείου Παιδείας, συγκλίνοντας προς την ακαδημαϊκή διάσταση της έρευνας είτε στο Υπουργείο Ανάπτυξης, δηλώνοντας την πρόθεση διασύνδεσης της έρευνας με την καινοτομία και την αξιοποίηση των

⁷⁷ Αναλυτικά κι εξαιρετικά εύστοχα περί της πορείας των νομοθετικών διατάξεων και το ισχύοντος καθεστώ **έως τον 6/2013**, ήτοι προ της δημοσίευσης του Ν. 4310/2014, **ΚΟΣΚΙΝΑ-ΣΑΡΙΔΑΚΗ ΑΝΘΗ**, *“Το δικαίωμα στην Επιστημονική Έρευνα”*, Νομική Βιβλιοθήκη 2013, σελ. 162-194, 338-367. Επίσης, για την περίοδο 1985 -2005, με επίκεντρο την πορεία δημιουργίας του Εθνικού Κέντρου Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΚΕΤΑ) και του Τεχνολογικού Πάρκου Θεσσαλονίκης, **ΒΑΣΑΛΟΣ ΙΑΚΩΒΟΣ**, *“Περιπέτειες της έρευνας στην Ελλάδα”*, ΚΕΔΡΟΣ, 2020,

⁷⁸ **ΛΟΥΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ**, *“Η πορεία του ελληνικού ερευνητικού συστήματος την τελευταία 40-ετία”*, Το Πανεπιστήμιο 21ο Αιώνα – Όραμα Προβλήματα και Προοπτικές (Συλλογικό), ΠΛΕΘΡΟΝ, 2011, διαθέσιμο σε https://www.eee-researchers.gr/Ereunitika_Kentra/Omilia-Proedrou-EEE-Synedrio-POSDEP.pdf Επίσης **ΧΑΤΖΗΠΑΡΑΔΕΙΣΗΣ ΑΣΤΕΡΗΣ**, *“Το ερευνητικό σύστημα της Ελλάδας και η εξέλιξη του”*, Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, Τόμος 22-23, 2009, <https://doi.org/10.12681/sas.10323> , σελ. 65 - 89

ερευνητικών αποτελεσμάτων από την αγορά. Η εν λόγω μετακίνηση σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ο ερευνητικός ιστός καλύπτει λόγω επιστημονικής εξειδίκευσης ή ανατιθέμενου έργου και την αρμοδιότητα ετέρων υπουργείων ως εποπτευόντων, όπως δεδομένα το Παιδείας, λόγω των Πανεπιστημίων, των Πανεπιστημιακών Ερευνητικών Ινστιτούτων (ΕΠΙ) και των νεοπαγών, βάσει του άρθρου 7 του Ν. 4559/2018, Πανεπιστημιακών Ερευνητικών Κέντρων (ΠΕΚ), ή αυτοτελώς του συσταθέντος δυνάμει του Ν. 4429/2016 Ελληνικού Ιδρύματος Έρευνας και Καινοτομίας (ΕΛΙΔΕΚ) ή το Γεωργίας ή Αγροτικής Ανάπτυξης, λόγω της ύπαρξης του ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ και του Μπενάκειου Φυτοπαθολογικού Κέντρου ή το Υγείας λόγω του Ινστιτούτου Παστέρ κι εσχάτως το Ψηφιακής Διακυβέρνησης, λόγω της ΕΔΥΤΕ ΑΕ, πρώην ΕΔΕΤ, σε συνδυασμό με την εισαγωγή διάσπαρτων κι αποσπασματικών νομοθετικών διατάξεων, δημιουργεί δεδομένες πρακτικές κι ερμηνευτικές δυσχέρειες στην καθημερινότητα των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων.

3.4 Τα Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα

Τα Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα (ΕΠΙ), κατ' άρθρο 10§1α του Ν. 1771/1988, ιδρύονται δυνάμει Προεδρικών διαταγμάτων ως είναι ΝΠΙΔ, ανήκοντα οργανικά στο οικείο ΑΕΙ σύστασης και συνδεδόμενα με Τμήματά τους προκειμένου για την εκτέλεση ερευνητικών προγραμμάτων σε συγκεκριμένους επιστημονικούς τομείς, καθιστάμενα οι αυτοτελείς οικονομικά και διοικητά, ευέλικτοι ερευνητικοί τους βραχίονες. Η ίδρυση ενός ΕΠΙ αποσκοπεί στην ενίσχυση των διενεργούμενων από τα Τμήματα των Πανεπιστημίων και τους Τομείς τους ερευνητικών δραστηριοτήτων, εντασσόμενα στο συνολικό στρατηγικό σχεδιασμό έρευνας του οικείου Πανεπιστημίου ή των συνεργαζόμενων Πανεπιστημίων. Τα ΕΠΙ εκπονούν και διεξάγουν μελέτες κι ερευνητικά προγράμματα, παράγουν πρωτότυπα προϊόντα, παρέχουν υπηρεσίες σχετικές με τις ερευνητικές και αναπτυξιακές δραστηριότητες και συμβάλλουν στην υποστήριξη του επιτελούμενου εκπαιδευτικού έργου, ιδίως σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Στα ΕΠΙ δύναται να εκπονείται μέρος ή και το σύνολο της διπλωματικής εργασίας μεταπτυχιακών φοιτητών και της διδακτορικής διατριβής υποψηφίων διδακτόρων. Υποχρεούνται να καταβάλουν στα συνδεδεμένα Πανεπιστήμια ποσοστό των ετήσιων εσόδων τους από τις χρηματοδοτήσεις των κάθε είδους ερευνητικών δραστηριοτήτων τους, εκτός εκείνων που προέρχονται από κρατική ή κοινοτική

επιχορήγηση ή αφορούν στις υποδομές τους ή δίδονται ειδικά στο ΕΠΙ για τη χορήγηση υποτροφιών. Σε περίπτωση διάλυσής του, μετά την εκκαθάριση, τα εναπομένοντα περιουσιακά τους στοιχεία περιέρχονται στο οικείο ΑΕΙ. Τα ΕΠΙ μπορούν να χρηματοδοτούνται από οποιονδήποτε φορέα του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα, να συμμετέχουν σε χρηματοδοτήσεις που προβλέπονται στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) και να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με το δημόσιο, ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ. του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Τα ΕΠΙ απολαύουν πλήρους διοικητικής και οικονομικής αυτονομίας κι αυτοτέλειας στη διαχείριση της περιουσίας τους και γενικά σε κάθε ενέργεια σχετιζόμενη με την εκπλήρωση των σκοπών τους, ως ΝΠΙΔ, διοικούμενα από Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο αποτελείται, κατόπιν εκλογικής διαδικασίας και διαπιστωτικής πράξης του αρμόδιου Πρύτανη του οικείου ΑΕΙ, κι όχι από διορισμό από τον εποπτεύοντα Υπουργό, από το Διευθυντή του ΕΠΙ, υποχρεωτικά μέλος ΔΕΠ, τρία μέλη ΔΕΠ, τα οποία εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύνθεσης του οικείου Πανεπιστημίου και μεταξύ των οποίων εκλέγεται και ο Αναπληρωτής Διευθυντής, έναν εκπρόσωπο τυχόν συμμετέχοντος στο ΕΠΙ φορέα και έναν ερευνητή του ΕΠΙ.

Η σύσταση και λειτουργία των υπαγομένων στην εποπτεία του Υπουργού Παιδείας ΕΠΙ, τα οποία υποχρεούνται να υποβάλουν προς το οικείο Τμήμα, τη Σύγκλητο και το Υπουργείο Παιδείας, στο πέρας εκάστου ακαδημαϊκού έτους πλήρη απολογισμό του επιτελεσθέντος ερευνητικού και λοιπού έργου τους, με τον ετήσιο τακτικό έλεγχο των οικονομικών να διενεργείται γίνεται από ορκωτό λογιστή, ο οποίος υποβάλλει την έκθεση ελέγχου στο οικείο ΔΣ. και στον Υπουργό Παιδείας, ο οποίος δύναται να ζητήσει οποτεδήποτε έκτακτους ελέγχους διενεργουμένους από Επιθεωρητές του Υπουργείου Οικονομικών, ρυθμίζεται περαιτέρω από τις διατάξεις των άρθρων 11&12 του Ν. 3685/2008, το οποίο τροποποιήθηκε δυνάμει του άρθρου 32 του Ν. 3794/2009 καθώς κι από τις διατάξεις του Ν. 4310/2014 και του Ν. 4485/2017 σε συνδυασμό με το ειδικότερο πλαίσιο σύστασης και λειτουργίας εκάστου αυτών.

Σήμερα υφίστανται 15 ΕΠΙ, ιδρυθέντα στο 1/3, περίπου, των πανεπιστημίων της χώρας, μεταξύ των οποίων το μεγαλύτερο σε ερευνητική και οικονομική δραστηριότητα τυγχάνει το καταλεγόμενο μεταξύ των πλέον δραστήριων

ερευνητικών οργανισμών στην Ελλάδα, το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Συστημάτων Επικοινωνιών & Υπολογιστών (ΕΠΙΣΕΥ).

3.4.1 Τα ΕΠΙ και το ζήτημα υπαγωγής τους στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης

Τα ΕΠΙ παρά την προαναφερθείσα διάταξη η οποία ρητώς προβλέπει ότι δεν ανήκουν στο δημόσιο τομέα όπως έχει οριοθετηθεί, έχουν περιληφθεί στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης⁷⁹. Ο όρος «δημόσιος τομέας» απαντάται, διαχρονικά, στο άρθρο 1§6 του Ν. 1256/1982, στο άρθρο 19 του Ν. 1682/1987, όπως τροποποιήθηκε δυνάμει του άρθρου 22§10 του Ν. 1735/1987, στο άρθρο 51 του Ν. 1892/1990, το οποίο επανοριοθέτησε την έννοια, με πρόθεση, τότε, τον περιορισμό του, στο άρθρο 1Α και 1Β του Ν. 3871/2010, Δημοσιονομική Διαχείριση και Ευθύνη, ο οποίος συνιστά τροποποίηση των διατάξεων του προϊσχύοντος Δημοσίου Λογιστικού, Ν. 2362/1995, το άρθρο 14 του Ν. 2190/1994 περί ΑΣΕΠ, ως τροποποιηθέν ισχύει, οι διατάξεις του Κεφαλαίου Α' του Ν. 3429/2005 περί δημοσίων επιχειρήσεων καθώς και στο άρθρο 14 του Ν. 4270/2014, ήτοι του ισχύοντος Δημοσίου Λογιστικού, το οποίο συνιστά εφαρμογή των άρθρων 2 και 6 (2) της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ και η ψήφισή του συνιστούσε υλοποίηση των ανειλημμένων έναντι των θεσμικών δανειστών υποχρέωση.

Η έννοια του δημοσίου τομέα, ως προς την ενωσιακή της διάσταση, η οποία συνδέεται, μεταξύ άλλων, με την ανάγκη εφαρμογής ενιαίων κανόνων διατήρησης δημοσιονομικής σταθερότητας αποτυπώνεται στη σκέψη 18 της υπ' αριθμ. 3406/2014 απόφασης της Ολομέλειας του ΣτΕ, με αφορμή την ένταξη της ΡΑΕ στις διατάξεις, με τις επακόλουθες περικοπές, στο Ενιαίο Μισθολόγιο. Με την αναγκαία σημείωση ότι με τον Κανονισμό (ΕΕ) 549/2013 (ΕΕ L 174) «Για το ευρωπαϊκό σύστημα εθνικών και περιφερειακών λογαριασμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης», αναθεωρήθηκε το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών 1995 (ΕΣΛ 95), το οποίο είχε εισαχθεί με τον Κανονισμό (ΕΚ) 2223/1996 και θεσπίσθηκε το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών 2010 («ΕΣΛ 2010» ή «ΕΣΛ»), το ΣτΕ έκρινε

⁷⁹ Επί του ζητήματος της οριοθέτησης, αναλυτικά ΠΡΕΒΕΔΟΥΡΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ, "Γενικό Διοικητικό Δίκαιο: Έννοια και οριοθέτηση του δημόσιου τομέα (Διαδικτυακό μάθημα της 23-3-2020)", με αναφορά και σε νομολογία επί της ΣτΕ 3374/2017 (ΝΟΜΟΣ, με συμπαρατάση του γράφοντος) εκδοθείσης επί αιτήσεως ακυρώσεως ΕΠΙ με αίτημα την εξαίρεση από το Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης καθώς σε αντίστοιχες νομολογιακές περιπτώσεις άλλων φορέων, διαθέσιμο σε [Γενικό Διοικητικό Δίκαιο: Έννοια και οριοθέτηση του δημόσιου τομέα \(Διαδικτυακό μάθημα της 23-3-2020\) - Ευγενία Πρεβεδούρου \(prevedourou.gr\)](http://prevedourou.gr)

ότι « Στο άρθρο 126 της ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 104 της ΣΕΚ) ορίζεται ότι τα κράτη μέλη αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα (παρ. 1), και ότι η Επιτροπή παρακολουθεί την εξέλιξη της δημοσιονομικής κατάστασης και το ύψος του δημόσιου χρέους στα κράτη μέλη, προκειμένου να εντοπίζει τις μεγάλες αποκλίσεις, ειδικότερα δε, εξετάζει την τήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, με βάση κριτήρια, οριζόμενα στο Πρωτόκολλο για τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος, που προσαρτάται στις Συνθήκες (παρ. 2). Εξάλλου, στο άρθρο 2 του εν λόγω Πρωτοκόλλου ορίζεται ότι «οι όροι δημόσιος και δημοσιονομικός νοούνται με ευρεία έννοια [με τους ανωτέρω όρους αποδόθηκε στην ελληνική γλώσσα ο αγγλικός όρος *general government*], ήτοι καλύπτουν την κεντρική κυβέρνηση, την περιφερειακή ή τοπική διοίκηση και τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης, εξαιρουμένων των εμπορικών πράξεων, όπως ορίζονται στο ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων οικονομικών συναλλαγών». Με τον Κανονισμό (ΕΚ) 479/2009 του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 2009 (ΕΕ L 145) ρυθμίστηκαν ζητήματα σχετικά με την εφαρμογή του ανωτέρω Πρωτοκόλλου. Στο άρθρο 1 του εν λόγω Κανονισμού ορίζονται τα εξής : «1. Για τους σκοπούς του πρωτοκόλλου σχετικά με τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος και του παρόντος κανονισμού, οι όροι που περιλαμβάνονται στις παραγράφους 2 έως 6 ορίζονται σύμφωνα με το ευρωπαϊκό σύστημα εθνικών και περιφερειακών λογαριασμών της Κοινότητας (στο εξής «ΕΣΛ 95») που θεσπίστηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2223/96. Οι κωδικοί μέσα σε παρένθεση αναφέρονται στο ΕΣΛ 95. 2. Ο όρος «δημόσιο» καλύπτει τον ευρύτερο «δημόσιο τομέα» [έτσι αποδόθηκε στην ελληνική γλώσσα ο αγγλικός όρος *general government*] (S. 13), που υποδιαιρείται στους υποτομείς «κεντρική διοίκηση» (S. 1311), «διοίκηση ομόσπονδων κρατιδίων» (S. 1312), «τοπική αυτοδιοίκηση» (S. 1313) και «οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης» (S. 1314), εξαιρουμένων των εμπορικών πράξεων όπως ορίζονται στο ΕΣΛ 95. Η εξαίρεση των εμπορικών πράξεων σημαίνει ότι ο «δημόσιος τομέας» (S. 13) περιλαμβάνει μόνο τις θεσμικές μονάδες που έχουν ως κύριο καθήκον την παραγωγή μη εμπορεύσιμων υπηρεσιών. 3. Το δημοσιονομικό έλλειμμα (πλεόνασμα) είναι η καθαρή λήψη (καθαρή χορήγηση) δανείων (EDP B.9) του «δημόσιου τομέα» (S. 13), όπως ορίζεται στο ΕΣΛ 95. ... 4. ... 5. Το «δημόσιο χρέος» αποτελείται από την ονομαστική αξία όλων των ακαθάριστων τρεχουσών υποχρεώσεων του «δημόσιου τομέα» (S.13) στο τέλος του έτους, με εξαίρεση τις υποχρεώσεις των οποίων τα αντίστοιχα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού βρίσκονται στην κατοχή του «δημόσιου τομέα» (S.13)...». Στο άρθρο 3 του ανωτέρω

Κανονισμού προβλέπεται ότι τα κράτη μέλη γνωστοποιούν στην Επιτροπή (Eurostat) δύο φορές το χρόνο τα προϋπολογισθέντα και τα πραγματικά δημόσια ελλείμματα καθώς και το προϋπολογισθέν και το πραγματικό ύψος του δημόσιου χρέους τους. Περαιτέρω, με τον Κανονισμό (ΕΚ) 223/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Μαρτίου 2009 (ΕΕ L 87) θεσπίστηκαν κανόνες για την ανάπτυξη, την παραγωγή και τη διάδοση των ευρωπαϊκών στατιστικών, ειδικότερα δε, στο άρθρο 5 του Κανονισμού αυτού προβλέπεται ότι κάθε κράτος μέλος ορίζει την εθνική στατιστική υπηρεσία που έχει την ευθύνη για το συντονισμό όλων των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο για την ανάπτυξη, την παραγωγή και τη διάδοση ευρωπαϊκών στατιστικών και ενεργεί ως σημείο επαφής για την Επιτροπή (Eurostat) σε στατιστικά ζητήματα (ΕΣΥ). Εξάλλου, το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών και Περιφερειακών Λογαριασμών της Κοινότητας (ΕΣΛ 1995), στο οποίο παραπέμπουν οι διατάξεις του Κανονισμού 479/2009, θεσπίστηκε με τον Κανονισμό (ΕΚ) 2223/1996 του Συμβουλίου της 25ης Ιουνίου 1996 (ΕΕ L 310), οι διατάξεις του οποίου ισχύουν αμέσως και δεσμεύουν τις αρχές των κρατών μελών, οι οποίες, κατά την κατάρτιση των δημοσιονομικών στατιστικών που υποβάλλονται στην Eurostat σύμφωνα με τις διατάξεις των προαναφερθέντων Κανονισμών, οφείλουν να τηρούν τις αρχές, τους ορισμούς, τις ταξινομήσεις και τους λογιστικούς κανόνες που απορρέουν από το ανωτέρω Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών. Όπως αναφέρεται στην παράγραφο 1.01 του Κεφαλαίου 1 του ΕΣΛ 1995: «Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών και Περιφερειακών Λογαριασμών ... είναι ένα διεθνώς συμβατό λογιστικό πλαίσιο για τη συστηματική και λεπτομερή περιγραφή μιας συνολικής οικονομίας (δηλαδή περιφέρειας, χώρας ή ομάδας χωρών), των συνιστωσών της και των σχέσεών της με άλλες συνολικές οικονομίες». Στο Κεφάλαιο 2 του ΕΣΛ 1995 καθορίζονται οι θεσμικοί τομείς της οικονομίας κάθε χώρας, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται ο τομέας των χρηματοδοτικών εταιριών (S. 12) και ο δημόσιος τομέας (S. 13). Ο δημόσιος τομέας υποδιαιρείται σε τέσσερις υποτομείς: α) κεντρική διοίκηση β) διοίκηση ομόσπονδου κρατιδίου, γ) τοπική αυτοδιοίκηση και δ) οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης (παρ. 2.70). Σύμφωνα δε με την παράγραφο 2.71 του Κεφαλαίου 2 του ΕΣΛ 1995, στον υποτομέα της κεντρικής διοίκησης υπάγονται, μεταξύ άλλων, όλες οι διοικητικές υπηρεσίες του Κράτους και οι λοιποί κεντρικοί φορείς που η αρμοδιότητά τους εκτείνεται κατά κανόνα σε όλη την οικονομική επικράτεια.»

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΣτΕ, τόσο σε αποφάσεις όσο και σε πρακτικά επεξεργασίας Προεδρικών Διαταγμάτων⁸⁰, αναγνωρίζεται ότι δημόσιος τομέας είναι ιδιαίτερο νομικό καθεστώς προκύπτουν από επί μέρους νομοθετικές διατάξεις εισάγουσες ρυθμίσεις και περιορισμούς αντίστοιχους προς την έννοια της δημόσιας υπηρεσίας, αφορορώσεις, κατά κύριο λόγο, τον τρόπο πρόσληψης και την υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού, την παραχώρηση από πλευράς του Κράτους ή του Δημοσίου, πόρων, αρμοδιοτήτων, προνομίων, ατελειών προς επίτευξη του ανατιθέμενου δημοσίου σκοπού.

Η έννοια του δημοσίου τομέα έχει μεταβαλλόμενο περιεχόμενο, όπως προκύπτει από τις παραλλήλως ισχύουσες προαναφερθείσες διατάξεις, ουδεμία των οποίων κατήργησε κάποια από τις προϋφιστάμενες, αλλά αντιθέτως οριοθέτησε, εννοιοδότησε και σχηματοποίησε με διαφορετικό τρόπο το πεδίο εφαρμογής της, προκαλώντας ερμηνευτικές και πρακτικές δυσχέρειες.

Οι αναφερθείσες εθνικές διατάξεις συνιστούν βάση εφαρμογής πλειάδας άλλων νομοθετημάτων, τα οποία παραπέμπουν σε αυτές, ιδίως κατά την περίοδο άτακτης νομοθέτησης στη διάρκεια εφαρμογής των μνημονιακών διατάξεων, όπως το Ενιαίο Μισθολόγιο, το Ειδικό Μισθολόγιο ή ο νόμος για την ανάρτηση πράξεων στο πρόγραμμα Διαύγεια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα φορείς, μεταξύ των οποίων και τα ΕΠΙ, οι οποίοι βάσει των κριτηρίων εφαρμογής του ενός νομοθετήματος να μην εντάσσονται στο δημόσιο ή ευρύτερο δημόσιο τομέα, αλλά να εντάσσονται στην έννοια της Γενικής Κυβέρνησης. Τα πράγματα περιπλέκονται νομικά και πρακτικά έτι περαιτέρω λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι υφίστανται πραγματικές περιπτώσεις όπου ερευνητικοί ή παραπλήσιες δραστηριότητας φορείς, όπως το ΕΠΙΣΕΥ και το ΙΤΥΕ Διόφαντος, εντάσσονται, λόγω του ύψους των προϋπολογισμών τους, στις διατάξεις του Κεφαλαίου Α' του Ν. 3429/2005, το οποίο αφορά κι εφαρμόζεται σε δημόσιες επιχειρήσεις, ήτοι φορείς με παντελώς διαφορετική δομή και στόχευση.

Οι συνέπειες τέτοιων αντιφάσεων, ερμηνευτικών κενών κι εσωτερικών αντινομιών είναι προφανείς. Η ένταξη στο δημόσιο ή ευρύτερο δημόσιο τομέα ή

⁸⁰ ΣτΕ ΠΕ124/2020 με κρίση ότι όριο παραχώρησης ή ανάθεσης είναι η ενάσκηση αρμοδιοτήτων ή λειτουργιών μη αναγομένων στον πυρήνα της κρατικής εξουσίας ως έκφρασης κυριαρχίας (fiscus) ή υποκατάστασης της λειτουργίας διοικητικών και ΣτΕ 320/2020, 1865/2019, ΣτΕΟΛ 15, 16/2015, 701/2015, 2192-2196/2014, 1879/2012, 3521/2011, 891-895/2008, 1934/1998, προερχόμενα από **ΠΡΕΒΕΔΟΥΡΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ**, "Ανάθεση διοικητικού έργου σε ιδιώτες", [Ανάθεση διοικητικού έργου σε ιδιώτες \(ΣτΕ ΠΕ 124/2020\) - Ευγενία Πρεβεδούρου \(prevedourou.gr\)](#)

στη Γενική Κυβέρνηση επηρεάζει καταλυτικά την καθημερινή και θεσμική λειτουργία του εντασσομένου φορέα στο εφαρμοστέο νομοθετικό πλαίσιο, στο βαθμό δημοσιονομικής αυτοτέλειας, στο εύρος και στην ένταση της ασκούμενης εποπτείας από το Δημόσιο, στον τρόπο και στα αντικείμενα εκτέλεσης δαπανών⁸¹. Ιδίως δε στους ερευνητικούς φορείς, οι οποίοι λειτουργούν σε ένα απολύτως ανταγωνιστικό περιβάλλον προσέλκυσης χρηματοδοτήσεων, τέτοιου είδους ασάφειες κι ερμηνευτικά κενά συνεπάγονται εξαιρετική δυσχέρεια ασφαλούς κι αποτελεσματικής λειτουργίας. Αυτού του είδους οι διαπιστώσεις, μεσούσης της περιόδου της δημοσιονομικής προσαρμογής της χώρας, όπου οι σχετικές διατάξεις είχαν καταστεί πολύ αυστηρότερες και η δυνατότητα οικονομικής ενίσχυσης των ερευνητικών φορέων από το Δημόσιο είχαν περιορισθεί εξαιρετικά, οδήγησαν στην ψήφιση των διατάξεων του Ν. 4310/2014 και ιδίως του Ν. 4485/2017, βάσει των οποίων οι ερευνητικοί φορείς εξαιρέθηκαν της εφαρμογής του Δημοσίου Λογιστικού, υπαγόμενοι σε ένα ιδιάζον διαχειριστικό πλαίσιο, αλλά όχι και της ένταξής τους στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης.

3.4.2 Η νομολογιακή προσέγγιση επί του ζητήματος

Σύμφωνα με τη ΣτΕ 25/2021 (αδημοσίευτη, με συμπαράσταση του γράφοντος), με γνώμονα το γεγονός ότι υφίσταται σχετική, ρητή νομοθετική πρόβλεψη αναφορικά με το ότι δεν ανήκει στον οριοθετηθέντα δημόσιο τομέα καθώς κι ότι δε λαμβάνει και δεν καταλέγεται μεταξύ των δυνητικών χρηματοδοτικών πόρων του η καταβολή τακτικής επιχορήγησης από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, κρίθηκε ότι το ανωτέρω αναφερθέν ΕΠΙΣΕΥ δεν ανήκει στον ευρύτερο δημόσιο τομέα κατά την έννοια του άρθρου 103§7 Σ⁸² και στη δυνάμει

81 ΣτΕ 3374/2017, απορριπτική για δικονομικούς λόγους σχετικά με το ΕΠΙΣΕΥ, ΣτΕ 2966/2017 σχετικά με τον Οργανισμό Βιομηχανική Ιδιοκτησίας (ΟΒΙ), η οποία απορρίπτει, αμφότερες δε κρίνουν ότι "Ειδικότερα τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που υπάγονται στην Γενική Κυβέρνηση κατά τα προβλεπόμενα στην προεκτεθείσα διάταξη του άρθρου 1Β παρ. 2 του ν. 2362/1995, μεταξύ άλλων, α) διέπονται από το ειδικό καθεστώς του Κεφαλαίου Α' του ν. 3429/2005, περί δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών (ΦΕΚ Α' 247), σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1α του ν. 3899/2010 (ΦΕΚ Α' 212), β) υπέχουν ειδικές υποχρεώσεις εν σχέσει με την κατάρτιση του προϋπολογισμού και των λοιπών οικονομικών στοιχείων τους (άρθρα 3Α και 3Β ν. 2362/1995, ΦΕΚ Α' 247, 3 ν. 4111/2013, ΦΕΚ Α' 18, και ήδη ν. 4270/2014, ΦΕΚ Α' 143), και γ) υπόκεινται σε περιορισμούς ως προς τον καθορισμό των αμοιβών του προσωπικού τους (άρθρα 2 ν. 3899/2010, 31 ν. 4024/2011, ΦΕΚ Α' 226, άρθρο πρώτο παράγραφος Γ, υποπαράγραφος Γ.1 περ. 12 ν. 4093/2012, ΦΕΚ Α' 222)." Αντίστοιχα πορίσματα υπό το νεότερο νομοθετικό καθεστώς του ΕΣΛ 2010 και του Ν. 4270/2014 και στην απορριπτική ΣτΕ 2400/2018 αναφορικά με τη Δημοτική Θεατρική Κοινωφελή Επιχείρηση Καβάλας (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.Κ.), ΣτΕ 2308/2020, δεκτή, αναφορικά με το Τελλόγλειο Ίδρυμα Θεσσαλονίκης και ΣτΕ 2769/2020, δεκτή, αναφορικά με την Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης Περιουσίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Α.Ε.

82 "7. Η πρόσληψη υπαλλήλων στο Δημόσιο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, όπως αυτός καθορίζεται κάθε φορά, πλην των περιπτώσεων της παραγράφου 5, γίνεται είτε με διαγωνισμό είτε με επιλογή σύμφωνα με προκαθορισμένα και αντικειμενικά κριτήρια και υπάγεται στον

τούτου αρμοδιότητα του ΑΣΕΠ αναφορικά με τις διενεργούμενες από το Ινστιτούτο προσλήψεις. Δύναται, επομένως, ότι υπό την έννοια αυτή θα έπρεπε να εξαιρείται και της υπαγωγής στο τηρούμενο από την ΕΛΣΤΑΤ Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης, ανεξαρτήτως των λοιπών στοιχείων αξιολόγησης για την ένταξη, καθ' όσον ουδόλως επιβαρύνει το δημόσιο προϋπολογισμό.

Η πρώτη και πλέον εμβληματική απόφαση του ΣτΕ αναφορικά με το ζήτημα εσφαλμένης ένταξη φορέα στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης είναι η υπ' αριθμ. ΣτΕ 2497/2013 αναφορικά με το ΝΠΙΔ υπό την επωνυμία Οργανισμός Μεγάλου Μουσικής Αθηνών, όπου έκρινε ότι *«Προκειμένου να υπαχθεί ένα ΝΠΙΔ στον τομέα της Γενικής Κυβέρνησης, εξετάζεται αν το εν λόγω νομικό πρόσωπο ελέγχεται και χρηματοδοτείται κατά κύριο λόγο από την Κεντρική Διοίκηση. Η κατάταξη, συνεπώς, ενός ΝΠΙΔ στο καταρτιζόμενο από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης προϋποθέτει εξειδίκευση και εφαρμογή επί του συγκεκριμένου νομικού προσώπου των καθοριζόμενων στο νόμο κριτηρίων, βάσει των υποβαλλομένων στοιχείων σχετικά με την διοίκηση και την χρηματοδότηση του εν λόγω νομικού προσώπου... η κατάταξη ενός φορέα στον τομέα της Γενικής Κυβέρνησης έχει έννομες συνέπειες για την λειτουργία του, δεδομένου, κυρίως, ότι συνεπάγεται την εφαρμογή επί αυτού ενός ειδικού πλέγματος διατάξεων σχετικών με την οικονομική του διαχείριση, εν όψει του ότι... τα οικονομικά στοιχεία του εν λόγω φορέα λαμβάνονται υπ' όψιν για τον καθορισμό του ύψους του δημοσίου ελλείμματος και του δημοσίου χρέους»*

Τέλος, με τη ΣτΕ 2769/2020 αναφορικά με την ανώνυμη εταιρεία υπό την επωνυμία «Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης Περιουσίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Α.Ε.» κρίθηκε ότι η ρητή νομοθετική εξαίρεση του εν λόγω φορέα από το δημόσιο τομέα, αντίστοιχη αυτής των ΕΠ, είναι αδιάφορη για την αξιολόγηση των κριτηρίων ένταξης στο Μητρώο Γενικής Κυβέρνησης, καθ' όσον για τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου σχετικά με τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος και του εφαρμοστικού του πρωτοκόλλου αυτού Κανονισμού 479/2009, και την οριοθέτηση του τομέα της γενικής κυβέρνησης, ως

έλεγχο ανεξάρτητης αρχής, όπως νόμος ορίζει.

Νόμος μπορεί να προβλέπει ειδικές διαδικασίες επιλογής που περιβάλλονται με αυξημένες εγγυήσεις διαφάνειας και αξιοκρατίας ή ειδικές διαδικασίες επιλογής προσωπικού για θέσεις το αντικείμενο των οποίων περιβάλλεται από ειδικές συνταγματικές εγγυήσεις ή προσιδιάζει σε σχέση εντολής.»

απαραίτητη προϋπόθεση για τον προσδιορισμό του δημοσίου ελλείμματος και του δημοσίου χρέους, διενεργείται αποκλειστικά βάσει των ειδικών κανόνων του ΕΣΛ 2010 (Κανονισμός 549/2013). Η υπεροχή των εν λόγω κανόνων, άλλωστε, αποτυπώνεται και στο άρθρο 14 του ν. 4270/2014. Ως εκ τούτου νομίμως ο φορέας δύναται να λειτουργεί μεν ως εξαιρούμενος από την εφαρμογή του νομοθετικού καθεστώσ των φορέων του Δημοσίου, πλην όμως αυτό δεν επηρεάζει την κατάταξή του στη Γενική Κυβέρνηση. Βεβαίως, ερευνητέο τυγχάνει το πρακτικό αποτέλεσμα της εν λόγω κρίσης, καθ' όσον υφίστανται διατάξεις όπου η ένταξη στο Μητρώο οδηγεί αυτομάτως στην υποχρέωση εφαρμογής διατάξεων εφαρμοζομένων στους δημόσιους φορείς, ακριβώς λόγω του γεγονότος της ένταξής τους σε αυτό. Σε κάθε περίπτωση η ένταξη του εν λόγω φορέα, συνδεδεμένου με Πανεπιστήμιο, όπως και τα ΕΠΙ, κρίθηκε ακυρωτέα επί τη βάσει πλημμελούς αιτιολογίας ως προς την επίκληση εκ μέρους της ΕΛΣΤΑΤ ότι η εταιρεία παρέχει βοηθητικές υπηρεσίες ΑΕΙ και, ως εκ τούτου, δεν έχει τα χαρακτηριστικά θεσμικής μονάδας και δεν πληροί το κριτήριο της αυτονομίας στη λήψη αποφάσεων κατά την άσκηση της κύριας λειτουργίας της.

Βεβαίως, πέραν των ειδικότερων διατάξεων, η όλη προβληματική του εάν οι δημόσιοι ερευνητικοί φορείς εμπίπτουν ή είναι προς όφελός τους να εμπίπτουν στο δημόσιο ή ευρύτερο δημόσιο τομέα ή στη Γενική Κυβέρνηση θα πρέπει να σταθμίσει, ιδίως για τους συσταθέντες ως ΝΠΙΔ, από τη μια πλευρά το γεγονός ότι το άρθρο 16§1 Σ προβλέπει ρητώς την υποχρέωση του Κράτους να προάγεται την επιστημονική έρευνα, την οποία εκπληρώνει, κυρίως, μέσω της καταβολής τακτικής επιχορήγησης καλύπτουσας, τουλάχιστον, τη μισθοδοσία του τακτικού προσωπικού και ποσοστό των λειτουργικών εξόδων στέγασης και συντήρησής τους. Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να αξιολογηθεί το δεδομένο ότι η πλειονότητα των φορέων αυτών λειτουργεί και συντηρείται προσελκύοντας, μέσω της οικονομικής δραστηριότητάς τους, ιδιωτικούς, ευρωπαϊκούς και διεθνείς πόρους, υπό συνθήκες αξιολόγησης κι ανταγωνισμού. Τα έσοδα από τις πηγές αυτές για το μεγαλύτερο τμήμα των φορέων υπερβαίνουν κατά πολύ το κριτήριο του 50% της τακτικής επιχορήγησης εκ μέρους του Δημοσίου, επομένως, δύναται, κατά το λειτουργικό κριτήριο, να επιχειρηματολογήσουν πειστικώς σχετικά με την

εξαιρέσή τους από το πλαίσιο της λειτουργίας κι αντιμετώπισής τους ως δημοσίων υπηρεσιών⁸³.

3.4.3 Συμπεράσματα.

Στις νομοθετικές διατάξεις δεν ορίζεται, γενικώς, πότε ένα ΝΠΙΔ ανήκει στο Κράτος. Υπάρχουν, όμως, στην κατηγορία αυτή *τα ρητώς νομοθετικά προβλεπόμενα, ως κρατικά ΝΠΙΔ, τα οποία ιδρύονται με περιουσιακά στοιχεία του Δημοσίου προς επιδίωξη σκοπών ικανοποιουμένων δια της ανάπτυξης, κατά κύριο λόγο, παραγωγικής ή επιχειρηματικής δραστηριότητας επιδιώκουν την επίτευξη κρατικών σκοπών δημοσίου συμφέροντος, ήτοι την ικανοποίηση βασικών αναγκών του συνόλου των μελών της κρατικής κοινωνίας, όπως η εθνική άμυνα, η ασφάλεια, η υγιεινή και υγεία, η παιδεία κλπ*⁸⁴.

Η επέμβαση του Κράτους στη λειτουργία αυτών των νομικών προσώπων, ασκούμενη δια της εποπτείας και του ελέγχου των πράξεων τους δεν έχει πάντοτε την ίδια έκταση, ποικίλουν αναλόγως της φύση των σκοπών και των αρμοδιοτήτων τους. Περίπτωση της περιορισμένης εποπτείας συνιστά η κατ' άρθρο 16§5 Σ ασκούμενη από το Κράτος στα ΑΕΙ, δεδομένης της πλήρους αυτοδιοίκησής τους.

Η ουσιαστική κι έντονη εποπτεία περιλαμβάνει *τη νομοθετικά προβλεπόμενη αρμοδιότητα επιλογής κι απομάκρυνσης των οργάνων διοίκησης, ιδίως δε στην περίπτωση υπόδειξης και της πλειοψηφίας των συμμετεχόντων σε αυτά μελών, την ουσιαστική παρακολούθηση και παρέμβαση στην άσκηση των δραστηριοτήτων τους, στη δυνατότητα εξακρίβωσης κι απαίτησης λογοδοσίας της λογιστικής ακρίβειας των διαχειριστικών πράξεων αλλά και του βαθμού επίτευξης εφαρμογής της οικονομικής*

⁸³ Επί του ζητήματος της ποσόστωσης της κρατικής επιχορήγησης και της επιβάρυνσης του κρατικού προϋπολογισμού έχει κρίνει το ΣτΕ στην υπ' αριθμ. 1007/2016 απόφαση του Δ' Τμήματος με το ακόλουθο σκεπτικό "Με την παρ.1 του άρθρου 14 του ν. 2190/1994, όπως αυτή αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του ν. 3812/2009 (Α' 234), προσδιορίστηκαν οι φορείς του δημοσίου τομέα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του εν λόγω νόμου (2190/1994), ορίσθηκε δε ότι μεταξύ των φορέων αυτών περιλαμβάνονται και «τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που ανήκουν στο Κράτος ή επιχορηγούνται, τακτικώς, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, από κρατικούς πόρους κατά 50% τουλάχιστον του ετήσιου προϋπολογισμού τους".

⁸⁴ ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΕΠΑΜΕΙΝΩΜΔΑΣ, "Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου", Σάκκουλας, 2007, §§. 78 - 81, 365

*αρχής αναφορικά με τη μικρότερη ανάλωση των περιουσιακών στοιχείων, σε έλεγχο σκοπιμότητας, τακτικό κλπ.*⁸⁵.

Η δε κατάταξη ενός ΝΠΙΔ στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης δεν το καθιστά, απαραίτητα, κρατικό καθώς αυτή προϋποθέτει τη συνδρομή των νομοθετικά καθοριζόμενων κριτηρίων σχετικά με τον έλεγχο και τη χρηματοδότησή του από το Κράτος, του ελέγχου συνισταμένου στη δυνατότητα καθορισμού της γενικής πολιτικής ή του προγράμματος του φορέα και της επιρροής του Δημοσίου ή του Κράτους στη διοίκησή του, πέραν της γενικώς ασκούμενης γενικής εποπτείας σε παρόμοιους φορείς⁸⁶.

Από τα παραπάνω συνάγεται, ως προς το προαναφερθέν ΕΠΙΣΕΥ, ότι συνδέεται μεν νομοθετικά με ΝΠΙΔ, ανήκοντας οργανικά στο ΕΜΠ, διατύπωση μάλλον ατυχής, καθ' όσον την ίδια στιγμή προβλέπεται από τις καταστατικές διατάξεις σύστασης και λειτουργίας του, ότι συνιστά αυτοτελές, αυτοδιοίκητο κι αυτοχρηματοδοτούμενο ΝΠΙΔ, συνδεδεμένο με τη Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, χωρίς όμως και να ανήκει στο δημόσιο τομέα, διαχρονικώς εξαιρούμενο από αυτόν κατ' άρθρο 17 του Ν. 2089/1992 και του άρθρου 11 του Ν. 3685/2008. Η έλλειψη, μάλιστα, της κατά το νόμο οριζόμενης ως ουσιώδους προϋπόθεσης, της χρηματοδότησής του από το Κράτος δια της τακτικής επιχορήγησης από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, τόσο δυνητικής όσο και πραγματοποιούμενης, ουδεμία των οποίων ισχύει εν προκειμένω, το κατατάσσει εκτός του δημοσίου τομέα, όπως αυτός αποτυπώνεται στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης. Ο δε ασκούμενος από τον Υπουργό Παιδείας έλεγχος κι εποπτεία ουδόλως δύναται του προσδώσει το χαρακτήρα κρατικού ΝΠΙΔ, καθόσον απορρέει από μια γενικώς διατυπωμένη νομοθετική μνεία άνευ προσδιορισμού των συγκεκριμένων μέσων άσκησης της, όπως η τυχόν υποβολή προς έγκριση από τον αρμόδιο Υπουργό των πράξεων του ΔΣ σχετικά με τη διοίκηση και λειτουργία του Ινστιτούτου. Αντιθέτως, ρητώς προβλέπεται μόνον η ενημερωτικού χαρακτήρα υποβολή της ετήσιας έκθεσης ελέγχου επί των οικονομικών του και του απολογισμού του εκτελεσθέντος ερευνητικού και λοιπού έργου. Περαιτέρω, η στελέχωση των οργάνων διοίκησής του δεν συνιστά προϊόν διορισμού από το Δημόσιο, αλλά απόρροια εκλογικής διαδικασίας μεταξύ των

85 ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΕΠΑΜΕΙΝΩΜΔΑΣ, "Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου", Σάκκουλας, 2007, §§. 351 – 353.

86 ΣτΕ 2497/2013

μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας και των ερευνητών του, τελούσα υπό διαπιστωτική πράξη του οικείου Πρύτανη κι όχι πράξη διορισμού από τον Υπουργό. Οι δε αποφάσεις του ΔΣ λαμβάνονται στο πλαίσιο του αυτοδιοικήτου του, στο πλαίσιο των σχετικών νομοθετικών διατάξεων όσο και στο πλαίσιο της διασύνδεσής του με το ακαδημαϊκής φύσης ΝΠΔΔ, κατά τρόπο αυτόνομο και ανεξάρτητο από κάθε επιρροή από τα Κρατικά όργανα. Επομένως, το εν λόγω ερευνητικό ΝΠΔΔ εξυπηρετεί μεν σκοπό κρατικό, δημόσιο κοινωφελή στο πλαίσιο του γενικού δημοσίου συμφέροντος, καθ' όσον την επιστημονική έρευνα, κατ' άρθρο 16§1 Σ, καταλέγεται μεταξύ αυτών, αλλά όχι με τρόπο αποκλειστικώς ασκούμενο από το Κράτος ή το Δημόσιο, όπως, αντιθέτως, προβλέπεται για την ίδρυση ΑΕΙ, κατ' άρθρο 16§5 Σ. Ως εκ τούτου δε δύναται να θεωρηθεί ότι ανήκει στο Κράτος, παρά τη σύνδεσή του με ΝΠΔΔ, δεδομένης, ιδίως της λειτουργίας του βάσει της λειτουργίας του με πόρους προερχόμενου από προγράμματα χρηματοδοτούμενα αμιγώς από διεθνείς, ευρωπαϊκούς, ιδιωτικούς ή ίδιους πόρους.

3.5 Τα Επιστημονικά και Τεχνολογικά Πάρκα

3.5.1 Ορισμοί & συγκριτική θεώρηση αντίστοιχων δομών

Κατ' άρθρο 2§11 Ν. 4310/2014 υπό τον τίτλο ορισμοί, ορίζεται ως *«Επιστημονικό και Τεχνολογικό Πάρκο (ΕΤΠ)»: περιοχή ή δίκτυο διαμορφωμένων περιοχών, που δημιουργούνται με σκοπό: την ενίσχυση των δεσμών των ακαδημαϊκών, ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων με τις επιχειρήσεις και τους λοιπούς φορείς, τη μεταφορά τεχνολογίας, τη διάδοση της καινοτομίας και την υποστήριξη νέων επιχειρηματικών προσπαθειών.*

Κατ' άρθρο 23 του Ν. 2471/1999 υπό τον τίτλο Επιστημονικά Τεχνολογικά Πάρκα προβλέπεται ότι το Επιστημονικό και Τεχνολογικό Πάρκο (Ε.Τ.Π.) είναι μια περιοχή ή δίκτυο περιοχών διαμορφωμένων έτσι ώστε να φιλοξενούν:

ι) επιχειρήσεις ή κοινοπραξίες ή συνεργασίες ή δίκτυα επιχειρήσεων οποιασδήποτε νομικής μορφής ή οργανισμούς με ερευνητικές ή και με αναπτυξιακές δραστηριότητες,

ίι) επιχειρήσεις σύγχρονης τεχνολογίας που ασχολούνται και με τις εμπορικές εφαρμογές της.

ίιι) επιχειρήσεις πώλησης και συντήρησης (τεχνικής εξυπηρέτησης), προϊόντων, οι οποίες βρίσκουν ευνοϊκές συνθήκες εργασίας είτε λόγω γειτνίασης

με Α.Ε.Ι. ή Ερευνητικό Ίδρυμα ή Ινστιτούτο και γενικότερα με οργανισμούς παραγωγής και μεταφοράς τεχνογνωσίας,

iv) επιχειρήσεις, μεμονωμένες ή συνεργαζόμενες υπό διάφορες μορφές που παρέχουν ή και αναπτύσσουν υπηρεσίες και προϊόντα σύγχρονης τεχνολογίας ή καινοτομικού χαρακτήρα,

v) επιχειρήσεις παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών ,

vi) χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

Σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση Επιστημονικών Πάρκων (International Association of Science Parks, IASP, www.iasp.ws) *«επιστημονικό/τεχνολογικό πάρκο είναι ένας οργανισμός που τον διαχειρίζονται εξειδικευμένα στελέχη με κύριο στόχο τον εμπλουτισμό της κοινότητάς τους μέσω της προώθησης μιας κουλτούρας καινοτομίας και ανταγωνισμού στις συνδεδεμένες επιχειρήσεις και ιδρύματα γνώσης»*.

Σκόπιμη είναι η συγκριτική αναφορά προς τα Επιστημονικά και Τεχνολογικά Πάρκα (Ε.Τ.Π.) της ΚΥΑ 4843/1991 (ΦΕΚ Β'384), δυνάμει της οποίας προσδιορίστηκαν το πρώτον οι ορισμοί των «Επιστημονικών Πάρκων» και των «Τεχνολογικών Πάρκων», αλλά και του μεταγενέστερου άρθρου 23 του Ν. 2741/1999, καταργηθέντος ως προς το σκέλος των δυνατοτήτων εκμετάλλευσης ερευνητικών αποτελεσμάτων, δυνάμει του άρθρου 68 Ν.4864/2021, το οποίο καθιέρωσε το νέο νομοθετικό πλαίσιο για τους τεχνοβλαστούς (spin-off). Τα ανωτέρω καίτοι δεν ταυτίζονται ούτε με τις Τεχνοπόλεις, όπως προσδιορίζονται από το ΠΔ. 59/2018 για τις κατηγορίες και το περιεχόμενο χρήσεων γης αλλά και το Ν. 3982/2011 αναφορικά με την αδειοδότηση δραστηριοτήτων επιχειρηματικών πάρκων, αποτελούν συναφή μορφή οργανωμένου υποδοχέα κι έχουν ουσιώδεις ομοιότητες με τα Επιστημονικά και Τεχνολογικά Πάρκα (ΕΤΠ) του Ν. 4310/2014. Καίτοι δεν υφίσταται ευθεία νομοθετική σύνδεση με τους οργανωμένους υποδοχείς εκείνης της εποχής, ήτοι τις ΒΠΠΕ του Ν.4458/1965, η πρόβλεψη της ΚΥΑ για τη σύσταση νομικού προσώπου με αρμοδιότητα κι ευθύνη ανάπτυξης των πάρκων αυτών αλλά και η παρεχόμενη δυνατότητα εξομοίωσής τους ως προς το καθεστώς ενισχύσεων του Ν.1892/1990 με τις ΒΠΠΕ, ουσιαστικά τα καθιστά τους πρώτους οργανωμένους υποδοχείς δραστηριοτήτων ερευνητικού προσανατολισμού και υψηλής τεχνολογίας.

Στόχος των Επιστημονικών Πάρκων ήταν δημιουργία κατάλληλου περιβάλλοντος και υποδομών εργασίας κι ανάπτυξης για επιχειρήσεις ή τμήματα

ερευνητικού ή καινοτομικού προσανατολισμού και δραστηριότητας μέσω της συνύπαρξης με ερευνητικού ή ακαδημαϊκούς φορείς. Τα Τεχνολογικά Πάρκα αποσκοπούσαν, καλύπτοντας εξειδικευμένες προδιαγραφές εγκαταστάσεων και υποδομών κυρίως μη παραγωγικής δραστηριότητας, στη φιλοξενία επιχειρήσεων οι οποίες συνδύαζαν τον αναπτυξιακό κι ερευνητικό προσανατολισμό με εμπορικές εφαρμογές υψηλής τεχνολογίας και παροχή τεχνικής υποστήριξης, οδηγώντας σε εφαρμοσμένη έρευνα και παραγωγή.

Στη συνέχεια, το άρθρο 23 του Ν. 2741/1999 (Άρθρο 23), στο ισχύον έως και σήμερα σκέλος του, ενοποίησε τα δυο είδη πάρκων στην ενιαία μορφή του Επιστημονικού και Τεχνολογικού Πάρκο (ΕΤΠ), στο οποίο μπορούν να εγκατασταθούν επιχειρήσεις ή κοινοπραξίες ή συνεργασίες ή δίκτυα επιχειρήσεων οποιασδήποτε νομικής μορφής ή οργανισμούς με ερευνητικές ή και με αναπτυξιακές δραστηριότητες, επιχειρήσεις σύγχρονης τεχνολογίας που ασχολούνται και με τις εμπορικές εφαρμογές της, επιχειρήσεις πώλησης και συντήρησης προϊόντων, επιχειρήσεις, μεμονωμένες ή συνεργαζόμενες υπό διάφορες μορφές που παρέχουν ή και αναπτύσσουν υπηρεσίες και προϊόντα σύγχρονης τεχνολογίας ή καινοτομικού χαρακτήρα καθώς και επιχειρήσεις παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί.

Συμπερασματικά Τεχνολογικό πάρκο ή Ερευνητικό Πάρκο, ή Επιστημονικό Πάρκο ή Επιστημονικό Τεχνολογικό Πάρκο ή Τεχνόπολη είναι ένας οργανισμός, ιδρυόμενος υπό τη μορφή ανωνύμου εταιρείας, με δυνατότητα συμμετοχής του Δημοσίου ή άλλων δημοσίων φορέων, μεταξύ των οποίων ΑΕΙ κι ερευνητικοί φορείς, και κάθε φύσης νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου με κερδοσκοπικό ή μη χαρακτήρα, ο οποίος διοικείται κατά τις διατάξεις των ανωνύμων εταιρειών από μια ομάδα ειδικών με σκοπό την ενθάρρυνση δημιουργίας κι ανάπτυξης επιχειρήσεων και την προώθηση καινοτομιών. Τα ΕΤΠ, καθ' όσον ελέγχονται απολύτως από το Ελληνικό Δημόσιο ή φορείς της Γενικής Κυβέρνησης, εποπτεύονται από τη ΓΓΕΚ. Μεταξύ δε των υφισταμένων στην Ελλάδα ΕΤΠ, αυτό της Πάτρας καταλέγεται μεταξύ των φορέων του άρθρου 13Α του Ν. 4310/2014.

3.5.2 Σκοποί και μέσα επίτευξής τους στο πλαίσιο Επιστημονικών και Τεχνολογικών Πάρκων.

Κατά το άρθρο 23β του Ν. 2471/1999 αλλά και το Ν. 4310/2014, κύριοι στόχοι των Επιστημονικών και Τεχνολογικών Πάρκων είναι η διασύνδεση του παραγωγικού και κοινωνικού χώρου με τον ερευνητικό και τεχνολογικό ιστό, η ολοκλήρωση καινοτομικών ιδεών, προϊόντων, υπηρεσιών, διαδικασιών, η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας, η προώθηση και η οικονομική ολοκλήρωση καινοτόμων επενδυτικών και επιχειρηματικών σχεδίων εκμετάλλευσης, η ανάπτυξη, ανανέωση και διεύρυνση του φάσματος των προϊόντων, των υπηρεσιών και των μεθόδων παραγωγής με προτεραιότητα στο πεδίο της έρευνας και τεχνολογίας, η εισαγωγή νέων μεθόδων οργάνωσης και διαχείρισης των επιχειρήσεων, η απόκτηση νέων γνώσεων και η διάδοσή τους είτε αμέσως είτε δια της παροχής πάσης φύσεως επιστημονικών, τεχνολογικών, συμβουλευτικών υπηρεσιών, η κατάρτιση προσωπικού, η προσέλκυση κι εγκατάσταση επιχειρήσεων του κλάδου της τεχνολογίας και των ενδιαφερόντων του πάρκου.

Για την εκπλήρωση των σκοπών τους τα ΕΤΠ δύνανται να ιδρύουν ή να συμμετέχουν στην ίδρυση ετέρων επιχειρηματικών σχημάτων, ενώ στο πλαίσιο εφαρμογής της αναπτυξιακής και αδειοδοτικής νομοθεσίας λογίζονται "Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές (Β.Ε.ΠΕ.)". Η σύσταση των πάρκων απέβλεψε στην εκμετάλλευση των ερευνητικών αποτελεσμάτων και τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για αυτό μέσω της ώσμωσης ερευνητικών φορέων, ερευνητών κι επιχειρήσεων σε κοινές εγκαταστάσεις. Τα ερευνητικά αποτελέσματα τυγχάνουν αξιοποίησης είτε με άμεση εμπορική αξιοποίηση δια της παραγωγής και διάθεση προϊόντων ή παροχή υπηρεσιών από τον ίδιο φορέα προέλευσής τους. Επίσης δύνανται να επιτευχθεί δια της επ' ανταλλάγματι εκχώρησης εμπορικής αξιοποίησης από τον ερευνητικό φορέα προς οιονδήποτε τρίτο, μέσω άδειας εμπορικής εκμετάλλευσης της γνώσης. Επιτρέπεται, επίσης, δια της ίδρυσης ή συμμετοχής σε επιχειρήσεις αξιοποίησης αλλά και με συνδυασμό οιονδήποτε των ανωτέρω μεθόδων ή άλλο νόμιμο τρόπο. Το σύνολο των ανωτέρω ρυθμίζεται, πλέον, δια των διατάξεων σχετικά με τους τεχνοβλαστούς, δυνάμει των διατάξεων των άρθρων 51-68 του Ν. 4864/2020.

Τα λειτουργούντα, σήμερα, στην Ελλάδα Τεχνολογικά κι Επιστημονικά Πάρκα είναι τα ακόλουθα:

Το Τεχνολογικό & Επιστημονικό Πάρκο Αττικής «ΛΕΥΚΙΠΠΟΣ» λειτουργεί ως μονάδα του Εθνικού Κέντρου Έρευνας Φυσικών Επιστημών «Δημόκριτος».

Το Επιστημονικό και Τεχνολογικό Πάρκο Ηπείρου ιδρύθην το 1999 από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και την Περιφέρεια Ηπείρου.

Το Τεχνολογικό Πάρκο Θεσσαλίας ιδρύθην βάσει σύμπραξης 39 νομικών πρόσωπα της Περιφέρειας Θεσσαλίας κι εδρεύον στην Α' ΒΙΠΕ Βόλου. Μεταξύ άλλων φιλοξενεί το ανήκον στο ΕΚΕΤΑ Κέντρο Έρευνας, Τεχνολογίας και Ανάπτυξης Θεσσαλίας.

Το Τεχνολογικό Πάρκο Θεσσαλονίκης ιδρύθηκε σε συνεργασία με τον ΣΒΒΕ, Πανεπιστήμια κι Ερευνητικά Κέντρα, μεταξύ των οποίων το ΑΠΘ και το ΕΚΕΤΑ.

Το Επιστημονικό και Τεχνολογικό Πάρκο Κρήτης λειτουργεί ως μονάδα του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ) σε σύμπραξη και λοιπούς θεσμικούς φορείς της περιφέρειας Κρήτης.

Το Τεχνολογικό και Πολιτιστικό Πάρκο Λαυρίου ανήκει στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών Α.Ε. είναι το μοναδικό μεταξύ των ομοειδών δομών, αυτοτελές, μη συνδεδεμένο θεσμικά ή περιουσιακά με ακαδημαϊκό ή ερευνητικό φορέα και το μόνο που κατονομάζεται στο άρθρο 13Α του Ν.4310/2014 ως τεχνολογικός φορέας. Μεταξύ των φιλοξενούμενων στις εγκαταστάσεις τους καταλέγεται το Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων του Ερευνητικού Κέντρου «Αθηνά».

Παραπλήσιος θεσμός με παρεμφερείς σκοπούς αλλά αυτοτελές, νομοθετικό πλαίσιο είναι η συσταθείσα δυνάμει του Ν. 3489/2006, ως τροποποιηθείς με το Ν. 4180/2013 ισχύει, «Αλεξάνδρεια Ζώνη Καινοτομίας» στη Θεσσαλονίκη.

Ο απολογισμός των 30 ετών λειτουργίας δομών διασύνδεσης ακαδημαϊκών και τεχνολογικών φορέων, ερευνητών κι επιχειρήσεων στην Ελλάδα, βασισμένος για μεγάλο διάστημα κυρίως σε ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, σε μικρότερο βαθμό σε εθνικούς πόρους ή συγχρηματοδότηση, είναι σίγουρα θετικός. Δυστυχώς όμως η σύσταση και λειτουργία τους δεν έχει ανταποκριθεί στις προσδοκίες επιρροής τους στην οικονομία. Αυτό οφείλεται, κυρίως, στο γεγονός ότι μεταξύ επιχειρήσεων κι ερευνητών υπήρξε επί μακρόν μια αμοιβαία καχυποψία ή έλλειψη συναντίληψης

του τρόπου λειτουργίας εκάστου τομέα. Την τελευταία δεκαετία, υπό την πίεση της κρίσης για αναζήτηση λύσεων ανάπτυξης και παραγωγής νέων εισοδημάτων αλλά και τη ραγδαία εξέλιξη των επιστημονικών και τεχνολογικών δεδομένων διαφαίνεται μια αλλαγή νοοτροπίας, η οποία σε συνδυασμό με τη σταδιακή, θετική μεταβολή του οικονομικού κλίματος προσελκύει και ιδιωτικά κεφάλαια, κυρίως από πολυεθνικές εταιρείες του εξωτερικού στη σύσταση κι ανάπτυξη τέτοιων δομών. Σε εθνικό επίπεδο τα πλέον πρόσφατα δρομολογημένα έργα του τομέα είναι η «Πολιτεία Καινοτομίας – ΧΡΩΠΕΙ» στην Αθήνα και το Τεχνολογικό Πάρκο 4ης γενιάς "Thess Intec" στη Θεσσαλονίκη.

4. ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΣΥΣΤΑΣΗΣ & ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ (Ν. 4310/2014 & Ν. 4485/2017)

4.1 Σκοπός του Ν. 4310/2014

Σύμφωνα με την εκτενέστατη **Αιτιολογική Έκθεσή** του, στόχος εισαγωγής του Ν. 4310/2010 ήταν *«Η αναμόρφωση και ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου για την Έρευνα την Τεχνολογική Ανάπτυξη και την Καινοτομία αποτελεί μία αναγκαιότητα, αφ' ενός ενόψει της εθνικής συνολικής μεταρρυθμιστικής της προσπάθειας. Το αρχικό θεσμικό πλαίσιο γύρω από τον 1514/1985 με τις πολλές τροποποιήσεις που έχει υποστεί είναι δύσχρηστος, έχει ανάγκη από προσαρμογή στις εξελίξεις, ενώ επί πλέον από το 2008 βρίσκεται σε μία κατάσταση προσωρινής ισχύος, αφού ο βασικός νόμος που τον αντικατέστησε και αποτέλεσε μία από τις πηγές για τη σύνταξη του παρόντος νόμου, ο 3653/2008 εξακολουθεί να παραμένει σε αναστολή. Ο παρών νόμος αποτελεί μια προσπάθεια περαιτέρω αξιοποίησής του με την ενσωμάτωση των εξελίξεων που σημειώθηκαν στο μεταξύ, απλούστευσης και διαμόρφωσης προϋποθέσεων για την άμεση κατά το δυνατόν έναρξη εφαρμογής του... Στη χώρα μας, οι τελευταίοι εξαιρετικά αυστηροί δημοσιονομικοί περιορισμοί που επιβλήθηκαν εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, είχαν σημαντικό αντίκτυπο στην επιστήμη, την τεχνολογία και την καινοτομία (ΕΤΑΚ), καθώς και στις πολιτικές που εφαρμόστηκαν στους εν λόγω τομείς.»*

Κατωτέρω θα επισημανθούν σχετικές με το περιεχόμενο της παρούσης διατάξεις του Ν. 4310/2014, ο οποίος, ήδη από το άρθρο 1 αυτού, *«Αντικείμενο – Σκοποί»* μνημονεύει ευθέως το άρθρο 16 §1 Σ ως ακολούθως» *Η ανάπτυξη και η*

προαγωγή της επιστήμης και της έρευνας ως τομέων ζωτικού εθνικού ενδιαφέροντος αποτελεί θεμελιώδη και πρωταρχική υποχρέωση του Κράτους το οποίο και μεριμνά, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 16 παρ. 1 του Συντάγματος, με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον, για τη διάθεση των πόρων που απαιτούνται για το σκοπό αυτό.» Βεβαίως, όπως έχει ήδη επισημανθεί στην αρχική του διατύπωση, το εν λόγω άρθρο, προ της τροποποίησής του από το άρθρο 1 του Ν. 4386/2016, μνημόνευε και το άρθρο 179 της ΕΣΛΕΕ, το οποίο, όμως, απαλείφθηκε.

Προκύπτει, ευθέως βάσει της έως τώρα ανάλυσης στο πλαίσιο της παρούσης ότι η εν λόγω διατύπωση καλύπτει και την υποχρέωση του Κράτους για χρηματοδότηση, όπως αυτή αναλύεται στο άρθρο 20§1⁸⁷ του νόμου υπό τον τίτλο «Πόροι των Ερευνητικών και Τεχνολογικών Φορέων», σε συνδυασμό με το άρθρο 23⁸⁸ υπό τον τίτλο «Δημόσια Χρηματοδότηση».

87 Πόροι των ερευνητικών κέντρων και τεχνολογικών φορέων 1. Οι πόροι των ερευνητικών κέντρων, των ινστιτούτων τους και των τεχνολογικών φορέων προέρχονται από: α) Δημόσια χρηματοδότηση των μη οικονομικών δραστηριοτήτων τους από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, σύμφωνα με τις αρχές της ΕΣΕΤΑΚ, του σχεδίου δράσης και τις διατάξεις του Κεφαλαίου Γ', β) Ίδιους πόρους και ειδικότερα από:....",

88 "Δημόσια Χρηματοδότηση - 1. Η δημόσια χρηματοδότηση σχηματίζεται από πόρους που προέρχονται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό και άλλες πηγές ή πόρους ή προγράμματα που διαχειρίζεται η ΓΓΕΤ. 2. Η δημόσια χρηματοδότηση παρέχεται προς τους δημόσιους ερευνητικούς οργανισμούς, τους τεχνολογικούς φορείς, στο πλαίσιο της ΕΣΕΤΑΚ έχει τη μορφή:»

α) Χρηματοδότησης από τον τακτικό προϋπολογισμό για την πλήρη κάλυψη των μισθολογικών δαπανών των ερευνητών, των ΕΛΕ, του ειδικού επιστημονικού -τεχνικού, διοικητικού και βοηθητικού προσωπικού των ερευνητικών κέντρων και των τεχνολογικών φορέων που υπάγονται στη ΓΓΕΤ, β) Χρηματοδότησης από τον τακτικό προϋπολογισμό μέρους των λειτουργικών εξόδων των ερευνητικών κέντρων και των τεχνολογικών φορέων που υπάγονται στη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας», γ) Χρηματοδότησης ερευνητικών έργων που εκτελεί δημόσιος ερευνητικός οργανισμός ή τεχνολογικός φορέας για λογαριασμό άλλου φορέα του δημόσιου τομέα στο πλαίσιο προγραμμάτων της παραγράφου 1.

δ) Συμπληρωματικής χρηματοδότησης σε περιπτώσεις προσέλκυσης χρηματοδότησης δημόσιων ερευνητικών οργανισμών που προέρχεται από άλλες δημόσιες ή ιδιωτικές πηγές της αλλοδαπής στο πλαίσιο είτε προγραμμάτων αξιοποίησης ερευνητικών αποτελεσμάτων είτε για τη δικαστική υποστήριξη διεθνών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σε περίπτωση προσφυγής τρίτων (opposition, appeal or nullity) είτε της επενδυτικής αξιοποίησης ερευνητικών αποτελεσμάτων είτε της εκτέλεσης ή της συμμετοχής στην εκτέλεση ερευνητικών προγραμμάτων για λογαριασμό τρίτων, όπως του δημόσιου τομέα, των διεθνών οργανισμών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των ιδιωτικών φορέων κάθε νομικής μορφής. Η συμπληρωματική χρηματοδότηση μπορεί να παρέχεται με κάθε πρόσφορη μορφή κατά τη διακριτική ευχέρεια της ΓΓΕΤ, όπως ιδίως άμεσης επιχορήγησης από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων ή με τη μορφή έμμεσης επιχορήγησης μέσω της δημιουργίας αντίστοιχου χρηματοδοτικού επενδυτικού κεφαλαίου (Matching Investment Fund)

4.2 Χρήσιμοι Ορισμοί Ν. 4310/2014

Εξαιρετικά χρήσιμη για την εξελικτική πορεία της νομοθέτησης είναι η παράθεση των μέρους των **συνολικά, σήμερα ισχυόντων, 40 ορισμών του άρθρου 2 του Ν. 4310/2014**, έναντι των αρχικά εισαχθέντων 46, προκειμένου να υπάρξει σύγκριση με τους αντίστοιχους του αντικαθιστάμενου Ν. 1514/1985, οι οποίοι έχουν ήδη παρατεθεί. Επίσης, σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του μεταγενέστερου Ν. 4386/2016, ο οποίος τροποποίησε πολλές διατάξεις του Ν. 4310/2014, μεταξύ των οποίων και τους ορισμούς αυτού «*Με το άρθρο 2 τροποποιούνται, μεταξύ άλλων, ακαδημαϊκά αμφίσημοι ή και λανθασμένοι ορισμοί, όπως π.χ. οι ορισμοί της βασικής έρευνας, της αριστείας, καθώς και αυτός του δημόσιου ερευνητικού οργανισμού. Αντίστοιχα, καταργούνται ορισμοί οι οποίοι είτε θα μπορούσαν να δημιουργήσουν παρανοήσεις, καθώς και ορισμοί οι οποίοι δεν έχουν αντίκρουσμα εντός του ελλαδικού χώρου (όπως π.χ. ο ορισμός των «εξόχως απόκεντρων περιοχών»).* Επίσης, επαναδιατυπώνεται ο ορισμός της έννοιας «έργο ΕΤΑΚ», ώστε να διευρυνθεί η έννοια αυτή ως προς την καινοτομία και τις ερευνητικές υποδομές.»

Μελετώντας τις μεταβολές των ορισμών διαπιστώνεται ότι η πλειονότητα αυτών αντανακλά στη διαφορετική προσέγγιση των ρυθμιζομένων ζητημάτων σε επίπεδο ιδεολογίας ή πολιτικής προσέγγισης καθ' όσον τα 2 νομοθετήματα έχουν εισαχθεί και ψηφισθεί από διαφορετικής σύνθεσης κοινοβουλευτικές πλειοψηφίες. Οι δε πλήρως απαλειφθέντες ορισμοί δεν έχουν ιδιαίτερη πρακτική ή ερμηνευτική σημασία, εξ ου και δεν θα γίνει αναφορά σε αυτούς.

Για λόγους πληρότητας κι εξαγωγής συμπερασμάτων θα γίνει μνεία και στην αρχική και στη μεταγενέστερη διατύπωση των ορισμών.

«Άρθρο 2 - Ορισμοί

επιστρεπτέας χρηματοδότησης, το οποίο οργανώνεται και λειτουργεί για την εξυπηρέτηση τέτοιου σκοπού. Οι δαπάνες που χρηματοδοτούνται μπορεί ιδίως να καλύπτουν και επενδυτικές δραστηριότητες ανάπτυξης ή επανασχεδίασης καινοτομικών προϊόντων και μεταφορά τεχνολογίας ή τεχνογνωσίας.

4. Η δημόσια χρηματοδότηση παρέχεται απο το πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων προς τους δημόσιους ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς, τις επιχειρήσεις και λοιπούς φορείς, με προκηρύξεις του αρμόδιου αναπληρωτή Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, δράσεων ή προγραμμάτων ΕΤΑΚ, τα οποία εκπονούνται σύμφωνα με τους κανόνες του εθνικού και ενωσιακού δικαίου και δημόσια πρόσκληση προς τους δικαιούχους για υποβολή σχετικών προτάσεων. Η προκήρυξη συνοδεύεται από οδηγούς εφαρμογής και ορίζονται κάθε φορά οι δικαιούχοι της δράσεως ή του προγράμματος.....”

Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί, που συμπληρώνονται από όσους αναφέρονται στις σχετικές διατάξεις εθνικού και ενωσιακού δικαίου που κάθε φορά ισχύουν:

1. «ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα»: τα Ιδρύματα που ορίζονται στο **άρθρο 1** του ν. **4009/2011**.

2. «αξιολόγηση»: η διαδικασία καταγραφής και αποτίμησης του ερευνητικού και εκπαιδευτικού έργου με στόχο την καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, τη βελτιστοποίηση των υποδομών που υπάρχουν και την κοινωνικά επωφελή χρήση των διαθέσιμων πόρων, δημοσίων και μη, στα Α.Ε.Ι. και Ερευνητικά Κέντρα.⁸⁹

3. «αριστεία»: η δυναμική διαδικασία η οποία αποσκοπεί στη συστηματική επιδίωξη υψηλής επιστημονικής ποιότητας κατά την ανάπτυξη νέων θεωριών ή και ερευνητικών μεθοδολογιών με στόχο την επίτευξη του βέλτιστου αποτελέσματος σε κάθε θεματική περιοχή δραστηριοποίησης.⁹⁰

4. «βασική έρευνα»: η θεωρητική ή πειραματική εργασία που έχει ως πρωταρχικό στόχο τη γνώση και κατανόηση του κόσμου και την παραγωγή νέας γνώσης.⁹¹

5. «Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός (ΓΑΚ)»: γενικός κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Ενοποιημένης Συνθήκης λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁹²

89 Αρχική Διατύπωση: 2. «**αξιολόγηση**», η διαδικασία που επιτρέπει να διαπιστωθεί κατά πόσο ερευνητικά κέντρα, ερευνητές, ερευνητικά έργα, μελέτες ή προγράμματα χαρακτηρίζονται από υψηλή επιστημονική ποιότητα και ανταποδοτικότητα προς το κοινωνικό σύνολο και επιτυγχάνουν τους σκοπούς τους με τον προσφορότερο τρόπο.

90 Αρχική Διατύπωση: 3. «**αριστεία**», ερευνητικά επιτεύγματα, πρωτοποριακή πειραματική διάταξη ή θεωρία, καθώς και καινοτόμες μέθοδοι διδασκαλίας που έχουν διακριθεί σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο. Συνδέονται με ή αφορούν σε κάθε κλάδο της επιστήμης και τεχνολογίας και σε κάθε κατεύθυνση της έρευνας και της διδασκαλίας, χωρίς θεματικές προτεραιότητες, που αναπτύσσονται σε ατομικό ή συλλογικό επίπεδο, προέρχονται από μεμονωμένα μέλη της Ακαδημαϊκής Κοινότητας, από δομές (εργαστήρια, τομείς κ.λπ.) ή από ερευνητικούς οργανισμούς και μεμονωμένους ερευνητές και διακρίνονται ή βραβεύονται από εθνικούς ή διεθνείς φορείς.

91 Αρχική Διατύπωση: 4. «**βασική έρευνα**», πειραματική ή θεωρητική εργασία που αναλαμβάνεται κυρίως για την παραγωγή νέων γνώσεων σχετικά με τα βασικά αίτια φαινομένων και παρατηρήσιμων γεγονότων, χωρίς να προβλέπεται άμεση εμπορική εφαρμογή ή χρήση.

92 Αρχική Διατύπωση: 5. «**Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός (ΓΑΚ)**», γενικός κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών

6. «δαπάνες προσωπικού»: οι κάθε φύσεως αμοιβές που καταβάλλονται ως αντάλλαγμα για την εργασία που επιτελέσθηκε από το σύνολο του προσωπικού των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων.⁹³

8. «δράση ή πρόγραμμα ΕΤΑΚ»: το συνεκτικό πλαίσιο ενεργειών, μέσα στο οποίο υλοποιούνται και χρηματοδοτούνται έργα ΕΤΑΚ και το οποίο αποβλέπει στην ικανοποίηση οικονομικών και κοινωνικών αναγκών της χώρας.

11. «Επιστημονικό και Τεχνολογικό Πάρκο (ΕΤΠ)»: περιοχή ή δίκτυο διαμορφωμένων περιοχών, που δημιουργούνται με σκοπό: την ενίσχυση των δεσμών των ακαδημαϊκών, ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων με τις επιχειρήσεις και τους λοιπούς φορείς, τη μεταφορά τεχνολογίας, τη διάδοση της καινοτομίας και την υποστήριξη νέων επιχειρηματικών προσπαθειών.⁹⁴

12. «επιχείρηση»: κάθε μονάδα, ανεξάρτητα από τη νομική της μορφή, που ασκεί οικονομική δραστηριότητα.⁹⁵

13. «επιστημονική και τεχνολογική καινοτομία»: το αποτέλεσμα ερευνητικών και τεχνολογικών προσπαθειών που οδηγούν ή που επιδιώκεται να οδηγήσουν στην

με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης.

93 Αρχική Διατύπωση: **6. «δαπάνες προσωπικού»**, το κόστος ερευνητών, τεχνικών και λοιπού υποστηρικτικού προσωπικού στο βαθμό που τα άτομα αυτά απασχολούνται στο σχετικό σχέδιο ή δραστηριότητα.

94 Αρχική Διατύπωση: **13. «επιστημονικό και τεχνολογικό πάρκο (ΕΤΠ)»**, περιοχή ή δίκτυο διαμορφωμένων περιοχών, που δημιουργούνται με σκοπό την ενίσχυση δεσμών των ακαδημαϊκών, ερευνητικών οργανισμών, τεχνολογικών φορέων με τις επιχειρήσεις και τους λοιπούς φορείς, τη μεταφορά τεχνολογίας και τη διάδοση της καινοτομίας, την υποστήριξη νέων επιχειρηματικών προσπαθειών και ενθάρρυνση/προσέλκυση επιχειρήσεων στο πάρκο, τη δημιουργία εκπαιδευτικού κέντρου για εξειδίκευση στελεχών επιχειρήσεων και τη συνεργασία με τους τοπικούς φορείς για την περιφερειακή ανάπτυξη και την προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομικής συμπεριφοράς. Στα επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα φιλοξενούνται: i) επιχειρήσεις ή κοινοπραξίες ή συνεργασίες ή δίκτυα επιχειρήσεων οποιασδήποτε νομικής μορφής ή οργανισμοί με ερευνητικές ή και με αναπτυξιακές δραστηριότητες, ii) επιχειρήσεις σύγχρονης τεχνολογίας που ασχολούνται και με τις εμπορικές εφαρμογές της, iii) επιχειρήσεις πώλησης και συντήρησης (τεχνικής εξυπηρέτησης) προϊόντων, οι οποίες βρίσκουν ευνοϊκές συνθήκες εργασίας είτε λόγω γειννίας με ερευνητικούς οργανισμούς και γενικότερα με οργανισμούς παραγωγής και μεταφοράς τεχνολογίας, iv) επιχειρήσεις, μεμονωμένες ή συνεργαζόμενες υπό διάφορες μορφές που παρέχουν ή και αναπτύσσουν υπηρεσίες και προϊόντα σύγχρονης τεχνολογίας ή καινοτομικού χαρακτήρα, v) επιχειρήσεις παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, vi) χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

95 Αρχική Διατύπωση: **15. «επιχείρηση»**, κάθε μονάδα, ανεξάρτητα από τη νομική της μορφή, που ασκεί οικονομική δραστηριότητα, όπως ιδίως, οι μονάδες που ασκούν βιοτεχνική ή άλλη δραστηριότητα, ατομικά ή οικογενειακά, προσωπικές εταιρείες ή ενώσεις προσώπων που ασκούν τακτικά μια οικονομική δραστηριότητα.

υλοποίηση νέων ή τη βελτίωση προϊόντων, υπηρεσιών και διαδικασιών που υπάρχουν ήδη.⁹⁶

14. «έργο Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΤΑΚ)» (εφεξής «έργο ΕΤΑΚ»): η σχεδιασμένη δραστηριότητα με συγκεκριμένο αντικείμενο, μεθοδολογία, χρονοδιάγραμμα και προϋπολογισμό για:

- την εκτέλεση κάθε είδους έρευνας,
- την προώθηση της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας προϊόντων, υπηρεσιών ή διαδικασιών,
- την προβολή των δραστηριοτήτων και επιτευγμάτων ΕΤΑΚ, καθώς και για την ευαισθητοποίηση του κοινού σε επιστημονικά θέματα,
- την ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού,
- τη δημιουργία, την αναβάθμιση και τη δικτύωση ερευνητικών υποδομών, όπως αυτές ορίζονται στο θεσμικό πλαίσιο κρατικών ενισχύσεων που ισχύει κάθε φορά, καθώς και την πρόσβαση σε αυτές.⁹⁷

15. «έρευνα»: οποιαδήποτε συστηματική και δημιουργική εργασία που αναλαμβάνεται με σκοπό την επαύξηση του αποθέματος της γνώσης, συμπεριλαμβανομένης της γνώσης του ανθρώπου, του πολιτισμού και της κοινωνίας.

16. «ερευνητές»: οι επιστήμονες που σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του άρθρου 18 του παρόντος, δραστηριοποιούνται για τη δημιουργία νέας γνώσης, προϊόντων, διαδικασιών, μεθόδων και συστημάτων και για τη διαχείριση των αντιστοίχων έργων.

17. «Έρευνα και Ανάπτυξη (Ε και Α)»: η δημιουργική εργασία η οποία καλύπτει τις δραστηριότητες της βασικής και της εφαρμοσμένης έρευνας και πραγματοποιείται σε συστηματική βάση με σκοπό την αύξηση του αποθέματος της γνώσης, συμπεριλαμβανομένης της γνώσης του ανθρώπου, του πολιτισμού και της

96 Αρχική Διατύπωση: **17. «επιστημονική και τεχνολογική καινοτομία»**, μια από τις δραστηριότητες της έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας που αναλύεται σε όλα τα επιστημονικά, τεχνολογικά, οργανωτικά, οικονομικά και εμπορικά βήματα, συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων σε νέα γνώση, που οδηγούν ή επιδιώκεται να οδηγήσουν στην υλοποίηση νέων ή τη βελτίωση υπαρχόντων προϊόντων και διαδικασιών.

97 Αρχική Διατύπωση: **18. «έργο έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας (ΕΤΑΚ)» και εφεξής «έργο ΕΤΑΚ»**, η σχεδιασμένη δραστηριότητα με συγκεκριμένο αντικείμενο, μεθοδολογία, χρονοδιάγραμμα και προϋπολογισμό για: - την εκτέλεση κάθε είδους έρευνας, - την προώθηση της τεχνολογικής ανάπτυξης και την αισθητή βελτίωση υπαρχόντων ή τη δημιουργία καινοτομικών προϊόντων, υπηρεσιών ή διαδικασιών, - την προβολή των δραστηριοτήτων και επιτευγμάτων ΕΤΑΚ, καθώς και για την ευαισθητοποίηση του κοινού σε επιστημονικά θέματα, - την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, - τη δημιουργία εθνικού δικτύου ερευνητικών υποδομών.

κοινωνίας, καθώς και η χρήση του αποθέματος της γνώσης για την ανάπτυξη νέων εφαρμογών.

18. «Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα (ΕΠΙ)»: τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, που έχουν συσταθεί δυνάμει των διατάξεων του ν. 2083/1992 (Α' 159) και του ν. 3685/2008 (Α' 148).

19. «ερευνητικός φορέας»: Το νομικό πρόσωπο δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου που έχει ως κύριο σκοπό την επιστημονική και τεχνολογική έρευνα, σε συνδυασμό με την πειραματική ανάπτυξη και επίδειξη, καθώς και τη διάδοση και την εφαρμογή των αποτελεσμάτων της έρευνας, μέσω των επιστημονικών δημοσιεύσεων και της αξιοποίησης των αποτελεσμάτων.⁹⁸

20. «δημόσιος ερευνητικός φορέας δημόσιου δικαίου ή υπηρεσία δημόσιου ερευνητικού φορέα δημόσιου δικαίου»: ο φορέας ή η υπηρεσία που έχει συσταθεί και λειτουργεί, ως νομικό πρόσωπο δημόσιου δικαίου, ως Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα ή ως ειδικός λογαριασμός κονδυλίων έρευνας ο οποίος ανήκει σε φορέα του δημόσιου τομέα.⁹⁹

Σημειώνεται ότι με το άρθρο 1 του Ν. 4386/2016 απαλείφθηκε ο ορισμός «7. Δημόσιος Τομέας», με το ακόλουθο περιεχόμενο «όπως ορίζεται στο άρθρο 14 παράγραφος 1 περίπτωση α' του ν. 4270/2014.». Το εν λόγω άρθρο περιλαμβάνει τους ορισμούς του σε εκτέλεση μνημονιακών δεσμεύσεων εκδοθέντος νομοθετήματος υπό τον τίτλο «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) – δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις « κι ορίζει τα ακόλουθα:

⁹⁸ Αρχική Διατύπωση: **23. «ερευνητικός οργανισμός»**, οντότητα, όπως πανεπιστήμια ή ερευνητικά κέντρα ή ινστιτούτα, οργανισμοί μεταφοράς τεχνολογίας, ενδιάμεσοι καινοτομίας, ερευνητικοί συνεργαζόμενοι φορείς με φυσική ή εικονική παρουσία ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς (δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου) ή τον τρόπο χρηματοδότησης, πρωταρχικός σκοπός της οποίας είναι η ανεξάρτητη διεξαγωγή βασικής έρευνας, βιομηχανικής έρευνας ή πειραματικής ανάπτυξης ή η ευρεία διάδοση των αποτελεσμάτων των εν λόγω δραστηριοτήτων με τη διδασκαλία, τη δημοσίευση ή τη μεταφορά γνώσεων. Στην περίπτωση που η οντότητα αυτή διενεργεί επίσης οικονομικές δραστηριότητες, η χρηματοδότηση, οι δαπάνες και τα έσοδα από τις οικονομικές αυτές δραστηριότητες πρέπει να δηλώνονται χωριστά. Οι επιχειρήσεις που μπορούν να επηρεάσουν μια τέτοια οντότητα, όπως με την ιδιότητα του μετόχου ή του μέλους, δεν έχουν προνομιακή πρόσβαση στο ερευνητικό δυναμικό του ή στα ερευνητικά του αποτελέσματα.

⁹⁹ Αρχική Διατύπωση: **24. «δημόσιος ερευνητικός οργανισμός δημοσίου δικαίου»**, ο ερευνητικός οργανισμός, ο οποίος είναι φορέας δημόσιας εξουσίας (*imperium*), έχει συσταθεί και λειτουργεί, ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, ως Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα ή ως ειδικός λογαριασμός κονδυλίων έρευνας και ανήκει σε φορέα του δημόσιου τομέα.

1. Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου, οι κάτωθι όροι έχουν την ακόλουθη έννοια:

α. Δημόσιος τομέας: περιλαμβάνει τη Γενική Κυβέρνηση, τα εκτός αυτής νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ), καθώς και τις εκτός αυτής δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς, κατά την έννοια των παραγράφων 1, 2,3 και 6 του άρθρου 1 του ν. 3429/2005 (Α'314).

β. Γενική Κυβέρνηση: περιλαμβάνει τρία υποσύνολα, εφεξής αποκαλούμενα υποτομείς: της Κεντρικής Κυβέρνησης, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ), σύμφωνα με τους κανόνες και τα κριτήρια του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (ΕΣΟΛ). Οι φορείς εκτός Κεντρικής Διοίκησης, που περιλαμβάνονται στους υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης (εφεξής «λοιποί φορείς της Γενικής Κυβέρνησης»), προσδιορίζονται, ανά υποτομέα, από το Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης, που τηρείται με ευθύνη της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και αποτελούν ξεχωριστά νομικά πρόσωπα που εποπτεύονται από φορείς της Κεντρικής Διοίκησης ή από ΟΤΑ.

γ. Υποτομέας της Κεντρικής Κυβέρνησης: περιλαμβάνει την Κεντρική Διοίκηση και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ), καθώς και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που περιλαμβάνονται στη Γενική Κυβέρνηση και δεν ανήκουν στους υποτομείς των ΟΤΑ και των ΟΚΑ.

δ. Υποτομέας ΟΤΑ: περιλαμβάνει: (αα) τους ΟΤΑ, οι οποίοι αποτελούνται από τους Δήμους (ΟΤΑ Α' βαθμού) και τις Περιφέρειες (ΟΤΑ Β' βαθμού) και (ββ) τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που ανήκουν, ελέγχονται ή χρηματοδοτούνται από τους ΟΤΑ.

ε. Υποτομέας ΟΚΑ: περιλαμβάνει Ασφαλιστικά Ταμεία, Οργανισμούς Απασχόλησης και Οργανισμούς Παροχής Υπηρεσιών Υγείας.

στ. Κεντρική Διοίκηση ή Δημόσιο ή Κράτος: περιλαμβάνει την Προεδρία της Δημοκρατίας, τα Υπουργεία και τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, καθώς και τις Ανεξάρτητες Αρχές που δεν έχουν νομική προσωπικότητα.

Για λόγους στατιστικής ταξινόμησης, η Βουλή των Ελλήνων περιλαμβάνεται και αυτή στην Κεντρική Διοίκηση, σύμφωνα με τον Κανονισμό της, ως προς τον προϋπολογισμό εξόδων και τον ισολογισμό-απολογισμό αυτής. Οι φορείς της Κεντρικής Διοίκησης και οι υποδιαιρέσεις τους σε ειδικούς φορείς είναι διοικητικές της μονάδες και μονάδες του προϋπολογισμού της, χωρίς αυτοτελή νομική προσωπικότητα.

Η επιρροή της ένταξης των ερευνητικών φορέων στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης και η συνακόλουθη υποχρέωση εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του δημοσίου λογιστικού, έως την εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 4485/2017 θα αναλυθεί διεξοδικότερα κατωτέρω.

21. «Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας»: η αυτοτελής μονάδα που λειτουργεί μέσα σε δημόσιους ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς και τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας για τις ανάγκες ερευνητικών ή λοιπών προγραμμάτων. Για τις ανάγκες του παρόντος νόμου, ως δημόσιος ερευνητικός φορέας νοείται και ο Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας των Α.Ε.Ι. και των Ν.Π.Δ.Δ..

22. «δημόσιος ερευνητικός οργανισμός ιδιωτικού δικαίου»: ο ερευνητικός οργανισμός, ο οποίος έχει συσταθεί και λειτουργεί ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου ή ως ανώνυμη εταιρία του δημόσιου τομέα ή ως ερευνητικό κέντρο και ανεξαρτήτως του τρόπου σύστασής του.¹⁰⁰

23. «εφαρμοσμένη ή βιομηχανική έρευνα»: η σχεδιασμένη έρευνα ή η κριτική διερεύνηση ενός πεδίου που αποσκοπεί στην απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, διεργασιών ή υπηρεσιών ή για τη σημαντική βελτίωση προϊόντων, διεργασιών ή υπηρεσιών που υπάρχουν.¹⁰¹

25. «ευρωπαϊκός χώρος έρευνας»: πλαίσιο εργασίας που περιγράφει και συστηματοποιεί τις ερευνητικές δραστηριότητες και την πολιτική καινοτομίας σε ολόκληρη την Ευρώπη και περιλαμβάνει: α) την εσωτερική αγορά για την έρευνα, στο πλαίσιο της οποίας ερευνητές, τεχνολογία και γνώση διακινούνται ελεύθερα, β) το συντονισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο των εθνικών και περιφερειακών ερευνητικών δραστηριοτήτων, προγραμμάτων και πολιτικών, γ) την εφαρμογή και τη χρηματοδότηση πρωτοβουλιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τη συγκέντρωση και την εντατικοποίηση των

100 Αρχική Διατύπωση: **25. «δημόσιος ερευνητικός οργανισμός ιδιωτικού δικαίου»**, ο ερευνητικός οργανισμός, ο οποίος είναι φορέας σκοπών που δεν άπτονται της άσκησης δημόσιας εξουσίας (fiscus) και έχει συσταθεί και λειτουργεί, ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου ή ως ανώνυμη εταιρία του δημόσιου τομέα ή ως ερευνητικό κέντρο και ανεξαρτήτως του τρόπου σύστασής του.

101 Αρχική Διατύπωση: **26. «εφαρμοσμένη ή βιομηχανική έρευνα»**, η σχεδιασμένη έρευνα ή κριτική διερεύνηση που αποσκοπεί στην απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, διεργασιών ή υπηρεσιών ή για τη σημαντική βελτίωση προϊόντων, διεργασιών ή υπηρεσιών που υπάρχουν. Περιλαμβάνει τη δημιουργία συστατικών στοιχείων πολύπλοκων συστημάτων και μπορεί να συμπεριλαμβάνει την κατασκευή πρωτοτύπων σε εργαστηριακό περιβάλλον ή σε περιβάλλον προσομοίωσης διεπαφών με υφιστάμενα συστήματα, καθώς και δοκιμαστικές γραμμές παραγωγής μικρής κλίμακας για τη δοκιμή και επαλήθευση των επιδόσεων της κατασκευαστικής μεθόδου, εφόσον κρίνεται αναγκαίο για τη βιομηχανική έρευνα, ιδιαίτερα για τη κατοχύρωση τεχνολογίας πολλαπλών εφαρμογών.

προσπαθειών έρευνας σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και το συντονισμό τους με εθνικές και διεθνείς πρωτοβουλίες.

27. «καινοτομία»: η αξιοποίηση υφιστάμενης ή νέας γνώσης ή η μετατροπή μιας ιδέας σε προϊόν ή διαδικασία ή υπηρεσία.¹⁰²

29. «καινοτόμος επιχείρηση»; η επιχείρηση η οποία αναπτύσσει προϊόντα, υπηρεσίες ή διεργασίες που είναι νέες και ουσιωδώς βελτιωμένες σε σχέση με τη σύγχρονη τεχνολογία στον σχετικό κλάδο.¹⁰³

30. «Κοινότητες Γνώσης και Καινοτομίας (ΚΓΚ)»: οι αυτόνομες εταιρικές συμπράξεις, οι οποίες πραγματοποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού (ΕΚ) με αριθμ. 294/2008, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Μαρτίου 2008, στο πλαίσιο της καινοτομίας, μεταξύ ερευνητικών οργανισμών, επιχειρήσεων και λοιπών φορέων, ανεξάρτητα από τη νομική μορφή τους και λειτουργούν ως ένα στρατηγικό δίκτυο που βασίζεται σε κοινό μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό καινοτομίας.

35. «πειραματική ανάπτυξη»; η απόκτηση, ο συνδυασμός, η διαμόρφωση και η χρήση υφισταμένων επιστημονικών, τεχνολογικών και άλλων συναφών γνώσεων και δεξιοτήτων που αποσκοπούν στην ανάπτυξη νέων ή βελτιωμένων προϊόντων, διαδικασιών ή υπηρεσιών.¹⁰⁴

102 Αρχική Διατύπωση: **30. «καινοτομία»**, η αξιοποίηση υφιστάμενης ή/και νέας γνώσης ή/και η μετατροπή μιας ιδέας σε προϊόν ή υπηρεσία, λειτουργική μέθοδο παραγωγής ή διανομής -νέα ή βελτιωμένη - ή νέα μέθοδο παροχής κοινωνικής υπηρεσίας ή η διαδικασία με την οποία νέες ιδέες δίνουν απαντήσεις στα αιτήματα της κοινωνίας και της οικονομίας και δημιουργούν νέα προϊόντα, βιομηχανικά πρωτότυπα, υπηρεσίες ή επιχειρηματικά και οργανωτικά μοντέλα που εισάγονται με επιτυχία σε μια υφιστάμενη αγορά ή που μπορούν να δημιουργήσουν νέες αγορές, καθώς και τα αποτελέσματα της διαδικασίας αυτής.

103 Αρχική Διατύπωση: **32. «καινοτόμος επιχείρηση»**, επιχείρηση η οποία:
α) μπορεί να αποδείξει με αξιολόγηση που διεξάγεται από εξωτερικό εμπειρογνώμονα ότι στο εγγύς μέλλον θα αναπτύξει προϊόντα, υπηρεσίες ή διεργασίες που είναι νέες και ουσιωδώς βελτιωμένες σε σχέση με τη σύγχρονη τεχνολογία στον σχετικό κλάδο, και ενέχουν κίνδυνο τεχνολογικής ή βιομηχανικής αποτυχίας, ή
β) έχει δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης που αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 10% του συνόλου των λειτουργικών της δαπανών, σε τουλάχιστον ένα από τα τρία τελευταία έτη πριν από τη χορήγηση της ενίσχυσης ή σε περίπτωση επιχείρησης που βρίσκεται σε φάση εκκίνησης και δεν έχει οικονομικό ιστορικό, στον έλεγχο της τρέχουσας φορολογικής χρήσης, όπως πιστοποιείται από εξωτερικό ελεγκτή.

104 Αρχική Διατύπωση: **40. «πειραματική ανάπτυξη»**, η απόκτηση, ο συνδυασμός, η διαμόρφωση και η χρήση υφισταμένων επιστημονικών, τεχνολογικών, επιχειρηματικών και άλλων συναφών γνώσεων και δεξιοτήτων που αποσκοπούν στην ανάπτυξη νέων ή βελτιωμένων προϊόντων, διαδικασιών ή υπηρεσιών. Μπορεί να περιλαμβάνονται, για παράδειγμα και άλλες δραστηριότητες με στόχο τον εννοιολογικό προσδιορισμό, το

39. «τεχνολογικός φορέας»; νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που εποπτεύεται από τον Υπουργό Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, περιλαμβάνει στους στόχους του την ανάπτυξη τεχνολογίας και τεχνολογικών υποδομών και δραστηριοτήτων, την παροχή επιστημονικών, εξειδικευμένων εκπαιδευτικών και τεχνολογικών υπηρεσιών προς τρίτους σύμφωνα με τις ρυθμίσεις για τις κρατικές ενισχύσεις, και την επίλυση συγκεκριμένων τεχνολογικών προβλημάτων που εμπίπτουν στην επιστημονική περιοχή που υπηρετεί.

40. «τεχνολογική ανάπτυξη»; η ανάπτυξη και μεταφορά τεχνολογίας και τεχνογνωσίας στην παραγωγική διαδικασία, που αποσκοπεί στη βελτίωση των τεχνολογικών και των οικονομικών παραμέτρων παραγωγής προϊόντων ή προσφοράς υπηρεσιών, με την εφαρμογή μελετών και ερευνητικών προγραμμάτων και τη λήψη των αναγκαίων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών μέτρων στην κατεύθυνση αυτή.»

Από την ανωτέρω παράθεση προκύπτει η πρόθεση του νομοθέτη να εξαντλήσει τις εννοιολογικές διαστάσεις των χρησιμοποιούμενων στην ερευνητική πράξη και λειτουργία ορισμών, τόσο για να επιλύσει προβλήματα που είχαν ανακύψει στην πράξη, όσο και για να αποφύγει τη δημιουργία νέων ερμηνευτικών δυσχερειών, οι οποίες στο πλαίσιο εφαρμογής των διατάξεων προκαλούν καθυστερήσεις.

Εξαιρετικά σημαντικό κρίνεται το γεγονός του ευθέως ορισμού της έννοιας του ερευνητή υπό σημείο 16. Επισημαίνεται, επίσης, ως προς τα υπό 19, 20 και 22, ότι δεν ακολουθείται ενιαία αναφορά στη χρήση των λέξεων, καθώς όταν αποκαλούνται από κοινού ονομάζονται «φορείς», εν συνεχεία τα ως ΝΠΔΔ ιδρυθέντα ονομάζονται «φορείς», τα δε ως ΝΠΙΔ ιδρυθέντα ονομάζονται

σχεδιασμό και την τεκμηρίωση νέων προϊόντων, διεργασιών ή υπηρεσιών. Η πειραματική ανάπτυξη μπορεί να περιλαμβάνει την κατασκευή πρωτοτύπων, την επίδειξη, την ανάπτυξη πρωτοτύπων ή πιλοτικών σχεδίων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν εμπορικά στις περιπτώσεις που τα πρωτότυπα συνιστούν κατ' ανάγκη το τελικό εμπορικό προϊόν και είναι υπερβολικά δαπανηρό να παραχθούν και να χρησιμοποιηθούν μόνο για σκοπούς επίδειξης και έγκρισης, την πιλοτική λειτουργία, τη δοκιμή και έγκριση νέων ή βελτιωμένων προϊόντων, διεργασιών ή υπηρεσιών σε αντιπροσωπευτικά περιβάλλοντα πραγματικών συνθηκών λειτουργίας, στα οποία ο πρωταρχικός στόχος συνίσταται στην υλοποίηση περαιτέρω τεχνικών βελτιώσεων σε προϊόντα, διεργασίες ή υπηρεσίες που δεν έχουν διαμορφωθεί ουσιαστικά. Η πειραματική ανάπτυξη δεν περιλαμβάνει τις συνήθεις ή περιοδικές τροποποιήσεις σε υφιστάμενα προϊόντα, γραμμές παραγωγής, μεταποιητικές μεθόδους, υπηρεσίες και άλλες λειτουργίες σε εξέλιξη, ακόμη και αν αυτές οι τροποποιήσεις αποτελούν, ενδεχομένως, βελτιώσεις προϊόντων και τεχνικών διατάξεων (εξαρτήματα), με σκοπό την εφαρμογή νέων διαδικασιών, συστημάτων και υπηρεσιών και στην ουσιώδη αναβάθμιση ήδη παραχθέντων ή εγκατεστημένων.

«οργανισμοί». Η επισήμανση αυτή έχει πρακτική διάσταση αποδεικνυόμενη, ενδεικτικώς, στο κείμενο του απολύτως πρόσφατου και σχετικού Ν. 4864/2021 για τους τεχνοβλαστούς, όπου δεν υφίσταται ενιαία λεκτική αποτύπωση των υπαγομένων στις διατάξεις του ερευνητικών φορέων.

Αξίζει επισήμανσης ότι ο όρος «οργανισμοί» απαντάται στις ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καταλαμβάνοντας το σύνολο των φορέων διεξαγωγής επιστημονικής έρευνας, ήτοι τόσο τα παντός είδους ιδρύματα ανωτάτης εκπαίδευσης¹⁰⁵ όσο και τους δημόσιους ερευνητικούς φορείς, ανεξαρτήτως του πλαισίου σύστασής τους¹⁰⁶ σχετικά με την έρευνα. Ο όρος «ερευνητικοί οργανισμοί» ταυτίζεται με τον χρησιμοποιούμενο στις ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όρο, ανεξαρτήτως

Επίσης, δεδομένου ότι ο χώρος της έρευνας ταλανίζεται από την κρατούσα στο ελληνικό πλαίσιο νομοθέτησης διάσπαρτη κι αποσπασματική ρύθμιση, τέτοιου είδους ασυνέχεια ορισμών έχει προκαλέσει στην πράξη ερμηνευτικές δυσχέρειες κι αδιέξοδα, τα οποία μοιραία επιλύονται με επίσης αποσπασματικού τύπου, πυροσβεστικές λύσεις νομοθέτησης ή έκδοσης εγκυκλίων.

Επίσης, ως προς τα ανωτέρω σημεία, τα οποία αποτυπώνονται ως ισχύουν μετά την τροποποίηση δυνάμει του **άρθρου 2 του Ν.4386/2016** (ΦΕΚ Α 83/11.5.2016) ενδιαφέρον είναι να παρατηρηθεί η μεταβολή του σε σχέση με την αρχική διατύπωση του Ν. 4310/2014, υπό την τότε αρίθμηση **24 και 25 του ιδίου άρθρου 2**, ως ακολούθως:

24. «δημόσιος ερευνητικός οργανισμός δημοσίου δικαίου», ο ερευνητικός

105 2004/C/104/01, υποσημείωση 22, όπου “Ως «**πανεπιστήμιο**» νοείται οιοσδήποτε τύπος ιδρύματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ή πρακτική, που προσφέρει προσόντα ή διπλώματα του επιπέδου αυτού, οιαδήποτε ονομασία και αν έχουν τα ιδρύματα αυτά στα κράτη μέλη.”

Κατά δε το “Κοινοτικό Πλαίσιο σχετικά με τις Κρατικές Ενισχύσεις για την Έρευνα & Ανάπτυξη και την Καινοτομία” (2006/C 323/01), ως «**ερευνητικός οργανισμός**» νοείται φορέας, όπως πανεπιστήμιο ή ερευνητικό ινστιτούτο, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς του (δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου) ή τον τρόπο χρηματοδότησής του, πρωταρχικός σκοπός του οποίου είναι η διεξαγωγή βασικής έρευνας, βιομηχανικής έρευνας ή πειραματικής έρευνας και η διάδοση των αποτελεσμάτων με τη διδασκαλία, τη δημοσίευση ή τη μεταφορά τεχνολογίας. Όλα τα κέρδη επανεπενδύονται στις δραστηριότητες αυτές, τη διάδοση των αποτελεσμάτων ή τη διδασκαλία. Οι επιχειρήσεις που μπορούν να επηρεάσουν ένα τέτοιο φορέα, π.χ. με την ιδιότητα μετόχων ή μελών, δεν έχουν προνομιακή πρόσβαση στο ερευνητικό δυναμικό του ή στα ερευνητικά του αποτελέσματα.

106 ΕΥΦΗΜΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ, “Έρευνα – Καινοτομία – Η Στρατηγική της Λισαβώνας και η υλοποίησή της στην ΕΕ και στην Ελλάδα – Εταιρείες Spin-off / Τεχνοβλαστοί”, Σάκκουλας, 2008, σελ. 29, 34, 119 υποσημειώσεις 67-69, 230.

οργανισμός, **ο οποίος είναι φορέας δημόσιας εξουσίας (*imperium*)**, έχει συσταθεί και λειτουργεί, ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, ως Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα ή ως ειδικός λογαριασμός κονδυλίων έρευνας και ανήκει σε φορέα του δημόσιου τομέα.

25. «δημόσιος ερευνητικός οργανισμός ιδιωτικού δικαίου», ο ερευνητικός οργανισμός, ο οποίος είναι φορέας σκοπών που δεν άπτονται **της άσκησης δημόσιας εξουσίας (*fiscus*)** και έχει συσταθεί και λειτουργεί, ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου ή ως ανώνυμη εταιρία του δημόσιου τομέα ή ως ερευνητικό κέντρο και ανεξαρτήτως του τρόπου σύστασής του.

Πέραν της όποιας ιδεολογικής διαφοροποίησης του νομοθέτη, καθ' όσον ο νόμος εισήχθη και ψηφίσθηκε από διαφορετικής πολιτικής αντίληψης κοινοβουλευτικές πλειοψηφίες, νομοτεχνικά η διατύπωση της αρχικής διάταξης αποβλέπει στην πλήρη διαφοροποίηση μεταξύ των νπιδ και νπδδ, δεδομένου ότι δεν είχαν επέλθει ακόμη οι αλλαγές του Ν. 4485/2017 και ίσχυε στο δημόσιο λογιστικό του Ν.4270/2014, με εξαιρετικά αυστηρό πλαίσιο για τα πρακτικά δεδομένα των ερευνητικών φορέα, η οικονομική πορεία των οποίων εξαρτάται σε τεράστιο βαθμό από τη δυνατότητα προσέλκυσης και διαχείρισης ανταγωνιστικών, ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων.

Ως προς το περιεχόμενο της διάταξης για τους υπό μορφή ΝΠΙΔ ή εταιρείας συσταθέντες φορείς, αυτή αποβλέπει ευθέως στην αποφυγή της ένταξης στο πλαίσιο του δημοσίου λογιστικού, τόσο κατά το οργανικό όσο και το λειτουργικό κριτήριο, ενώ ρητώς αναφέρεται σε δημόσια εξουσία και *fiscus*. Η στόχευση της εν λόγω διατύπωσης είναι, επίσης, η προσπάθεια να προσδοθούν επιχειρήματα τόσο έναντι της ΕΛΣΤΑΤ όσο κι έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για εξαίρεση των εν λόγω φορέων από το Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης από έτους 2012, το οποίο απλώθηκε ως πέπλο πάνω από τον ιστό των ερευνητικών φορέων, εισάγοντας περαιτέρω διαδικασίες, προσκόμματα και περιορισμούς σε ένα χώρο και μια δραστηριότητα, η οποία σε παγκόσμιο και πανευρωπαϊκό πλαίσιο, κατόπιν ανταγωνιστικών διαδικασιών προσέλκυε χρηματοδοτήσεις στη χώρα εν μέσω Μνημονίων, απασχολώντας χιλιάδες νέους επιστήμονες κι ερευνητές στην εκτέλεση ερευνητικών έργων και προγραμμάτων.

Βεβαίως, το δίκαιο και ισορροπημένο σχόλιο είναι ότι η μετέπειτα διατύπωση του Ν. 4386/2016, ακολουθήθηκε από την ψήφιση του Ν. 4485/2017, ο οποίος σήμανε τη ρητή εξαίρεση του συνόλου των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων, ανεξαρτήτως μορφής, από το δημόσιο λογιστικό, η οποία απέβλεπε, επίσης, στην

απλούστευση διαδικασιών και λειτουργίας.

4.3 Πεδίο Εφαρμογής Ν. 4310/2014

Το άρθρο 3 ρυθμίζει το **πεδίο εφαρμογής** των διατάξεων, όπου ορίζεται ότι οι διατάξεις των Κεφαλαίων Α', Β', Γ', Δ' και ΣΤ' του παρόντος νόμου, όπως κατά περίπτωση ορίζεται σε αυτές, εφαρμόζονται:

α) Στους δημόσιους ερευνητικούς οργανισμούς, καθώς και στους τεχνολογικούς φορείς που εποπτεύονται από τον Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, και εκτελούν έργα έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας (ΕΤΑΚ).

[β) Στους ιδιωτικούς ερευνητικούς οργανισμούς.] Η περ. β' ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΚΕ με την παρ.5 περ.α' του άρθρου 45 του Ν.4386/2016

2. Τα ερευνητικά κέντρα της Ακαδημίας Αθηνών, το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, το Ίδρυμα Ευγενίδου, το Ίδρυμα Ορμύλια, το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, το Εθνικό Σύστημα Υποδομών Ποιότητας, η Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Βόλου, το Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος και το Ερευνητικό Κέντρο Μοχάμετ Άλι, και το Ινστιτούτο Τεκμηρίωσης Πληροφόρησης και Έρευνας του Καρκίνου ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, δύνανται να χρηματοδοτούνται για την επιστημονική έρευνα που διεξάγουν, η οποία εντάσσεται στη συνολική ερευνητική προσπάθεια της χώρας, μέσω των προγραμμάτων της ΓΓΕΤ και με τους όρους και προϋποθέσεις που ορίζονται στον παρόντα νόμο.

Στους φορείς της παρούσας υπάγονται και οι υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού για την επιστημονική έρευνα που διεξάγουν.»

Στους φορείς αυτούς υπάγονται και οι εξής φορείς, για την επιστημονική έρευνα που διεξάγουν:

α) το Πατριαρχικό Ίδρυμα Πατερικών Μελετών, β) η Ορθόδοξος Ακαδημία Κρήτης (ΟΑΚ).».

Οι φορείς του προηγούμενου εδαφίου έχουν δικαίωμα συμμετοχής στα προγράμματα χρηματοδότησης της Γ.Γ.Ε.Τ. τα οποία προκηρύσσονται για τους φορείς του άρθρου 13Α».

3.''

Αξιοπρόσεκτη είναι και η ιστορική πορεία μεταβολών και του συγκεκριμένου άρθρου, καθόσον γίνεται χρήση του όρου δημόσιος ερευνητικός οργανισμός, ο οποίος δεν περιλαμβάνεται αυτοτελώς στους ορισμούς του άρθρου 2 αλλά αποτελεί περικοπή από τον ορισμό του όρου 22, για τα ΝΠΙΔ, αλλά υπονοεί τον όρο 19, ήτοι

τον ερευνητικό φορέα, ο οποίος καταλαμβάνει άπασες τις μορφές ίδρυσης δημοσίων ερευνητικών φορέων. Επίσης, σχετικά με αυτό ενδιαφέρουσα είναι η αρχική περίληψη στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του Ν. 4310/2014 και ερευνητικών οντοτήτων, οι οποίες δεν αφικνούνται ως προς την ίδρυσή τους από το δημόσιο, τους αναφερόμενους ως «ιδιωτικούς ερευνητικούς οργανισμούς», έννοια η οποία καταργήθηκε, όπως και η ανωτέρω διάταξη, με την τροποποίηση του Ν. 4386/2016. Τέλος, αξιομνημόνευτη είναι η προσθήκη κι αφαίρεση των υπαγομένων στις διατάξεις του Ν. 4310/2014 οργανισμών καθώς και το εύρος δραστηριοτήτων τους και η πρόβλεψη χρηματοδότησής τους από ερευνητικά προγράμματα κι από εκτελούμενες στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ δράσεις. Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνει την εφαρμογή της συνταγματικής επιταγής του άρθρου 16§1 αναφορικά με την υποχρέωση του Κράτους να προάγει την έρευνα ανεξαρτήτως αντικειμένου αλλά και το εύρος ερευνητικών δράσεων, οι οποίες έχουν εγκριθεί και χρηματοδοτούνται από την Ένωση.

4.4 Σύσταση Ερευνητικών Κέντρων κατά Ν. 4310/2014

Κατ' άρθρο 13§5&8, όπου αποτυπώνεται και η ουσιαστική εμπλοκή του Κράτους στο στάδιο σύστασης και λειτουργίας τους υπό την έννοια της εποπτείας και κατασταλτικού ελέγχου, προβλέπεται ότι τα ερευνητικά κέντρα και τα ινστιτούτα τους συνιστώνται, συγχωνεύονται, διασπώνται, καταργούνται με απόφαση του αρμοδίου Υπουργού.

Με το άρθρο 13 καθορίζεται η φύση των Ερευνητικών Κέντρων ως Δημόσιων Ερευνητικών Οργανισμών ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, προβλέπεται ότι διαθέτουν νομική προσωπικότητα, διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και προσδιορίζεται η αποστολή τους, είναι η οποία συνίσταται συμβολή στη συμβολή ανάπτυξης των ερευνητικών πολιτικών, η κατάρτιση και η αξιοποίηση ερευνητικού δυναμικού, η συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη και στην απασχόληση εντός της οικονομίας της γνώσης. Σηματοδοτείται μια νέα περίοδος στη λειτουργία τους, με την εν μέρει εξαίρεση των ερευνητικών κέντρων ιδιωτικού δικαίου από το δημόσιο τομέα, η οποία αποβλέπει στην ενίσχυση των οικονομικών δραστηριοτήτων, των πόρων και του εύρους αξιοποίησης των επενδύσεων στον τομέα δραστηριοποίησής τους, υπό την προϋπόθεση διακριτής λογιστικής παρακολούθησης οικονομικών και μη οικονομικών δραστηριοτήτων τους. Η εν λόγω πρόβλεψη αποβλέπει στη δυνατότητα ταυτοποίησης κι αξιολόγησης των οικονομικών δεδομένων των ερευνητικών φορέων τόσο στο επίπεδο ελέγχου συνδρομής περιστάσεων κρατικής ενίσχυσης, κατά το ευρωπαϊκό

δίκαιο κι αυτό του ανταγωνισμού αλλά και προκειμένου οι προερχόμενοι από μη κρατική χρηματοδότηση πόροι, ήτοι ιδιωτικοί, ευθέως ευρωπαϊκοί και λοιποί διεθνείς, να δύναται να τύχουν ευέλικτης, ως προς τους δημοσιονομικούς κανόνες, ανάλωσης και διαχείρισης.

Η § 6 του άρθρου 13 αναγιγνίσκεται κι εφαρμόζεται σε συνδυασμό με το άρθρο 20§1&3 του Ν. 4310/2014 και άρθρα 50 και 51 του Ν. 4485/2017 σχετικά με τους ίδιους πόρους και τον τρόπο αποτύπωσης των οικονομικών και μη οικονομικών δραστηριοτήτων, τις οποίες δύνανται να ασκούν νομίμως αλλά υποχρεούνται να παρακολουθούν διακριτά.

Ο συνδυασμός των εν λόγω διατάξεων είναι πολλαπλά σημαντικός καθ' όσον η αναλογία οικονομικών και μη οικονομικών δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με την προέλευση των πόρων των ερευνητικών φορέων εξετάζεται στο επίπεδο της συνδρομής περιστάσεων κρατικών ενισχύσεων στις χορηγούμενες από το Κράτος και την Ευρωπαϊκής Επιτροπή ενισχύσεις.

Περαιτέρω η ίδια ακριβώς λογική εφαρμόζεται και στο επίπεδο κατασταλτικού ελέγχου δαπανών από το Ελεγκτικό Συνέδριο και από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, τα οποία δύνανται να ασκήσουν τις νόμιμες αρμοδιότητές τους σε τακτικούς ή εκτάκτους ελέγχους. Τέλος η συνδυαστική εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων έχει βαρύνουσα σημασία διότι οι χαρακτηριζόμενοι νομίμως και διακριτώς παρακολουθούμενοι λογιστικά και διαχειριστικά ίδιοι πόροι, όπως και οι προερχόμενοι από ιδιωτικούς, ευρωπαϊκούς και διεθνείς πόρους δύνανται να καλύψουν ευρύτερες ανάγκες λειτουργίας, συντήρησης, ανάπτυξης και στελέχωσης του ερευνητικούς φορέα., σε αντίθεση με τους προερχόμενους από δημόσια χρηματοδότηση, όπως Τακτικός Προϋπολογισμός, Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, οι οποίοι προορίζονται για απολύτως προδιορισμένες δαπάνες, οι οποίες, όμως, συνιστούν υποπολλαπλασίο των πραγματικών αναγκών.

Ως ίδιοι πόροι ορίζονται οι προερχόμενοι από:

αα) Την ανάπτυξη ιδίας δραστηριότητας με οποιονδήποτε τρόπο ή σε σύμπραξη με ερευνητικούς οργανισμούς, τεχνολογικούς φορείς, επιχειρήσεις και λοιπούς φορείς με σκοπό την εμπορική ή εταιρική εκμετάλλευση δικαιωμάτων τους διανοητικής ιδιοκτησίας, ατομικών ή συλλογικών ή γενικότερα και τεχνογνωσίας σε ερευνητικά αποτελέσματα που υπάρχουν ή δημιουργούνται,

ββ) Την εκπόνηση μελετών, την παροχή υπηρεσιών και την υλοποίηση πάσης φύσεως συμφωνιών με άλλους φορείς του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα.

γγ) Την αξιοποίηση πάσης φύσεως στοιχείων της κινητής ή ακίνητης περιουσίας τους.

δδ) Δωρεές και άλλες παροχές τρίτων. εε) Χρηματοδοτούμενα ερευνητικά προγράμματα ή και άλλες δραστηριότητες τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και άλλους διεθνείς οργανισμούς (πλην Π.Δ.Ε.).

στστ) Έσοδα σχετικά με τις δραστηριότητες ή τους σκοπούς του ερευνητικού κέντρου από οποιεσδήποτε άλλες πηγές.»

Διαπιστώνεται ότι οι ανατιθέμενοι στα ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα σκοποί αποβλέπουν στην προαγωγή της έρευνας, της διδασκαλίας και της επιστήμης, σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 16§1 Σ, ενώ παραλλήλως αποβλέπουν και στην ανάπτυξη συνεργειών με ετέρους ερευνητικούς φορείς, πανεπιστήμια, την αγορά και την κοινωνία, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Στο πνεύμα αυτό προβλέπεται ότι για την εκπλήρωση των σκοπών τους τα Ερευνητικά Κέντρα δύνανται να καταρτίζουν πάσης φύσεως συμφωνίες με άλλους Ερευνητικούς Οργανισμούς για τη δημιουργία δικτύων επιχειρήσεων και γνώσης, συστάδων επιχειρήσεων (Clusters), Κοινοτήτων Γνώσης και Καινοτομίας, καθώς και για τη δημιουργία και χρήση κοινών ερευνητικών υποδομών και υποδομών και Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών.

Οι υπαγόμενοι στις διατάξεις ερευνητικοί φορείς, ορίζεται ότι διέπονται για τη λειτουργία τους από τα καταστατικά κείμενα σύστασής τους σε συνδυασμό με τους Οργανισμούς ή τους κατ' άρθρο 19 του Ν. 4310/2014 Εσωτερικούς Κανονισμούς τους. Ως προς τους τελευταίους σημειώνεται ότι 7 χρόνια μετά τη ψήφιση του Ν. 4310/2014 και κατόπιν συνεχών νομοθετικών παρατάσεων, δεν έχει έως σήμερα δημοσιευθεί οιοσδήποτε επικαιροποιημένος Οργανισμός, ενώ μόλις 3 Εσωτερικοί Κανονισμοί έχουν δημοσιευθεί¹⁰⁷.

Εξαιρετικά ενδιαφέρουσα είναι η αποτύπωση της §3, η οποία κατά την αρχική της διατύπωση, προ της τροποποίησής της δυνάμει του άρθρου 11§2 του Ν. 4386/2017 ανέφερε ότι «για τις ερευνητικές, τεχνολογικές, αναπτυξιακές και καινοτομικές δραστηριότητές τους, επιτελούν δραστηριότητες που δεν εμπίπτουν στο πεδίο άσκησης δημόσιας εξουσίας, λειτουργούν με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια και

107 ΥΑ 102/2021/102895(ΦΕΚ Β 4478/29.9.2021): Εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών (ΕΙΕ), ΥΑ 125/2019/125735 (ΦΕΚ Β 4707/2019): Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας του Κέντρου Διάδοσης Επιστημών και Μουσείου Τεχνολογίας «ΝΟΗΣΙΣ», ΥΑ 884/2019/88453 (ΦΕΚ Β 2280/2019): Εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ).

αξιοποιούν για την εξυπηρέτηση των σκοπών τους τα αποτελέσματα των έργων και προγραμμάτων στα οποία συμμετέχουν και τους ίδιους πόρους που δημιουργούν, κατά τα προβλεπόμενα στο σχετικό εσωτερικό κανονισμό τους και τις κείμενες ειδικές διατάξεις».

Στην τρέχουσα διατύπωση της εν λόγω παραγράφου έχει απαλειφθεί η αναφορά σε άσκηση δημόσιας εξουσίας και η λειτουργία υπό ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια. Η προσαρμογή του άρθρου είναι επακόλουθο της διαφοροποίησης της προαναφερθείσας μεταβολής του ορισμού του ερευνητικού οργανισμού / φορέα ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, όπως αναλύθηκε ανωτέρω.

Κατά την Αιτιολογική Έκθεση του αρχικού άρθρου «η ρύθμιση αυτή αποτελεί το λογικό συνδυασμό αφ' ενός των επιστημονικών θεωριών για την ανάγκη αναγνώρισης διευρυμένης ανεξαρτησίας στα Ν.Π.Ι.Δ. του δημοσίου σε κρίσιμους τομείς, η απλούστερη και ταχύτερη ανάπτυξη των υποδομών και της λειτουργίας τους και αφετέρου της εκτίμησης ότι η ανεξαρτησία αυτή θα προκαλέσει ταχεία ανάπτυξη της ΕΤΑΚ, η οποία με τη σειρά της θα αποτελέσει κρίσιμο εργαλείο ανάπτυξης και εξόδου από την εποχή των δημοσιονομικών δυσχερειών, που οδηγούν σε περικοπές της δημόσιας χρηματοδότησης προς την ΕΤΑΚ, περικοπές που είναι ασύμβατες με τη διεθνή πρακτική, διδασκαλία και βιβλιογραφία. Με τη ρύθμιση αυτή επιδιώκεται η σταδιακή μείωση εξάρτησης της δράσης των ερευνητικών Ν.Π.Ι.Δ. από γραφειοκρατικές αγκυλώσεις και η ταχύτερη προώθηση των ερευνητικών τους δραστηριοτήτων και των εσωτερικών συνεργειών τους με την βιομηχανία και γενικά τον ιδιωτικό τομέα.»

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ο Ν. 4310/2014 (ΦΕΚ Α' 258/8.12.2014), εκδοθείς ακριβώς στο μέσο της μνημονιακής πορείας της χώρας, η οποία εκκίνησε με το Ν. 3845/2010 (ΦΕΚ Α 65/6.5.2010) υπό τον τίτλο «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη - μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο» και περατώθηκε την 20.8.2018, τυπικώς ή κατά δήλωση, τουλάχιστον, καθ' όσον η εποπτεία και η σχετική νομοθεσία παραμένει έως και σήμερα ενεργή, παρά το γεγονός ότι η πανδημία έχει αδρανοποιήσει έως κι αυτόν τον τομέα, δεν χρησιμοποιεί τη συνήθη διατύπωση των νομοθετημάτων της περιόδου δημοσιονομικού περιορισμού, ήτοι το δίκαιο της ανάγκης, την απρόβλεπτη κρίση, την ανάγκη εξυγίανσης των οικονομικών της χώρας κι άλλα αντίστοιχα. Λίγες, μόλις, ημέρες προ της ουσιαστικά προδιαγεγραμμένης από 29.12.2014 λήξης των εργασιών της τότε Βουλής, λόγω διάλυσής της, εν όψει της διαφαινόμενης αδυναμίας

εκλογής Προέδρου Δημοκρατίας και της, επίσης, διαφαινόμενης κι επιβεβαιωθείσης μεταβολής των κοινοβουλευτικών συσχετισμών στις διεξαχθείσες εκλογές της 25.1.2015, η Αιτιολογική Έκθεση χαρακτηρίζει τις επιβληθείσες και διατηρηθείσες από όλες τις κυβερνήσεις της περιόδου, ανεξαρτήτως σύνθεσης, περικοπές, μισθολογικές και χρηματοδοτικές, ως ασύμβατες με τη διεθνή πρακτική, διδασκαλία και βιβλιογραφία. Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και η αναφορά σε γραφειοκρατικές αγκυλώσεις.

Τέλος, με την §6 του άρθρου καθιερώνεται ο θεσμός της συνόδου των Διευθυντών Ερευνητικών Κέντρων, Τεχνολογικών Φορέων και της ΕΑΕΕ, εποπτευόμενων από τη ΓΓΕΚ με σκοπό το συντονισμό των δραστηριοτήτων τους με την ΓΓΕΚ. Η λειτουργία του εν λόγω συλλογικού σώματος διαβούλευσης απάντων των φορέων του ερευνητικού ιστού, όπως λειτουργεί στην πράξη, με συμμετοχή των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων του άρθρου 13Α του Ν. 4310/2014, των προσκεκλημένων εκπροσώπων των Ερευνητικών Πανεπιστημιακών Ινστιτούτων, των συνδικαλιστικών εκπροσώπων ερευνητών κι εργαζομένων των ερευνητικών φορέων και φυσικά του εποπτεύοντος Υπουργού και υπηρεσιακών παραγόντων της ΓΓΕΚ, έχει αποδειχθεί ότι έχει θετικά αποτελέσματα. Στο πλαίσιο της τίθενται σε συζήτηση ζητήματα στρατηγικής, συντονισμού πρακτικής λειτουργίας, νομοθετικής πρωτοβουλίας, τα οποία αφορούν τους συμμετέχοντες φορείς, καθιστώντας ευχερέστερη την κοινολόγηση, την κατανόηση κι ενίοτε την επίλυσή τους.

4.5 Οι αποτελούντες τον ερευνητικό ιστό φορείς – οργανισμοί κατά Ν. 4310/2014

Ο Ν. 4310/2014 εισήγαγε ως καινοτομία τη συστηματική αποτύπωση των υπαγομένων στις διατάξεις του ερευνητικούς φορείς. Θα παρατεθεί η ισχύουσα μορφή του άρθρου, με την επισήμανση ότι κατά την αρχική διατύπωσή του, προ της τροποποίησής του από το άρθρο 123 του 4316/2014 σε αυτό περιλαμβάνονταν και τα Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα. Σημειώνεται δε ότι το εν λόγω άρθρο έχει τροποποιηθεί 9 φορές, με την προσθήκη κι αφαίρεση φορέων αλλά και την προσθήκη κι αφαίρεση διατάξεων σχετικά με τη λειτουργία των φορέων, είτε μετά τη συνειδητοποίηση δυσλειτουργιών είτε λόγω μεταβολών κοινοβουλευτικών πλειοψηφιών.

4.5.1 Άρθρο 13Α Ν. 4310/2014 - Ερευνητικά Κέντρα - Ινστιτούτα - Τεχνολογικοί Φορείς

Α. Τα Ερευνητικά Κέντρα και Ινστιτούτα, τα οποία εποπτεύονταν κατά κύριο λόγο από τον Υπουργό Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων έως τον 7/2019 και ήδη από τον Υπουργό Ανάπτυξης¹⁰⁸ και τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας (ΓΓΕΚ), πρώην Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) διεπόμενα από τις διατάξεις του Ν. 4310/2014 είναι τα ακόλουθα, σύμφωνα με τα καταστατικά κείμενά τους και τις ηλεκτρονικές πηγές της ΓΓΕΚ¹⁰⁹:

4.5.1.1 Το ΝΠΙΔ με την επωνυμία «Αθηνά-- Ερευνητικό Κέντρο Καινοτομίας στις Τεχνολογίες της Πληροφορίας, των Επικοινωνιών και της Γνώσης», το οποίο αποτελείται από τα εξής Ινστιτούτα:

- α. Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου (Ι.Ε.Λ.).
- β. Ινστιτούτο Πληροφοριακών Συστημάτων (Ι.Π.ΣΥ.).
- γ. Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων (ΙΝ.ΒΙ.Σ.).

Το Ε.Κ Αθηνά ιδρύθην στην Αθήνα ως ΝΠΙΔ σύμφωνα με το Ν. 2919/2001, όπως έχει τροποποιηθεί από το Ν.3438/2006), αποτελούμενο σύμφωνα με το Π.Δ. 145/20-05-2003 και το Ν. 4051/2012) από τα ανωτέρω Ινστιτούτα είναι το μοναδικό Ερευνητικό Κέντρο στη χώρα αποκλειστικώς προσανατολισμένο στις τεχνολογίες κι εφαρμογές της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών. Διεξάγει έρευνα στον πυρήνα των τεχνολογιών αυτών, καθώς και σε περιοχές όπου οι τεχνολογίες συναντώνται με άλλες επιστήμες ή ανθρώπινες δραστηριότητες. Το πλαίσιο δράσης του καλύπτει ενσωματωμένα και μεγάλα δίκτυα, βάσεις επιστημονικών, επιχειρηματικών, πολιτιστικών δεδομένων και τεκμηρίων, ενσωματωμένα συστήματα, αυτοματισμούς, ρομποτική, τεχνητή νοημοσύνη, επιμέλεια ψηφιακού περιεχομένου. Στο ερευνητικό του πεδίο εμπίπτει η αλληλεπίδραση με άλλες επιστήμες όπως η γλωσσολογία, η αρχαιολογία, η ιατρική, η βιολογία, το περιβάλλον και το διάστημα αλλά και η εμπλοκή σε κοινωνικές προκλήσεις όπως η κλιματική αλλαγή, αειφόρος ανάπτυξη, καθολική πρόσβαση στην πληροφορία. Θεμελιώδη πυλώνα της αποστολής του ΕΚ

108 Δυνάμει του άρθρου 60 του Ν. 4653/2020 (ΦΕΚ Α 12 - 24.01.2020) "Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης. Ειδικοί Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, Ερευνητικών και Τεχνολογικών Φορέων και άλλες διατάξεις" προβλέπει ότι "Για την εφαρμογή των άρθρων 50 έως 68 και 87 του ν. 4485/2017 στους Ε.Λ.Κ.Ε. των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων του άρθρου 13Α του ν. 4310/2014 (Α' 258), όπου αναφέρεται ο Υπουργός Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων νοείται ο Υπουργός Ανάπτυξης και Επενδύσεων, ενώ όπου αναφέρεται το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων νοείται το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων."

109 ΛΟΒΕΡΔΟΥ ΕΛΕΝΗ. "Ο ερευνητικός ιστός στην Αττική: συνοπτική παρουσίαση", 10/2016, διαθέσιμο σε [Ο ερευνητικός ιστός στην Αττική - Athens Social Atlas](#)

Αθηνά αποτελεί η καινοτομία μέσω της συνύπαρξης σε ένα γόνιμο οικοσύστημα, Ερευνητικών Ινστιτούτων, τεχνοβλαστών και σχημάτων υποστήριξης Συστάδων Επιχειρήσεων Τεχνολογίας, όπως η Μονάδα Corallia και η προσφάτων συσταθείσης για τους αλγορίθμους και την τεχνητή νοημοσύνη «Αρχιμήδης». Μέσα στο περιβάλλον αυτό, αναπτύσσονται οι αναγκαίες συνεργασίες για την μεταφορά των ερευνητικών αποτελεσμάτων στην αγορά και την κοινωνία. Σημαντική δραστηριότητα του ΕΚ Αθηνά είναι επίσης η υλοποίηση και λειτουργία ερευνητικών ψηφιακών υποδομών με εθνική ή και διεθνή εμβέλεια, παρέχοντας υψηλού επιπέδου υπηρεσίες στην ερευνητική κοινότητα υποστηρίζοντας τον πλήρη κύκλο έρευνας και καινοτομίας, αρχίζοντας από τη βασική και την εφαρμοσμένη έρευνα, συνεχίζοντας με τη δημιουργία συστημάτων και προϊόντων καθώς και την ανάπτυξη και υποστήριξη υποδομών, καταλήγοντας στη μεταφορά τεχνολογίας και στην επιχειρηματικότητα. Το Κέντρο λειτουργεί σε Αθήνα, Πάτρα, Ξάνθη.

4.5.1.2 Το ΝΠΔΔ με την επωνυμία Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών (Ε.Α.Α.), το οποίο αποτελείται από τα εξής Ινστιτούτα:

α. Γεωδυναμικό Ινστιτούτο (Γ.Ι.).

β. Ινστιτούτο Αστρονομίας, Αστροφυσικής, Διαστημικών Εφαρμογών και Τηλεπισκόπησης (Ι.Α.Α.Δ.Ε.Τ.).

γ. Ινστιτούτο Ερευνών Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης (Ι.Ε.Π.Β.Α.).

Συστάθηκε ως ΝΠΔΔ, ιδρυθέν το 1842 με δωρεά του Γεώργιου Σίνα, διέπεται από το Ν. 1975/1942, όπως τροποποιήθηκε από το Ν.Δ 3402/1955 και το Ν. 1349/1983, λειτουργεί με το ΠΔ. 62/1986), αποτελούμενο, σύμφωνα με το άρθρο 5 Ν.4051/2012 ανωτέρω Ινστιτούτα. Αποτελεί το πρώτο Ερευνητικό Κέντρο της χώρας, συνδεδεμένο με την εξέλιξη της βασικής και της εφαρμοσμένης έρευνας και την ανάπτυξη υπηρεσιών προς όφελος της πολιτείας και της κοινωνίας και με την προβολή και εκλαΐκευση της επιστήμης, στελεχωμένο από διακεκριμένους και πρωτοπόρους επιστήμονες κι ευεργέτες. Έχει αναπτύξει υποδομές κλίμακας στο τομέα της πρόληψης και διαχείρισης έντονων φυσικών φαινομένων και καταστροφών με τη λειτουργία εξειδικευμένων μονάδων που βασίζονται είτε στη διαστημική επιστήμη και τεχνολογία, είτε στις επίγειες υποδομές του, είτε σε συνδυασμό αυτών. Υποστηρίζει τα επιχειρησιακά κέντρα αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών και υπουργείων χώρας. Δραστηριοποιείται κυρίως στον τομέα της πρόγνωσης, εντοπισμού, παρακολούθησης έντονων φυσικών φαινομένων και φυσικών καταστροφών και διαχείρισης των αποτελεσμάτων τους.

4.5.1.3. Το εδρεύον στην Αθήνα ΝΠΙΔ με την επωνυμία **Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Ε.Ι.Ε.)**, το οποίο αποτελείται από:

α. Το Ινστιτούτο Χημικής Βιολογίας (ΙΧΒ) (σύμφωνα με το π.δ. 226/1989, Α' 107 και το άρθρο 5 του ν. 4051/ 2012, Α' 40), το οποίο λειτουργεί ως εστιακό σημείο καινοτομίας μοναδικό στην Ελλάδα, και δραστηριοποιείται στη διεπιφάνεια Χημείας και Βιολογίας μέσα από σύγχρονη διεπιστημονική προσέγγιση θεμάτων αιχμής για την υγεία, την έρευνα σε ανάπτυξη φαρμάκων και βιοδεικτών και τη βιοτεχνολογία.

β. Το Ινστιτούτο Θεωρητικής και Φυσικής Χημείας (ΙΘΦΧ) (σύμφωνα με το π.δ. 226/1989 και το άρθρο 5 του ν. 4051/2012), το οποίο προωθεί επιλεγμένα πεδία έρευνας στην πειραματική και υπολογιστική/θεωρητική χημεία και φυσική, με έμφαση στα νανοϋλικά με προηγμένη λειτουργικότητα για την μετατροπή και αποθήκευση ενέργειας, τη φωτονική και άλλες ηλεκτροχημικές εφαρμογές.

γ. Το Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών (Ι.Ι.Ε.) (σύμφωνα με το π.δ. 226/1989 και το άρθρο 5 του ν. 4051/2012). με αντικείμενο την έρευνα της ιστορίας και του πολιτισμού του ελληνικού χώρου και των περιοχών που έδρασε ο Ελληνισμός, από την προϊστορική αρχαιότητα μέχρι και τη σύγχρονη εποχή.

δ. Το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου (Ε.Κ.Τ.), το οποίο έχει ως αντικείμενο τη συλλογή, συσσώρευση, τεκμηρίωση, διάχυση και μακροχρόνια διατήρηση του έγκριτου ψηφιακού περιεχομένου και δεδομένων που παράγονται από την ελληνική επιστημονική, ερευνητική και πολιτιστική κοινότητα, τη μέτρηση των εκροών και του αποτελέσματος του συστήματος Έρευνας, Τεχνολογίας Ανάπτυξης, Καινοτομίας (ΕΤΑΚ) και η σύγκρισή του σε ευρωπαϊκό & διεθνές επίπεδο, την ενίσχυση της αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της έρευνας και η προώθηση της καινοτομίας για τη μεταρρύθμιση του δημόσιου τομέα, την οικονομική ανάπτυξη και την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων, την αδιάλειπτη λειτουργία της εθνικής εμβέλειας ηλεκτρονικής υποδομής, η οποία εξασφαλίζει φιλική πρόσβαση σε επαναχρησιμοποιήσιμη έγκριτη πληροφορία, διασφαλίζει τη συγκέντρωση και διάθεση στοιχείων και την παραγωγή δεικτών ΕΤΑΚ, ενώ προσφέρει πλήθος υπηρεσιών προς την ερευνητική, ακαδημαϊκή, εκπαιδευτική και επιχειρηματική κοινότητα. Η ίδρυσή του απέβλεπε στο να καταστεί θεσμός εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης της ελληνικής επιστήμης και κοινωνίας με πρωτοπόρο ερευνητικό έργο που εξασφαλίζει τη διεθνή παρουσία της χώρας και ενθαρρύνει την εξωστρέφεια και την επιστημονική ανάπτυξη. Ο διττός χαρακτήρας του, με την επιτυχημένη συνύπαρξη των Ανθρωπιστικών και Θετικών Ινστιτούτων, αποτελεί σημαντικό

πλεονέκτημα και επίτευγμα θέτοντας το ΕΙΕ σε επίπεδο ανάλογων διεθνούς φήμης οργανισμών.

4.5.1.4. Το εδρεύον στη Θεσσαλονίκη ΝΠΙΔ με την επωνυμία **Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (Ε.Κ.Ε.Τ.Α.)**, το οποίο αποτελείται από τα εξής Ινστιτούτα:

- α. Ινστιτούτο Βιώσιμης Κινητικότητας και Δικτύων Μεταφορών (Ι.ΜΕΤ.).
- β. Ινστιτούτο Εφαρμοσμένων Βιοεπιστημών (ΙΝ.Ε.Β.).
- γ. Ινστιτούτο Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΠΠΗΛ).
- δ. Ινστιτούτο Χημικών Διεργασιών και Ενεργειακών Πόρων (ΙΔΕΠ).
- ε. Ινστιτούτο Έρευνας και Τεχνολογίας Θεσσαλίας (ΙΕΤΕΘ).

Ιδρύθηκε δυνάμει του ΠΔ. 77/2000 το οποίο αποτελούμενο, σύμφωνα με το άρθρο 5 Ν. 4051/2012 από τα ανωτέρω Ινστιτούτα. Συγκαταλέγεται στους κορυφαίους ερευνητικούς της Ένωσης στην προσέλκυση χρηματοδότησης από ανταγωνιστικά ευρωπαϊκά προγράμματα. Εδρεύει στη Θεσσαλονίκη, ενώ έχει παραρτήματα στην Αθήνα, στο Βόλο, στη Λάρισα, στα Τρίκαλα και στην Πτολεμαΐδα. Η δραστηριότητά του αφορά στην προώθηση του τρίπτυχου Έρευνα – Ανάπτυξη – Καινοτομία, στη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας υψηλής ποιότητας, στην ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, στην ισχυρή συνεργασία με τη διεθνή και εγχώρια βιομηχανία καθώς επίσης και με ερευνητικά κέντρα και πανεπιστήμια στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ερευνητικά πεδία του είναι η Βιώσιμη και Καθαρή Ενέργεια, Περιβαλλοντικές Τεχνολογίες, Χημικές και Βιοχημικές Διεργασίες, Προηγμένα Λειτουργικά Υλικά, Πληροφορική, Τηλεματική, Τηλεπικοινωνίες, Βιώσιμη Κινητικότητα, Συνδυασμένες Μεταφορές, Οδική Ασφάλεια, Αγρο-Βιοτεχνολογία, Μεταφραστική Ιατρική Έρευνα, Πληροφορική Βιο-δεδομένων Μεγάλης Κλίμακας, Βιο-οικονομία, Αγροτεχνολογία, Ασφάλεια καθώς επίσης και σε διάφορες διαθεματικές επιστημονικές και τεχνολογικές περιοχές.

4.5.1.5 Το εδρεύον στην Αθήνα ΝΠΙΔ με την επωνυμία **Εθνικό Κέντρο Έρευνας Φυσικών Επιστημών «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»**, που αποτελείται από τα εξής Ινστιτούτα:

- α. Ινστιτούτο Βιοεπιστημών και Εφαρμογών (ΙΒΕ).
- β. Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών (ΠΠΤ).
- γ. Ινστιτούτο Νανοεπιστήμης και Νανοτεχνολογίας (ΙΝΝ).
- δ. Ινστιτούτο Πυρηνικής και Σωματιδιακής Φυσικής (ΙΠΣΦ).

ε. Ινστιτούτο Πυρηνικών και Ραδιολογικών Επιστημών και Τεχνολογίας Ενέργειας και Ασφάλειας (ΙΠΡΕΤΕΑ).

Ιδρύθηκε το 1961 ως Κέντρο Πυρηνικών Ερευνών «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ». Συστάθηκε υπό τη σημερινή του μορφή δυνάμει του άρθρου 28§1 του Ν. 1514/1985. Αποτελεί το μεγαλύτερο διεπιστημονικό Ερευνητικό Κέντρο της Ελλάδας και διατηρεί έντονη παρουσία στην διεθνή έρευνα. Συντονίζει και συμμετέχει σε εθνικές ερευνητικές υποδομές, διατηρεί εργαστήρια με εξειδίκευση σε μετρήσεις και δοκιμές για το Περιβάλλον, την Ενέργεια και το Εθνικό Δίκτυο Φαρμάκων Ακριβείας. Συμμετέχει σε συνεργασία με Πανεπιστημιακά τμήματα τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό διεπιστημονικό ερευνητικό αντικείμενο. Επιδεικνύει μεγάλη δραστηριότητα στη μεταφορά τεχνολογίας προάγοντας την επιχειρηματικότητα δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στα αρχικά, επισφαλή στάδια δημιουργίας μιας start-up εταιρίας ενώ διαχειρίζεται το Τεχνολογικό Πάρκο "Λεύκιππος".

4.5.1.6 Το εδρεύον στην Αθήνα ΝΠΔΔ με την επωνυμία Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.), το οποίο αποτελείται από το Ινστιτούτο Κοινωνικών Ερευνών και το Ινστιτούτο Πολιτικών Ερευνών.

Ιδρύθηκε υπό την αιγίδα της UNESCO και διαμορφώθηκε νομοθετικά δυνάμει του Ν.Δ. 3998/1959, του Β.Δ 502/1968, του Β.Δ 539/1968, με την ερευνητική του δραστηριότητα να επικεντρώνεται, μεταξύ άλλων, στην κοινωνική πολιτική, την πολιτική επιστήμη και κοινωνιολογία, την κοινωνική γεωγραφία και την κοινωνική ανθρωπολογία. Υποστηρίζει την πολιτεία στο σχεδιασμό και στην αξιολόγηση δημόσιων πολιτικών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Διατηρεί μια από τις μεγαλύτερες βιβλιοθήκες κοινωνικών επιστημών της χώρας, η οποία περιέχει περίπου 40.000 τίτλους βιβλίων και 350 τίτλους έντυπων περιοδικών. Στο ΕΚΚΕ λειτουργούν πέντε εξειδικευμένα Εργαστήρια και τρία Παρατηρητήρια. Το Εργαστήριο Κοινωνικών Ερευνών (Web Lab) εξειδικεύεται στη διενέργεια ποσοτικών ερευνών στο ΕΚΚΕ προκειμένου να υποστηρίζονται οι στόχοι του κέντρου και το έργο του ερευνητικού προσωπικού στο πλαίσιο αυτοχρηματοδοτούμενων και συγχρηματοδοτούμενων έργων, καθώς και σε αναθέσεις μελετών από τρίτους. Το Εργαστήριο για την Παρακολούθηση των Πολιτικών της Κοινωνικής Συνοχής, οργανώνεται στην λογική των θεματικών βάσεων, οι οποίες περιλαμβάνουν στατιστικά δεδομένα και σχολιασμένη βιβλιογραφία με τελικό στόχο να καταστούν αυτές ερευνητικά εργαλεία για ερευνητές και σπουδαστές των Κοινωνικών Επιστημών. Το Εργαστήριο Ερευνών για

το Φύλο μελετά τις έμφυλες σχέσεις και τις πολιτικές φύλου. Το Εργαστήριο Δημόσιων Πολιτικών επικεντρώνεται στη μελέτη του σχεδιασμού, της εφαρμογής και της αξιολόγησης των εφαρμοζόμενων δημόσιων πολιτικών σε διεθνές, ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Το Εργαστήριο Μεθοδολογίας και Έρευνας στην Εγκληματικότητα – WORK_ON_CRIME ασχολείται με την καταγραφή μελετών, τη συγκέντρωση, επεξεργασία και ανάλυση ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων για το έγκλημα στη χώρα, την εκπαίδευση φοιτητών στη διεξαγωγή εγκληματολογικής έρευνας, τη διοργάνωση σεμιναρίων, διαλέξεων και ημερίδων. Το Παρατηρητήριο Καταπολέμησης των Διακρίσεων στοχεύει στη δημιουργία και ανάδειξη δεικτών αφομοίωσης και παρακολούθησης της ενταξιακής πορείας ατόμων και ομάδων που υφίστανται διακρίσεις. Το Παρατηρητήριο της Κοινωνικής Οικονομίας επιδιώκει, αφενός, την αναγνώριση του τομέα της κοινωνικής οικονομίας ως διακριτού γνωστικού επιστημονικού πεδίου και, αφετέρου, την ανάδειξη της δυναμικής και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του τομέα αυτού για την αντιμετώπιση των σύγχρονων μορφών ανισότητας και κοινωνικού αποκλεισμού. Το Παρατηρητήριο Θερμαλισμού-Ιαματικών Πηγών τηρεί βάση δεδομένων αναφορικά με τα μεγέθη του ιαματικού τουρισμού, η μελέτη του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου και η διατύπωση προτάσεων για την εναρμόνισή του με το αντίστοιχο ευρωπαϊκό.

4.5.1.7 Το εδρεύον στην Αθήνα ΝΠΔ, αυτοτελές ερευνητικό ινστιτούτο **Ελληνικό Ινστιτούτο ΠΑΣΤΕΡ (Ε.Ι.Π.)**, στο οποίο εφαρμόζονται συμπληρωματικά οι διατάξεις του ειδικού θεσμικού πλαισίου που το διέπουν.

Ιδρύθηκε το 1920 και φέρει το όνομα του Γάλλου χημικού, θεμελιωτή της έννοιας της μικροβιολογίας και είναι τμήμα του διεθνούς δικτύου αντίστοιχων ινστιτούτων. Σκοπός του είναι η πρόληψη και η θεραπεία των μολυσματικών νόσων μέσω της Βασικής και Εφαρμοσμένης Έρευνας, Εκπαίδευσης και προσφοράς Υπηρεσιών στη Δημόσια Υγεία, με ερευνητική δραστηριότητα στον τομέα των Λοιμώξεων των Ανθρώπων και των Ζώων, Νευροεκφυλιστικών κι Αυτοάνοσων Νοσημάτων, Φλεγμονών, Καρκίνου, Νευροεπιστημών. Εποπτεύεται από το Υπουργείο Παιδείας και από το Υπουργείο Υγείας, όντας οργανωτικά Είναι οργανωτικά αυτοτελές διεπόμενο από τις διατάξεις των ερευνητικών φορέων και την κυρούμενη με νόμο σύμβαση μεταξύ του Ινστιτούτου, του Ελληνικού Δημοσίου και του Γαλλικού Ινστιτούτο Παστέρ. Διαθέτει στρατηγικό ρόλο στη διερεύνηση των επιδημιών και / ή των πανδημιών στην Ελλάδα, ενώ παρέχει υπηρεσίες στο Υπουργείο Υγείας μέσω διαπιστευμένου Διαγνωστικού Κέντρου που ειδικεύεται

στην ταχεία ανίχνευση και διάγνωση βακτηριακών, ιογενών και παρασιτικών ασθενειών. Επιπλέον, συμβάλλει στην πολιτική του Υπουργείου Υγείας, στην παρακολούθηση, την πρόληψη και τον έλεγχο των λοιμωδών νοσημάτων, φιλοξενώντας μια σειρά εργαστηρίων αναφοράς. Τέλος η Μονάδα Εμβολίων του παρέχει εμβόλια και βιολογικά προϊόντα στο Υπουργείο Υγείας και άλλους φορείς του Δημοσίου Τομέα, ενώ παράλληλα διεξάγει ελέγχους για λογαριασμό του Υπουργείου Υγείας και του Εθνικού Οργανισμού Φαρμάκων (ΕΟΦ).

4.5.1.8 Το εδρεύον στην Αθήνα Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.), το οποίο αποτελείται από τα εξής Ινστιτούτα:

- α. Ινστιτούτο Θαλάσσιας Βιολογίας, Βιοτεχνολογίας και Υδατοκαλλιεργειών.
- β. Ινστιτούτο Θαλασσίων Βιολογικών Πόρων και Εσωτερικών Υδάτων.
- γ. Ινστιτούτο Ωκεανογραφίας.

Ιδρυθέν ως ΝΠΔΔ δυνάμει του Ν. 2919/2001 και του ΠΔ 164/2003. Στόχος του είναι η αειφόρος διατήρηση της υγείας της υδρόσφαιρας, η προαγωγή της βιώσιμης εκμετάλλευσης των θαλάσσιων βιολογικών και άλλων πόρων, συμπεριλαμβανομένης της θαλάσσιας ενέργειας, η υποστήριξη της περιφερειακής ανάπτυξης, η προαγωγή της βιώσιμης υδατοκαλλιέργειας, η ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα που σχετίζονται με την υδρόσφαιρα και την προστασία της, η παροχή συμβουλών σε εθνικά, μεσογειακά και ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα σε θέματα περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και διαχείρισης. Εκτελεί τη δραστηριότητά του με επιτόπια, εργαστηριακή και πειραματική διεπιστημονική, βασική και εφαρμοσμένη έρευνα σε διάφορα επιστημονικά πεδία που σχετίζονται με τη φυσική, τη χημεία, τη γεωλογία, τη βιολογία, τις υδατοκαλλιέργειες και την αλιεία σε υδάτινα οικοσυστήματα, τη διεπαφή μεταξύ υδρόσφαιρας και ατμόσφαιρας, την παράκτια ζώνη, την υδάτινη στήλη και τον πυθμένα της θάλασσας, τη διατήρηση δημόσιων ενυδρείων και διάδοση πληροφοριών και γνώσης σχετικά με σημαντικά επιτεύγματα, την εκμετάλλευση προϊόντων παραγομένων από βιολογικούς και αβιοτικούς πόρους, την παροχή διαφόρων θαλάσσιων υπηρεσιών. Ενεργεί ως σύμβουλος της κυβέρνησης σχετικά με την πετρελαϊκή ρύπανση από θαλάσσιες δραστηριότητες και ατυχήματα, θέματα που διαμορφώνουν την πολιτική για την αλιεία, την διαχείριση των υδάτινων πόρων και την εφαρμογή της στρατηγικής στη θάλασσα. Εκτελεί έρευνα σε πεδία σχετικά με τη δομή και λειτουργία εσωτερικών, παράκτιων και θαλάσσιων οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένης της μοντελοποίησης των οικοσυστημάτων, την υδάτινη βιοποικιλότητα, τα Συστήματα Ολοκληρωμένης Παρατήρησης και

Πρόγνωσης της κατάστασης των ελληνικών θαλασσών το ρόλο της κλιματικής αλλαγής στην εξέλιξη των υδάτινων οικοσυστημάτων (θαλάσσιων και χερσαίων), τις επιπτώσεις των φυσικών και ανθρωπογενών πιέσεων και κινδύνων στο θαλάσσιο περιβάλλον (πχ διαρροή πετρελαίου, ρύπανση, τσουνάμι, πλημμύρες, υδάτινες εισβολές, επιβλαβείς εξάρσεις φυτοπλαγκτού (HAB), καθιζήσεις), το κύκλος ζωής ψαριών, δυναμική αλιευμάτων, οικολογία αλιευμάτων, μοντελοποίηση και διαχείριση, τις υδατοκαλλιέργειες, τη γενετική πληθυσμών και Γονιδιωματική θαλάσσιων οργανισμών, τις εφαρμογές βιοτεχνολογίας και την ολοκληρωμένη διαχείριση λεκάνης απορροής ποταμού και παράκτιας ζώνης.

4.5.1.9 Το εδρεύον στην Αθήνα ΝΠΙΔ Ερευνητικό Κέντρο Βιοϊατρικών Επιστημών «Αλέξανδρος Φλέμινγκ» (Ε.ΚΕ.Β.Ε. Α. Φλέμινγκ), το οποίο αποτελείται από τα εξής Ινστιτούτα:

αα. Ινστιτούτο Βασικής Βιοϊατρικής Έρευνας (IBBE),

ββ. Ινστιτούτο Βιοκαινοτομίας (IBK).

β. Το Ελληνικό Ίδρυμα Βασικής Βιολογικής Έρευνας «Αλέξανδρος Φλέμινγκ».

Φέρει το όνομα του βραβευμένου με Νόμπελ Ιατρικής, Σκωτσέζου βιολόγου και φαρμακολόγου, εφευρέτη του αντιβιοτικού της πενικιλίνης το 1928, σύζυγος του οποίου υπήρξε, έως το θάνατό το 1955 η ιατρός και βουλευτής Αμαλία Κουτσούρη - Φλέμινγκ. Ιδρύθην ως ΝΠΙΔ του άρθρο 5 του Ν. 4051/2012, εστιάζει στην επιστημονική και τεχνολογική αριστεία, την εκπαίδευση και την καινοτομία στις βιοϊατρικές επιστήμες, με ερευνητική δραστηριότητα στην κατανόηση της μοριακής και κυτταρικής βάσης και μέσω αυτής ανάπτυξη νέων προσεγγίσεων για την αντιμετώπισή ασθενειών όπως τα αυτοάνοσα νοσήματα, ο καρκίνος, οι νευροεκφυλιστικές νόσοι, η οστεοπόρωση, η πνευμονική ίνωση, στη λειτουργική γονιδιωματική και πρωτεομική, τη μοριακή και κυτταρικής ανοσολογία, την ανάπτυξη ζωικών προτύπων των ασθενειών του ανθρώπου, τη μελέτη των μεταγραφικών και μετα-μεταγραφικών μηχανισμών γονιδιακών ρυθμίσεων, την επιγενετική, και τους μηχανισμούς μάθησης και μνήμης, στην ανακάλυψη σηματοδοτικών μονοπατιών, βιοδεικτών και στόχων, την προκλινική αξιολόγηση φαρμάκων σε ζωικά μοντέλα και στην ανακάλυψη νέων θεραπευτικών προσεγγίσεων. Διαθέτει εξειδικευμένες τεχνολογικές υποδομές (state-of-the-art facilities) παρέχουσες υπηρεσίες στη βιοιατρική έρευνα τόσο σε ερευνητές ακαδημαϊκών φορέων, όσο και σε φαρμακευτικές και βιοτεχνολογικές εταιρείες στην Ελλάδα και

το εξωτερικό. Οι υποδομές αυτές περιλαμβάνουν πρότυπο οίκο πειραματοζώων και φαινοτυπικού χαρακτηρισμού, μονάδες διαγένεσης και κρυοσυντήρησης ποντικών, μονάδες γονιδιωματικής, πρωτεϊνικής χημείας και πρωτεομικής, κυτταρομετρίας ροής, βιοαπεικόνισης, μικροτομογράφου ακτινών Χ, ενδοσκοπίας και ιστοπαθολογίας, καθώς και Μονάδα Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας.

4.5.1.10 Το εδρεύον στο Ηράκλειο Κρήτης ΝΠΙΔ Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας (Ι.Τ.Ε.), το οποίο αποτελείται από τα εξής Ινστιτούτα:

- α. Ινστιτούτο Μοριακής Βιολογίας και Βιοτεχνολογίας (Ι.Μ.Β.Β.).
- β. Ινστιτούτο Επιστημών Χημικής Μηχανικής (Ι.Ε.Χ. ΜΗ.).
- γ. Ινστιτούτο Ηλεκτρονικής Δομής και Λείζερ (Ι.Η.Δ.Λ.).
- δ. Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών (Ι.Μ.Σ.).
- ε. Ινστιτούτο Πληροφορικής (Ι.Π.).
- στ. Ινστιτούτο Υπολογιστικών Μαθηματικών (Ι.Υ.Μ.).
- ζ. Ινστιτούτο Αστροφυσικής (Ι.Α.).
- η. Ινστιτούτο Γεωενέργειας (Ι.Γ.).
- θ. Ινστιτούτο Βιοϊατρικών Ερευνών (Ι.Β.Ε.).».

Ιδρυθέν το 1983 ως ΝΠΙΔ δυνάμει του ΠΔ 432/1987, είναι ένα από τα μεγαλύτερα και πιο άρτια οργανωμένα ερευνητικά κέντρα της χώρας, με διεθνή αναγνώριση και προσωπικό υψηλών δεξιοτήτων. Επικεντρώνεται σε νέες διατμηματικές ερευνητικές Κατευθύνσεις, μεγάλου επιστημονικού, κοινωνικού και οικονομικού ενδιαφέροντος, όπως Μικρο/Νανο-ηλεκτρονική, Προηγμένα Υλικά, Μοριακή Βιολογία και Γενετική, Βιοτεχνολογία, Πληροφορική, Βιοπληροφορική, Ρομποτική, Τηλεπικοινωνίες, Εφαρμοσμένα και υπολογιστικά Μαθηματικά, Χημική Μηχανική, Κοινωνικές Επιστήμες. Στο Ηράκλειο βρίσκεται η έδρα του και η Κεντρική του Διεύθυνση. Εδρεύει στο Ηράκλειο Κρήτης και δραστηριοποιείται, επίσης, στα Χανιά, στο Ρέθυμνο και στην Πάτρα. Στη δραστηριότητά του περιλαμβάνει τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης (ΠΕΚ), το Αστεροσκοπείο του Σκίνακα σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κρήτης), το Δίκτυο ΠΡΑΞΗ για τη σύνδεση της έρευνας με την παραγωγή και το Επιστημονικό και Τεχνολογικό Πάρκο Κρήτης (ΕΤΕΠ-Κ).

4.5.2. Οι Τεχνολογικοί Φορείς που διέπονται από τις διατάξεις του Ν. 4310/2014 είναι οι εξής:

4.5.2.1 Το εδρεύον στην Αθήνα Εθνικό Δίκτυο Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας – ΕΛΥΤΕ Α.Ε. (GRNET), πρώην Εθνικό Δίκτυο Έρευνας και Τεχνολογίας (ΕΔΕΤ).

Δυνάμει του άρθρου 58 Ν 4623/2019 κατέστη φορέας εποπτευόμενος από το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης σύμφωνα με τις διατάξεις του ΠΔ 81/2019. Κατά την ίδρυσή του ως ανώνυμη εταιρεία δυνάμει του ΠΔ 29/1998, όπως τροποποιήθηκε από τα ΠΔ 308/2001 και ΠΔ 145/2003, το Ν. 2919/2001, το Ν. 3438/2006, το Ν. 4115/2013 και το άρθρο 28§4 του Ν. 4452/2017 υπαγόταν στην εποπτεία της ΓΓΕΤ και του Υπουργείου Παιδείας. Είναι ένας από τους μεγαλύτερους δημόσιους τεχνολογικούς φορείς της χώρας. Παρέχει προηγμένες υποδομές και υπηρεσίες δικτύου, υπολογιστικού νέφους και πληροφορικής σε ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα, σε φορείς της εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων και σε φορείς του δημόσιου, ευρύτερου δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Εξυπηρετεί σε καθημερινή βάση εκατοντάδες χιλιάδες χρήστες στους στρατηγικούς τομείς της Δημόσιας Διοίκησης, της Εκπαίδευσης, της Έρευνας, της Υγείας και του Πολιτισμού. Ενεργεί βάσει νόμου ως σύμβουλος του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης σε θέματα σχεδιασμού και αναβάθμισης προηγμένων πληροφοριακών συστημάτων. Ενεργεί στην προώθηση και υλοποίηση των στρατηγικών στόχων του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, με εμπεριστατωμένες αναλύσεις, τεχνολογικές μελέτες, πρότυπες λύσεις και ειδική τεχνογνωσία σχεδιάζει και αναπτύσσει προηγμένα πληροφοριακά συστήματα και υποδομές για την επίτευξη του Ψηφιακού Μετασχηματισμού της χώρας. Έχει κεντρικό ρόλο συντονιστή όλων των ψηφιακών υποδομών για την Παιδεία και την Έρευνα. Συμβουλεύει και υποστηρίζει την Πολιτεία, με τον σχεδιασμό προηγμένων πληροφοριακών συστημάτων και υποδομών, τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και τη συντήρηση προηγμένων υπολογιστικών & δικτυακών υποδομών και υπηρεσιών, το πανελλήνιο δίκτυο οπτικών ινών. Διεξάγει τεχνολογική Έρευνα και ανάπτυξη σε θέματα τηλεπικοινωνιακών δικτύων και υπολογιστικών υπηρεσιών. Υλοποιεί και διαχειρίζεται Εθνικά, Ευρωπαϊκά και Διεθνή Έργα.

4.5.2.2 Η εδρεύουσα στην Αθήνα υπό την μορφή ΝΠΔΔ Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας (ΕΕΑΕ)

Ιδρυθείσα δυνάμει του Ν. 2750/1954 κι ανασυσταθείσα με το Ν. 1733/1987. Το 1968 ξεκινά τη λειτουργία Κέντρου Πυρηνικών Ερευνών Δημόκριτος, το οποίο με την ψήφιση του 1514/1985 διαχωρίζεται με τη σύσταση του του ΝΠΔΔ Εθνικό

Κέντρο Έρευνας Φυσικών Επιστημών «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ». Είναι η αρμόδια ρυθμιστική αρχή υπό τη μορφή ΝΠΔΔ για τον έλεγχο, τη ρύθμιση και την εποπτεία του τομέα πυρηνικής ενέργειας, πυρηνικής τεχνολογίας, ραδιολογικής, πυρηνικής ασφάλειας και ακτινοπροστασίας. Μεταξύ των αρμοδιοτήτων της περιλαμβάνεται η εισήγηση και η προετοιμασία νομοθετικών κειμένων τόσο εθνικού δικαίου όσο και στο επίπεδο ενσωμάτωσης ευρωπαϊκών οδηγιών της Ευρατόμ, η έκδοση κανονισμών και κανονιστικών πράξεων, η διενέργεια επιθεωρήσεων κι αδειοδοτήσεων εγκαταστάσεων/εφαρμογών. Διενεργεί ελέγχους ακτινοπροστασίας κι ασφαλούς λειτουργίας σε εργαστήρια ιατρικών, βιομηχανικών και άλλων εφαρμογών των ακτινοβολιών, μετρήσεις των επιπέδων ηλεκτρομαγνητικών πεδίων στο περιβάλλον κάθε είδους σταθμού κεραιών (π.χ. χιλιάδες κεραίες κινητής τηλεφωνίας), καταγραφή δόσεων εργαζομένων με ακτινοβολίες, επιπέδων ραδιενέργειας περιβάλλοντος. Συντονίζει το εθνικό πρόγραμμα ελέγχου ραδιενέργειας περιβάλλοντος και λειτουργεί τηλεμετρικό σύστημα μέτρησης επιπέδων ραδιενέργειας στην ατμόσφαιρα. Διαθέτει υποδομή και τεχνογνωσία για εξειδικευμένες αναλύσεις ραδιενέργειας σε περιβαλλοντικά δείγματα, προϊόντα, υλικά κ.α. και παρέχει υπηρεσίες μέτρησης ραδονίου. Ανταποκρίνεται σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης σχετικά με το αντικείμενό της, εμπλέκεται επιχειρησιακά και συμβουλευτικά σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης με εμπλοκή ραδιενεργού/πυρηνικού παράγοντα. Προβαίνει σε βαθμονομήσεις οργάνων μέτρησης ακτινοβολιών και ιοντιζουσών ακτινοβολιών. Συμμετέχει σε ερευνητικά προγράμματα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

4.5.2.3 Το εδρέον στην Πάτρα **Επιστημονικό Πάρκο Πατρών ΑΕ**.

Ιδρύθηκε ως ανώνυμη εταιρεία με μοναδικό μέτοχο το Ελληνικό Δημόσιο το 1989 ως «θερμοκοιτίδα» νέων επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας (spin-off / spin-out). Είναι το μοναδικό αυτοτελές, καθ' όσον δε συνδέεται με κάποιο Πανεπιστήμιο ή άλλο ερευνητικό φορέα. Σκοπός του είναι παροχή εγκαταστάσεων και υπηρεσιών επιχειρήσεων και φορέων έρευνας, τεχνολογίας και καινοτομίας. Διαθέτει Γραφείο Μεταφοράς Τεχνογνωσίας το οποίο διαμεσολαβεί μεταξύ επιχειρήσεων & ερευνητών με σκοπό την επίλυση προβλημάτων των επιχειρήσεων ή/και την εφαρμογή της έρευνας στις επιχειρήσεις. Συμμετέχει σε ερευνητικές και καινοτομικές δραστηριότητες στους τομείς της νανοτεχνολογίας, της αγροδιατροφής, της βιοτεχνολογίας, των έξυπνων πόλεων, των ανανεωσίμων πηγών ενέργειας, της αεροναυπηγικής και της μπλε οικονομίας κι ανάπτυξης..

4.5.2.4 Το εδρεύον στη Θεσσαλονίκη Κέντρο Διάδοσης Επιστημών και Μουσείο Τεχνολογίας (ΝΟΗΣΙΣ).

Ιδρυθέν στη Θεσσαλονίκη το 1978 υπό τη μορφή σωματείου ως «Τεχνικό Μουσείο Θεσσαλονίκης» και μετεξελιχθέν σε κοινωφελές, πολιτιστικό, επιμορφωτικό, μη κερδοσκοπικό Ίδρυμα δυνάμει του ΠΔ ΦΕΚ 1411/Β/22.10.2001, προβάλλει τον Τεχνικό Πολιτισμό και δημιουργεί για το ευρύ κοινό το κατάλληλο περιβάλλον για την ενημέρωσή του γύρω από τις εξελίξεις της Επιστήμης και της Τεχνολογίας. Διαθέτει ψηφιακό Πλανητάριο, Κινηματογράφο Ευρείας Οθόνης (Κοσμοθέατρο), Προσομοιωτή Εικονικής Πραγματικότητας, 18 θέσεων, με προβολή ταινιών δύο και τριών (3D) διαστάσεων, Μουσείο Τεχνολογίας με έκθεση Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας, Τεχνοπάρκο, Εκθετήριο Αυτοκινήτων.

4.5.3 Οι λοιποί φορείς του άρθρου 13Α υπαγόμεοι εν μέρει στην εφαρμογή του Ν. 4310/2014.

4.5.3.1 Ο εδρεύων στην Αθήνα υπό τη μορφή ΝΠΙΔ Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός - ΔΗΜΗΤΡΑ (ΕΛ.Γ.Ο. - ΔΗΜΗΤΡΑ).

Συστάθηκε με την υπ' αριθμ. 188763/10-10-2011 (ΦΕΚ Β'2284/13-10-2011) κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, όπως τροποποιήθηκε με τις αρ. 919/131869/20.10.2014 (ΦΕΚ Β'2889/27.10.2014) και 9657/122441/10.11.2015 (ΦΕΚ Β'2537/25.11.2015) κατά συγχώνευση τεσσάρων εποπτευόμενων από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων νομικών προσώπων (ΕΘΙΑΓΕ, ΟΓΕΕΚΑ-ΔΗΜΗΤΡΑ, ΟΠΕΓΕΠ, ΕΛΟΓΑΚ) σε έναν ενιαίο φορέα υπό τη μορφή ΝΠΙΔ. Σκοπός του οργανισμού είναι η προώθηση της καινοτομίας, η διενέργεια έρευνας, η διάχυση των γνώσεων, της τεχνολογίας και των συμβουλευτικών υπηρεσιών σε όλους τους τομείς της αγροδιατροφικής αλυσίδας, η παροχή αγροτικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, η προστασία της προέλευσης και ταυτότητας, οι έλεγχοι της νόμιμης χρήσης όρων, συμβόλων και ενδείξεων τα αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα με σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητάς τους, η εφαρμογή των ορθών πρακτικών στη γεωργία, και ο ενδεδειγμένος έλεγχος του κυκλώματος προέλευση, παραγωγή, ποιότητα και διακίνηση για το γάλα και το κρέας στη χώρα. Παράλληλα, δραστηριοποιείται στην επιστημονική και τεχνική υποστήριξη του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, στο σχεδιασμό και την υποστήριξη της εφαρμογής της πολιτικής του στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής και Αλιευτικής Πολιτικής καθώς και στη διαμόρφωση θέσεων στα θέματα που εξετάζονται στο Συμβούλιο και στα λοιπά αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συμμετέχει στην εκπόνηση ερευνητικών και καινοτομικών προγραμμάτων του κλάδου του.

Διέπεται από τις διατάξεις του Ν. 4310/2014 στη διαδικασία και τις προϋποθέσεις εκλογής διευθυντών και πρόσληψης, εξέλιξης και υπηρεσιακής κατάστασης του ερευνητικού προσωπικού των Ινστιτούτων Αγροτικής Έρευνας που υπάγονται στη Γενική Διεύθυνση Αγροτικής Έρευνας του ΕΛ.Γ.Ο. – ΔΗΜΗΤΡΑ, στην ανάληψη και διαχείριση των ερευνητικών προγραμμάτων και έργων στην αξιοποίηση της περιουσίας του. Ως προς τα λοιπά θέματα οργάνωσης και λειτουργίας του ΕΛ.Γ.Ο. - ΔΗΜΗΤΡΑ εφαρμόζεται το ειδικό θεσμικό του πλαίσιο.

4.5.3.2 Το εδρεύον στην Αθήνα ΝΠΔΔ Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο.

Ιδρυθέν δυνάμει του Ν. 4160/1929 αποβλέπει στην επιστημονική έρευνα σε θέματα φυτοϋγείας, φυτοπροστασίας, εκτίμησης επικινδυνότητας και ασφαλούς χρήσης γεωργικών φαρμάκων για τον άνθρωπο και το περιβάλλον, ασφάλειας των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων. Διέπεται από το Ν. 4310/2014 στη διαδικασία και τις προϋποθέσεις πρόσληψης, εξέλιξης και υπηρεσιακής κατάστασης του ερευνητικού προσωπικού, στην ανάληψη και διαχείριση των ερευνητικών προγραμμάτων και έργων στην αξιοποίηση της περιουσίας του και στη σύσταση και λειτουργία του Επιστημονικού Συμβουλίου. Για τα λοιπά θέματα οργάνωσης και λειτουργίας του εφαρμόζονται οι διατάξεις του ιδρυτικού του νόμου, του Οργανισμού του και του ειδικού θεσμικού του πλαισίου.

4.5.3.3. Το εδρεύον στην Αθήνα ΝΠΔΔ Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών (ΙΙΒΕΑΑ)

Είναι ΝΠΔΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ανήκον οργανικά στην Τάξη των Θετικών Επιστημών της Ακαδημίας Αθηνών, ιδρυθέν δυνάμει του ΠΔ 420/1991, το οποίο εκκίνησε τις ερευνητικές του δραστηριότητες το 2004 με στόχο το συνδυασμό της βασικής με την κλινική έρευνα, συνιστώντας την ιδανική βάση για την άμεση αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της βασικής βιολογικής έρευνας σε ιατρικές εφαρμογές, δηλαδή για την ανάπτυξη της λεγομένης «μεταφραστικής έρευνας» (translational research). Αποτελείται από 4 Ερευνητικά Κέντρα (Ινστιτούτα) που δραστηριοποιούνται στους τομείς της Βασικής Έρευνας, της Κλινικής, Πειραματικής Χειρουργικής και Μεταφραστικής Έρευνας, της Βιολογίας Συστημάτων και της Περιβαλλοντικής Υγείας. Στα ερευνητικά κέντρα της Ακαδημίας Αθηνών ο διατάξεις του Ν. 4310/2014 εφαρμόζονται ως προς τα ζητήματα που αφορούν το πάσης φύσεως

προσωπικό (προσλήψεις, κρίσεις, προαγωγές, ωράριο, άδειες κ.λπ.). Ως προς τα όργανα διοίκησης και τα λοιπά θέματα εφαρμόζονται οι διατάξεις του ειδικού θεσμικού πλαισίου που τα διέπουν και συμπληρωματικά οι διατάξεις του παρόντος. Ειδικώς το Ίδρυμα διέπεται από τις διατάξεις του Ν. 4310/2014 ως προς τη διαδικασία, τις προϋποθέσεις πρόσληψης, εξέλιξης και υπηρεσιακής κατάστασης του ερευνητικού και ειδικού τεχνικού προσωπικού, την κάλυψη των δαπανών για τη μισθοδοσία του τακτικού προσωπικού, την ανάληψη και τη διαχείριση των ερευνητικών προγραμμάτων / έργων, την αξιολόγηση του Ιδρύματος, των συλλογικών και μονομελών οργάνων του και του ερευνητικού και λοιπού προσωπικού του, τον Οργανισμό και τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας του. Για τα λοιπά θέματα εφαρμόζονται οι διατάξεις του ειδικού θεσμικού πλαισίου του Ιδρύματος.

4.5.3.4 Η Μονάδα Έρευνας Ινστιτούτου Τεχνικής Σεισμολογίας και Αντισεισμικών Κατασκευών (ΙΤΣΑΚ) του ΝΠΔΔ με την επωνυμία «Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασίας» (Ο.Α.Σ.Π.)

Συσταθείσα δυνάμει του Ν. 1349/1983 (Α' 52), εποπτεύεται από τον Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών κι αποτελεί δημόσιο ερευνητικό φορέα. Διέπεται από τις από τις διατάξεις του Ν. 4310/2014 ως τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις εκλογής του Διευθυντή, τη λειτουργία του Επιστημονικού Συμβουλίου, πρόσληψης, εξέλιξης και υπηρεσιακής κατάστασης του ερευνητικού προσωπικού του, την ανάληψη και τη διαχείριση των ερευνητικών προγραμμάτων/έργων του.

4.6. Τα κανονιστικά κείμενα λειτουργίας των ερευνητικών φορέων υπό το Ν. 4310/2014 και το Ν. 4485/2017.

Σύμφωνα με το άρθρο 13§1&3 του Ν. 4310/2014 τα ερευνητικά κέντρα, που έχουν συσταθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1514/1985 και εποπτεύονται από φορείς του δημόσιου τομέα, αποτελούν ερευνητικούς οργανισμούς, δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου και διαθέτουν νομική προσωπικότητα και διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια στο πλαίσιο των κειμένων διατάξεων. Διέπονται από τις διατάξεις του ν.4310/2014 και του εσωτερικού κανονισμού ή οργανισμού λειτουργίας τους, στο μέτρο που ο τελευταίος δεν έρχεται σε αντίθεση με τις διατάξεις του νόμου.

Τα ερευνητικά κέντρα, που έχουν συσταθεί, ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και οι ειδικοί λογαριασμοί κονδυλίων έρευνας των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και της ΓΓΕΚ, καθώς και οι τεχνολογικοί φορείς που έχουν

συσταθεί, ως ανώνυμες εταιρίες ή ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου για τις ερευνητικές, τεχνολογικές, αναπτυξιακές και καινοτομικές δραστηριότητές τους, αξιοποιούν για την εξυπηρέτηση των σκοπών τους τα αποτελέσματα των έργων και προγραμμάτων στα οποία συμμετέχουν και τους ίδιους πόρους που δημιουργούν, κατά τα προβλεπόμενα στις κείμενες διατάξεις και τον Οργανισμό ή Εσωτερικό Κανονισμό τους. Κατωτέρω παρατίθενται τα κανονιστικά κείμενα τα οποία διέπουν τη λειτουργία των ερευνητικών φορέων.

Ειδικότερα:

4.6.1 Οργανισμός του Ερευνητικού Κέντρου – (υπό τη μορφή Προεδρικού Διατάγματος) - Άρθρο 19 Ν. 4310/2014:

Η οργανωτική δομή και λειτουργία των ερευνητικών φορέων καθορίζεται με τους Οργανισμούς των φορέων αυτών, οι οποίοι καταρτίζονται, αντικαθίστανται ή τροποποιούνται με προεδρικά διατάγματα, τα οποία εκδίδονται με πρόταση των Υπουργών Ανάπτυξης, Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και Οικονομικών.

Με τους Οργανισμούς καθορίζονται:

- α) Η ονομασία, η έδρα και οι πόροι του ερευνητικού φορέα.
- β) Ο σκοπός και η αποστολή του φορέα.
- γ) Η διάρθρωση του ερευνητικού κέντρου και των ινστιτούτων σε επιμέρους οργανικές μονάδες.
- δ) Η ονομασία και η έδρα των παραπάνω οργανικών μονάδων, καθώς και οι στρατηγικοί σκοποί των Γενικών Διευθύνσεων, οι επιχειρησιακοί στόχοι των Διευθύνσεων και Υποδιευθύνσεων και οι αρμοδιότητες των Τμημάτων και λοιπών οργανικών μονάδων.
- ε) Οι κλάδοι προσωπικού κατά κατηγορίες, ο αριθμός και η κατανομή των θέσεων προσωπικού σε κλάδους και ειδικότητες, όπου αυτό προβλέπεται, καθώς και τα τυπικά προσόντα διορισμού ή πρόσληψης κατά κλάδο και ειδικότητα.
- στ) Η γενική περιγραφή καθηκόντων κάθε θέσης ευθύνης, καθώς και οι κλάδοι, από τους οποίους θα προέρχονται οι Προϊστάμενοι των οργανικών μονάδων.
- ζ) Κάθε άλλη λεπτομέρεια, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, που αφορά την οργάνωση και λειτουργία του ερευνητικού φορέα και των μονάδων του.

4.6.2 Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας του Ερευνητικού Κέντρου – (ΥΑ δημοσιευτέα σε ΦΕΚ) - Άρθρο 19 Ν. 4310/2014:

Με τους Εσωτερικούς Κανονισμούς Λειτουργίας των ερευνητικών φορέων καθορίζονται τα θέματα εσωτερικής λειτουργίας των ερευνητικών φορέων και, ιδίως, τα ακόλουθα:

α) ο τρόπος διεξαγωγής των εκλογικών διαδικασιών για την ανάδειξη των μονομελών και συλλογικών οργάνων του φορέα,

β) οι διαδικασίες συγκρότησης και λειτουργίας του επιστημονικού συμβουλίου, του γνωμοδοτικού συμβουλίου των ινστιτούτων και των λοιπών συλλογικών οργάνων,

γ) η διαδικασία εκλογής του ερευνητικού προσωπικού,

δ) η διαδικασία χορήγησης ερευνητικών και λοιπών αδειών και βραβείων,

ε) τα ζητήματα που αφορούν την κατοχύρωση και προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας,

στ) τα ζητήματα που αφορούν την αξιοποίηση της περιουσίας των ερευνητικών φορέων,

ζ) οι απολαβές του προσωπικού που δεν προέρχονται από δημόσια χρηματοδότηση,

η) οι ειδικότερες υπηρεσιακές υποχρεώσεις των εργαζομένων σύμφωνα με τα περιγράμματα θέσεων εργασίας,

θ) τα πειθαρχικά όργανα και οι αρμοδιότητές τους, τα πειθαρχικά παραπτώματα και οι ποινές,

ι) η σχέση του ερευνητικού φορέα με προγράμματα εκπαίδευσης και ιδίως μεταπτυχιακών σπουδών,

ια) η διαδικασία χορήγησης υποτροφιών για τη λήψη μεταπτυχιακού τίτλου ή διδακτορικού διπλώματος,

ιβ) η διακριτή λογιστική παρακολούθηση των οικονομικών και μη οικονομικών δραστηριοτήτων,

ιγ) οι διαδικασίες ηλεκτρονικής επικοινωνίας και ταυτοποίησης των μελών του διοικητικού συμβουλίου ή και προσωπικού των ερευνητικών κέντρων και τεχνολογικών φορέων,

ιδ) τα ειδικότερα θέματα λειτουργίας όλων των υπηρεσιών του φορέα,

ιε) κάθε άλλη λεπτομέρεια αναγκαία για την απρόσκοπτη λειτουργία του ερευνητικού κέντρου ή του τεχνολογικού φορέα.

Ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας συντάσσεται και τροποποιείται από το Διοικητικό Συμβούλιο του ερευνητικού κέντρου, λαμβάνοντας υπόψη το πρότυπο που προτείνεται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας.

Ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας υπόκειται σε έλεγχο νομιμότητας από τον Γενικό Γραμματέα Έρευνας και Καινοτομίας, εγκρίνεται ύστερα από εισήγηση του ΔΣ, με απόφαση του εποπτεύοντος Υπουργού και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, κατ' άρθρο 13§7 Ν. 4310/2014.

Κατ' άρθρο 47 Ν. 4310/2014 - Μεταβατικές διατάξεις τα υφιστάμενα ερευνητικά κέντρα και τα ινστιτούτα τους, οι τεχνολογικοί φορείς και οι διεπόμενοι από το Ν. 4310/2014 δημόσιοι ερευνητικοί φορείς οφείλουν να συντάξουν ή προσαρμόσουν τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας τους και να τον υποβάλλουν προς έγκριση εντός αποκλειστικής προθεσμίας έξι μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος].

Η μη συμμόρφωση προς τις διατάξεις της παρούσας παραγράφου έχει ως συνέπεια την αναστολή της χορήγησης κάθε δημόσιας χρηματοδότησης.

Μέχρι τη δημοσίευση του νέου εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας, εφαρμόζονται οι διατάξεις του θεσμικού πλαισίου που διέπει τους φορείς αυτούς, εφόσον δεν αντιβαίνουν προς τις διατάξεις του παρόντος.

Με το άρθρο 25 παρ.2 Ν.4386/2016, η προθεσμία των έξι (6) μηνών της παρ. 1 του άρθρου 47 του ν. 4310/2014 παρατάθηκε έως τις 31.7.2016.

Με το άρθρο 43 παρ.2 Ν.4403/2016, η προθεσμία παρατάθηκε έως τις 31.12.2016.

Με το άρθρο 69 παρ.12 Ν.4485/2017, η προθεσμία έως τις 31.12.2017.

Με το άρθρο 20§3 Ν.4521/2018, η προθεσμία παρατάθηκε έως τις 31.12.2018, οπότε και δε χορηγήθηκε εκ νέου παράταση.

Έως το χρόνο έγκρισης και δημοσίευσης σε ΦΕΚ η σχετική με τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας απόφαση του ΔΣ και οιαδήποτε μεταγενέστερη έχουν ισχύ απόφασης ΔΣ, οιονεί Κανονισμού Λειτουργίας, δεδομένης της ευθείας σχετικής πρόβλεψης των μεταβατικών διατάξεων.

Όπως επισημάνθηκε κι ανωτέρω, έως σήμερα ελάχιστος αριθμός αντίστοιχων εσωτερικών κανονισμών έχει εγκριθεί και δημοσιευθεί, εν όψει του γεγονός ότι εκκρεμεί η παράλληλη διαδικασία προσαρμογής των Προεδρικών Διαταγμάτων – Οργανισμών των δημοσίων ερευνητικών φορέων στις διατάξεις του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου. Ο κυριότερος λόγος της καθυστέρησης αυτής της διαδικασίας

είναι η άρνηση ή καθυστέρηση παροχής έγκρισης από τα συναρμόδια Υπουργείο Εσωτερικών και Υπουργείο Οικονομικών των οργανογραμμάτων και προτεινομένου πλαισίου στελέχωσης, υπό το καθεστώς δημοσιονομικής πίεσης και της υποχρέωσης εκ μέρους του Κράτους να καλύψει το πλήρες εργοδοτικό κόστος του τακτικού προσωπικού των φορέων κατ' άρθρο 23§2α του Ν. 4310/2014, περί δημόσιας χρηματοδότησης¹¹⁰.

Με την από 4.8.2017 θέση σε ισχύ του Ν. 4485/2017, ο οποίος σύμφωνα με το άρθρο 87§2, εφαρμόζεται στα Ερευνητικά Κέντρα του άρθρου 13Α του Ν. 4310/2014, στους ΕΛΚΕ των ΑΕΙ και στα Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα, υποχρεούνται τα τελευταία να διαθέτουν, πέραν του Οργανισμού και του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας και Οδηγό Χρηματοδότησης και Διαχείρισης.

4.6.3 Οδηγός Χρηματοδότησης και Διαχείρισης - (Απόφαση ΔΣ Αναρτητέα στο Διαδίκτυο και στη Διαύγεια)

Κατ' άρθρο 68 του Ν. 4485/2017:

1. Με απόφαση του ΔΣ του φορέα, εγκρίνεται ο Οδηγός Χρηματοδότησης και Διαχείρισης:

2. Στον Οδηγό εξειδικεύονται, στο πλαίσιο κείμενων διατάξεων:

α. τα όργανα και οι διαδικασίες για την αξιολόγηση, επιλογή, χρηματοδότηση και διαχείριση των δραστηριοτήτων του φορέα,

β. ο τρόπος και η διαδικασία ελέγχου του Ε.Λ.Κ.Ε. από τη Σύγκλητο του οικείου Α.Ε.Ι.

Το εν λόγω άρθρο εφαρμόζεται μόνο στην περίπτωση ερευνητικών φορέων συσταθέντων υπό την μορφή ΝΠΔΔ και διαθέτουν ΕΛΚΕ καθώς και στους ΕΛΚΕ των Πανεπιστημίων.

γ. οι ειδικότερες διαδικασίες οικονομικής διαχείρισης των έργων,

δ. οι αρμοδιότητες και οι υποχρεώσεις των Επιστημονικών Υπευθύνων και λοιπού προσωπικού,

110 2. Η δημόσια χρηματοδότηση παρέχεται προς τους δημόσιους ερευνητικούς οργανισμούς, τους τεχνολογικούς φορείς, τις επιχειρήσεις και τους λοιπούς φορείς, στο πλαίσιο της ΕΣΕΤΑΚ και του σχεδίου δράσης για την υλοποίησή της και έχει τη μορφή: α) Χρηματοδότησης από τον τακτικό προϋπολογισμό για την πλήρη κάλυψη των μισθολογικών δαπανών των ερευνητών, των ΕΛΕ, του ειδικού επιστημονικού -τεχνικού, διοικητικού και βοηθητικού προσωπικού των ερευνητικών κέντρων και των τεχνολογικών φορέων που υπάγονται στη ΓΓΕΤ

ε. οι διαδικασίες και κάθε ειδικό ζήτημα σχετικά με την απασχόληση, τις αμοιβές και τις μετακινήσεις των απασχολούμενων στα έργα του φορέα,

στ. οι όροι και η διαδικασία χορήγησης ταμειακών διαχειριστικών διευκολύνσεων και προκαταβολών,

ζ. ο Κανονισμός χορήγησης υποτροφιών,

η. οι τρόποι διάχυσης και αξιοποίησης των αποτελεσμάτων των ερευνών και των άλλων δραστηριοτήτων που χρηματοδοτούνται μέσω του φορέα,

θ. η διαχείριση και προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής (πνευματικής και βιομηχανικής) ιδιοκτησίας,

ι. η συμμετοχή του φορέα σε εταιρείες έντασης γνώσης (spin off),

ια. θέματα ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας,

ιβ. οι λεπτομέρειες διάθεσης και χρήσης των παγίων των έργων/προγραμμάτων του φορέα,

ιγ. ο Κώδικας Δεοντολογίας, καλής πρακτικής και επαγγελματικής συμπεριφοράς που διέπει τα όργανα διοίκησης του φορέα, τα συλλογικά όργανα που συγκροτούνται κατόπιν αποφάσεων του ΔΣ, αλλά και το προσωπικό της Μ.Ο.Δ.Υ. του φορέα κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους,

ιδ. κάθε άλλο θέμα σχετικά με την εύρυθμη λειτουργία του φορέα και τις διαδικασίες διοικητικής και οικονομικής υποστήριξης των ερευνητικών και λοιπών έργων και προγραμμάτων που αυτός υλοποιεί,

ιε. Κανονισμός Αρχών και Λειτουργίας της Ε.Η.Δ.Ε..

Στον εν λόγω Κανονισμό εξειδικεύονται τα έγγραφα που υποβάλλονται από τους επιστημονικούς υπευθύνους όπως, αίτηση, ερωτηματολόγιο και έκθεση καταλληλότητας και η διαδικασία υποβολής τους, ο τρόπος λειτουργίας και λήψης αποφάσεων της Ε.Η.Δ.Ε., καθώς και κάθε άλλο θέμα σχετικό με τη λειτουργία της Ε.Η.Δ.Ε.

Κατά το άρθρο 130 του Ν.4763/2020 (ΦΕΚ Α' 254/21.12.2020) η προθεσμία έκδοσης των Οδηγών Χρηματοδότησης και Διαχείρισης του άρθρου 68 του ν. 4485/2017 για όλους τους Ειδικούς Λογαριασμούς Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.) των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Α.Ε.Ι.), τα Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα (Ε.Π.Ι.), τα ερευνητικά κέντρα, τα ινστιτούτα και τους τεχνολογικούς φορείς του άρθρου 13Α του ν. 4310/2014 (Α' 258) που έχουν σχετική υποχρέωση έκδοσης αυτού, παρετάθη εκ νέου έως την 30.6.2021 κι εν τέλει δυνάμει του άρθρου 204 του Ν. 4823/2021) η προθεσμία παρετάθη οριστικώς έως την 31.12.2021.

4.7 Το πλαίσιο λειτουργίας των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων υπό το καθεστώς του Ν. 4485/2017

4.7.1 Το πλαίσιο προ ψήφισης των διατάξεων του Ν. 4485/2017

Με το άρθρο 6§3 του Ν. 1514/1985, παρεσχέθη εξουσιοδότηση για την έκδοση κοινών υπουργικών αποφάσεων περί συστάσεως ειδικών λογαριασμών για τη χρηματοδότηση ερευνητικών και τεχνολογικών προγραμμάτων και έργων εκτελουμένων είτε από το Υπουργείο Έρευνας και Τεχνολογίας ή τους ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς του νόμου αυτού, καθοριζομένων των οργάνων διοίκησης και διαχείρισης αυτών. Σχετικώς, εκδόθηκε η υπ' ΚΥΑ 5439/1985, η οποία διατήρησε την ισχύ της στο χρονικό διάστημα από την κατάργηση της ανωτέρω εξουσιοδοτικής διάταξης με το άρθρο 53§5 του Ν 3653/2008, έως τη ρητή κατάργησή της με το άρθρο 88 περ. ιθ' του Ν. 4485/2017.

Με σχετικές ΚΥΑ ιδρύθηκαν ειδικοί λογαριασμοί για την διαχείριση κι αξιοποίηση κονδυλίων προοριζομένων για ερευνητικές και τεχνολογικές δραστηριότητες, με όργανο διοίκησης και διαχείρισης τη Γραμματεία αυτού, εντός των σχετικών οριζομένων αρμοδιοτήτων.

Απαραίτητη για την κατανόηση του Ν. 4485/2017 είναι η αναφορά στις διαχρονικώς ισχύουσες διατάξεις των Ειδικών Λογαριασμών Κονδυλίων Έρευνας τόσο των ΑΕΙ, όσο και των τεχνολογικών φορέων, των ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων του Ν. 1514/1985 κι εν συνεχεία του Ν. 4310/2014, το οποίο μετεβλήθη πλήρως δυνάμει του Ν. 4485/2017.

Από τις διατάξεις του άρθρων 3 Ν. 1268/1982, 2§1& 3 περ. στ' του νόμου Ν. 2083/1992, όπως ίσχυσαν, προκύπτει ότι τα ΑΕΙ είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, πλήρως αυτοδιοικούμενα και ότι όργανα αυτών είναι η Σύγκλητος, το πρυτανικό συμβούλιο και ο πρύτανης, ο οποίος, μεταξύ άλλων, διευθύνει το ΑΕΙ, εποπτεύει την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών, των σχολών και των τμημάτων του, εκπροσωπεί το ΑΕΙ δικαστικώς και εξωδίκως, επιβλέπει την τήρηση των νόμων και του εσωτερικού κανονισμού, είναι διατάκτης των δαπανών του και μεριμνά για τη συνεργασία των οργάνων του ΑΕΙ, των διδασκόντων και των φοιτητών.

Με 432/1981 "*Περί συστάσεως Ειδικών Λογαριασμών αξιοποίησεως κονδυλίων για την εκτέλεση ερευνητικών έργων στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Χώρας*", εκδοθέν κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 18 Ν. 706/1977, όπως αυτό το προεδρικό διάταγμα ίσχυε μετά και την τροποποίησή του με την ΚΑ/679/22.8.1996

ΚΥΑ "Τροποποίηση και αντικατάσταση της απόφασης με αρ. Β1/819 "σύσταση Ειδικών Λογαριασμών για τη χρηματοδότηση Ερευνητικών Έργων και σχετικών Υπηρεσιών ή δραστηριοτήτων που εκτελούνται στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα ή Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Χώρας", εκδοθείσα κατ' εξουσιοδότηση του άρθρ. 50 ν. 2413/1996, που αντικατέστησε το εδ. γ' της παρ. 2 του άρθρ. 2 ν. 2233/1994), όριζε στο άρθρο 1 "1. Συνίσταται σε καθένα από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) της χώρας Ειδικός Λογαριασμός για την αξιοποίηση των κονδυλίων επιστημονικής έρευνας. 2. Σκοπός του Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων Έρευνας (εφεξής Ε.Λ.Κ.Ε.) είναι η διάθεση και διαχείριση κονδυλίων που προέρχονται από οποιαδήποτε πηγή και προορίζονται για την κάλυψη δαπανών, οποιουδήποτε είδους για τις ανάγκες ερευνητικών έργων που εκτελούνται από το επιστημονικό προσωπικό των ΑΕΙ"

Στο άρθρο 2 ότι "1. Πόροι του Λογαριασμού είναι: α) Ετήσια επιχορήγηση από τον Τακτικό Προϋπολογισμό του Κράτους. β) Κονδύλια από τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων. γ) Ειδικές εισφορές και χρηματοδοτήσεις από δημόσιες επιχειρήσεις, άλλους δημόσιους φορείς, ιδιωτικές επιχειρήσεις ή ιδιώτες, διεθνείς οργανισμούς και δωρεές κάθε είδους. δ) Έσοδα από παροχές υπηρεσιών προς τρίτους, από εμπορική εκμετάλλευση ευρεσιτεχνιών, τεχνογνωσίας και προϊόντων που προκύπτουν από χρηματοδοτούμενα έργα και πρόσδοδοι από περιουσιακά στοιχεία του Λογαριασμού. στ) Έσοδα από κρατήσεις που επιβάλλονται σε εκτελούμενα έργα."

Στο άρθρο 3 ότι "1. Η διοίκηση και διαχείριση του Λογαριασμού πραγματοποιείται από τα όργανά του και είναι ανεξάρτητη από τη διοίκηση ή διαχείριση των Α.Ε.Ι. 2. Όργανα διοικήσεως και διαχειρίσεως του Λογαριασμού είναι: α) Η Επιτροπή Εκπαίδευσης και Ερευνών, β) Η Γραμματεία του Λογαριασμού"

Στο άρθρο 4 ότι "1. Η Επιτροπή Διαχείρισης του Ειδικού Λογαριασμού, καλουμένη εφεξής "Η Επιτροπή", συγκεκριμένα σε κάθε Α.Ε.Ι. απαρτίζεται από εκπροσώπους όλων των Τμημάτων του Α.Ε.Ι. και πλέον έναν από τους Αντιπρυτάνεις του Α.Ε.Ι. [...] 6. Η Επιτροπή έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες: α. [...] δ. Εγκρίνει, σύμφωνα με τις παραπάνω διαδικασίες, προτάσεις για χρηματοδότηση ερευνητικών, τεχνολογικών, εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών έργων από το Λογαριασμό [...]. ε. Καταρτίζει ετήσιο επιστημονικό και οικονομικό προϋπολογισμό και απολογισμό κινήσεως του Λογαριασμού [...] ζ. Αναθέτει μελέτες με αμοιβή για εξυπηρέτηση των σκοπών της στο προσωπικό του Α.Ε.Ι. ή τρίτους [...]"

Στο άρθρο 6 ότι "1. Η Γραμματεία στελεχώνεται ανάλογα με τις ανάγκες, είτε από προσωπικό επιστημονικό ή άλλο του Α.Ε.Ι., είτε από νέο προσωπικό που προσλαμβάνεται με απόφαση της Επιτροπής και αμείβεται από το κονδύλιο του Λογαριασμού. 2. Η Γραμματεία έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες α. Παρακολουθεί τη λογιστική και διαχειριστική κίνηση του Λογαριασμού και προβαίνει στην πληρωμή των δαπανών μετά από εντολή του Υπευθύνου κάθε έργου, εφόσον η δαπάνη προβλέπεται ρητά στον εγκεκριμένο προϋπολογισμό του έργου. Σε διαφορετική περίπτωση απαιτείται και η έγκριση του Προέδρου της Επιτροπής ή άλλου οργάνου [...] δ. Μεριμνά για την εκτέλεση των αποφάσεων της Επιτροπής"

Στο άρθρο 7 ότι: "1. Τα έσοδα του Λογαριασμού που προέρχονται από οποιαδήποτε από τις πηγές που αναφέρονται στο άρθρο 2 του παρόντος κατατίθενται σε λογαριασμό Τράπεζας και αναλαμβάνονται και διατίθενται με ειδικές εντολές του Προέδρου της Επιτροπής ή του εξουσιοδοτούμενου απ' αυτόν μέλους της Επιτροπής. [...] 3. Η κίνηση του Ειδικού Λογαριασμού, ο έλεγχος και η εντολή πληρωμής σε βάρος του Λογαριασμού και υπέρ δικαιούχων ενεργούνται σύμφωνα με την παρούσα απόφαση και τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων, όπως αυτός ισχύει χωρίς καμία αναφορά ή περιορισμό από τις διατάξεις που διέπουν τη διάθεση, κατανομή και ανάλωση των πιστώσεων του ιδρύματος και κατά παρέκκλιση των διατάξεων για το Δημόσιο Λογιστικό, τις κρατικές προμήθειες, τις δημόσιες επενδύσεις, την ανάθεση μελετών και κάθε άλλης γενικής ή ειδικής διάταξης. 4. Η πραγματοποίηση κάθε δαπάνης απαιτεί εντολή από τον επιστημονικό υπεύθυνο του έργου εφόσον η δαπάνη αυτή ρητά προβλέπεται στον προϋπολογισμό του έργου.... "

Στο άρθρο 8 ότι "1. Ο τακτικός έλεγχος της οικονομικής διαχείρισης του Λογαριασμού και ο έλεγχος του ισολογισμού του πραγματοποιείται κάθε χρόνο από δύο ορκωτούς ελεγκτές που ορίζονται με απόφαση της Συγκλήτου. 2. Ο έλεγχος των δαπανών θα ενεργείται με βάση τα πρωτότυπα δικαιολογητικά, δηλαδή τα σχετικά τιμολόγια και αποδείξεις των προμηθευτών ή δελτία παροχής υπηρεσιών, τα οποία θα τηρεί η Γραμματεία για κάθε πραγματοποιούμενη δαπάνη, και χωριστά για κάθε εκτελούμενο έργο."

Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4485/2017 εισήχθη προκειμένου το δομούμενο μέσω των διατάξεων του νομικό πλαίσιο διαχείρισης των ερευνητικών, αναπτυξιακών, καινοτομικών, εσωτερικών και λοιπών έργων, προγραμμάτων και συμβάσεων να συνιστά ένα ιδιότυπο, διακριτό θεσμικό, λογιστικό και διαχειριστικό

σύστημα, διαφοροποιημένο από ισχύον στους λοιπούς φορείς δημόσιου τομέα, όπως αυτός έχει ορισθεί.

Η επιλογή δικαιολογείται από τη φύση των υπαγομένων στο πεδίο εφαρμογής του φορέων, ανομοιογενών στο πλαίσιο σύστασής τους, με κοινό, όμως, πεδίο και χαρακτηριστικό τη δραστηριοποίησή τους στην έρευνα, την καινοτομία και τις αναπτυξιακές συμβάσεις, η εκτέλεση των οποίων, εντός διεθνούς ανταγωνιστικού περιβάλλοντος, απαιτούν ευελιξία και ταχύτητα στο κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας τους. Το γεγονός ότι για τους υπαγόμενους στις διατάξεις του Ν. 4485/2017 φορείς δεν υφίσταται σταθερότητα και γραμμική περιοδικότητα στις εισροές τους, δεδομένου ότι χρηματοδοτούνται αναλόγως των προσελκυσμένων χρηματοδοτήσεων αλλά ούτε και στις εκροές, καθ' όσον οι δαπάνες εξαρτώνται από τον αριθμό των εκτελούμενων συμβάσεων, με επίσης ακανόνιστο ρυθμό, καίτοι προϋπολογισμένο ανά έργο και κατηγορία δαπάνης, η απόπειρα εφαρμογής του δημοσίου λογιστικού του Ν. 4270/2014 και του ΠΔ 80/216, είχε εξαιρετικά αρνητικά αποτελέσματα, εν μέσω, μάλιστα, της επικρατούσης τότε οικονομικής κρίσης και πολιτικών δημοσιονομικού περιορισμού.

Όπως ομολογείται και την Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4485/2017 οι αλληπάλληλες νομοθετικές παρεμβάσεις της μνημονιακής περιόδου, χαρακτηρίζονταν από ουσιαστική έλλειψη προηγούμενης εμπεριστατωμένης μελέτης των συνεπειών τους καθ' όσον εισάγονταν κατά κύριο λόγο με τη διαδικασία του κατεπείγοντος, από τάση οριζόντιας ρύθμισης, ενίοτε, ουσιωδώς ανόμοιων καταστάσεων αλλά κι αποσπασματικότητα, την ίδια στιγμή, στερούμενες, σε μεγάλο βαθμό, αιτιολογικών εκθέσεων, ως εργαλείων ερμηνείας τους. Οι διατάξεις αυτές, όπως το Δημόσιο Λογιστικό, καίτοι δεν απέβλεπαν ευθέως στη ρύθμιση ζητημάτων του ερευνητικού ιστού, είτε λόγω του άστοχα διατυπωμένου λεκτικού τους είτε λόγω της χρήσης του όρου Γενική Κυβέρνηση, προκειμένου να ορίσουν το πεδίο εφαρμογής τους, κατελάμβαναν και τους ακαδημαϊκούς και τους λοιπούς ερευνητικούς φορείς, οι οποίοι διαφέρουν δεδομένα από τους λοιπούς ενταγμένους στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης, τόσο στον τρόπο λειτουργίας τους όσο και στο βαθμό εξάρτησης ή επιβάρυνσης του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Επίσης, οι ειδικές για την έρευνα διατάξεις, συντεταγμένες με την ήδη αναλυθείσα λογική ανάπτυξης, εξωστρέφειας κι ευελιξίας του, προ 3τίας κι εντός της κρίσης, ψηφισθέντος Ν. 4310/2014, προσέκρουαν, συχνά, στις παραλλήλως εισαγόμενες, άκριτα οριζόντιας ρύθμισης, μνημονιακής και περιοριστικής λογικής, με

αποτέλεσμα τη δημιουργία δυσερμήνευτων νομικών καταστάσεων, οι οποίες δεν ήταν δυνατό να αντιμετωπισθούν σε επίπεδο καθημερινής λειτουργίας. Επακόλουθα προκαλείτο δυσχέρεια στη λειτουργία των φορέων, οι διοικήσεις και οι υπάλληλοι των οποίων έπρεπε να ισορροπήσουν μεταξύ των ενδεχόμενων ποινών και καταλογισμών, βάσει των κειμένων διατάξεων, και της ανάγκης πραγματικής άσκησης των αρμοδιοτήτων τους με την εκτέλεση των ανειλημμένων συμβατικών υποχρεώσεών τους, με αντισυμβαλλομένους ετέρους φορείς ή επιχειρήσεις από όλη την υφήλιο, οι οποίοι δεν ήταν αναμενόμενο να δείξουν κατανόηση στην προπεριγραφείσα κατάσταση. Η συνθήκη αυτή συνεπαγόταν, επίσης, άνιση μεταχείριση και στρεβλώσεις μεταξύ των και των ίδιων των φορέων του ερευνητικού ιστού, καθ' όσον δεν υφίστατο ενιαία αντιμετώπισή της. Δεδομένα, όμως, προκαλούσε συνθήκες ανάσχεσης στην ανάπτυξη όλου του ερευνητικού ιστού έναντι των ανά την Ευρώπη ή την υφήλιο αντίστοιχων οργανισμών, τους οποίους οι ελληνικοί φορείς καλούνταν ανταγωνισθούν στην προσέλκυση πόρων στο πλαίσιο των υποβαλλομένων προτάσεων εκτέλεσης ερευνητικών προγραμμάτων, ήτοι το σκοπό σύστασής τους και το κύριο μέσο χρηματοδότησής τους.

Τέλος, η διαμορφούμενη κατάσταση τελούσε σε ευθεία αντίθεση με την ίδια τη λογική σύστασης των συσταθέντων ως ΝΠΙΔ ερευνητικών φορέων και των ΕΛΚΕ των ΑΕΙ και των συσταθέντων ως ΝΠΔΔ ερευνητικών φορέων, ήτοι την ταχεία, ευέλικτη κι αποτελεσματική διαχείριση των προερχομένων από την ερευνητική δραστηριότητα πόρων, διαδικασία όχι μόνο δημοσιονομικά ουδέτερη αλλά και με θετικό αντίκτυπο στα δημόσια οικονομικά. Το πλείστο των διαχειριζομένων ερευνητικών πόρων ήταν αποτέλεσμα προσέλκυσης από ιδιωτικούς, ευρωπαϊκούς ή διεθνείς πόρους, συνιστώντας εάν είδος εισροής ξένων κεφαλαίων για τη χώρα. Οι πόροι αυτοί διοχετεύονταν στην αγορά, διατηρώντας στη χώρα το απασχολούμενο εξειδικευμένο προσωπικό, ενώ παραλλήλως συνέβαλαν στη δημιουργία, διατήρηση, συντήρηση κι εκσυγχρονισμό των ακαδημαϊκών υποδομών.

Τεχνικά τα κυριότερα προβλήματα διαπιστώνονταν στον ορισμό της ανάληψης υποχρέωσης, στη δέσμευση πίστωσης, στη μέθοδο εφαρμογής των προβλεπόμενων από το ΠΔ 80/2016 διαδικασιών, στην αποτύπωση, στην υποβολή και στην παρακολούθηση των προϋπολογισμών, καθ' όσον δεν υπήρχε νομοθετική πρόβλεψη παρακολούθησης των αυτοτελών, αυτοχρηματοδοτούμενων, κεχωρισμένων κι αυτόνομων προϋπολογισμών των έργων, στην αποσαφήνιση των όρων διατάκτη, δημόσιου υπόλογου και προΐσταμένου οικονομικών υπηρεσιών, στην

ασυμβατότητα εφαρμογής των εννοιών του Δημοσίου Λογιστικού, το οποίο ήταν σχεδιασμένο στη λογική και στη δομή της κεντρικής διοίκησης κι όχι σε αυτή των φορέων του ερευνητικού ιστού. Παράλληλα, η εκτέλεση των ερευνητικών προγραμμάτων δεν διέπεται μόνο από τις εθνικές διατάξεις αλλά σε μεγάλο βαθμό καθορίζεται, ως προς το πλαίσιο διαχείρισης από τις επιβαλλόμενες από το συμβατικό - χρηματοδοτικό πλαίσιο προδιαγραφές, διαδικασίες και χρονοδιαγράμματα. Είναι σύνηθες το φαινόμενο οι τελευταίες να αποδεικνύονται δομικά και πρακτικά ασύμβατες ή δυσχερώς εφαρμόσιμες εντός των διατάξεων του Δημοσίου Λογιστικού.

Τέλος την περίοδο προ της ψήφισης σε εκτέλεση των διεθνών δεσμεύσεων της χώρας στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης είχαν εισαχθεί σε όλο το εύρος του Δημοσίου και της Γενικής Κυβέρνησης διατάξεις με ιδιαίτερα επαχθές διοικητικό κόστος, αποσκοπούσες στην ένταση κι εμβάθυνση του δημοσιονομικού ελέγχου όσο και μισθολογικές περικοπές, με συνέπεια την πρόκληση πρακτικών δυσχερειών στην εκτέλεση και διαχείριση των ερευνητικών έργων και προγραμμάτων. Η αύξηση των απαιτήσεων επιβάρυνε και τη διαπιστούμενη υποστελέχωση των φορέων, όχι μόνο από τακτικό προσωπικό αλλά κι από συνεργαζόμενο στο πλαίσιο των έργων, καθ' όσον ήταν συχνό το φαινόμενο αποχώρησης με σκοπό τη μετάβαση στο εξωτερικό και η λήψη αδειών άνευ αποδοχών με αντίστοιχο στόχο. Αυτό είχε πολυεπίπεδο αρνητικό αντίκτυπο σε έναν κλάδο όπως η επιστημονική έρευνα, ο οποίος μέσα στην όλη οικονομική δυσπραγία της χώρας έδειχνε να διατηρεί τη δυναμική του.

4.7.2 Οι στόχοι της αναληφθείσας νομοθετικής πρωτοβουλίας του Ν. 4485/2017

Η διαπίστωση των ανωτέρω οδήγησε στη σύνταξη του νομοσχεδίου του Ν. 4485/2017, τα άρθρα 50 έως 68 του οποίου ρυθμίζουν ζητήματα λειτουργία των ΕΛΕΚ και των ερευνητικών φορέων, ενώ τα υπόλοιπα, κατά κύριο λόγο αφορούν ζητήματα διάρθρωσης ανώτατης εκπαίδευσης.

Στόχος, όπως προκύπτει από την Αιτιολογική Έκθεση, υπήρξε ο εκσυγχρονισμός κι αποσαφήνιση του ισχύοντος, τότε, ασαφούς νομοθετικού πλαισίου, προς διευκόλυνση απορρόφησης των προοριζομένων για το ΕΛΙΔΕΚ¹¹¹

¹¹¹ Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας, συσταθέν ως ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα δυνάμει του Ν. 4429/2016, ως τροποποιηθείς ισχύει, με σκοπό την πρόσθετη και συμπληρωματική χρηματοδότηση, προερχόμενης κυρίως από πόρους του ΕΣΠΑ ή ευρωπαϊκούς, της διενεργούμενης, αποκλειστικώς, από τα ΑΕΙ και τους λοιπούς δημόσιους ερευνητικούς φορείς ερευνητικής δραστηριότητας, ιδίως, με συμμετοχή νέων επιστημόνων, υποψηφίων διδασκόντων, μεταδιδασκόντων ή συνεργατικών σχηματισμών με καινοτόμες

πόρων του ΕΣΠΑ και της προσέλκυσης λοιπών ανταγωνιστικών κονδυλίων, με παράλληλη θεσμοθέτηση ενός αυτοτελούς για τους ερευνητικού φορείς ευέλικτου κι αποτελεσματικού θεσμικού πλαισίου με σεβασμό, τόσο στις αρχές της διαφανούς δημοσιολογιστικής και δημοσιονομικής διαχείρισης, όσο και στις απαιτήσεις διαχείρισης των ερευνητικών προγραμμάτων. Αυτό δεν ήταν εφικτό μέσω της τροποποίησης και προσαρμογής των διατάξεων του Ν. 4270/2014 ή του ΠΔ 80/2016, από τις οποίες, εν τέλει, οι ερευνητικοί φορείς εξαιρέθηκαν ρητώς, αλλά με τη σύνταξη ενός νέου, ειδικού, προσαρμοσμένου τις ανάγκες τους, αυτοτελούς νομοθετήματος. Παράλληλως, ο νόμος απέβλεψε στη διατύπωση, σαφώς κι αναλυτικώς, των διαχειριστικών απαιτήσεων και διαδικασιών των εκτελούμενων από τους φορείς του ερευνητικού ιστού έργων, συμβάσεων και προγραμμάτων, προς εμπέδωση πλαισίου διαφάνειας κι ασφάλειας δικαίου και συναλλαγών. Αντιστοίχως προσδιορίσθηκε και το πλαίσιο διενέργειας των σχετικών ελέγχων των φορέων του ερευνητικού ιστού από τις αρμόδιες Αρχές και φορείς, εξασφαλίζοντας περιβάλλον χρηστή διοίκησης και διαχείρισης των οικονομικών.

Η διαπιστωθείσα στην πράξη αβεβαιότητα για το εφαρμοστέο πλαίσιο διαχείρισης κι ελέγχου αποτελούσε ουσιώδης παράγοντα αποτροπής ανάληψης δράσης από τις διοικήσεις και τους υπαλλήλους των φορέων στο προηγούμενο διάστημα, εν όψει των αυστηρών διατάξεων του δημοσίου λογιστικού και του υπαλληλικού κώδικα σε περίπτωση διαπίστωσης πλημμελειών, σε συνδυασμό και με εκδοθείσες αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου αναφορικά με καταλογισμούς εις βάρος διατακτών και υπολόγων κατόπιν διενεργούμενων ελέγχων, με κοινό στοιχείο των περισσοτέρων την εμπλοκή σε δυσερμήνευτες νομικά, πραγματικές καταστάσεις διαχείρισης κι εκτέλεση ερευνητικών έργων.

Ως εκ τούτου, μετά από πολλές απόπειρες και διαβουλεύσεις μεταξύ των συναρμόδιων υπουργείων, σε πολιτικό και υπηρεσιακό επίπεδο, του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους καθώς και των εκπροσώπων των θεσμών των δανειστών, νομοθετήθηκαν νέα, ευέλικτα μέσα και δομές διαχείρισης, παρατιθέμενα στα άρθρα 50 έως 68 του Ν. 4485/2017.

Δυνάμει του **άρθρου 87§12β του Ν. 4485/2017** προβλέπεται ότι **β. Οι διατάξεις των άρθρων 50 έως 68 ισχύουν και εφαρμόζονται, στους ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς του άρθρου 13Α του ν. 4310/2014 που έχουν συσταθεί ως**

ν.π.ι.δ.,

Στους εν λόγω φορείς δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις που αφορούν τη σύσταση, οργάνωση, λειτουργία και διοίκηση των Ειδικών Λογαριασμών Κονδυλίων Έρευνας (άρθρο 50 παράγραφοι 1 και 2 και 53) και τη συγκρότηση της Επιτροπής Ερευνών (άρθρο 53).

Για τους φορείς αυτούς, οι αρμοδιότητες της Επιτροπής Ερευνών (άρθρο 54) και της Συγκλήτου (άρθρο 52 παρ. 4) ασκούνται από το Δ.Σ. του ερευνητικού και τεχνολογικού φορέα, το οποίο είναι το αποφασιστικό όργανο του οικείου ερευνητικού και τεχνολογικού φορέα, το οποίο συγκροτείται σύμφωνα με το ν. 4310/2014 ή κατά τις οικείες διατάξεις για τα Ε.Π.Ι., το Ι.Τ.Υ.Ε. και το Ι.Κ.Υ.. Οι αρμοδιότητες του Προέδρου της Επιτροπής Ερευνών ασκούνται από τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου (άρθρο 55). Επίσης, οι αρμοδιότητες της Μονάδας Οικονομικής και Διοικητικής Υποστήριξης του Ε.Λ.Κ.Ε. (άρθρο 58) ασκούνται από την αντίστοιχη οργανική μονάδα του ν.π.ι.δ. και οι αρμοδιότητες του ΠΟΥ του Μονάδας του Ε.Λ.Κ.Ε. ασκούνται από τον ΠΟΥ του ν.π.ι.δ.. Οι εν λόγω φορείς εξακολουθούν να έχουν ένα ΑΦΜ. Ως εισήγηση της Επιτροπής Ερευνών, σύμφωνα με την περίπτωση γ' της παραγράφου 4 του άρθρου 52 και την περίπτωση στ' του άρθρου 53, νοείται η εισήγηση του ΠΟΥ του οικείου φορέα.

Για τα ερευνητικά και τεχνολογικά κέντρα, τα ζητήματα που προβλέπονται στο άρθρο 68 περιλαμβάνονται στους Εσωτερικούς Κανονισμούς Λειτουργίας τους. Έως την έκδοσή τους, τα ζητήματα ρυθμίζονται με αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου.

.....

Όπου γίνεται αναφορά σε Α.Ε.Ι., νοείται ο ερευνητικός και τεχνολογικός φορέας, όπου γίνεται αναφορά στο ν. 4009/2011, νοείται ο ν. 4310/2014 και όπου γίνεται αναφορά στον Οργανισμό του Α.Ε.Ι., νοείται ο Οργανισμός του ερευνητικού και τεχνολογικού φορέα.

4.7.3 Οι Ειδικόι Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ) υπό το Ν. 4485/2017

4.7.3.1 Σύσταση – Διοίκηση – Αρμοδιότητες Οργάνων Διοίκησης

Σκοπός της σύστασης υπήρξε η διασφάλιση της προσήκουσας, διαφανούς και νόμιμης λειτουργίας τους, με αποτελεσματικό έλεγχο των οικείων δαπανών, ως ειδική, αυτοτελής ομάδα παρουσίας εντός του οικείου ΝΠΔΔ, ΑΕΙ ή ερευνητικού

οργανισμού. Οι ΕΛΚΕ καίτοι διαθέτουν αυτοτέλεια και πλέον χωριστό ΑΦΜ δε διαθέτουν νομική προσωπικότητα.

Ήδη, με το άρθρο 24§3α του Ν. 4386/2016 προεβλέπετο ότι οι ΕΛΚΕ των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων του άρθρου 13Α του Ν. 4310/2014 αποτελούν αυτοτελείς μονάδες υπαγόμενες στην αρμοδιότητα του ΔΣ του ερευνητικού ή του τεχνολογικού κέντρου. Οι προϋφιστάμενοι ΕΛΚΕ φορέων, συσταθέντες και λειτουργούντες βάσεις των σχετικών κοινών υπουργικών αποφάσεων εξακολουθούν να υφίστανται, διεπόμενοι, όμως, από τις διατάξεις του Ν. 4310/2014, του άρθρου 24 του Ν. 4386/2016 και του Ν. 4485/2017, χωρίς να συγκροτηθεί Επιτροπή Ερευνών.

Ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας του ΕΛΚΕ εντάσσεται στον Οργανισμό και στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας του φορέα συνιστώντας τμήμα αυτού. Περαιτέρω, κατά το άρθρο 50§2 του Ν. 4485/2017 σκοπός του ΕΛΚΕ είναι η διαχείριση και διάθεση κονδυλίων, προερχομένων κατ' άρθρο 51§1 από οποιαδήποτε πηγή, μεταξύ των οποίων το ΠΔΕ ή συγχρηματοδοτούμενες δράσεις καθώς και από ίδιους πόρους, οι οποίοι προορίζονται για την κάλυψη παντός είδους δαπανών, αναγκαίων για την εκτέλεση εκ μέρους του φορέα των οικείων ερευνητικών, εκπαιδευτικών, επιμορφωτικών, αναπτυξιακών, καινοτομικών δραστηριοτήτων, σεμιναρίων και συνεδρίων, συμβάσεων παροχής επιστημονικών, τεχνολογικών και λοιπών υπηρεσιών, εκπόνησης ειδικών και κλινικών μελετών, εκτέλεσης δοκιμών, μετρήσεων, εργαστηριακών εξετάσεων κι αναλύσεων, παροχής γνωμοδοτήσεων, σύνταξης προδιαγραφών.

Σύμφωνα με το άρθρο 52, καθορίζονται ως όργανα διοίκησης και διαχείρισης του ΕΛΚΕ η Επιτροπή Ερευνών και Διαχείρισής του, λειτουργούσα σύμφωνα με τα κατ' άρθρο 53 οριζόμενα και ο Πρόεδρος της Επιτροπής, ως νόμιμος εκπρόσωπος αυτής, με τις κατ' άρθρο 55 οριζόμενες αρμοδιότητές του. Στους λοιπούς, πλην ΝΠΔΔ, ερευνητικούς φορείς τα ανωτέρω όργανα δεν υφίστανται και οι κατ' άρθρο 54 αρμοδιότητες ασκούνται από το ΔΣ και το νόμιμο εκπρόσωπο, αντίστοιχα. Στους ΕΛΚΕ των ΝΠΔΔ η Επιτροπή Ερευνών και Διαχείρισης του είναι το αποφασιστικό όργανο αυτού, όντας διακριτό από τα όργανα διοίκησης του οικείου φορέα.

Επίσης, κατ' άρθρο 52§2&3 ορίζεται ότι η Μονάδα Οικονομικής και Διοικητικής Υποστήριξης (ΜΟΔΥ) του ΕΛΚΕ είναι η αρμόδια υπηρεσία για τη διοικητική υποστήριξη και οικονομική διαχείρισή του, με τον Προϊστάμενο αυτής (ΠΜΟΔΥ) να προϊστάται των υπηρεσιών της Μονάδας ασκώντας καθήκοντα Προϊσταμένου Οικονομικών Υπηρεσιών (ΠΟΥ) του ΕΛΚΕ. Επίσης, κατά το άρθρο

52§3 προβλέπεται ότι ο οριζόμενος με απόφαση του ΕΛΚΕ Επιστημονικός Υπεύθυνος, καθώς ο δυνητικά οριζόμενος αναπληρωτής, εφ' όσον υπάρξει σχετικό αίτημα, κάθε έργου / προγράμματος, ευθύνεται κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 56§1, ως προς την ορθή υλοποίηση και πιστοποίηση του φυσικού αντικείμενου του έργου, για τη σκοπιμότητα και επιλεξιμότητα των σχετικών δαπανών, παρακολουθώντας το οικονομικό αντικείμενό του, ενώ για την πληρωμή δαπανών του έργου/προγράμματος, συμπεριλαμβανομένων και τυχόν δαπανών που αφορούν τον ίδιο, υποβάλλει στη ΜΟΔΥ αίτημα πληρωμής που συνοδεύεται με τα απαιτούμενα κάθε φορά δικαιολογητικά για τον έλεγχο, την εκκαθάριση και την πληρωμή των σχετικών δαπανών.

Στις αρμοδιότητες, πέραν της γενικής υποχρέωσης διενέργειας πάσης αναγκαίας πράξης για την εύρυθμη λειτουργία της υπηρεσίας και των εκτελούμενων δράσεων, περιλαμβάνονται η συνδρομή προς την Πρυτανεία και τη Σύγκλητο των ΑΕΙ ή στο ΔΣ του υπό τη μορφή ΝΠΔΔ συσταθέντος ερευνητικού ή τεχνολογικού φορέα στο συντονισμό των ερευνητικών, εκπαιδευτικών, επιμορφωτικών, αναπτυξιακών και λοιπών έργων, τα οποία χρηματοδοτούνται και εκτελούνται μέσω του ΕΛΚΕ, με παράλληλη εισήγηση και κατάλληλων μέτρων εξασφάλισης πόρων του, οι οποίοι προέρχονται από κάθε είδους επιχορηγήσεις, χρηματοδοτήσεις, δωρεές και εισφορές τρίτων, τις οποίες δύναται να προσελκύσει, καθορίζοντας κατάλληλα και νομίμως τους όρους. Επίσης, επιλαμβάνεται της κατάρτισης του οικείου Οδηγού Χρηματοδότησης και Διαχείρισης του, ενώ εγκρίνει τις προτάσεις χρηματοδότησης εκτέλεσης ερευνητικών και λοιπών έργων, σύμφωνα με το ανωτέρω κανονιστικό κείμενο. Ο ΕΛΚΕ εγκρίνει τους εκάστοτε προϋπολογισμούς των ανωτέρω δράσεων, εντάσσοντάς τους κεχωρισμένα, κατά έργο και κατά κατηγορία δαπάνης, και στον οικείο, συνολικό προϋπολογισμό. Εισηγείται στη Σύγκλητο του ΑΕΙ ή στο ΔΣ του ερευνητικού ΝΠΔΔ τον ετήσιο οικονομικό προϋπολογισμό και απολογισμό του ΕΛΚΕ, την κατανομή των ετήσιων εσόδων από ίδιους πόρους, εγκρίνει τις αναμορφώσεις του προϋπολογισμού και τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Στο πλαίσιο εκτέλεσης των ανωτέρω αρμοδιοτήτων αλλά και των ανειλημμένων από τον ΕΛΚΕ, παντός είδους δραστηριοτήτων, δύναται να καταρτίζει, κατ' άρθρο 64 και 66, είτε με το πάσης κατηγορίας προσωπικό του ΑΕΙ ή του ερευνητικού ή τεχνολογικού ΝΠΔΔ είτε με τρίτα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, βάσει τεκμηρίωσης της σκοπιμότητας και σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διατάξεις και τις διαδικασίες οικείου Οδηγού Χρηματοδότησης και Διαχείρισης. Τέλος, στο πλαίσιο του

αναπτυξιακού και υποστηρικτικού της έρευνας ρόλου του ο ΕΛΚΕ δύναται να χορηγεί υποτροφίες, είτε αριστείας είτε ανταποδοτικές, σε φοιτητές, υποψηφίους διδάκτορες, διδάκτορες, μεταδιδακτορικούς ερευνητές και νέους επιστήμονες. Αντίστοιχα δύναται να παρέχει ταμειακές, διαχειριστικές διευκολύνσεις στο πλαίσιο ανειλημμένων δράσεων, εντός του εγκεκριμένου πλαισίου εκτέλεσης και προϋπολογισμού τους.

Προς διευκόλυνση της διαδικασίας λειτουργίας του ΕΛΚΕ, το συλλογικό όργανο διοίκησής του δύναται να εξουσιοδοτήσει τον Πρόεδρο αυτού ως υποκατάστατο στην άσκηση των αρμοδιοτήτων αναφορικά με την έγκριση των αναμορφώσεων των προϋπολογισμών των υλοποιούμενων έργων και προγραμμάτων, και τη χορήγηση προκαταβολών και ταμειακών διευκολύνσεων. Πέραν των ανωτέρω, ο Πρόεδρος της Επιτροπής στην περίπτωση των ΝΠΔΔ και στην περίπτωση των λοιπών ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων, ο Γενικός Διευθυντής και Πρόεδρος του ΔΣ, έχει ως αρμοδιότητες, κατ' άρθρο 55, τη δικαστική κι εξώδικη εκπροσώπηση του ΕΛΚΕ, την υπογραφή όλων των αναγκαίων έγγραφων για την υποβολή προτάσεων, προσφορών και αιτημάτων χρηματοδότησης για ερευνητικά και λοιπά έργα, συμβάσεων με τους φορείς χρηματοδότησης και τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα στο πλαίσιο υλοποιούμενων έργων και προγραμμάτων, αναγκαίων εγγράφων προκειμένου για την εκτέλεση των αποφάσεων της Επιτροπής, δυνάμενος και να εξουσιοδοτήσει σχετικώς έτερο μέλος της Επιτροπής. Στο πλαίσιο αυτό αναλαμβάνει υποχρεώσεις σε βάρος των πιστώσεων του προϋπολογισμού του ΕΛΚΕ κι υπογράφει τις αποφάσεις ανάληψης υποχρέωσης, ενώ εκδίδει και τις αποφάσεις απευθείας ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων. Ο Πρόεδρος δύναται με με πράξη του να μεταβιβάζει την αρμοδιότητα υπογραφής υπηρεσιακών εγγράφων σχετικών με την οργάνωση και λειτουργία της οικείας Μονάδας Οικονομικής και Διοικητικής Υποστήριξης του ΕΛΚΕ σε πρόσωπα κατέχοντα σχετική θέση ευθύνης εντός της διοικητικής δομής του ΕΛΚΕ του ΝΠΔΔ ή του ερευνητικού φορέα.

Συμπερασματικά, από το συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων συνάγεται ότι, τόσο υπό το προϋσχύσαν καθεστώς του Ν. 1514/1985 όσο και υπό το πρίσμα του Ν. 4310/2014 και του Ν. 4485/2017, το τεκμήριο αρμοδιότητας για όλα τα θέματα διοίκησης και λειτουργίας των υπηρεσιών και γενικά για κάθε ενέργεια συναφή προς την εκπλήρωση των σκοπών των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων ανήκει στο οικείο ΔΣ. Το τελευταίο δύναται, όπως διαχρονικώς ισχύει, να μεταβιβάζει αρμοδιότητές του, πλην των ρητώς μνημονευόμενων, ως εμπιπτουσών στην

αρμοδιότητα συλλογικού οργάνου, προς το νόμιμο εκπρόσωπο του φορέα, ήτοι το Γενικός Διευθυντή και Πρόεδρο του ΔΣ, ο οποίος, επίσης, δύναται να προβεί σε εκχώρηση οικείων αρμοδιοτήτων, πέραν όσων ρητώς ασκούνται αποκλειστικώς από τον ίδιο, προς έτερα πρόσωπα κατέχοντα θέση ευθύνης.

Ο δε ΕΛΚΕ, ως αυτοτελής υπηρεσιακή μονάδα έχουσα σκοπό κι αρμοδιότητα τη διαχείριση και διάθεση κονδυλίων για τους εκτελούμενους ερευνητικούς σκοπούς μέσω αποφάσεων της οικείας Επιτροπή Ερευνών, η οποία συνιστά διακριτό αποφασίζον όργανο σε σχέση με τα λοιπά όργανα διοίκησης του οικείου φορέα, οφείλει να ασκεί το έργο της μη δυνάμενη να προβαίνει σε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων προς τον Πρόεδρο της Επιτροπής, πέραν των ρητώς και περιοριστικώς αναφερομένων στο άρθρο 54§2.

Ο σκοπός των ρυθμίσεων είναι η διασφάλιση ότι στα ΝΠΔΔ, διότι στα ΝΠΙΔ υφίσταται και νομοθετικά και στην πράξη, δε θα υπάρξει σύγχυση, εκφυλισμός ή ακύρωση, επί της ουσίας, δια ενδεχόμενων συλλίβδην μεταβιβάσεων τους, μεταξύ των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής Ερευνών, του Προέδρου της και των ετέρων, υφισταμένων εντός της δομής μονοπρόσωπων ή συλλογικών οργάνων διοίκησης, ήτοι Σύγκλητο, Πρυτανικό Συμβούλιο, Πρύτανη ή Αντιπρύτανη, ιδίως σε ζητήματα χρηματοδοτήσεων και κατάρτισης συμβάσεων.

Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι οι μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 87§12 του Ν. 4485/2017, κατά την απονομή στο ΔΣ των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής Ερευνών, δεν παραπέμπουν, όπως θα ήταν ευχερές, στις διατάξεις των άρθρων 15§3 του Ν. 4310/2014, δια των οποίων ρυθμίζονται οι αρμοδιότητες του ίδιου συλλογικού οργάνου σε επίπεδο, όμως, διοίκησης του ερευνητικού φορέα, καθώς τέτοια διατύπωση θα αντιστρατευόταν και την επιδιωκόμενη ειδικότητα του νομοθετικού πλαισίου ως προς τους ΕΛΚΕ.

Βεβαίως, υποστηρίξιμη τυγχάνει και η αντίθετη εκδοχή, περί μη ύπαρξης σύγχυσης, δεδομένου ότι ο ΕΛΚΕ συνιστά υπηρεσιακή μονάδα του οικείου φορέα, διαθέτουσα, βεβαίως δημοσιονομική και δημοσιολογιστική αυτοτέλεια αλλά όχι αυτονομία. Συνεπώς τυχόν μεταβίβαση ή εκχώρηση αρμοδιοτήτων εντός της αυτής δομής δεν επάγεται και σύγχυση, πλην των περιπτώσεων ανεπίτρεπτης σύμπτωσης ιδιοτήτων μεταξύ αποφασίζοντος ή εισηγούμενου κι ωφελουμένου ή ελέγχοντος κι ελεγχόμενου, τα οποία, όμως, εμπίπτουν το πλαίσιο της σύγκρουση συμφερόντων. Βεβαίως και σε αυτή την περίπτωση δεκτικές μεταβίβασης τυγχάνουν οι ρητώς

προβλεπόμενες, ανεξαρτήτως του εάν ο ΕΛΚΕ τυγχάνει υπηρεσιακή μονάδα, άλλως ο νομοθέτης δεν θα είχε προβεί σε περιοριστή, αποκλειστική αναφορά τους.

4.7.3.1.2 ζήτημα της νομικής προσωπικότητας των ΕΛΚΕ ΑΕΙ και ερευνητικών ΝΠΔΔ, και η δικονομική τους αντιμετώπιση

Όπως έκρινε και η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου¹¹² στο προ του Ν 4310/2014 και του Ν. 4485/2017 καθεστώς, οι ΕΛΚΕ «χωρίς να έχουν νομική προσωπικότητα έχουν ευρεία διοικητική, διαχειριστική και δημοσιονομική αυτοτέλεια και αποτελούν χωριστή ομάδα περιουσίας εντός της περιουσίας των Α.Ε.Ι. Για τον λόγο αυτό η διοίκηση και η διαχείριση τους είναι ανεξάρτητη από τη διοίκηση και τη διαχείριση του αντίστοιχου Α.Ε.Ι. και γίνεται από τα όργανα τους που είναι η Επιτροπή Εκπαίδευσης και Ερευνών, καθώς και η Γραμματεία''. Επίσης, επί της της νομικής φύσης του ΕΛΚΕ υπό το προϋσχόν καθεστώς έχει κριθεί¹¹³ ότι δεν ανάγεται σε αυτοτελές ΝΠΔΔ, αλλά συνιστά ίδια αυτοτελή κι ανεξάρτητη υπηρεσία, ευρισκόμενη σε διοικητική και οικονομική αποκέντρωση, ήτοι υπηρεσία απολαύουσα διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας εντός του πλαισίου οργάνωσης του ΝΠΔΔ ή του ΑΕΙ.

Αλλά και υπό τις ισχύουσες διατάξεις του Ν. 4485/2017, ο ΕΛΚΕ δεν ανήχθη σε αυτοτελές ΝΠΔΔ κατά τις διατάξεις, διαδικασία, διατυπώσεις και προϋποθέσεις των άρθρων 61 επόμενα ΑΚ, καίτοι υφίσταται αναφορά στο άρθρο 55 ότι εκπροσωπείται δικαστικώς κι εξωδίκως από τον Πρόεδρο της Επιτροπής Διαχείρισης, του απεδόθη αυτοτελές ΑΦΜ και καταρτίζει αυτοτελώς συμβάσεις.

Υπό το φως του Αστικού Κώδικα ο ΕΛΚΕ συνιστά αποτελεί χωριστή ομάδα περιουσίας αλλά και δικαίου, εντός της περιουσίας του ΝΠΔΔ, διακρινόμενη ρητώς κατά νομοθετική διάταξη από την υπόλοιπη, ταχθείσα στην εξυπηρέτηση συγκεκριμένων σκοπών, υπό ιδιάζουσα δημοσιονομική και δημοσιολογιστική διαχείριση και μεταχείριση¹¹⁴.

Ως προς το ζήτημα της δικονομικής μεταχείριση του ΕΛΚΕ και τη δυνατότητα δικαστηριακής εκπροσώπησής του, άρα της παθητικής κι ενεργητικής νομιμοποίησής του, σημειώνεται ότι κατ' άρθρο 62 ΚΠολΔ προκύπτει ότι, όποιος έχει την ικανότητα να είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, έχει την ικανότητα να είναι διάδικος για την έγκυρη διεξαγωγή της δίκης. Ενώσεις προσώπων που επιδιώκουν κάποιο σκοπό, χωρίς να είναι σωματεία, καθώς κι εταιρίες άνευ

¹¹² ΕλΣυν (Ολ) 27/2010

¹¹³ ΕλΣυν 2130/2017

¹¹⁴ ΕλΣυν(Ολ) 287, 746-750/2017

νομικής προσωπικότητας, δύνανται να καταστούν διάδικοι. Ως εκ τούτου η ικανότητα του διαδίκου ρυθμίζεται σε συνάρτηση προς το ουσιαστικό δίκαιο, όπου, βάσει των διατάξεων των άρθρων 34¹¹⁵, 61¹¹⁶ και 748¹¹⁷ ΑΚ, αναγνωρίζεται στον έχοντα ικανότητα δικαίου, ήτοι στα υποκείμενα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, άρα σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ενώσεις προσώπων, οι οποίοι επιδιώκουν κάποιο κοινό σκοπό, χωρίς να είναι σωματεία ή εταιρίες άνευ νομικής προσωπικότητας ή σύνολο περιουσίας, ταχθείσα στην εξυπηρέτηση ορισμένου σκοπού, υπό την προϋπόθεση, όμως, ότι έχουν έχει αποκτήσει νομική προσωπικότητα κατά τους όρους του νόμου, κατ' άρθρο 361 ΑΚ, στην περίπτωση του συνόλου περιουσίας.¹¹⁸

Περαιτέρω, τα νομικά πρόσωπα αποκτούν, κατ' άρθρο 61 ΑΚ, προσωπικότητα με την τήρηση των όρων που προβλέπει ο νόμος για κάθε ένα από αυτά. Εξάλλου από τις διατάξεις των άρθρων 61, 65¹¹⁹, 67¹²⁰, 68¹²¹ και 70¹²² ΑΚ, αναφερόμενες στα νομικά πρόσωπα γενικώς και την εκπροσώπησή τους, προκύπτει ότι, για να υποχρεωθεί νομικό πρόσωπο από δικαιοπραξία, πρέπει αυτή να έχει συναφθεί είτε από το όργανο που το διοικεί, το οποίο να ενεργεί μέσα στα όρια της εξουσίας του κατά τους όρους του νόμου ή του καταστατικού του, είτε από φυσικό πρόσωπο στο οποίο παρέσχε σχετική εξουσία το όργανο, που διοικεί το νομικό πρόσωπο.

115 "Κάθε άνθρωπος είναι ικανός να έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις."

116 "Ένωση προσώπων για την επιδίωξη ορισμένου σκοπού, καθώς επίσης σύνολο περιουσίας που έχει ταχθεί στην εξυπηρέτηση ορισμένου σκοπού, μπορούν να αποκτήσουν προσωπικότητα (νομικό πρόσωπο), αν τηρηθούν οι όροι που αναγράφει ο νόμος."

117 "Η διαχείριση των εταιρικών υποθέσεων ανήκει, αν δεν συμφωνήθηκε διαφορετικά, σε όλους μαζί τους εταίρους. Για κάθε πράξη χρειάζεται η συναίνεση όλων των εταίρων. Αν κατά την εταιρική σύμβαση η απόφαση λαμβάνεται κατά πλειοψηφία, σε περίπτωση αμφιβολίας η πλειοψηφία υπολογίζεται με βάση το συνολικό αριθμό των εταίρων."

118 ΑΠ(ΟΛ) 25/2008

119 "Το νομικό πρόσωπο διοικείται από ένα ή περισσότερα πρόσωπα. Όταν η διοίκηση είναι πολυμελής, αν δεν ορίζεται κάτι άλλο στη συστατική πράξη ή στο καταστατικό, οι αποφάσεις λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων."

120 "Όποιος έχει τη διοίκηση νομικού προσώπου φροντίζει τις υποθέσεις του και το αντιπροσωπεύει δικαστικά και εξώδικα. Υποκατάσταση απαγορεύεται εφόσον η συστατική πράξη ή το καταστατικό δεν ορίζει διαφορετικά."

121 "Η έκταση της εξουσίας εκείνου που έχει τη διοίκηση προσδιορίζεται από τη συστατική πράξη ή το καταστατικό· ο προσδιορισμός αυτός ισχύει και για τους τρίτους. Με τη συστατική πράξη ή το καταστατικό ορισμένες υποθέσεις μπορούν να ανατεθούν σε ιδιαίτερο πρόσωπο. Η εξουσία του, σε περίπτωση αμφιβολίας, εκτείνεται και σε κάθε συναφή πράξη. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για την αντιπροσώπευση και την εντολή."

122 "Δικαιοπραξίες που επιχείρησε μέσα στα όρια της εξουσίας του το όργανο που διοικεί το νομικό πρόσωπο υποχρεώνουν το νομικό πρόσωπο."

Δυνάμει της ΚΑ/679/22.8.1996 σχετικά με τους ΕΛΚΕ, προκύπτει ο σκοπός σύστασης, η δομή, τα μέσα επίτευξης, ο τρόπος διοίκησης και το καθεστώς λειτουργίας τους, χωρίς, όμως να αναγνωρισθεί ρητώς νομική προσωπικότητα. Έχει δε κριθεί στη νομολογία¹²³ σε περίπτωση σύμβασης έργου με ανάδοχο ΑΕΙ, ως αντισυμβαλλόμενο μέρος στην κατάρτιση σύμβασης, δικαιούχο της αμοιβής από την εκτέλεσή της κι εναγόμενο, ότι αφού μόνο αυτό είχε νομική αυτοτέλεια, ενώ οι υπηρεσίες αυτού, ήτοι η Επιτροπή Ερευνών, η οποία μνημονευόταν στη σύμβαση στο επίπεδο διαχείρισης και το ερευνητικό του εργαστήριο, το ερευνητικό προσωπικό του οποίου θα την εκτελούσε, στερούνται αυτοτελούς νομικής προσωπικότητας και δεν μπορούν να είναι διάδικοι. Σύμφωνα με την απόφαση οι ΕΛΚΕ συστάθηκαν προκειμένου να διατεθούν μέσω αυτών κονδύλια για την υποστήριξη των ερευνητικών προγραμμάτων του ΑΕΙ και ειδικότερα για την κάλυψη των δαπανών των ερευνητικών έργων, εκτελουμένων που εκτελούνται από το επιστημονικό προσωπικό του. Οι λογαριασμοί αυτοί, χωρίς να έχουν νομική προσωπικότητα, αποτελούν χωριστή ομάδα περιουσίας που λειτουργεί εκτός του προϋπολογισμού του οικείου Πανεπιστημίου, η διοίκηση και η διαχείρισή τους είναι ανεξάρτητη από τη διοίκηση και διαχείριση των Α.Ε.Ι. και αποτελούν χωριστή ομάδα περιουσίας, ήτοι σύνολο πραγμάτων και / ή δικαιωμάτων, τα οποία το δίκαιο αποχωρίζει από τη λοιπή περιουσία του προσώπου και τα υποβάλλει σε ιδιαίτερη νομική ρύθμιση, εντός της περιουσίας των ΑΕΙ, με ευρεία όμως αυτοτέλεια δημοσιονομική, διαχειριστική και διοικητική. Έτσι η, ανεξάρτητη από τη διοίκηση και τη διαχείριση του αντίστοιχου Α.Ε.Ι., διοίκηση και διαχείριση των ΕΛΚΕ γίνεται από τα ανωτέρω όργανά τους, δηλαδή την Επιτροπή Εκπαίδευσης και Ερευνών και τη Γραμματεία, τα οποία μαζί με τον Επιστημονικό Υπεύθυνο κάθε έργου, ο οποίος δίνει εντολή για την πραγματοποίηση, μεταξύ άλλων, προμηθειών στο ανωτέρω καθοριζόμενο πλαίσιο, καθίστανται, υπόλογοι των λογαριασμών αυτών¹²⁴. Άλλωστε ο επιστημονικός υπεύθυνος κάθε έργου μαζί με τα όργανα του ΕΛΚΕ καθίστανται υπόλογοι του λογαριασμού, καταλογίζονται δε με το ποσό που αντιστοιχεί σε έλλειμμα, το οποίο τυχόν διαπιστώνεται στη διαχείρισή του συνεπεία μη νομίμως διενεργηθεισών, σε βάρος της περιουσίας του λογαριασμού αυτού, δαπανών. Η πρόβλεψη ότι η κίνησή

¹²³ ΑΠ 142/2021 με διάδικο το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο

¹²⁴ ΕΛΣυν(Ολ) 27/2010 και **ΜΠΑΛΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ**, *“Ο θεσμός του δημοσίου υπολόγου στο ελληνικό δημοσιονομικό σύστημα”*, Σάκκουλας 2016, σελ. 15 με τις σχετικές παραπομπές στη νομολογία.

τους ενεργείται κατά παρέκκλιση των διατάξεων του Δημόσιου Λογιστικού αποσκοπεί στην ευελιξία λειτουργίας των λογαριασμών και στην ταχύτητα πληρωμής των δαπανών τους¹²⁵. (ΟΛΕΣ 2130/2017).

Η προσέγγιση της απόφασης, καίτοι προερχόμενη από την Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου προκαλεί προβληματισμό αναφορικά με την αναφορά σε δικαστική κι εξώδικη εκπροσώπηση του ΕΛΚΕ υπό την παρούσα διατύπωση του άρθρου 55 του Ν. 4485/2017, την πρόβλεψη για αυτοτελή κατάρτιση συμβάσεων από τον Ειδικό Λογαριασμό και την ύπαρξη αυτοτελούς ΑΦΜ αυτού.

4.7.4 Η διαχείριση έργων από ερευνητικούς φορείς υπό το Ν. 4485/2017

4.7.4.1 Η έννοια και η λειτουργία του Διατάκτη

Προ της ψήφιση του Ν.4485/2017 υφίστατο αντινομία ως προς την έννοια του έννοια και τον τρόπο λειτουργία του Διατάκτη, όπως προέκυπτε από τις διατάξεις του Δημοσίου Λογιστικού, είτε με αναφορά στους ΕΛΚΕ είτε στα ερευνητικά ΝΠΙΔ, έτι περαιτέρω. Κι όλα αυτά ενώ υφίστατο, ως προς τους ΕΛΚΕ, ρητή διάταξη εξαίρεσης δυνάμει του άρθρου 7§4 της ΚΥΑ 679/1996, ορίζουσα ότι οι κινήσεις των λογαριασμών διενεργείτο κατά παρέκκλιση των διατάξεων για το δημόσιο λογιστικό. Η διαφοροποίηση του Ν. 4485/2017 συνίσταται στο γεγονός ότι το μονομελές όργανο διοίκησης των ερευνητικών φορέων, ο Πρόεδρος του ΕΛΚΕ και ο Γενικός Διευθυντής στις λοιπές μορφές, αναγνωρίζεται ρητώς ως διατάκτης βάσει του άρθρου 55 του Ν. 4485/2017. Στις υποχρεώσεις αυτές περιλαμβάνεται η αποφασιστική αρμοδιότητα αναφορικά με την αναγκαιότητα, άρα όχι σκοπιμότητα, μιας δαπάνης, βάσει της ειδικής για τους ερευνητικούς φορείς διαδικασίας ανάληψης υποχρέωσης. Ο διατάκτης, πέραν των περιστάσεων σύγκρουσης συμφερόντων, οι οποίες αφορούν στη διατήρηση ιδίου οφέλους, τελεί σε ασυμβίβαστο κι ως προς την ιδιότητα του Προϊσταμένου της ΜΟΔΥ αλλά και του δημοσίου υπολόγου, ο οποίος στη δομή του Ν. 4485/2017 προσδιορίζεται στην ιδιότητα του Επιστημονικού Υπευθύνου. Εκτός δηλαδή από τον Πρόεδρο της Επιτροπής ή το Γενικό Διευθυντή ή όποιον αρμοδίως και νομίμως έχει εξουσιοδοτηθεί και φέρει υπό την ιδιότητα του διατάκτη την ευθύνη Διατάκτης την ευθύνη για την αναγκαιότητα μίας δαπάνης, ήτοι την κάλυψη αυτή βάσει προϋπολογισμού και την κατ' αρχήν συνάφειά της με το εκτελούμενο έργο ή πρόγραμμα, το οποίο οφείλει να τεκμηριώσει ο εισηγούμενος επιστημονικά υπεύθυνος στο σχετικό πρωτογενές αίτημά του για τη διενέργεια της δαπάνης,

¹²⁵ ΕΛΣυν(Ολ) 2130/2017

τελευταίος φέρει την ευθύνη για την σκοπιμότητά της, καθιστάμενος δημόσιος υπόλογος.

4.7.4.2 Η Μονάδα Οικονομικής και Διοικητικής Υποστήριξης (ΜΟΔΥ)

Κατά μετονομασία της υφιστάμενης στα ΑΕΙ και στα ερευνητικά ΝΠΔΔ και το πρώτον συνισταμένη στα ερευνητικά ΝΠΔΔ η Γραμματεία του ΕΛΚΕ μετατρέπεται σε Μονάδα Οικονομικής και Διοικητικής Υποστήριξης αποτελώντας οργανική μονάδα του οικείου οργανισμού. Κατ' άρθρο 58§1 ορίζεται ότι ασκεί όλες οι αρμοδιότητες σχετικά με τη διοικητική και οικονομική διαχείριση των εκτελούμενων από το φορέα συμβάσεων στο πλαίσιο έργων και προγραμμάτων. Στο δε άρθρο 58§2 ορίζονται εξαντλητικά οι αρμοδιότητες, ήτοι

α. η κατάρτιση και παρακολούθηση του προϋπολογισμού του φορέα και των τροποποιήσεων του καθώς η παρακολούθηση των οικονομικών μεγεθών από όλες τις πηγές χρηματοδότησης,

β. η διενέργεια των δημοσιονομικών δεσμεύσεων και η τήρηση του Μητρώου Δεσμεύσεων, σύμφωνα με το άρθρο 60§13

γ. ο έλεγχος, εκκαθάριση και έκδοση ενταλμάτων πληρωμής των δαπανών του φορέα, μέσα στην προβλεπόμενη προθεσμία από το ευρωπαϊκό και εθνικό κανονιστικό πλαίσιο, η καταχώριση των στοιχείων των δικαιούχων και η τήρηση του Μητρώου αυτών,

δ. η εκκαθάριση των αποδοχών και των κάθε είδους αποζημιώσεων για το κάθε φύσης προσωπικό του φορέα, τη χορήγηση φορολογικών βεβαιώσεων και βεβαιώσεων αποδοχών,

ε. η παρακολούθηση της λογιστικής και διαχειριστικής κίνησης των διαχειριζόμενων από το φορέα έργων

στ. η τήρηση των λογιστικών βιβλίων και η σύνταξη των προβλεπόμενων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, του απολογισμού και των δημοσιονομικών αναφορών,

ζ. η διασφάλιση της ορθής εκτέλεσης του προϋπολογισμού του φορέα, η εφαρμογή των κατάλληλων ελέγχων και δικλίδων ασφαλείας σχετικά με τα έσοδα, τις δαπάνες, τις προμήθειες και τα περιουσιακά στοιχεία του φορέα,

η. η διεκπεραίωση της πληρωμής (εξόφλησης) των δαπανών, μέσω τραπεζικών επιταγών ή ηλεκτρονικών εντολών μεταφοράς και πίστωσης λογαριασμού των δικαιούχων, και η απόδοση των υπέρ τρίτων κρατήσεων, η διενέργεια συμψηφισμών και η απόδοση στο Δημόσιο και στα οικεία ασφαλιστικά ταμεία των οφειλών των

δικαιούχων που αναγράφονται στις σχετικές βεβαιώσεις φορολογικών και ασφαλιστικών οφειλών, η ενημέρωση των δικαιούχων και των φορέων για την έκδοση χρηματικών ενταλμάτων στο όνομά τους και την εξόφλησή τους, καθώς και η τήρηση Μητρώων Κατασχέσεων και Εκχωρήσεων,

θ. η παρακολούθηση της εξέλιξης των οικονομικών μεγεθών του φορέα και η τήρηση των οδηγιών του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους σχετικά με την κατάρτιση και εκτέλεση του προϋπολογισμού του,

ι. η είσπραξη των εσόδων του φορέα και ο κατ' είδος προσδιορισμός του ετήσιου ύψους τους, καθώς και η γνωστοποίηση του ύψους αυτού στην διοίκηση έως το τέλος του δεύτερου μήνα του επόμενου οικονομικού έτους από την είσπραξη των εσόδων αυτών, καθώς και η έκδοση τίτλων βεβαίωσης για την είσπραξη απαιτήσεων του.

ια. η σύνταξη έκθεσης επί διαφωνιών με τη διοίκηση, η υποβολή της στη Γενική Διεύθυνση Δημοσιονομικών Ελέγχων και η κοινοποίησή της αρμοδίως

ιβ. η τήρηση Μητρώου των φυσικών προσώπων που αμείβονται, με οποιαδήποτε συμβατική σχέση, σε βάρος των πιστώσεων του προϋπολογισμού του φορέα,

ιγ. η εκτέλεση και παρακολούθηση των προμηθειών του φορέα

ιδ. η υποστήριξη του φορέα και του επιστημονικών υπευθύνων για όλα τα θέματα που αφορούν τις διατυπώσεις δημοσιότητας, καθώς και η σύναψη και εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων, προμηθειών, υπηρεσιών και έργων,

ιε. η γραμματειακή υποστήριξη φορέα και η εισήγηση για θέματα της αρμοδιότητάς της,

ιστ. η εκτέλεση των αποφάσεων του φορέα και η παρακολούθηση της τήρησης των διαδικασιών που προβλέπονται στον Οδηγό Χρηματοδότησης και Διαχείρισης

ιζ. η τήρηση του αρχείου των έργων και προγραμμάτων που υλοποιεί ο φορέας

ιη. η χορήγηση βεβαιώσεων καθώς και κάθε άλλου αναγκαίου έγγραφου, σύμφωνα με το τηρούμενο αρχείο της.

ιθ. κάθε άλλη ενέργεια απαραίτητη για τη διοικητική και οικονομική διαχείριση των έργων/προγραμμάτων που υλοποιεί ο φορέας

Κατά το άρθρο 58§4α επιτρέπεται η άσκηση αρμοδιοτήτων οικονομικού περιεχομένου της ΜΟΔΥ περιλαμβανομένης και της θέσης ευθύνης του Προϊσταμένου από πρόσωπα με συμβάσεις ορισμένου χρόνου ή έργου, σύμφωνα με το άρθρο 64 του Ν. 4485/2014. Το γεγονός είναι νομικά ενδιαφέρον λαμβάνοντας υπ' όψιν τη φύσει και την κρισιμότητα των αρμοδιοτήτων καθώς και το γεγονός ότι με τη

διάταξη ομολογείται η επίγνωση του νομοθέτη αναφορικά με την υποστελέχωση των ερευνητικών φορέων ως προς το τακτικό προσωπικό και το είδος των επικρατουσών μορφών σχέσεων απασχόλησης του λοιπού προσωπικού. Προφανώς, όμως, ο κύριος σκοπός του νόμου, ήτοι η απλούστευση και διευκόλυνση των διαδικασιών διαχείρισης των πόρων των ερευνητικών φορέων υπήρξε ανώτερος της τυπικής, από άποψη διοικητικού δικαίου, θεώρησης και ρύθμισης των ζητημάτων. Επίσης στο άρθρο 58§4β, σε αναγνώριση της κρισιμότητας του ρόλου της ΜΟΔΥ και των στελεχών της εισάγεται ασυμβίβαστο σχετικά με ασκούντα αρμοδιότητες οικονομικού περιεχομένου πρόσωπα με τις ιδιότητες του διατάκτη και των μελών συλλογικών οργάνων ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων. Επίσης τίθεται ασυμβίβαστο μεταξύ του, λογικά ανήκοντος στη ΜΟΔΥ προσώπου, με αρμοδιότητα διενέργειας της δέσμευσης πίστωσης στο προϋπολογισμό, του ελέγχου των δικαιολογητικών, της εκκαθάρισης και της έκδοσης εντολής πληρωμής δαπανών με το διενεργούνται την εξόφλησής τους. Τέλος, προκειμένου για τη διευκόλυνση των διαδικασιών εισάγεται η δυνατότητα ηλεκτρονικής και ψηφιακής διεκπεραίωσης των διαδικασιών.

4.7.4.3 Η οικονομική και δημοσιονομική διαχείριση από την Μονάδα Οικονομικής και Διοικητικής Υποστήριξης υπό το Ν. 4485/2017

Στο άρθρο 59 προσδιορίζει τις οι πράξεις οικονομικής διαχείρισης του ΕΛΚΕ ή του ερευνητικού ΝΠΙΔ. Ιδιαίτερη διαφοροποίηση υφίσταται ως προς τους ΕΛΚΕ κι όχι τα ΝΠΙΔ, καθ' όσον τους αποδίδεται αυτοτελές ΑΦΜ.

Περαιτέρω, εν όψει του ότι το πλείστο των φορέων είναι ΝΠΙΔ, ως εκ τούτου δεν υφίστατο προληπτικό έλεγχος Επιτρόπου Ελεγκτικού Συνεδρίου, θεσμός, ο οποίος, ούτως ή άλλως τροποποιήθηκε κι ως προς τα ΝΠΙΔ, προβλέπεται ότι άπαντες οι φορείς, εξερχόμενοι του Δημοσίου Λογιστικού βάσει του Ν. 4485/2017 αλλά παραμένοντας υπόχρεοι σε χρηστή διοίκησης, οφείλουν να εφαρμόζουν εσωτερικά συστήματα, διαδικασίες και μηχανισμούς παρακολούθησης της εκτέλεσης των προϋπολογισμών των εκτελούμενων και διαχειριζόμενων έργων, με βάση τις αρχές της διαφάνειας και της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, όπως προσδιορίζονται στο άρθρο 33 του 4270/2014¹²⁶. Περαιτέρω προσδιορίζεται ο τρόπος

126 Γενικές αρχές για τη διαχείριση των οικονομικών του Δημοσίου

Η διαχείριση των οικονομικών της Γενικής Κυβέρνησης διέπεται από τις ακόλουθες αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης:

α. Αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης.

Σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, η διαχείριση της περιουσίας και των υποχρεώσεων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, που περιλαμβάνει τους φυσικούς

τήρησης των λογιστικών βιβλία και καταστάσεων σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, με διπλογραφικό σύστημα σε δεδουλευμένη βάση, το οποίο επιτρέπει την πραγματοποίηση δαπανών στο πλαίσιο εκτελουμένων έργων και προγραμμάτων, χωρίς να προαπαιτείται και η ύπαρξη αντίστοιχων ταμειακών ροών από το έργο κατά το χρονικό σημείο εξόφλησης των υποχρεώσεων. Για το λόγο αυτό έχει προβλεφθεί και η δυνατότητα παροχής διαχειριστικών ταμειακών διευκολύνσεων από το ΔΣ του φορέα ή το νόμιμο εκπρόσωπό του. Δρακόντεια, όμως, προϋπόθεση συνιστά η ύπαρξη σχετικού προϋπολογισμού εισροής εσόδων από το οικείο έργο ή πρόγραμμα καθώς και η πρόβλεψη της δαπάνης στον οικείο προϋπολογισμό. Η εν λόγω διάταξη είναι αποδεικτική της επιδιωκόμενης ευελιξίας στο πλαίσιο εκτέλεσης έργων από τους ερευνητικούς φορείς και θα ήταν, μάλλον, αδιανόητη υπό τις διατάξεις του Ν. 4270/2014, ο οποίος έχει δομηθεί σε ταμειακή βάση. Τέλος, βάσει της διάταξης του άρθρου 20 του Ν. 4310/2014, οι ερευνητικοί φορείς οφείλουν να τηρούν κεχωρισμένη λογιστική αποτύπωση των οικονομικών και μη οικονομικών δραστηριοτήτων τους, τόσο για λόγους διαπίστωσης συνδρομής περιστάσεων

πόρους και τους δημοσιονομικούς κινδύνους της χώρας, πρέπει να διενεργείται με σύνεση και με γνώμονα την εξασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας. Ειδικότερα, η αρχή αυτή εξειδικεύεται:

αα. στην αρχή της οικονομικότητας, σύμφωνα με την οποία τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση των κυβερνητικών πολιτικών πρέπει να διατίθενται έγκαιρα, στην ενδεδειγμένη ποιότητα και ποσότητα, με την ελάχιστη δημοσιονομική επιβάρυνση και με τη χρήση των αναγκαίων μόνο διοικητικών πόρων,

ββ. στην αρχή της αποδοτικότητας, σύμφωνα με την οποία πρέπει να τηρείται η βέλτιστη δυνατή σχέση μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και των επιτυγχανόμενων αποτελεσμάτων και

γγ. στην αρχή της αποτελεσματικότητας, σύμφωνα με την οποία ελέγχεται η επίτευξη των συγκεκριμένων αντικειμενικών στόχων και των αποτελεσμάτων που έχουν εκ των προτέρων οριστεί.

β. Αρχή της υπευθυνότητας και της λογοδοσίας.

Σύμφωνα με την αρχή της υπευθυνότητας και της λογοδοσίας, η Κυβέρνηση είναι υπεύθυνη και λογοδοτεί στη Βουλή για τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών της Γενικής Κυβέρνησης. Όλοι οι υπάλληλοι και οι λειτουργοί που συμμετέχουν στη δημόσια διαχείριση σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος, ασκούν τις αρμοδιότητές τους, με σκοπό τη διασφάλιση της σταθερότητας και της βιωσιμότητας των οικονομικών της Γενικής Κυβέρνησης.

γ. Αρχή της διαφάνειας.

Σύμφωνα με την αρχή της διαφάνειας, όλοι οι λειτουργοί και οι φορείς που διαχειρίζονται πόρους της Γενικής Κυβέρνησης έχουν την υποχρέωση να διασφαλίζουν την έγκαιρη πληροφόρηση, οικονομικής ή άλλης φύσης, που σχετίζεται με τη διαχείριση της δημοσιονομικής πολιτικής, ώστε να καθίσταται εφικτός ο αποτελεσματικός δημόσιος έλεγχος της άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής και της οικονομικής κατάστασης του Δημοσίου, εκτός και αν η δημοσιοποίηση των πληροφοριών θα έβλαπτε ουσιαστικά την εθνική ασφάλεια, άμυνα ή τις διεθνείς σχέσεις της Ελλάδας.

καταβολής κρατικών ενισχύσεων όσο και για λόγους ταυτοποίησης της προέλευσης των πόρων εις βάρος των οποίων διενεργούνται οι δαπάνες, ήτοι εάν αφορούν δημόσια χρηματοδότηση ή ίδιους πόρους.

Στο άρθρο 59§5 επιβεβαιώνεται κι αναγνωρίζεται η μέθοδος οικονομικής επιβίωσης των ερευνητικών φορέων, η οποία εισήχθη ρητώς, αρχικά, με το άρθρο 20§2 του Ν. 4310/2014, σχετικά με τους ίδιους πόρους καθώς και με το άρθρο 51§1 του Ν. 4485/2017, με το αυτό πεδίου κι αντικείμενο ρύθμισης, οι διενεργούμενες κρατήσεις επί των εκτελουμένων από τους φορείς έργων, ανερχόμενες σε ποσοστό έως 25% του συνολικού προϋπολογισμού των έργων, δυνάμει του αρμοδίου συλλογικού οργάνου διοίκησης και σύμφωνα με τον οικείο Οδηγό Χρηματοδότησης και Διαχείρισης. Η κράτηση διενεργείται με σκοπό την κάλυψη πάσης φύσεως λειτουργικών δαπανών των ερευνητικών ΝΠΔΔ. Στα ΑΕΙ και στα ερευνητικά ΝΠΔΔ, ποσοστό καλύπτει, πέραν των οικείων δαπανών του ΕΛΚΕ και τμήμα του λειτουργικού κόστους του οικείου ΑΕΙ ή του ερευνητικού ΝΠΔΔ. Η εν λόγω διάταξη είναι απολύτως κρίσιμη εν όψει του γεγονότος ότι τόσο τα ΑΕΙ όσο και το σύνολο των ερευνητικών φορέων δεν καλύπτουν τη δαπάνη λειτουργία τους από την τυχόν καταβαλλόμενη κρατική επιχορήγηση από τον Τακτικό Προϋπολογισμό, εφ' όσον βέβαια προβλέπεται κι εφ' όσον αυτή καταβάλλεται εγκαίρως. Συναφώς ορίζεται ότι τα περιουσιακά ταμειακά διαθέσιμα των φορέων, ήτοι τα αποθεματικά τους, όπως έχουν προκύψει στην πορεία λειτουργία τους, τα οποία επλήγησαν από τη διαδικασία της απομείωσης αξίας των ελληνικών κρατικών ομολόγων στην διάρκεια της κρίσης (PSI), δύνανται να καλύψουν δαπάνες για κτηριακές υποδομές φορέα, για αγορά και συντήρηση ερευνητικού και εκπαιδευτικού εξοπλισμού, για ταμειακές διευκολύνσεις των εκτελούμενων έργων/ προγραμμάτων, για συμμετοχή σε τεχνοβλαστούς, για τη δημιουργία ταμείου ίδρυσης τεχνοβλαστών, για αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου σε επιχειρήσεις ανήκουσες στο φορέα, κατά πλειοψηφική συμμετοχή, για κάλυψη δημοσιονομικών διορθώσεων, νόμιμων δαπανών, οι οποίες κρίθηκαν μη επιλέξιμες από το χρηματοδοτικό φορέα ή άλλο όργανο, για εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων και δικαστικών δαπανών, υποτροφιών και ερευνητικών/εκπαιδευτικών προγραμμάτων νέων επιστημόνων, για χρηματοδότηση εκπαιδευτικών, ερευνητικών κι αναπτυξιακών στόχων του φορέα και για τις ανάγκες της ίδιας περιουσίας ή υποστήριξης περιουσιακών στοιχείων του ερευνητικού ΝΠΔΔ ή του οικείου ΑΕΙ.

Σημειώνεται ότι προκειμένου για την εκτέλεση οιασδήποτε είδους έργου, σύμβασης ή προγράμματος από ερευνητικό φορέα, τα οποία λογίζονται και

παρακολουθούνται ως αυτοτελή, κι αντιστοίχως για τη διενέργεια δαπανών και τη στελέχωση του, απαιτείται ο επιστημονικά υπεύθυνος, κατά την υποβολή της αίτησης ή πρωτογενούς αιτήματος να προσδιορίζει συγκεκριμένες δράσεις, παραδοτέα, διάρκεια έργου, προϋπολογισμό, όρους χρηματοδότησης και λοιπά στοιχεία, κρίσιμα για τη διαπίστωση εκ μέρους των εμπλεκομένων στην αξιολόγηση και στη λήψη απόφασης αναφορικά με την αναγκαιότητά και τη σκοπιμότητά του. και λοιπούς συμβατικούς όρους.

Προκύπτει, επομένως, ότι οι ερευνητικοί φορείς δύνανται να περιλαμβάνουν εντός της λειτουργίας τους παντός είδους έργα, προγράμματα, συμβάσεις συναφείς προς τη λειτουργία τους, τα οποία εκτελούνται και παρακολουθούνται παραλλήλως βάσει εκατοντάδων, αντίστοιχων, αυτοτελών, εγκεκριμένων προϋπολογισμών έργων, οι οποίοι δύνανται να τροποποιούνται και να αναμορφώνονται αλλά πάντοτε να οφείλουν να παραμείνουν είτε πλεονασματικοί είτε ισοσκελισμένοι. Κι όλα αυτά εντός ενός περιβάλλοντος όπου είναι άδηλος και μη εξαρτώμενος από τον ερευνητικό φορέα ο χρόνος πραγματικής εισροής των συμβατικώς προβλεπομένων κι αποτυπωμένων στους προϋπολογισμούς εσόδων ή το χρόνος εκτέλεσης δαπανών, βάσει των αναγκών εκτέλεση των έργων και προγραμμάτων, στα οποία ο φορέας συνυπάρχει με άλλους, παντός είδους φορείς ή πρόσωπα ανά την υφήλιο.

Στη λογική αυτή το άρθρο 60 ορίζει ότι ως έσοδα των φορέων τις απαιτήσεις στο χρόνο είσπραξής τους βάσει προϋπολογισμού, ανεξαρτήτως της χρονικής περιόδου γένεσής τους, σύμφωνα με τις συμβατικές δεσμεύσεις με το χρηματοδότη. Επίσης στα έσοδα περιλαμβάνονται και οι απαιτήσεις, οι οποίες νομικά ή συμβατικά καθίστανται απαιτητές κατά τη λογιστικοποίησής τους, βάσει παραστατικών και στοιχείων, αποτυπούμενες στον προϋπολογισμό του οικείου έτους. Αντιστοίχως, ως έξοδα του θεωρούνται οι υποχρεώσεις, όχι σύμφωνα με το χρόνου γένεσής τους, αλλά σύμφωνα με την πρόβλεψη του προϋπολογισμού. Στα έξοδα εντάσσονται οι υποχρεώσεις, όπως λογιστικοποιούνται βάσει σχετικού παραστατικού σε βάρος του οικείου προϋπολογισμού του έργου, σύμφωνα με τους όρους χρηματοδότησης. Τα έσοδα και τα έξοδα εγγράφονται και εμφανίζονται σε έναν ενιαίο προϋπολογισμό του φορέα υπό ενιαία σχετική ταξινόμηση κατά την αρχή της ενότητας, όπως ορίζεται στο άρθρο 49¹²⁷ του Ν. 4270/2014. Ουδεμία δε δαπάνη δε δύναται να αναληφθεί, να

127 Αρχές της ενότητας και της καθολικότητας

Σύμφωνα με τις αρχές της ενότητας και της καθολικότητας, όλα τα έσοδα και οι δαπάνες εγγράφονται και εμφανίζονται σε έναν ενιαίο προϋπολογισμό. Τα έσοδα και οι δαπάνες του

αναγνωρισθεί ή να πραγματοποιηθεί σε περίπτωση υπέρβασης των ορίων του εγκεκριμένου προϋπολογισμού του έργου, σύμφωνα με την επίσης καθοριζόμενη στο άρθρο 49 του Ν. 4270/2014 αρχή της καθολικότητας. Η κατάρτιση του ενιαίου προϋπολογισμού αποσκοπεί στη συνολική αποτύπωση των χρονικών και ποσοτικών προβλέψεων εσόδων κι εξόδων εκάστου, αυτοτελούς έργου, άνευ διενέργειας τυχόν υφισταμένων ή ενδεχόμενων αμοιβαίων συμψηφισμών. Τυχόν παράβαση της ανωτέρω διάταξης με συνέπεια την απαγορευμένη εξόφληση δαπάνης καθ' υπέρβαση του προϋπολογισμού λογίζεται ως είναι αυτοδίκαια και απόλυτα άκυρη, με το διατάκτη, τον Προϊστάμενο Οικονομικών Υπηρεσιών και κάθε άλλο συμπράττον όργανο να ευθύνονται ατομικά, αλληλέγγυα και εις ολόκληρον έναντι του φορέα.

4.7.5 Συμπεράσματα αναφορικά με τις παρουσιασθείσες διατάξεις του Ν. 4485/2017.

Ο Ν. 4485/2017, στο σκέλος που ήταν εφικτό να παρουσιάσθεί, δεδομένου του εύρους και των εξαντλητικών σε έκταση ρυθμίσεών του, συνιστά μία μάλλον, σπάνια, από νομικής απόψεως απόπειρα αποδρομής από το αυστηρό δημοσιονομικό πλαίσιο λειτουργίας των φορέων της περιμέτρου του δημοσίου υπό όρους ευελιξία. παραμετροποίηση των κανόνων του δημοσίου λογιστικού, ιδίως λαμβανομένης υπ' όψιν της χρονικής συγκυρίας ψήφισής του εν μέσω εκτέλεσης προγραμμάτων δημοσιονομικού περιορισμού και προσαρμογής της χώρας στο πλαίσιο των μνημονιακών συμβάσεων. Βεβαίως, αντικατέστησε ένα διάσπαρτο, απαξιωμένο στην πράξη και δεδομένα παρωχημένο από τις εξελίξεις πλαίσιο, ως προς τους ΕΛΚΕ, ενώ διευκόλυνε τη λειτουργία των ΝΠΙΔ από τα διαπιστωθέντα αδιέξοδα και δυσλειτουργίες. Η έως σήμερα αξιολόγησή του, 5 χρόνια μετά την εφαρμογή του, είναι μάλλον θετική και έχει συμβάλει στην εμπέδωση πλαισίου βεβαιότητας στη διαχειριστική και δημοσιονομική λειτουργία των φορέων.

5. ΗΘΙΚΗ & ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

5. 1. Έννοια της Ηθικής & Δεοντολογίας

Η έννοια της ηθικής και δεοντολογίας στην έρευνα και στην επιστήμη είναι

προϋπολογισμού δεν δύνανται να πραγματοποιηθούν παρά μόνο αν αντιστοιχούν, όσον αφορά στην Κεντρική Διοίκηση και στα Ν.Π.Δ.Δ., σε Κωδικό Αριθμό Εσόδων ή Εξόδων (ΚΑΕ) του προϋπολογισμού τους, όσον αφορά στα Ν.Π.Ι.Δ., στον προϋπολογισμό τους και υπό τους λογαριασμούς λογιστικής τους (αρχή της ενότητας). Καμία δαπάνη δεν δύναται να αναληφθεί ή και να πραγματοποιηθεί, αν υπερβαίνει, για μεν την Κεντρική Διοίκηση και τα Ν.Π.Δ.Δ. τις εγκεκριμένες πιστώσεις, για δε τα Ν.Π.Ι.Δ. τον προϋπολογισμό τους (αρχή της καθολικότητας).

σύμφυτος και σχεδόν ταυτόχρονος της γέννησης και της προόδου τους. Προέκυψε ως ανάγκη λόγω της εμπειρικής συνειδητοποίησης των επιστημόνων και των κοινωνικών συνόλων αναφορικά με τις μελλοντικές δυνατότητες, τα αποτελέσματα και τις συνέπειες των επιτευγμάτων τους.

Στην ιστορική πορεία τέτοια διλήμματα τέθηκαν, αναλόγως της εποχής και των κοινωνικών συνθηκών, ως προς την πυρίτιδα, τον ηλεκτρισμό, τις χημικές ουσίες, τους σκοπούς ανάπτυξης και τις μεθόδους χρήσης της πυρηνικής τεχνολογίας, την τεχνολογία και τις εφαρμογές της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών, τη γενετική και τη βιοτεχνολογία, τις ρομποτικές εφαρμογές και την τεχνητή νοημοσύνη, τη νανοτεχνολογία.

Στην ερευνητική πράξη τα ζητήματα αυτά εντοπίζονται στην εξασφάλιση μακροπρόθεσμων όρων ασφαλείας, βιωσιμότητας και μελέτης επιπτώσεων των ερευνητικών αντικειμένων, διαδικασιών κι αποτελεσμάτων, στη διαδικασία παροχής ενσυνείδητης, κατόπιν κατάλληλης, αποδεδειγμένης ενημέρωσης προ της χορήγησης συγκατάθεσης υποκειμένων συμμετεχόντων σε έρευνα, στην προστασία των προσωπικών δεδομένων τους, στη χρήση πειραματόζων, στη συμμετοχή, υπό καθεστώς διαπραγματευτικής ισορροπίας κι αμοιβαίου οφέλους, οικονομικά αδύναμων χωρών ή κοινωνικών ομάδων σε έρευνες, στην έρευνα σε ανθρώπινα βλαστοκύτταρα, στην κλωνοποίηση, στο εύρος και στον τελικό σκοπό χρήσης κι αξιοποίησης των ερευνητικών αποτελεσμάτων, γνωστή ως «διπλή χρήση» τους, η οποία αφορά σε αντικείμενα, τα οποία δύνανται να έχουν τόσο θετικές όσο κι αρνητικές επιπτώσεις στο κοινωνικό σύνολο αναλόγως του τελικού στόχου ή προϊόντος εφαρμογής τους ή της τυχόν κατάχρησή τους.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της δύσκολης και συχνά δυσδιάκριτης ισορροπίας, σημείου στάθμισης κι ορίων είναι η λεγόμενη, απαγορευμένη σε επίπεδο χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «πολεμική έρευνα», ήτοι αποτελέσματα ερευνητικής δραστηριότητας, τα οποία δύνανται να χρησιμοποιηθούν σε πολεμικές εφαρμογές κι οπλικά συστήματα.

Ποια θα είναι, άραγε, η απάντηση στην ηθική αξιολόγηση ενός προγράμματος, το οποίο ορίζει ρητώς ότι αποβλέπει στη διασφάλιση της εσωτερικής ασφάλειας ή στη φύλαξη των εξωτερικών συνόρων ή στη διαφύλαξη της εδαφικής ακεραιότητας ενός κράτους μέλους από εξωτερική προσβολή, τα οποία συνιστούν δεδομένα προστατευτέα έννομα αγαθά και υποχρεώσεις της Πολιτείας αλλά την ίδια στιγμή, ενδεχομένως, προσβάλλουν έννομα αγαθά πολιτών, προσφύγων ή

μεταναστών προκειμένου να υπάρξει ουσιαστική κρατική ενέργεια με τη χρήση των μέσων αυτών;

Ποια θα είναι, επίσης, η απάντηση σε επίπεδο ερευνητικής ηθικής, όταν ένα πρόγραμμα χρηματοδοτείται ή συμμετέχει σε αυτό ένας οργανισμός όπως το NATO ή ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (European Defence Agency), εθνικές δομές ή αρχές άμυνας κι ασφάλειας, οι οποίες λειτουργούν απολύτως νόμιμα και δηλώνουν ότι σκοπός του προγράμματος είναι η αμυντική κι όχι η επιθετική λειτουργία ή χρήση των αποτελεσμάτων του προγράμματος; Πόσο εφικτός είναι ο διαχωρισμός των λειτουργιών αυτών για ένα ραντάρ που θα προσαρμοσθεί σε οπλικό σύστημα η αμυντική ή επιθετική χρήση του οποίου, κατά κύριο λόγο, μπορεί να είναι τόσο αμυντική όσο κι επιθετική;

Ποια θα είναι η απάντηση από ερευνητικά ηθική σκοπιά σε εφαρμογές κυβερνοασφάλειας, όταν αυτές πέραν κακόβουλα ενεργούντων επιτιθεμένων, οι οποίοι με ενέργειές τους πλήττουν την ακεραιότητα υπολογιστικών συστημάτων, με συνέπειες εις βάρος του κοινωνικού συνόλου, δύνανται τεχνικά να εντοπίζουν και να λαμβάνουν γνώση της πραγματικής ή ψηφιακής δραστηριότητας των πολιτών;

Η ηθική, ως κλάδος της της φιλοσοφίας επιδιώκει την κατανόηση της βάσης της ορθής πράξης, ήτοι, τη δύσκολη επιλογή μεταξύ δύο πράξεων βάσει της αναμενόμενης αντανάκλασής τους στη σφαίρα της ηθικής. *«Ένας ορισμός της ηθικής είναι ότι αποτελεί «την κανονιστική επιστήμη της διεξαγωγής, όταν διεξαγωγή είναι το συλλογικό όνομα εθελοντικών πράξεων»*¹²⁸. Ιδανικά, η βασισμένη στην ηθική επιλογή των πράξεων οφείλει να συνιστά μέρος της καθιερωμένης διαδικασίας λήψης αποφάσεων.

Ως έρευνα, όπως ορίσθηκε στο οικείο κεφάλαιο νοείται η αναζήτηση της γνώσης μέσω συστηματικής μελέτης, της παρατήρησης και του πειραματισμού. Ιδίως υπό τη σημερινή δομή διενέργειάς της, όπως επίσης έχει σχολιασθεί, η διαδικασία αυτή συνιστά ή επιδιώκεται να αποτελέσει πεδίο σύμπραξης του ακαδημαϊκού κι ερευνητικού κόσμου με αυτόν της αγοράς, χωρίς εδαφικούς ή άλλους περιορισμούς κι αγκυλώσεις. Παραλλήλως, όμως, όπως επισημάνθηκε στο οικείο κεφάλαιο, η διενεργούμενη από την ερευνητική κοινότητα επιστημονική έρευνα βασίζεται στη

128 ΧΑΡΙΤΙΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ – ΚΟΥΜΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ – ΚΑΒΟΥΡΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ – ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛ – ΓΚΑΡΑΝΗ-ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ ΣΤΑΜΑΤΙΑ, *“Η Ακεραιότητα στην Ερευνητική Πρακτική σε Ευρώπη και Ελλάδα – Πρωτότυπη Εργασία”*, Βιοηθικά, 2016/1 σελ. 27, <https://doi.org/10.12681/bioeth.19663>

συνταγματικά προστατευόμενη ελευθερία διατύπωσης ερευνητικών αναζητήσεων κι ερωτημάτων, ανάπτυξης τεκμηριωμένων θεωριών, συλλογής εμπειρικών στοιχείων κι εφαρμογής κατάλληλων μεθόδων απόδειξης των επιτευγμάτων της.

Στη διαδικασία, όμως, αυτή είναι πιθανή η, ανεξαρτήτως υπαιτιότητας ή κινήτρου, διακινδύνευση ή προσβολή αξιών κι εννόμων αγαθών όπως η ανθρώπινη υπόσταση, αξία κι ελευθερία, η ιδιωτική ζωή και τα προσωπικά δεδομένα, το φυσικό περιβάλλον, τα οποία προστατεύονται από το Σύνταγμα, την εθνική, ευρωπαϊκή και διεθνή νομοθεσία και δίκαιο αλλά και τους διεθνώς αναγνωρισμένους κανόνες ηθικής και δεοντολογίας. Ευνόητα, επίσης, στο πλαίσιο ώσμωσης της επιστημονικής έρευνας με την αγορά ή τους φορείς χρηματοδότησης δύνανται να αναπτυχθούν άμεσες ή έμμεσες πιέσεις ή συγκρούσεις συμφερόντων παντός είδους.

Στο περιβάλλον αυτό συνιστά καθήκον και όρο αυτοσυντήρησης της ερευνητικής κοινότητας η απαρέγκλιτη τήρηση των ηθικών αρχών της έρευνας και η καθιέρωση των δεοντολογικών κριτηρίων και πλαισίου της προσήκουσας ερευνητικής συμπεριφοράς, με σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητας, της αξιοπιστίας και της ακεραιότητας στη λειτουργία και τα αποτελέσματά της. Εν όψει δε της κρατούσης μορφής διενέργειάς της υπό τη μορφή συλλογικών, ευρωπαϊκώς χρηματοδοτούμενων ερευνητικών προγραμμάτων, με τη συμμετοχή πανεπιστημίων, ερευνητικών οργανισμών κι επιχειρήσεων ή άλλων ενώσεων προσώπων ή θεσμών, είναι απολύτως αναγκαία η εξέταση κι αξιολόγηση ανταπόκρισης του περιεχομένου και του πλαισίου τους στις εγχώριες, ευρωπαϊκές και διεθνώς αποδεδεγμένες ηθικές επιταγές. Ως εκ τούτου οι θεσμικοί φορείς διενέργειας της έρευνας, τα ακαδημαϊκά ιδρύματα και οι ερευνητικοί οργανισμοί, ως αυτοδιοικούμενοι κι αρμόδιοι, λόγω εννόμου συμφέροντος κι εξειδίκευσης, ανέλαβαν ρόλο στη διαμόρφωση σαφών όρων, πολιτικών και διαδικασιών σχετικά με τις ορθές ερευνητικές πρακτικές και τον ορθό και διαφανή χειρισμό των τυχόν παραβιάσεων.

5.2 Μορφές Ελέγχου Τήρησης Αρχών Ηθικής & Δεοντολογίας

Η αρμοδιότητα αυτή ασκείται μέσω των συσταθεισών σε άπαντα τα ΑΕΙ και τους ερευνητικούς φορείς του άρθρου 13^A του Ν. 4310/2014, δυνάμει του Ν. 4521/2018¹²⁹, των Επιτροπών Ηθικής & Δεοντολογίας της Έρευνας (ΕΗΔΕ), οι οποίες, με σκοπό τη διασφάλιση της εγκυρότητας, της ακεραιότητας και της κοινωνικής αποδοχής των ερευνητικών δραστηριοτήτων, προβαίνουν σε έλεγχο

¹²⁹ Ίδρυση Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α 38/2.3.2018), άρθρα 21-26

συμβατότητας των εκτελουμένων ερευνητικών έργων και προγραμμάτων με τις ηθικές αρχές κι αξίες της έρευνας. Ερευνητικά αποτελέσματα, τα οποία δεν τεκμηριώνουν αδιαμφισβήτητά την εγκυρότητά τους, είτε επιστημονικά είτε ως προς τους σκοπούς τους, δημιουργούν περιβάλλον καχυποψίας από πλευράς του κοινωνικού συνόλου, επιφέροντας ουσιώδες πλήγμα την αξιοπιστία και την επιδιωκόμενη σχέση εμπιστοσύνης με την κοινωνία, η οποία οδηγείται στην αποδοχή και υιοθέτηση λαϊκιστικών, ολοκληρωτικών προσεγγίσεων και πολιτικών.

Τα συμβαίνοντα στη διάρκεια της πανδημίας του Covid-19 από την έναρξη της με τις θεωρίες περί της προέλευσης του ιού έως σήμερα, με επίκεντρο τις μεθόδους πρόληψης, αντιμετώπισης των συμπτωμάτων, την προέλευση των εμβολίων, την αποτελεσματικότητά τους, τις άμεσες ή μελλοντικές συνέπειές τους, την ανάγκη ή την υποχρέωση εμβολιασμού προς αποτροπή περαιτέρω εξάπλωσης και δημιουργίας μεταλλάξεων, είναι απολύτως διδακτικά ως προς την ανάγκη κατάλληλης, αποτελεσματικής και πειστικής μετάδοσης των αποτελεσμάτων των επιστημονικών μελετών.

Η ηθική συνιστά το κανονιστικό πλαίσιο λήψης αποφάσεων και λειτουργίας των φορέων της έρευνας, ενώ η ακεραιότητα, ως αναπόσπαστο, αλληλένδετο οργανικό τμήμα της, αντιπροσωπεύει το σύνολο των εφαρμοστέων, πρακτικών κανόνων προσήκουσας κι ορθής διεξαγωγής της. Σκέλος της προσήκουσας ερευνητικής πρακτικής συνιστά και η εφαρμογή της επιστημονικής κι ερευνητικής δεοντολογίας στο σύνολο των σταδίων και φάσεων προγραμματισμού και υποβολής ερευνητικών προτάσεων, συγκέντρωσης στοιχείων, δεδομένων ή διενέργειας πειραμάτων, καταγραφής, δημοσίευσης, ανάλυσης, κοινολόγησης, διάδοσης και τυχόν εμπορική αξιοποίηση των ερευνητικών πορισμάτων, ευρημάτων κι αποτελεσμάτων.

Αντικείμενο, λοιπόν, αξιολόγησης της ΕΗΔΕ τυγχάνει, ενδεικτικά το «κατά πόσον ένα ερευνητικό έργο ενδέχεται, λόγω π.χ. του ανεπαρκούς σχεδιασμού του, να θέσει σε διακινδύνευση θεμελιώδεις και αδιαπραγμάτευτες ηθικές αξίες (π.χ. την αυτονομία των συμμετεχόντων προσώπων»¹³⁰.

Η εν λόγω ρητή νομοθετική θεσμοθέτηση δεν ήταν πρωτοφανής για τον ερευνητικό ιστό, καθόσον είχε προηγηθεί η επί μακρόν λειτουργίας της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής καθώς και μορφές αντίστοιχου ελέγχου στο πλαίσιο των

130 Αιτιολογική Έκθεση Ν. 4521/2018, σελ. 3.

ευρωπαϊκώς χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, για τα οποία θα υπάρξει ανάλυση κατωτέρω. Η λειτουργία των νεοσύστατων αυτών επιτροπών, το επίπεδο στελέχωσής τους, η διαδικασία υποβολής και τεκμηρίωσης της αίτησης προς έγκριση, η αξιολόγηση των ερευνητικών αντικειμένων και των πρωτοκόλλων στην ουσία τους από ηθικής και δεοντολογικής άποψης, παρέχουν την ευκαιρία δημιουργίας σχετικής νοοτροπίας, ανάπτυξης ευαισθητοποίησης κι επιδίωξης κατάρτισης σε αντίστοιχα θέματα ηθικής και δεοντολογίας από τα στελέχη των ερευνητικών φορέων την Ελλάδα¹³¹.

5.2.1 Επιτροπές Ηθικής & Δεοντολογίας της Έρευνας (Ν. 4521/2018)

Αναφορικά με τις συσταθείσες δυνάμει του Ν. 4521/2018 Επιτροπές Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (ΕΗΔΕ) των ερευνητικών οργανισμών η Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής, ύστερα από σχετική πρόσκληση του Αν. Υπουργού Έρευνας και Καινοτομίας, εξέδωσε την από 13.1.2018 σύστασή της, προ της ψήφισης του νόμου καθώς και την από 13.12.2018 σύστασή της 10 μήνες μετά την έναρξη εφαρμογής του νόμου¹³². Κυριότερα πορίσματα των συστάσεων είναι η πρόταση τα μη συμβατά έργα με τις αρχές ηθικής και δεοντολογίας να μην τυγχάνουν χρηματοδότησης αλλά και η διαχείριση των περιπτώσεων στις οποίες συντρέχουν περιπτώσεις συναρμοδιότητας των ΕΗΔΕ κι ετέρων διοικητικών θεσμών επί τη βάση του άρθρου 23§3 του Ν. 4521/2018, το οποίο προβλέπει ότι «εάν η νομοθεσία προβλέπει έγκριση ή αδειοδότηση του έργου από άλλη αρμόδια δημόσια υπηρεσία, διοικητικό όργανο ή ανεξάρτητη διοικητική Αρχή, η σχετική απόφαση της Ε.Η.Δ.Ε. δεν υποκαθιστά την εν λόγω έγκριση ή αδειοδότηση».

Τέτοιες περιπτώσεις διαπιστώνονται στον τομέα των κλινικών δοκιμών, όπου κατ' άρθρο 61 του Ν. 2071/1992 κι άρθρο 5 του Ν. 2889/2001, υφίσταται αρμοδιότητα των επιτροπών δεοντολογίας της έρευνας άλλως από τα επιστημονικά

131 ΜΟΛΛΑΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ, "Η διττή σημασία των Επιτροπών Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (ΕΗΔΕ): εξασφάλιση της ηθικής έρευνας αλλά και έμμεση εκπαίδευση των ερευνητών σε θέματα ηθικής και δεοντολογίας" (The two-fold significance of Research Ethics Committees (RECs): ensuring ethical research but also providing indirect ethics training of researchers), 2019, Βιοηθικά Τόμος 5, Τεύχος 1, σελ. 2, <https://doi.org/10.12681/bioeth.20831>

132 "Σύσταση για τις Επιτροπές Ηθικής της Έρευνας (Παρατηρήσεις στο Κεφάλαιο Δ' του προσχεδίου νόμου «Ίδρυση Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και λοιπές διατάξεις», [RECOMMENDATION RECs FINAL GR.pdf \(bioethics.gr\)](#), "Σύσταση για την εφαρμογή της νομοθεσίας για τις Επιτροπές Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας", https://archive.bioethics.gr/images/pdf/GNOMES/SYSTASH_EHDE_FINAL_GR.pdf

συμβούλια των τελευταίων. Οριστική έγκριση παρέχεται από την Εθνική Επιτροπή Δεοντολογίας για τις Κλινικές Δοκιμές κατόπιν αποκλειστικής αξιολόγησης της συμμόρφωσης των προτάσεων κλινικών δοκιμών με τη νομοθεσία και τους διεθνώς αναγνωρισμένους κανόνες δεοντολογίας, ιδίως, με τις διατάξεις του Ν. 2619/1998, γνωστή ως σύμβαση του Οβιέδο¹³³, τις αρχές της Διακήρυξης του Ελσίνκι της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας σε δραστηριότητες σχετικές με ανθρώπινο αναπαραγωγικό υλικό με ζώα εργαστηρίου.¹³⁴

Επίσης αρμοδιότητα ασκεί η Εθνική Αρχή Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής, συσταθείσα κατά τις διατάξεις του Ν. 3305/2005¹³⁵, η οποία προβαίνει υποχρεωτικά σε έλεγχο νομιμότητας, επιστημονικής δεοντολογίας και καταλληλότητας για την έγκριση ερευνητικών προτάσεων με χρήση αναπαραγωγικού υλικού (γαμετών και εμβρύων).

Τέλος, δυνάμει του ΠΔ 56/2013¹³⁶, προβλέπεται υποχρεωτική αδειοδότηση ερευνητικών προτάσεων σε ζώα εργαστηρίου, από τις αρμόδιες αρχές των

133 (ΦΕΚ Α' 132) "Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας του ατόμου σε σχέση με τις εφαρμογές της βιολογίας και της ιατρικής: Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική"

134 Επί του ζητήματος της έρευνας επί της γενετικής ταυτότητας και του ανθρώπινου γονιδιώματος **ΚΡΙΑΡΗ ΙΣΜΗΝΗ – ΚΑΤΡΑΝΗ**, "Σύνταγμα και Βιοηθική / Δεκάλεπτα Μαθήματα για το Σύνταγμα (18ο)", 2021, Ίδρυμα Τσάτσου (Syntagmawatch), https://www.youtube.com/watch?v=i_JaSZzkaro&t=27s, της ιδίας " Γενετική Τεχνολογία και Θεμελιώδη Δικαιώματα – Η συνταγματική προστασία των γενετικών δεδομένων ", Σάκκουλας 1999, της ιδίας "Βιοιατρικές εξελίξεις και συνταγματικό δίκαιο – Συνταγματικά θέματα σχετικά με τις μεθόδους υποβοηθούμενης αναπαραγωγής και τις εφαρμογές της γενετικής", Σάκκουλας, 1999

135 (ΦΕΚ Α') "Εφαρμογή της Ιατρικώς Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής"

136 (ΦΕΚ Α' 106) "Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2010/63/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Σεπτεμβρίου 2010 (L 276/33/20.10.2010) «σχετικά με την προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς»". Επί του ζητήματος είχε επιληφθεί η Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής εκδίδοντας σχετική σύσταση και υπόδειγμα Κανονισμού Λειτουργίας της Επιτροπής Δεοντολογίας της Βιολογικής Έρευνας (ΕΔΒΕ), στο πλαίσιο του οποίου είχε περιλάβει ως παράρτημα το νομοθετικό πλαίσιο αξιολόγησης των εξεταζόμενων έργων και δραστηριοτήτων, παραθέτοντας τα ακόλουθα: Οδηγία 2001/20/ΕΚ για την εφαρμογή ορθής κλινικής πρακτικής κατά τις κλινικές μελέτες φάρμακων προοριζομένων για τον άνθρωπο, τη Σύμβαση Οβιέδο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική (Ν. 2619/1998), το Ν. 2472/1997 "Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα", το Πρωτόκολλο της Σύμβασης του Οβιέδο για τη Βιολογική Έρευνα, τη Διακήρυξη του Ελσίνκι της World Medical Association, τη Διακήρυξη της UNESCO για το Ανθρώπινο Γονιδίωμα, τη Διακήρυξη της UNESCO για τα γενετικά δεδομένα, το Ν. 3089/2002 για την υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, το Ν. 3305/2005 για την υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, το ΠΔ 26/2008 για τη θέσπιση προτύπων, ποιότητας και ασφάλειας για τη δωρεά, την προμήθεια, τον έλεγχο, την

Περιφερειών, που αποφασίζουν ύστερα από σύμφωνη γνώμη των Επιτροπών Αξιολόγησης Πρωτοκόλλων (ΕΑΠ) των κατά περίπτωση ερευνητικών φορέων.

Η συνύπαρξη διαφορετικών θεσμών στο ίδιο αντικείμενο προκαλεί, ενίοτε, ασάφεια και αβεβαιότητα για τον τρόπο λειτουργίας των ΕΗΔΕ, ως εκ τούτου οφείλουν να διευκρινισθούν τα όρια των συναφών αρμοδιοτήτων.

Οι Επιτροπές, αποτελούμενες από 5 έως 7 μέλη συν τα αναπληρωματικά τους, στελεχώνονται, κατόπιν επιλογής σε συνέχεια ανοικτής πρόσκλησης, για 3ετή θητεία δυνάμενη να ανανεωθεί μόνο μια φορά, από επιστήμονες με ειδίκευση στα γνωστικά αντικείμενα του Α.Ε.Ι. ή ερευνητικού φορέα καθώς και στα αντικείμενα της δεοντολογίας και της ηθικής στην έρευνα. Οι Επιτροπές συνιστώνται και λειτουργούν σύμφωνα με αποφάσεις είτε της Επιτροπής Ερευνών του ΕΛΚΕ ΑΕΙ ή του ΔΣ του ερευνητικού ή τεχνολογικού φορέα, προβλεπόμενης της υποχρέωσης ρύθμισης του συνόλου των σχετικών με την ΕΗΔΕ ζητημάτων σε οικείο κεφάλαιο του κατ' άρθρο 68 του Ν. 4485/2017 Οδηγού Χρηματοδότησης και Διαχείρισης, ο οποίος συνιστά παράρτημα του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας.

Η σύσταση των Ε.Η.Δ.Ε ερείδεται στην πρόθεση του νομοθέτη να τονίσει τον ανεξάρτητο χαρακτήρα τους ως προς την ουσιαστική κι αδέσμευτη αξιολόγηση καθώς ορίζεται ως ασυμβίβαστη προς την ιδιότητα μέλους της αυτή του του Πρύτανη, του Αντιπρύτανη και του Κοσμήτορα, καθώς και μέλους της Επιτροπής Ερευνών ή Προέδρου Τμήματος του οικείου Α.Ε.Ι., του Προέδρου και μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου και του Ε.Σ.Ι. του οικείου ερευνητικού και τεχνολογικού κέντρου ή ινστιτούτου του άρθρου 13Α του Ν. 4310/2014.

Στο άρθρο 21 του Ν. 4251/2018 ορίζεται ο σκοπός σύστασης και το έργο των Επιτροπών Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (ΕΗΔΕ), μέσω των οποίων εξετάζεται η επάρκεια εξασφαλιστικών μέτρων, μεθόδων, προβλέψεων κι εγγυήσεων ενός ερευνητικού έργου, προκειμένου να μη θίγονται οι θεμελιώδεις αρχές κι αξίες ως προς τον άνθρωπο, τα ζώα, το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, με γνώμονα το

επεξεργασία, τη συντήρηση, την αποθήκευση και τη διανομή ανθρώπινων ιστών και κυττάρων, το ΠΔ 160/1991 Προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς, το Ν. 2015/1992 "Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των σπονδυλωτών ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς ή άλλους επιστημονικούς σκοπούς", τη Σύμβαση ΟΗΕ για τη Βιοποικιλότητα, την Οδηγία 98/81/ΕΚ Καθορισμός μέτρων και όρων για την περιορισμένη χρήση γενετικής τροποποιημένων μικροοργανισμών (ΓΤΜ), τον Κώδικα της Νυρεμβέργης.

σεβασμό στην αξία των ανθρώπινων όντων, στην αυτονομία των συμμετεχόντων στην έρευνα προσώπων, στην ιδιωτική ζωή και τα προσωπικά τους δεδομένα.

Το κατά διακριτική ευχέρεια αρμοδίως αποφασίζουν επί της υλοποίησης χρηματοδοτούμενου ερευνητικού έργου όργανο, ήτοι η Επιτροπή Διοίκησης ΕΛΚΕ, κατ' άρθρο 54δ του Ν. 4485/2017 ή το Διοικητικό Συμβούλιο του Ερευνητικού Οργανισμού, κατ' άρθρο 15 Ν. 4310/2014, οφείλει, κατά δέσμια αρμοδιότητα, να υποβάλει στον έλεγχο της Ε.Η.Δ.Ε, προς παροχή ειδικώς αιτιολογημένης προβλεπόμενης σύμφωνης γνώμης - γνωμοδότησης, θετικής ή αρνητικής, ως νομικό προαπαιτούμενο σύννομης έναρξης υλοποίησής του, σε περίπτωση όπου, κατά δήλωση του επιστημονικού υπευθύνου του, περιλαμβάνει έρευνα στον άνθρωπο, σε υλικό προερχόμενο από άνθρωπο, όπως γενετικό υλικό, κύτταρα, ιστούς και προσωπικά δεδομένα, σε ζώα ή στο περιβάλλον, φυσικό και πολιτιστικό.

Κατ' άρθρο 23 του Ν. 4251/2018 αρμοδιότητα της Ε.Η.Δ.Ε είναι η αξιολόγηση, έλεγχος και διαπίστωση του εάν ένα υπό υποβολή ή εκτέλεση ερευνητικό έργο τηρεί, ως προς το περιεχόμενο και τον τρόπο διεξαγωγής του, τις γενικά παραδεδεγμένες αρχές της ακεραιότητας της έρευνας, τα κριτήρια της ορθής επιστημονικής πρακτικής και την κείμενη νομοθεσία.

Η Επιτροπή εκδίδει πράξη, δεσμευτική για το φορέα, μέσω της οποίας είτε εγκρίνει την υποβολή ή εκτέλεση ενός έργου είτε προβαίνει σε, κατ' απαίτηση του άρθρου 23§1, ειδικώς αιτιολογημένες συστάσεις και σε εισηγήσεις. Οι Ε.Η.Δ.Ε, επίσης, επανεξετάζουν κι αξιολογούν έργα στα οποία υφίσταται διαδικασίας τροποποίησης του φυσικού αντικείμενου του έργου., επανεξέτασης του ηθικού πλαισίου του έργου. Η αρμοδιότητα της Επιτροπής συνεχίζεται καθ' όλο τον κύκλο ζωής του έργου καθ' όσον δύναται κατά τη διακριτικής της ευχέρεια να ζητήσει περαιτέρω πληροφορίες ή διευκρινίσεις από τον επιστημονικό υπεύθυνο του ερευνητικού έργου και να παρακολουθεί την εξέλιξη των ερευνητικών έργων που έχει εγκρίνει. Πέραν των ανωτέρω αναλυθεισών αρμοδιοτήτων η Ε.Η.Δ.Ε δύναται να γνωματεύσει για θέματα ηθικής και δεοντολογίας σχετικά με άρθρο προς δημοσίευση σε επιστημονικό περιοδικό ή υπό εκπόνηση διπλωματική εργασία ή διδακτορική διατριβή.

Κατ' εξαίρεση, δεν εμπίπτουν στο πεδίο αρμοδιοτήτων της Ε.Η.Δ.Ε οι παρεμβατικές και μη παρεμβατικές κλινικές μελέτες , για την υλοποίηση των οποίων απαιτείται μόνο η έγκριση διενέργειας από την εκάστοτε αρμόδια δημόσια υπηρεσία,

διοικητικό όργανο ή ανεξάρτητη διοικητική Αρχή σύμφωνα με τα οριζόμενα στην ισχύουσα νομοθεσία περί εκτέλεσης κλινικών μελετών.

Η Ε.Η.Δ.Ε. επιλαμβανόμενη αιτήσεων εκτέλεσης ερευνητικού έργου ή καταγγελίας οφείλει να εκδώσει απόφαση το αργότερο εντός 15 ημερών από την υποβολή του ζητήματος ενώπιον της και τη διαμόρφωση πλήρους διοικητικού φακέλου. Σε περίπτωση άπρακτης παρέλευσης της ανωτέρω προθεσμίας τεκμαίρεται έγκριση της αίτησης και το έργο, εφόσον εκδοθεί σχετική απόφαση από το κατά διακριτική ευχέρεια αποφασίζον συλλογικό όργανο, το έργο δύναται να εκτελεσθεί. η Ε.Η.Δ.Ε. δεν εκδώσει απόφαση, η αίτηση θεωρείται εγκεκριμένη ή δε καταγγελία απορριφθείσα. Κατά της ρητή ή τεκμαιρόμενης πράξης αποδοχής ή απόρριψης χωρεί η άσκηση αίτησης θεραπείας από πάντα έχοντα έννομο συμφέρον. Στη διαδικασία εξέτασης της αίτησης θεραπεία η Ε.Η.Δ.Ε. οφείλει να ζητήσει τη γνώμη της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής και Τεχνοηθικής, η οποία οφείλει να τη διατυπώσει μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες. Σε περίπτωση παράλειψης διατύπωσης γνώμης από την τελευταία εντός της ανωτέρω προθεσμίας η Ε.Η.Δ.Ε. επιλαμβάνεται της εκκρεμούς αίτησης θεραπείας αυτοτελώς. Προφανώς πρόκειται για απλή, προβλεπόμενη γνώμη, καθ' όσον προβλέπεται ρητώς από νομοθετική διάταξη, πλην όμως η ύπαρξή της δε συνιστά προαπαιτούμενο για τη σύννομη έκδοσης πράξης από έτερο όργανο της διοίκησης.

5.2.1.1 Η νομική φύση της γνωμοδότησης της ΕΗΔΕ και οι συνέπειες του χαρακτηρισμού της.

Το πλαίσιο των γνωμοδοτήσεων ρυθμίζεται στο άρθρο 20 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, προβλέποντας, ρητώς, 3 μορφές, την απλή και τη σύμφωνη καθώς και την πρόταση. Σε αντίθεση με την πρόταση, η οποία παρέχεται με πρωτοβουλία του προτείνοντος οργάνου, οι έτερες γνώμες παρέχονται κατόπιν αιτήματος του αποφασίζοντος οργάνου. Ιδιαίτερη μορφή γνώμης είναι η προβλεπόμενη, υποχρεωτική γνωμοδότηση με την οποία νοείται η ρητώς οριζόμενη δύναμη κανόνων δικαίου, οι οποίοι ρυθμίζουν την διαδικασία έκδοση μιας εκτελεστής διοικητικής πράξης. Εκδίδεται από όργανα στελεχωμένα από κατάλληλα εξειδικευμένα πρόσωπα, επιλαμβανόμενα συγκεκριμένων ζητημάτων ή αρμοδιοτήτων επιστημονικής ή τεχνικής φύσης κι αντικειμένου, προκειμένου να παράσχει απαιτούμενη γνώση προς το αρμοδίως αποφασίζον διοικητικό όργανο.

Συνιστά αυτοτελή, υπό προϋποθέσεις, εκτελεστή διοικητική πράξη, εκδιδόμενη από συλλογικό όργανο, το οποίο ασκεί νομίμως προδιαγεγραμμένη, κατ' ουσίαν,

αποφασιστική αρμοδιότητα και υποχρεώνει άλλο όργανο, να εκδώσει στη συνέχεια άλλη διοικητική πράξη του ίδιου περιεχομένου. Η υποχρεωτική γνώμη, εκδιδόμενη αποκλειστικώς προκειμένου να καταστήσει δυνατή η έκδοση της με το αυτό περιεχόμενο πράξης του αποφασίζοντος οργάνου, συνιστά, στάδιο σύνθετης διοικητικής ενέργειας, τελειομένης δια της έκδοσης της εν λόγω διοικητικής πράξης. Υποστηρίζεται, μάλιστα, ότι ο χαρακτηρισμός της εν λόγω πράξης ως γνώμης είναι καταχρηστικός, εφόσον πρόκειται για αυτοτελή εκτελεστή πράξη και όχι προπαρασκευαστική, όπως είναι η απλή ή σύμφωνη γνώμη¹³⁷. Η αναγνώριση της ιδιότητας της σύνθετης διοικητικής ενέργειας σε ένα σύνολο πράξεων παρέχει σε οιονδήποτε έχει σχετικό έννομο συμφέρον τη δικονομική δυνατότητα προσβολής τους, εφ' όσον είναι εκτελεστές, τόσο αυτοτελώς όσο κι εν συνόλω, μετά την ολοκλήρωσή τους δια ενσωμάτωσής στην τελική εκτελεστή διοικητική πράξη.

Υπό τα ανωτέρω δεδομένα και με την υπόμνηση ότι το αρμόδιο αποφασίζουν για την έναρξη του έργου όργανο ενεργεί κατά διακριτική ευχέρεια, προκύπτει ότι η παρεχόμενη από την Ε.Η.Δ.Ε, θετική ή αρνητική, προβλεπόμενη, υποχρεωτική γνωμοδότηση, περιέχουσα ειδική αιτιολογία και ούσα δεσμευτική για τον ερευνητικό οργανισμό, εφ' όσον υιοθετηθεί από το αρμόδιο αποφασίζον όργανο συνιστά εκτελεστή διοικητική πράξη, κατά της οποίας δύναται να στραφεί οιοσδήποτε τεκμηριώνει έννομο συμφέρον. Επίσης, ως σύμφωνη, ειδικώς αιτιολογημένη γνώμη, είτε στη θετική είτε στην αρνητική εκδοχή της, δύναται να μην υιοθετηθεί από το αποφασίζον όργανο κατόπιν ειδικώς αιτιολογημένης απόφασής του, πράξη δυνάμενη, επίσης, να προσβληθεί.

Οι ανωτέρω νομικοί χαρακτηρισμοί έχουν ιδιαίτερη πρακτική σημασία στην πραγματικότητα λειτουργίας των ερευνητικών οργανισμών, τόσο στο επίπεδο της σχέσης του με τους υποβάλλοντες τα προγράμματα επιστημονικούς υπευθύνους, όσο και στο επίπεδο της οφειλόμενης λογοδοσίας προς την κοινωνία, την επιστημονική κι ερευνητική κοινότητα καθώς και τις αρμόδιες αρχές άσκησης εποπτείας κι ελέγχου, όπως οι Υπουργοί και η Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής και Τεχνοηθικής, οι χρηματοδοτικές και διαχειριστικές αρχές και οι δικαστικοί θεσμοί.

137 ΠΡΕΒΕΔΟΥΡΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ, "Οι γνωμοδοτήσεις (γνώμη-πρόταση)" σε "Γενικό διοικητικό δίκαιο", 30-11-2015), σημεία 1&3 και οι σχετικές παραπομπές σε Διοικητικό Δίκαιο/Σιούτη, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2010, σ. 212' επίσης Γλ. Σιούτη, Η γνωμοδοτική διαδικασία, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1990, σ. 74, διαθέσιμο σε [Οι γνωμοδοτήσεις \(γνώμη-πρόταση\) \[Γενικό διοικητικό δίκαιο, 30-11-2015\] - Ευγενία Πρεβεδούρου \(prevedourou.gr\)](#)

Στην περίπτωση κατά την οποία κατά τις κείμενες διατάξεις προβλέπει έγκριση ή αδειοδότηση του έργου κι από άλλη αρμόδια δημόσια υπηρεσία, διοικητικό όργανο ή ανεξάρτητη διοικητική Αρχή, η προπεριγραφείσα απόφαση της Ε.Η.Δ.Ε. δεν υποκαθιστά την εν λόγω έγκριση ή αδειοδότηση, καθ' όσον το περιεχόμενο και η αρμοδιότητά της είναι απολύτως προσδιορισμένη σε ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας, ανεξαρτήτως του εάν η εν λόγω αξιολόγηση υπεισέρχεται, αναπόφευκτα, σε ζητήματα ουσίας του έργου και της εκτέλεσής του.

Η έννοια του Επιστημονικού Υπευθύνου άλλως Επιστημονικώς Υπευθύνου προκύπτει από συνδυασμό των διατάξεων των ακόλουθων άρθρων του Ν. 4485/2017, 50§3**138** περί σύστασης των ΕΛΚΕ, 52§3**139** περί διοίκησης και διαχείρισης των ΕΛΚΕ, 56**140** περί αρμοδιοτήτων του επιστημονικού υπευθύνου κι 68**141** περί

138 “3. Τα έργα/προγράμματα που διαχειρίζεται ο Ε.Λ.Κ.Ε. εκτελούνται από Ομάδες Έργου με Επιστημονικό Υπεύθυνο (ΕΥ), ο οποίος μπορεί να είναι μέλος Δ.Ε.Π. Α.Ε.Ι., μέλος Ε.Ε.Π., Ε.ΔΙ.Π. και Ε.Τ.Ε.Π. του Α.Ε.Ι., καθώς και μέλος του ερευνητικού προσωπικού των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων. Επιστημονικός υπεύθυνος μπορεί να είναι, επίσης, και εξωτερικός συνεργάτης κάτοχος διδακτορικού διπλώματος. Ειδικά στους ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς, μπορεί επίσης να είναι επιστημονικός υπεύθυνος μέλος του λοιπού προσωπικού (μόνιμου ή με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου) των εν λόγω φορέων, εφόσον κατέχει μεταπτυχιακό δίπλωμα. Η δυνατότητα να είναι ορισμένες ή όλες οι ανωτέρω κατηγορίες προσώπων ΕΥ, καθώς και οι ειδικότερες προϋποθέσεις ορίζονται στον Οδηγό Διαχείρισης και Χρηματοδότησης του οικείου Ε.Λ.Κ.Ε.”

139 “3. Ο Επιστημονικός Υπεύθυνος (Ε.Υ.) κάθε έργου/ προγράμματος ευθύνεται, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 56.”

140 “Επιστημονικός Υπεύθυνος

1. Ο Επιστημονικός Υπεύθυνος (Ε.Υ.) ορίζεται με απόφαση της Επιτροπής Ερευνών σύμφωνα με τον Οδηγό Χρηματοδότησης, ευθύνεται για την ορθή υλοποίηση και πιστοποίηση του φυσικού αντικείμενου του έργου και για τη σκοπιμότητα και επιλεξιμότητα των δαπανών που συνδέονται με την εκτέλεση του φυσικού αντικείμενου του έργου και παρακολουθεί το οικονομικό αντικείμενό του. Η Επιτροπή Ερευνών, κατόπιν αιτήματος του Επιστημονικού Υπευθύνου, δύναται, με απόφασή της, να ορίζει αναπληρωτή Επιστημονικό Υπεύθυνο ενός έργου/ προγράμματος.

2. Ο Ε.Υ. καταθέτει προς την Επιτροπή Ερευνών αίτημα αποδοχής διαχείρισης έργου ή προγράμματος, συνοδευόμενο από συνοπτικό συνολικό προϋπολογισμό του προς αποδοχή έργου ή προγράμματος, εφόσον η διάρκειά του εκτείνεται πέραν του έτους και αναλυτικό ετήσιο προϋπολογισμό για το τρέχον οικονομικό έτος.

3 Ο Επιστημονικός Υπεύθυνος, για την πληρωμή δαπανών του έργου/προγράμματος, συμπεριλαμβανομένων και τυχόν δαπανών που αφορούν τον ίδιο, υποβάλλει στη Μ.Ο.Δ.Υ. του Ε.Λ.Κ.Ε. αίτημα πληρωμής που συνοδεύεται με τα απαιτούμενα κάθε φορά δικαιολογητικά για τον έλεγχο, την εκκαθάριση και την πληρωμή των σχετικών δαπανών.”

141 Οδηγός Χρηματοδότησης και Διαχείρισης

1. Με απόφαση της Συγκλήτου ύστερα από εισήγηση της Επιτροπής Ερευνών του Ε.Λ.Κ.Ε., εγκρίνεται ο Οδηγός Χρηματοδότησης και Διαχείρισης των Ε.Λ.Κ.Ε. του οικείου Α.Ε.Ι..

2. Στον Οδηγό εξειδικεύονται, στο πλαίσιο κείμενων διατάξεων:

α. τα όργανα και οι διαδικασίες για την αξιολόγηση, επιλογή, χρηματοδότηση και διαχείριση

Οδηγού Χρηματοδότησης και Διαχείρισης κι αναφέρεται στο φυσικό πρόσωπο δεδομένων ακαδημαϊκών ή διοικητικών προσόντων κι εμπειρίας, το οποίο, κατ' άρθρο 56§1, ορίζεται από το αρμόδιο συλλογικό όργανο διοίκησης, σύμφωνα με τον Οδηγό Χρηματοδότησης, ευθυνόμενο για την ορθή υλοποίηση και πιστοποίηση του φυσικού αντικειμένου του έργου και τη σκοπιμότητα των υλοποιούμενων στο πλαίσιο του δαπανών, τις οποίες οφείλει να παρακολουθεί.

Η λειτουργία και η αρμοδιότητα του Επιστημονικώς Υπευθύνου είναι διττή, καθ' όσον του ανατίθενται τόσο απολύτως ερευνητικής - επιστημονικής φύσης καθήκοντα όσο και διαχειριστικές, διοικητικές και οικονομικής υφής δραστηριότητες. Το γεγονός δικαιολογείται βάσει του ότι η πλειονότητα των ερευνητικών έργων, προγραμμάτων και συμβάσεων εκτελείται με εξωτερική χρηματοδότηση, η οποία πρέπει να τύχει χρηστής και διαφανούς διαχείρισης εντός των νομίμων διατάξεων όσο κι εντός των τιθέμενων από το χρηματοδότη όρων, με απόλυτη τεκμηρίωση της συνάφειάς της με το συνήθως περίπλοκο κι εξειδικευμένο ερευνητικό αντικείμενο και στόχο.

Επίσης κατ' άρθρο 27§2 Ν.4521/2018 ορίζεται ότι με τον Οδηγό Χρηματοδότησης και Διαχείρισης του άρθρου 68 του Ν. 4485/2017 καταρτίζεται Κανονισμός Αρχών και Λειτουργίας της Ε.Η.Δ.Ε, εντός του οποίου εξειδικεύονται τα

των δραστηριοτήτων του Ε.Λ.Κ.Ε.,

β. ο τρόπος και η διαδικασία ελέγχου του Ε.Λ.Κ.Ε. από τη Σύγκλητο του οικείου Α.Ε.Ι.,

γ. οι ειδικότερες διαδικασίες οικονομικής διαχείρισης των έργων,

δ. οι αρμοδιότητες και οι υποχρεώσεις των Επιστημονικών Υπευθύνων και λοιπού προσωπικού, η. οι τρόποι διάχυσης και αξιοποίησης των αποτελεσμάτων των ερευνών και των άλλων δραστηριοτήτων που χρηματοδοτούνται μέσω του Ε.Λ.Κ.Ε.,

...

θ. η διαχείριση και προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής (πνευματικής και βιομηχανικής) ιδιοκτησίας,

ι. ειδικότεροι όροι για τη διαδικασία σύναψης συμβάσεων τεχνοβλαστών και ίδρυσης εταιρειών- τεχνοβλαστών (spin off) και τη συμμετοχή του Α.Ε.Ι. σε αυτούς, πέραν όσων ορίζονται στον νόμο, εκτός εάν, με απόφαση της Συγκλήτου, εκδοθεί ειδικό κανονιστικό κείμενο με αντίστοιχο περιεχόμενο.

ια. θέματα ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας,

ιβ. οι λεπτομέρειες διάθεσης και χρήσης των παγίων των έργων/προγραμμάτων του Ε.Λ.Κ.Ε.,

ιγ. ο Κώδικας Δεοντολογίας, καλής πρακτικής και επαγγελματικής συμπεριφοράς που διέπει τα όργανα διοίκησης του Ε.Λ.Κ.Ε., τα συλλογικά όργανα που συγκροτούνται κατόπιν αποφάσεων της Επιτροπής Ερευνών, αλλά και το προσωπικό της Μ.Ο.Δ.Υ. του Ε.Λ.Κ.Ε. κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους,

ιδ. κάθε άλλο θέμα σχετικά με την εύρυθμη λειτουργία του Ε.Λ.Κ.Ε. και τις διαδικασίες διοικητικής και οικονομικής υποστήριξης των ερευνητικών και λοιπών έργων και προγραμμάτων που αυτός υλοποιεί.

υποβλητέα από τους επιστημονικούς υπευθύνους σχετικά έγγραφα όπως, αίτηση, ερωτηματολόγιο και έκθεση καταλληλότητας, η διαδικασία υποβολής τους, ο τρόπος λειτουργίας και λήψης αποφάσεων της Ε.Η.Δ.Ε., καθώς και κάθε άλλο θέμα σχετικό με τη λειτουργία της.

Σημειώνεται ότι η έννοια του χρηματοδοτούμενου έργου δε διασαφηνίζεται στο πλαίσιο της διάταξης και θα πρέπει να ερμηνευθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4310/2014 και 4485/2017, οι οποίοι στα άρθρα 20 και 51 αντίστοιχα, περιγράφουν τους πόρους των ερευνητικών οργανισμών. Ως χρηματοδότηση νοούνται άπαντες οι νόμιμοι πόροι, τους οποίους λαμβάνει ή αντλεί ο ερευνητικός οργανισμός προκειμένου να ασκήσει την ερευνητική του δραστηριότητα, περιλαμβανομένων και των ιδίων πόρων για εσωτερικά ερευνητικά προγράμματα, ως εκ τούτου προκύπτει ότι η κατά τα ανωτέρω υπαγωγή των έργων στην αρμοδιότητα της Ε.Η.Δ.Ε είναι καθολικής στις ρητώς προβλεπόμενες περιπτώσεις.

Η Ε.Η.Δ.Ε ασκεί αντιστοίχως κατά τα ανωτέρω τις αρμοδιότητές της κατόπιν καταγγελίας ή αίτησης ενδιαφερόμενου προσώπου. Η έννοια του ενδιαφερομένου προσώπου συμπίπτει με την έννοια του τεκμηριούντος έννομο συμφέρον άλλως αποδεικνύοντος εύλογο ενδιαφέρον φυσικού ή νομικού προσώπου. Το στοιχείο του εννόμου, υφίσταται όταν το συμφέρον δεν αντίκειται νομοθετική διάταξη και δε συνιστά, απλώς, μια αόριστη προσδοκία οφέλους. Θα πρέπει να ανάγεται σε υφιστάμενο δικαίωμα ή προσδοκία αυτού, προσδίδουσα στον αιτούμενο ή στον αναφερόμενο ιδιότητα ή δικαίωμα απορρέον από διάταξη νόμου, ως εκ τούτου δικαστικώς αγωγίμο.

Εν όψει του ότι οι τα πανεπιστήμια, ως νπδδ, και οι ερευνητικοί φορείς, υπό οιαδήποτε μορφή σύστασης και λειτουργία τους, υπάγονται συλλήβδην στην κρατική εποπτεία κι έλεγχο, με διαφορετική ένταση ο καθένας, είναι αποδεκτό ότι τυγχάνει εφαρμογής το άρθρο 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και το ρυθμιζόμενο από αυτό πεδίο του εννόμου συμφέροντος. Στο πλαίσιο αυτό, καθ' όσον η δράση και λειτουργία της σύγχρονης ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης διέπει η αρχή της διαφάνειας ως μετεξέλιξη της αρχής της φανεράς δράσης των διοικητικών οργάνων. Σύμφωνα με την εν λόγω αρχή, μεταξύ άλλων, τα στοιχεία που έλαβε υπόψη της η διοικητική Αρχή για την έκδοση ορισμένης πράξης ή την εν γένει δράση της πρέπει να δημοσιοποιούνται. Τούτο, προς αποφυγή της κρατικής διαφθοράς και

αυθαιρεσίας, καθώς και για τη διασφάλιση της συμμετοχής του διοικουμένου στη διοικητική διαδικασία.¹⁴²”

5.2.1.2 Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα και το δικαίωμα της πληροφόρησης στο πλαίσιο λειτουργίας των ΕΗΔΕ και της εκτέλεσης ερευνητικών δραστηριοτήτων.

Αναγνωρίζεται, συνεπώς, ένα συνταγματικής κατοχύρωσης δικαίωμα πρόσβασης και γνώσης του διοικουμένου στη δημόσια πληροφορία κι έγγραφα κατά συνδυασμό των συνταγματικών άρθρων 5§1 περί του σεβασμού της ανθρώπινης προσωπικότητας, 5Α περί του δικαιώματος πληροφόρησης και 10§§1&3 του Συντάγματος, περί του δικαιώματος αναφοράς στις Αρχές, οι οποίες οφείλουν να ανταποκριθούν εντός συγκεκριμένου πλαισίου. Για την ουσιαστική δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος αναφοράς στην περίπτωση της καταγγελίας ή αίτησης σχετικά με την πρακτική αξιολόγηση των ηθικών και δεοντολογικών διαστάσεων ενός ερευνητικού έργου, βάσει της κατά τις διατάξεις των κατά Ν. 4009/2011, Ν. 4310/2014 και 4485/2017 πορείας υποβολής κι έγκρισής του από τον εκτελούντα ερευνητικό οργανισμό, ο καταγγέλλων ή ο αιτούμενος θα πρέπει, αναγκαία, να λάβει γνώση και σχετικών εγγράφων, στο βαθμό κατά τον οποίο δεν τίθενται ζητήματα απορρήτου, εθνικής ασφάλειας ή προστατευομένων δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

Το γεγονός αυτό απαιτεί εξαιρετικά ακριβή και ισορροπημένη στάθμιση και πρακτική υλοποίησης από πλευράς του ερευνητικού οργανισμού προκειμένου να αποφύγει το ενδεχόμενο η αίτηση ή η καταγγελία να αποτελεί απλώς πρόσχημα προκειμένου απόκτηση πρόσβασης στα έγγραφα, την οποία δε θα είχε κάποιος σε διαφορετική περίπτωση. Η εν λόγω διάσταση έχει εξαιρετική πρακτική σημασία, εάν ληφθεί υπ’ όψιν ότι τα ερευνητικά έργα εκτελούνται από συμπράττοντες ανά την υφήλιο φορείς, μεταξύ των οποίων κι επιχειρήσεις, οι οποίες είναι εξαιρετικά επιφυλακτικές σε ενέργειες αποκάλυψης στοιχείων τους. Επίσης, τα ερευνητικά έργα περιλαμβάνουν, συχνά, προϋπάρχοντα, μη προστατευόμενα ή κατοχυρώσιμα, είτε λόγω της φύσης τους είτε λόγω της ανωριμότητάς τους, στοιχεία γνώσης, δημιουργήματα πνευματικής, διανοητικής, βιομηχανικής ιδιοκτησίας, τα οποία εισφέρουν οι ερευνητικοί οργανισμοί ή οι επιχειρήσεις. Τη διάσταση αυτή καλύπτει η

142 ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ ΒΑΡΒΑΡΑ, “Εισαγωγή στο κατ’ άρθρο 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα”, σε “Πρακτικά ημερίδων για τα άρθρα του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας”, Σάκκουλας, 2020, σελ. 61 και σχετικές υποσημειώσεις 1-6.

διάταξη του άρθρου 5§5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, το οποίο αναφέρει ότι η άσκηση του δικαιώματος πρόσβαση σε έγγραφα γίνεται με την επιφύλαξη της ύπαρξης τυχόν δικαιωμάτων πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Η διάταξη αναγνωρίζει ότι τυχόν πρόσβαση τρίτων ενδέχεται να προκαλέσει διαρροή τους εις βάρος των δημιουργών, δικαιούχων ή παραγωγών τους. Τέλος, μεταξύ των συμπραττόντων στα ερευνητικά έργα φορέων, ερευνητικών οργανισμών κι επιχειρήσεων, καταρτίζονται συμβάσεις σχετικά με όρους εχεμύθειας, παράλειψης αποκάλυψης, αποφυγής ανταγωνισμού, συνοδευόμενες από προβλέψεις αποζημίωσης και ποινικές ρήτρες σε περίπτωση παραβίασής τους. Τυχόν, λοιπόν, πλημμελής ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης σε έγγραφα και στοιχεία στο πλαίσιο αναφοράς ή καταγγελίας ενώπιον της Ε.Η.Δ.Ε δύναται να προκαλέσει βλάβη και ζημία σε 3ους συμβαλλομένους εντός του έργου. Ως εκ τούτου θα πρέπει να έкаστο αίτημα και το πλαίσιο ικανοποίησής του να εξετάζεται με γνώση και συνδυαστική αξιολόγηση των κειμένων διατάξεων, εθνικών κι ευρωπαϊκών, των συμβατικών όρων και του πραγματικού αντικειμένου του έργου.

Η φύση των ερευνητικών δραστηριοτήτων και η ενδεχόμενη ευρύτερη επιρροή των αποτελεσμάτων τους στη ζωή ουσιώδους αριθμού ανθρώπων δικαιολογεί την επίκληση ευλόγου ενδιαφέροντος κι όχι εννόμου συμφέροντος. Βάση για την απόδειξη συνδρομής του ευλόγου ενδιαφέροντος στην περίπτωση των ερευνητικών έργων συνιστά είτε η προσωπική έννομη σύνδεση του αιτούντος με το περιεχόμενο και τη δραστηριότητά του είτε η ύπαρξη στο πρόσωπό του κάποιας σχετικής εξειδικευμένης ιδιότητας.

Η τυχόν επίκληση γενικού ενδιαφέροντος υπό τη γενική ιδιότητα του πολίτη για την τήρηση των νόμων και τον έλεγχο προσήκουσας, εύρυθμης ή νόμιμης άσκηση των καθηκόντων ή αρμοδιοτήτων του ερευνητικού φορέα, ακόμη και για εξαιρετικά ευαίσθητα ζητήματα ευρύτερου ενδιαφέροντος όπως αυτά της αρμοδιότητας της Ε.Η.Δ.Ε δεν θα πρέπει να οδηγήσει σε ικανοποίηση του δικαιώματος. Μια τέτοια προσέγγιση δε δικαιολογείται από νομική άποψη ενώ θα εξέθετε τους ερευνητικούς οργανισμούς σε ενδεχόμενες καταχρηστικές ή ανταγωνιστικές πρακτικές με επακόλουθη αναστάτωση και καθυστέρηση στη λειτουργία τους.

Διαφορετική είναι η περίπτωση αξιολόγησης του ηθικού εννόμου συμφέροντος, το οποίο έχει κριθεί, ιδίως για περιβαλλοντικά ζητήματα ή έτερα ζητήματα προστασίας κοινωνικών δικαιωμάτων, ότι εκτείνεται ευρύτερα του εύλογου ενδιαφέροντος, συντρέχον στην περίπτωση όπου η βλάβη του επικαλούμενου αυτό δε

δύναται να αποτιμηθεί χρηματικά ή να επανορθωθεί πλήρως με χρηματική αποζημίωση¹⁴³. Αυτό το πλαίσιο θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι δύναται να δικαιολογήσει την αναφορά κι αίτηση πληροφόρησης ενώπιον μιας Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της επιστημονικής έρευνας συνοδευόμενης από αίτημα χορήγησης πρόσβαση σε έγγραφα.

Βεβαίως ο αιτών σε κάθε περίπτωση επικαλούμενου συμφέροντος ή ενδιαφέροντος οφείλει το αιτιολογήσει, άλλως η αίτησή του δύναται να απορριφθεί επί τη βάσει της διάταξης του άρθρου 4§3 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, το οποίο αναφέρει ότι οι υπηρεσίες απαλλάσσονται από την υποχρέωση διεκπεραίωσης, εάν το αίτημα είναι εμφανώς παράλογο, αόριστο, ακατάληπτο ή επαναλαμβάνεται κατά τρόπο καταχρηστικό.

Στην ελληνική πραγματικότητα δεν υφίσταται νομολογία αναφορικά με το ανωτέρω ζήτημα, πιθανότατα λόγω του γεγονότος ότι η σχετική διάταξη έχει μικρό χρονικό διάστημα εφαρμογής ή του γεγονότος ότι το ζήτημα δεν έχει ουσιωδώς απασχολήσει την κοινωνία. Νομολογιακή αντιστοίχιση προς εξαγωγή επιχειρημάτων και συμπερασμάτων θα μπορούσε να υπάρξει μόνο με τα περιβαλλοντικά ζητήματα, όπου οι δικαστικές αποφάσεις έχουν προσεγγίσει με ευρύτητα το ζήτημα του εννόμου συμφέροντος και του βάθους αξιολόγησης των τιθεμένων ζητημάτων, πέραν της τεχνικής κρίσης της διοίκησης. Το σκεπτικό τους είναι ότι η προώθηση της ανάπτυξης κατά τρόπο βιώσιμο, με σκοπό τη διασφάλιση του μέλλοντος των επομένων γενεών, δύναται να επιτευχθεί, μέσω της αναλογικής στάθμισης, στο πλαίσιο εμβαθούς και διευρυμένου δικαστικού ελέγχου, πέραν της τεχνικής κρίσης της διοίκησης, αξιολογώντας τις παρατιθέμενες από τους θιγόμενους και την κοινωνία των πολιτών εναλλακτικές και στοιχεία, τα οποία δύναται να παράσχει ο κατά το δυνατόν πληρέστερος σχεδιασμός, βάσει των σύγχρονων επιστημονικών δεδομένων σχετικά με τις κατάλληλες πρακτικές προστασίας του περιβάλλοντος. Το αντίστοιχο ισχύει και για την έρευνα και τους τυχόν καταδεικνυόμενους από ευλόγως ενδιαφερόμενους πολίτες ή οργανώσεις βιοηθικούς και τεχνοηθικούς κινδύνους, οι οποίοι θα πρέπει να αξιολογούνται στην ουσία τους, με ευρύτητα πνεύματος, διάθεση εμβάθυνσης και πάντα με γνώμονα την ολιστική, επιστημονική και τεχνική προσέγγισή τους προς θεραπεία του δημοσίου συμφέροντος και το κοινού καλού.

5.2.1.3 Απόφαση Breyer (Υπόθεση T-158/19) – Δικαστήριο της Ένωσης

143 ΣτΕ 1460, 3485/ 1975

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο το ζήτημα έχει ήδη απασχολήσει το Δικαστήριο της Ένωσης στην απολύτως πρόσφατη απόφαση του Πρωτοδικείου (δέκατο τμήμα), εκδοθείσα την 12.12.2021 (Υπόθεση T-158/19), γνωστή ως υπόθεση Breyer¹⁴⁴, Γερμανού νομικού με ειδίκευση στο δίκαιο της προστασίας δεδομένων κι Ευρωβουλευτή του Γερμανικού Κόμματος των Πειρατών, ο οποίος εστράφη κατά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ενέργειες του Εκτελεστικού Οργανισμού Ευρωπαϊκής Έρευνας (European Research Executive Agency / REA)¹⁴⁵. Αρμοδιότητες της εν λόγω υπηρεσίας είναι η συμβολή στη διαχείριση τμημάτων του Χρηματοδοτικού Πλαισίου Προγράμματος «Ορίζοντας 2020» και το αμέσως προγενέστερο αυτού FP7, μέσω της παροχής νομικής, διαχειριστικής και χρηματοοικονομικής στήριξης προς τους αποδέκτες χρηματοδοτήσεων και το εν γένει οικοσύστημα εκτέλεση των προγραμμάτων, η διαχείριση της Υπηρεσίας Πληροφοριών για την Έρευνα. Η υπόθεση, αφορούσε σε ευρωπαϊκώς χρηματοδοτούμενο ερευνητικό πρόγραμμα ανάπτυξης τεχνικών λύσεων για συνοριακούς ελέγχους, με συμμετοχή εθνικών υπηρεσιών αστυνόμευσης από διάφορες χώρες της Ευρώπης, ερευνητικούς οργανισμούς κι επιχειρήσεις, περιλαμβανομένων κι Ελληνικών. Μεταξύ των τεχνικών λύσεων, οι οποίες αναπτύχθηκαν πιλοτικά ήταν και η αναγνώριση προσώπου στη διάρκεια συνεντεύξεων ως μέσο συνοριακών ελέγχων. Το έργο εκτελείτο σε μια περίοδο έξαρσης του προσφυγικού - μεταναστευτικού ζητήματος, την περίοδο 2017-2018, με εξαιρετικά αυξημένες ροές τόσο στην Ελλάδα, με διελεύσεις και πλόες από τον Έβρο και το Αιγαίο αλλά και μετέπειτα μετακίνηση των παρανόμως εισερχομένων κι εντός της υπόλοιπης Ευρώπης. Σκοπός χρήσης της τεχνολογίας αναγνώρισης προσώπου ήταν η μέσω των εκφράσεων, συσπάσεων και κινήσεων του εξεταζομένου ατόμου διαπίστωση των συναισθημάτων του. Η αλγοριθμική αποτύπωση κι ανάλυση των αντιδράσεων θα χρησιμοποιείτο από τις συνοριακές αρχές προκειμένου να διαπιστώνονται και να αξιολογούνται ενδείξεις ανειλικρίνειας των ομιλούντων κατά τον διενεργούμενο σε πύλες εισόδου έλεγχο, προς αποτροπή της παράνομης εισόδου και μετακίνησης προσώπων. Προφανώς το εν λόγω αλγοριθμικό πρόγραμμα αναγνώρισης θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και σε σειρά άλλων χρήσεων, αναλόγως της στόχευσής της. Το ζήτημα προκάλεσε προβληματισμό κι αντιδράσεις, ιδίως υπό την κοινωνική και πολιτική ένταση που προκαλούσαν οι ανεξέλεγκτες, τότε, μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές μέσω

¹⁴⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:62019TJ0158&from=en>

¹⁴⁵ https://ec.europa.eu/info/departments/european-research-executive-agency_el

Τουρκίας, εκδηλωθείσες με δημοσιογραφική κάλυψη, αρθρογραφία και κοινοβουλευτικό έλεγχο, καθ' όσον η διαδικασία παραλληλίσθηκε με τη χρήση ανιχνευτή ψεύδους, η οποία κατά την ευρωπαϊκή νομοθεσία είναι απαγορευμένη, καθ' όσον κατατάσσεται στα βασανιστήρια. Βεβαίως, τεχνικά ο εν λόγω παραλληλισμός δεν είναι ακριβής, αλλά το ζήτημα εκφεύγει της παρούσης. Υπό την ιδιότητά του ως αντιτιθέμενου στην ανωτέρω πρακτική πολιτή κι Ευρωβουλευτή ο Breyer ζήτησε να του χορηγηθεί πρόσβαση σε έγγραφα του έργου κατ' εφαρμογή του Κανονισμού 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής. Μεταξύ των εγγράφων ήταν η έκθεση ηθικής και δεοντολογίας, η νομική αξιολόγηση του έργου, σε μεγάλο τμήματα της στρατηγικής δημοσίων σχέσεων του έργου και στα αποτελέσματα του έργου, υποστηρίζοντας ότι τα έγγραφα αυτά αποτελούν "εμπορικές πληροφορίες" των εμπλεκόμενων εταιρειών και "εμπορικής αξίας". Το αίτημά του απερρίφθη επί τη βάσει του γεγονότος ότι το πρόγραμμα δεν παρήγαγε εμπορικά αποτελέσματα και η εκτέλεσή του καλυπτόταν από εμπορικά και τεχνολογικά απόρρητα. Προέβη δε στην εκτίμηση ότι δεν υπήρχε δημόσιο συμφέρον υπέρτερο της τυχόν υφιστάμενης ζημίας. Ο Ευρωβουλευτή προσέφυγε κατά της άρνησης. Η απόφαση του Δικαστηρίου ήταν ότι η Επιτροπή όφειλε να χορηγήσει πλήρη πρόσβαση στα ηθικού, δεοντολογικού και νομικού περιεχομένου έγγραφα του έργου, εν μέρει πρόσβαση στα έγγραφα αναφορικά με την επικοινωνία των αποτελεσμάτων, απορρίπτοντας την προσφυγή κατά τα λοιπά.

5.2.1.4 Συμπεράσματα

Από το σύνολο των ανωτέρω αναλυθέντων προκύπτει ότι στόχος της αξιολόγησης από την Ε.Η.Δ.Ε θα πρέπει να είναι, σε κάθε περίπτωση, η βελτίωση των ερευνητικών προτάσεων και η προαγωγή της έρευνας και όχι η δημιουργία κωλυμάτων. Για το λόγο αυτό δεν προβλέπεται η ευθέως η δυνατότητα απόρριψης της αίτησης, αλλά αντίθετα προβλέπεται η διατύπωση συστάσεων με στόχο να αναθεωρηθεί η ερευνητική πρόταση στα σημεία που δημιουργούν ζητήματα ηθικής κατά την κρίση της Επιτροπής. Βεβαίως στην πράξη υφίστανται ερευνητικά πεδία και ζητήματα, τα οποία θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην απόρριψη στο επίπεδο που εμπίπτει σε νομοθετικά απαγορευμένες δραστηριότητες.

5.3 Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής και Τεχνηθικής

Όπως αναφέρεται και στην Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4521/2018, η συσταθείσα δυνάμει του Ν. 2667/1998, άρθρα 10-18, Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής είχε με την από 14.12.2005 Γνώμη της προτείνει τη θεσμοθέτηση, σύσταση και λειτουργία επιτροπών ηθικής και δεοντολογίας στους διενεργούντες επιστημονική έρευνα οργανισμού, η οποία εν τέλει υλοποιήθηκε 13 χρόνια αργότερα.

Η Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής λειτούργησε έως την κατάργησής της δυνάμει του άρθρου 39§2 του Ν.4780/2021¹⁴⁶, με τον οποίο συστάθηκε η υφιστάμενη Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής και Τεχνοηθικής.

Η πρόθεση της νομοθετικής μεταρρύθμισης είναι εμφανής ήδη από τη μεταβολή του τίτλου της Επιτροπής, στον οποίο προσετέθη στον υφιστάμενο της Βιοηθικής και ο όρος της Τεχνοηθικής, επιδιώκοντας μια καθολικότερη προσέγγιση στην ανάδειξη της στενής σύνδεσης των εφαρμογών των θετικών επιστημών με τις σύγχρονες κοινωνικές αξίες.

«Πρόκειται για δύο διακριτά πεδία μελέτης και έρευνας, τα οποία αυξητικά συνδιαλέγονται και αλληλεπιδρούν, με γνώμονα ότι η ψηφιακή καινοτομία θα πρέπει να συνδυαστεί με την υπεύθυνη ηθικοπολιτική διαχείρισή της, δηλαδή την ενάρετη διακυβέρνηση του ψηφιακού, προσδίδοντας έμφαση στις νέες, υβριδικές μορφολογίες εξουσίας και ψηφιακής κυριαρχίας, καθώς και σε ανθρωποκεντρικές και μελλοντοστραφείς δεοντολογικές προσεγγίσεις.»¹⁴⁷

Αρμοδιότητα της Επιτροπής είναι η ενθάρρυνση της επιστημονική έρευνας και της καινοτομίας σε συνάρτηση με τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και την ηθική υπό τα σύγχρονα τεχνολογικά δεδομένα. Αυτά ανάγονται τόσο στον τομέα της βιολογίας και της ιατρικής, όπου έχουν υπάρξει νέα δεδομένα βάσει της πορείας αντιμετώπισης της πανδημίας καθώς και καινοτόμα επιτεύγματα, όπως η ιατρική ακριβείας, η βιο-υπολογιστική, η βιο-εκτύπωση, η χρήση βιο-αλγορίθμων, η βιο-ρομποτική, η βιονανοτεχνολογία, οι μέθοδοι τηλεϊατρικής, ο συνδυασμός ψηφιακών και τεχνολογικών μέσων στη διάγνωση, παρακολούθηση, πρόβλεψη και θεραπεία ασθενειών ή στη διενέργεια ιατρικών πράξεων, τα οποία θέτουν βιοηθικές προκλήσεις και προβληματισμούς, πέραν όσων έχουν ήδη αντιμετωπισθεί στο παρελθόν, όσο και σε ανακλύπτοντα στο πεδίο της ραγδαία εξελισσόμενης

146 Εθνική Αρχή Προσβασιμότητας, Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής και Τεχνοηθικής (ΦΕΚ Α', 30/28.02.2021)

147 ΤΣΕΚΕΡΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ – ΒΑΓΕΝΑ ΕΥΤΥΧΙΑ, "Ο θεσμός της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής & Τεχνοηθικής και οι νέες προκλήσεις", Βιοηθικά Τόμος 7, Τεύχος 2, 2021, σελ. 3

πληροφορικής, η οποία μέσω εφαρμογών της σε όλα τα επιστημονικά πεδία απαιτεί ιδιαίτερη ηθική αξιολόγηση.

Η εξέλιξη της τεχνητής νοημοσύνης, των αυτόνομων οχημάτων, της μηχανικής μάθησης, της επεξεργασίας μεγάλων όγκων και βάσεων δεδομένων, των εφαρμογών υπολογιστικού νέφους, του «διαδικτύου των πραγμάτων», της διάχυτης υπολογιστικής ισχύος, των αλγοριθμικών αναλύσεων, της ρομποτικής και της επαυξημένης πραγματικότητας έχουν καταστήσει απτή πραγματικότητα τεχνολογικές λειτουργίες, οι οποίες φάνταζαν μακρινά σχέδια και προοπτικές για το μέσο πολίτη – χρήστη, μόλις, μερικά χρόνια πριν. Η δε πανδημία και η ανάγκη συνέχισης λειτουργίας της κοινωνίας, των θεσμών και των δομών της από απόσταση αποτέλεσαν παράγοντα επιτάχυνσης χρήσης καινοτόμων ψηφιακών εφαρμογών σε τομείς και διαδικασίες πρωτόγνωρες, δημιουργώντας νέες ανάγκες ηθικής αξιολόγησής τους. Οι πολίτες εκλήθησαν, τόσο σε ελλαδικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, να ψηφιοποιήσουν τον τρόπο συναλλαγής τους μεταξύ ιδιωτών αλλά και με το δημόσιο σε βαθμό κι εύρος πρωτόγνωρο, παρέχοντας τεράστιο όγκο αξιοποιήσιμων δεδομένων, συμπεριφορών και στοιχείων. Επίσης, η ίδια η οικονομική λειτουργία σε παγκόσμιο επίπεδο έχει ψηφιοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό, τόσο από τη χρήση πλατφορμών όσο κι από την αλλαγή του τρόπου κατανάλωσης μέσω ψηφιακών μέσων ή την κατανάλωση ψηφιακών προϊόντων και περιεχομένου. Η έκρηξη αυτή της ψηφιακής λειτουργίας προκάλεσε, όμως, και νέου είδους αποκλεισμούς εις βάρος κοινωνικών ομάδων, είτε όμοιων είτε διαφορετικών με το παρελθόν, προκαλώντας και νέες ανισότητες κι εντάσεις, οι οποίες χρήζουν ιδιαίτερης ανάλυσης κι αντιμετώπισης. Πλέον, παρά τις περί του αντιθέτου νομοθετικές προβλέψεις, στην πραγματικότητα, ένας απρόσωπος αλγόριθμος ή κάποιο άλλο τεχνολογικό μέσο δύναται να αποτελεί τον κριτή ή το κριτήριο αξιολόγησης του αντισυμβαλλομένου, του πολίτη, του συναλλασσομένου, στο πεδίο λήψης αποφάσεων ή τη βάση του τρόπου αντιμετώπισης ζητημάτων, βάσει μιας τεχνολογικά υποστηριζόμενης και ίσως καθοριζόμενης πρόβλεψης συμπεριφορών. Η αυτοματοποίηση αυτή δύναται, εις βάρος της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, από πρόσφορο εργαλείο διευκόλυνσης να καταστεί εκφυλιστικός παράγοντας, εντός περιβάλλοντος διάχυτης επιτήρησης κι ασυμμετρίας ισχύος, σε κρίσιμους τομείς της ατομική ή κοινωνικής ζωής, όπως η πρόσληψη υπαλλήλων, η χορήγηση πιστώσεων, η απονομή δικαιοσύνης ή η αξιολόγηση κοινωνικών ζητημάτων.

Είναι απολύτως απαραίτητη, στο πλαίσιο «μιας νέας ψηφιακής

δεοντολογίας’’¹⁴⁸, η συμφιλίωση κι εξισορρόπησης μεταξύ της ανάπτυξης της ψηφιακής διάστασης της ζωής, της οικονομίας και της κοινωνικής λειτουργίας με την αδιαπραγμάτευτη θωράκιση κι εμπέδωση της δημοκρατίας, της κοινωνικής συνοχής κι ευημερίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ατομικών ελευθεριών.

5.4 Ηθική & Δεοντολογία στο πλαίσιο Ευρωπαϊκών Χρηματοδοτήσεων.

Η έννοια της αξιολόγησης κι ελέγχου των ερευνητικών δραστηριοτήτων υπό το πρίσμα της ηθικής, της δεοντολογίας και της ακεραιότητας υφίστατο, επίσης, στα χρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω του 7^{ου} Χρηματοδοτικού Προγράμματος Πλαισίου για την Έρευνα (FP7) έργα κι εφεξής, δια της συνυποβολής κατά την πρότασης "*Πίνακα Ζητημάτων Ερευνητικής Δεοντολογίας*"¹⁴⁹.

Αντιστοίχως στο Χρηματοδοτικό Πλαίσιο Πρόγραμμα Horizon 2020, στη διάρκεια εκτέλεσης του οποίου άρχισε από 26.5.2018 η ισχύς του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων σε όλα τα Κράτη Μέλη της Ένωσης, έχουν περιληφθεί νέες απαιτήσεις δεοντολογίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, ιδίως ως προς την ελεύθερη και ενημερωμένη συμμετοχή του υποκειμένου στην έρευνα¹⁵⁰. Η συμμόρφωση και η απόδειξη υλοποίησής της επιδιώκεται μέσω της χρήσης προκαθορισμένων προτύπων εγγράφων και διαδικασιών, συντεταγμένων λεπτομερώς κι ακριβώς ως προς τα εφαρμοστέα τεχνικά κι οργανωτικά μέτρα αναλόγως των υπό επεξεργασία δεδομένων, βάσει των κείμενων δεοντολογικών και νομικών υποχρεώσεων και διατάξεων.

Η Γενική Διεύθυνση Έρευνας της Ένωσης, ήδη από το χρόνο εφαρμογής του FP7 δημιούργησε εξειδικευμένο Τμήμα Παρακολούθησης κι Αξιολόγησης της Ερευνητικής Ηθικής και Δεοντολογίας με εποπτεία του συνόλου των προτεινομένων προγραμμάτων ανεξαρτήτως επιστημονικού πεδίου, προβαίνει στην κατάρτιση και δημοσίευση οδηγιών, κατευθυντηρίων οδηγιών και βέλτιστων πρακτικών, πίνακες συνήθων ερωτήσεων κι απαντήσεων, ερωτηματολογίων και πινάκων συμμόρφωσης επί του ζητήματος, με αποδέκτες και προς χρήση από όλους τους εμπλεκομένους

148 ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ, Γνωμοδότηση 4/2015, σελ. 5 https://edps.europa.eu/sites/default/files/publication/15-09-11_data_ethics_el.pdf

149 Απόφαση 1982/2006/EC του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

150 ΚΟΥΥΜΔΖΗΙΕΒΑ ΑΛΒΕΝΑ, "General Data Protection Regulation and Horizon 2020 Ethics Review Process: Ethics Compliance under GDPR (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΓΚΠΔ) και διαδικασία ηθικής αξιολόγησης στο πλαίσιο του Ορίζοντα 2020: Συμμόρφωση ηθικής και δεοντολογίας υπό τον ΓΚΠΔ)", Βιοηθικά, Τόμος 5, Τεύχος 1, 2019, σελ. 9

φορείς διενέργειας έρευνας κι ελεγκτές των δραστηριοτήτων, ήτοι τις ανεξάρτητες, κατάλληλα στελεχωμένες, από επιστημονική και ανθρωπογεωγραφική άποψη, επιτροπές εμπειρογνομόνων¹⁵¹.

Ερευνητικές προτάσεις με αντικειμενική επιστημονική και πολιτική βαρύτητα και κρισιμότητα, οι οποίες περιλαμβάνουν ερευνητική επέμβαση σε ανθρώπους ή ανθρώπινα έμβρυα, ερευνητική χρήση εμβρυϊκών κυττάρων ή πειράματα σε ανθρωποειδή ζώα υπόκεινται δεδομένα σε έλεγχο από τη Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως χρηματοδοτική αρχή, εξαρτωμένης της υλοποίησής του από την έγκρισή της. Στο αυτό πλαίσιο υπόκεινται, επίσης, προτάσεις με στοιχεία εξωεδαφικότητας ως προς την Ένωση, περιλαμβάνουν νέες τεχνολογίες, αφορούν κοινωνικές μελέτες μεγάλης κλίμακας, εγείρουν πολλαπλά, πολύπλοκα ή διεπιστημονικά ζητήματα ερευνητικής δεοντολογίας. Κριτήρια ελέγχου συνιστούν οι προτεινόμενοι στόχοι, η ακολουθούμενη μεθοδολογία, η ενδεχόμενη παροχή εναλλακτικών, καινοτομικών μεθόδων ερευνητικής λειτουργίας, η ολοκληρωμένη αντίληψη και τεκμηριωμένη παρουσίαση των ερευνητικών σταδίων και των σχετικών παραδοτέων, το ενδεχόμενο όφελος κι επιπτώσεις της έρευνας, η συμμόρφωση προς το εθνικό νομικό και δεοντολογικό πλαίσιο ανάπτυξης ερευνητικής δραστηριότητας.

Η υπό κοινούς κανόνες ηθικής και δεοντολογίας αξιολόγηση, έλεγχος κι έγκριση ερευνητικών προτάσεων υπόκειται στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών των κρατών μελών, άνευ εμπλοκής οργάνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στην περίπτωση που εμπεριέχουν κλινικές δοκιμές, διαχείριση προσωπικών δεδομένων, συλλογή και χρήση ανθρώπινων ιστών, πειράματα σε μη ανθρωποειδή ζώα, ανηλικότητα.

Τα ευρήματα των ευρωπαϊκών ή εθνικών επιτροπών ελέγχου περιλαμβάνονται σε γνωμοδοτικά σημειώματα, τα οποία καθίστανται αναπόσπαστο τμήμα των συμβάσεων χρηματοδότησης, προκειμένου να επιτευχθεί η προαναφερθείσα ακεραιότητα και να υπάρξει και συμβατική δέσμευση σεβασμού και υλοποίησής τους.

Μεγάλο μέρος των ελληνικών ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων, ακαδημαϊκών και μη, αποβλέποντας σε μεγάλο βαθμό στην προσέλκυση κονδυλίων από ευρωπαϊκά ανταγωνιστικά προγράμματα, είχε ήδη, προ της νομοθετικής

151 ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ, *“Ηθική και Δεοντολογία στην επιστημονική έρευνα – Αφιέρωμα”*, Καινοτομία, Έρευνα και Τεχνολογία, τεύχος 81/2011, σελ. 22 https://www.ekt.gr/sites/ekt-site/files/magazine-files/Kainotomia_81.pdf

πρόβλεψης προβεί στη σύσταση αντιστοίχων δομών παρακολούθησης ζητημάτων ερευνητικής ηθικής και δεοντολογίας.

6. ΕΡΕΥΝΑ και ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

6.1 Το πλαίσιο προστασίας προσωπικών δεδομένων στην επιστημονική έρευνα (Ν. 2472/1999, ΓΚΠΔ και Ν. 4624/2019)

6.1.1 Η συνταγματική θεώρηση

Υπό τις διατάξεις του προγενέστερου Ν 2472/1997¹⁵², η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ)¹⁵³, αναγνώριζε παγίως ότι η διενέργεια επιστημονικής έρευνας συνιστά νόμιμο σκοπό επεξεργασίας, κατά την έννοια του άρθρου 45, μεταξύ άλλων και λόγω του ότι σύμφωνα με το άρθρο 16§1 του Συντάγματος, η ανάπτυξη και η προαγωγή της έρευνας αποτελεί υποχρέωση του Κράτους¹⁵⁴, αλλά δεν ασκείται μόνο από αυτό, καθ' όσον φορείς του δικαιώματος τυγχάνουν και φυσικά ή νομικά πρόσωπα πέραν του δημοσίου τομέα ή της περιφέρειά τους, όπως οι ιδιώτες και οι ιδιωτικοί ερευνητικοί φορείς.

Η διενέργεια της επιστημονικής έρευνας, ως κατ' άρθρο 16§1 συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα, αναλόγως του αντικειμένου της και δεδομένης της αλματώδους εξέλιξης των μέσων επίτευξής της, πολύ συχνά, αντιμετωπίζει συνθήκες έντασης, τριβής και σύγκρουσης με την υποχρέωση σεβασμού επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, το οποίο, όπως τυγχάνει συνταγματικής κατοχύρωσης κατ' άρθρο 9Α¹⁵⁵ του Συντάγματος.

Ουδέν των ανωτέρω δικαιωμάτων, όμως, αναγνωρίζεται ως απόλυτο, ήτοι η αξίωση εφαρμογής του δεν είναι δεδομένο ότι οφείλει να ικανοποιηθεί, άκριτα κι

152 Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

153 Κατ' άρθρο 15 §§1& Ν. 2472/1997 "Άρθρο 15 - Σύσταση Αποστολή Νομική φύση

1. Συνιστάται Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Αρχή), με αποστολή την εποπτεία της εφαρμογής του παρόντος νόμου και άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και την ενάσκηση των αρμοδιοτήτων που της ανατίθενται κάθε φορά.

2. Η Αρχή αποτελεί ανεξάρτητη δημόσια αρχή, έχει δικό της προϋπολογισμό και εξυπηρετείται από δική της γραμματεία. Η Αρχή δεν υπόκειται σε οποιονδήποτε διοικητικό έλεγχο. Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους τα μέλη της Αρχής απολαύουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Η Αρχή υπάγεται στον Υπουργό Δικαιοσύνης και εδρεύει στην Αθήνα."

154 Απόφαση 24/2018, σκέψη 3.

155 Προστασία προσωπικών δεδομένων: Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει.

άνευ προϋποθέσεων. Ο μεν φορέας του δικαιώματος έρευνας δεν δικαιούται να απαιτήσει την άσκησή του εις βάρος του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων και των εννόμων συμφερόντων του. Αντιστοίχως το υποκείμενο των προσωπικών δεδομένων δε δικαιούται να αρνηθεί, καταλυτικά, απόλυτα, *τυραννικά*¹⁵⁶, τη διεξαγωγή της έρευνας, υπό την προϋπόθεση ότι έχει διασφαλισθεί το πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων του. Ως σημείο ισορροπίας δύναται τεθεί το ότι τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων, σύμφωνα με το ΓΚΠΔ, δύνανται, κατά περίπτωση, να περιορισθούν μόνο εφ' όσον έχουν εξαντληθεί όλα τα λοιπά μέσα και καθίσταται ανέφικτη η εκπλήρωση των σκοπών της επιστημονικής έρευνας. Η περαιτέρω τεκμηρίωση της επιδιωκόμενης αναλογίας εξαρτάται κι επηρεάζεται από το είδος, τη φύση, το δεδηλωμένο σκοπό, τα αναμενόμενα αποτελέσματα και τις συνθήκες διεξαγωγής της ερευνητικής δραστηριότητας.

Η ελευθερία της επιστημονικής έρευνας, ήτοι η ελευθερία επιλογής του αντικειμένου και της μεθοδολογίας της δε δύναται, εν τέλει να είναι απεριόριστη υπό την έννοια της ασυδοσίας, καθώς υπέρτερο όλων είναι το κατ' άρθρο 5 Σ δ δικαίωμα στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, όπως οι ειδικότερες διαστάσεις ανήχθησαν στην πορεία του χρόνου. αυτοτελή δικαιώματα. Επίσης, η ελευθερίας του ερευνητή περιορίζεται συνταγματικά από τα ανατιθέμενα στον κοινό νομοθέτη να προσδιορίζει ποινικά αδικήματα σε σχέση με τη λειτουργία και τις μεθόδους του, υπό την προϋπόθεση ότι οι νομοθετικοί περιορισμοί είναι οι απολύτως αναγκαίοι για την ισορροπία μεταξύ της προάσπισης των έννομων αγαθών των πολιτών και του δημοσίου συμφέροντος.

Όπως όλες οι συγκρούσεις δικαιωμάτων και η εν λόγω επιλύεται δια της στάθμισης των δικαιωμάτων με γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας, ενώ η πρακτική εφαρμογή και η διαμόρφωση του πλαισίου απόκειται στα σχετικά νομοθετικά κείμενα, ήτοι τα άρθρα 9§2(ι)¹⁵⁷ ΓΚΠΔ¹⁵⁸ και 89§§1,2,4,¹⁵⁹ ΓΚΠΔ και το

156 ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ – ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ ΦΕΡΕΝΙΚΗ, "Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων 679/2016/ΕΕ", Σάκκουλας, 2017, σελ. 21 με την εκεί παραπομπή 50.

157 Επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα: 1. Απαγορεύεται η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις ή τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, καθώς και η επεξεργασία γενετικών δεδομένων, βιομετρικών δεδομένων με σκοπό την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση προσώπου, δεδομένων που αφορούν την υγεία ή δεδομένων που αφορούν τη σεξουαλική ζωή φυσικού προσώπου ή τον γενετήσιο προσανατολισμό. 2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες περιπτώσεις: 1) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για σκοπούς

άρθρο 30¹⁶⁰ του Ν. 4624/2019¹⁶¹. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται στην επιστημονική έρευνα, υπό την ευρεία έννοια, ερμηνευόμενη, βεβαίως και υπό το

αρχαιοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς σύμφωνα με το άρθρο 89 παράγραφος 1 βάσει του δικαίου της Ένωσης ή κράτους μέλους, οι οποίοι είναι ανάλογοι προς τον επιδιωκόμενο στόχο, σέβονται την ουσία του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων και προβλέπουν κατάλληλα και συγκεκριμένα μέτρα για τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων.

158 Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27.4.2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων – ΓΚΠΔ – GDPR)

159 Διασφαλίσεις και παρεκκλίσεις σχετικά με την επεξεργασία για σκοπούς αρχαιοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον ή σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή στατιστικούς σκοπούς: 1. Η επεξεργασία για σκοπούς αρχαιοθέτησης για το δημόσιο συμφέρον ή για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς υπόκειται σε κατάλληλες εγγυήσεις, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, ως προς τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό. Οι εν λόγω εγγυήσεις διασφαλίζουν ότι έχουν θεσπιστεί τα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα, ιδίως για να διασφαλίζουν την τήρηση της αρχής της ελαχιστοποίησης των δεδομένων. Τα εν λόγω μέτρα μπορούν να περιλαμβάνουν τη χρήση ψευδωνύμων, εφόσον οι εν λόγω σκοποί μπορούν να εκπληρωθούν κατ' αυτόν τον τρόπο. Εφόσον οι εν λόγω σκοποί μπορούν να εκπληρωθούν από περαιτέρω επεξεργασία η οποία δεν επιτρέπει ή δεν επιτρέπει πλέον την ταυτοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων, οι εν λόγω σκοποί εκπληρώνονται κατ' αυτόν τον τρόπο. 2. Όταν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υφίστανται επεξεργασία για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς, το δίκαιο της Ένωσης ή κράτους μέλους μπορεί να προβλέπει παρεκκλίσεις από τα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 15, 16, 18 και 21, με την επιφύλαξη των προϋποθέσεων και των εγγυήσεων που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, εφόσον τα εν λόγω δικαιώματα είναι πιθανό να καταστήσουν αδύνατη ή να παρακωλύσουν σοβαρά την επίτευξη των ειδικών σκοπών και εφόσον οι εν λόγω παρεκκλίσεις είναι απαραίτητες για την εκπλήρωση των εν λόγω σκοπών. 3. Όταν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υφίστανται επεξεργασία για σκοπούς αρχαιοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, το δίκαιο της Ένωσης ή κράτους μέλους μπορεί να προβλέπει παρεκκλίσεις από τα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 15, 16, 18, 19, 20 και 21, με την επιφύλαξη των προϋποθέσεων και των εγγυήσεων που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, εφόσον τα εν λόγω δικαιώματα είναι πιθανό να καταστήσουν αδύνατη ή να παρακωλύσουν σοβαρά την επίτευξη των ειδικών σκοπών και εφόσον οι εν λόγω παρεκκλίσεις είναι απαραίτητες για την εκπλήρωση των εν λόγω σκοπών. 4. Όταν η επεξεργασία που αναφέρεται στις παραγράφους 2 και 3 εξυπηρετεί την ίδια στιγμή και άλλο σκοπό, οι παρεκκλίσεις εφαρμόζονται μόνο στην επεξεργασία για τους σκοπούς που προβλέπουν οι εν λόγω παράγραφοι.

160 Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή συλλογής και τήρησης στατιστικών στοιχείων

1. Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 9 παράγραφος 1 του ΓΚΠΔ η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του ΓΚΠΔ, επιτρέπεται χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου, όταν η επεξεργασία είναι

περιεχόμενο των σχετικών με αυτή νομοθετημάτων, Ν. 4310/2014 και Ν. 4485/2017, η οποία περιλαμβάνει τη βασική κι εφαρμοσμένη έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη, τις καινοτομικές δράσεις, τα ευρωπαϊκά προγράμματα καθώς και την ιδιωτικά χρηματοδοτούμενη έρευνα.

Σύμφωνα δε με τη σκέψη 159 ΓΚΠΔ «Όταν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υφίστανται επεξεργασία για σκοπούς επιστημονικής έρευνας, ο παρών κανονισμός θα πρέπει να ισχύει και για την επεξεργασία αυτή. Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς

απαραίτητη για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή συλλογής και τήρησης στατιστικών στοιχείων και το συμφέρον του υπεύθυνου επεξεργασίας είναι υπέρτερο του συμφέροντος του υποκειμένου να μην τύχουν επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού του χαρακτήρα. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να λαμβάνει κατάλληλα και συγκεκριμένα μέτρα για την προστασία των εννόμων συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων. Στα μέτρα αυτά μπορούν να περιλαμβάνονται ιδίως: α) περιορισμοί πρόσβασης των υπεύθυνων επεξεργασίας και εκτελούντων την επεξεργασία, β) ψευδωνυμοποίηση των δεδομένων προσωπικού Χαρακτήρα, γ) κρυπτογράφηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, δ) ορισμός ΥΠΔ.

2. Κατά παρέκκλιση των οριζόμενων στα άρθρα 15, 16, 18 και 21 του ΓΚΠΔ, τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα περιορίζονται, εφόσον η άσκησή τους είναι πιθανό να καταστήσει αδύνατη ή να παρακωλύσει σοβαρά την εκπλήρωση των σκοπών της παραγράφου 1 και εφόσον οι περιορισμοί αυτοί κρίνονται απαραίτητοι για την εκπλήρωσή τους. Για τον ίδιο λόγο δεν εφαρμόζεται και το προβλεπόμενο στο άρθρο 15 του ΓΚΠΔ δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου, όταν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα είναι απαραίτητα για επιστημονικούς σκοπούς και η παροχή πληροφοριών απαιτεί δυσανάλογη προσπάθεια.

3. Εκτός από όσα ορίζονται στην παράγραφο 1 οι ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όταν υποβάλλονται σε επεξεργασία για τους σκοπούς της παραγράφου 1, θα πρέπει να ανωνυμοποιούνται αμέσως μόλις το επιτρέψουν οι επιστημονικοί ή στατιστικοί σκοποί, εκτός εάν αυτό είναι αντίθετο προς το έννομο συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων. Μέχρι τότε, τα χαρακτηριστικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αντιστοίχιση μεμονωμένων λεπτομερειών σχετικά με προσωπικές ή πραγματικές καταστάσεις ενός ταυτοποιημένου ή ταυτοποιήσιμου προσώπου πρέπει να αποθηκευτούν χωριστά. Τα χαρακτηριστικά αυτά μπορεί να συνδυαστούν με τις μεμονωμένες λεπτομέρειες, μόνο εάν το απαιτεί η έρευνα ή ο στατιστικός σκοπός.

4. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να δημοσιεύει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που επεξεργάζεται στο πλαίσιο της έρευνας, εφόσον τα υποκείμενα των δεδομένων έχουν συγκατατεθεί εγγράφως ή η δημοσίευση είναι απαραίτητη για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας. Στην τελευταία αυτή περίπτωση η δημοσίευση γίνεται με ψευδωνυμοποίηση.

161 (ΦΕΚ Α' 137/29.8.2019) Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις.

επιστημονικής έρευνας θα πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικά, δηλαδή να περιλαμβάνει παραδείγματος χάριν τεχνολογική ανάπτυξη και επίδειξη, βασική έρευνα, εφαρμοσμένη έρευνα και ιδιωτικά χρηματοδοτούμενη έρευνα. Επιπλέον, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τον στόχο της Ένωσης δυνάμει του άρθρου 179 παράγραφος 1 ΣΛΕΕ για την επίτευξη ενός ευρωπαϊκού χώρου έρευνας. Στους σκοπούς επιστημονικής έρευνας θα πρέπει να περιλαμβάνονται και μελέτες που πραγματοποιούνται για το δημόσιο συμφέρον στον τομέα της δημόσιας υγείας. Για να ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς επιστημονικής έρευνας, θα πρέπει να ισχύουν ειδικοί όροι ιδίως όσον αφορά τη δημοσίευση ή με άλλο τρόπο δημοσιοποίηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο των σκοπών επιστημονικής έρευνας. Εάν το αποτέλεσμα της επιστημονικής έρευνας ειδικότερα στον τομέα της υγείας αιτιολογεί τη λήψη περαιτέρω μέτρων προς το συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων, ισχύουν οι γενικοί κανόνες του παρόντος κανονισμού όσον αφορά τα μέτρα αυτά.”

Σημειώνεται ότι όταν η επεξεργασία αφορά που αναφέρεται στις παραγράφους 2 και 3 εξυπηρετεί την ίδια στιγμή και άλλο σκοπό, οι παρεκκλίσεις εφαρμόζονται μόνο στην επεξεργασία για τους σκοπούς που προβλέπουν οι εν λόγω παράγραφοι.

6.1.2 Οι ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις του πεδίου προστασίας των δεδομένων.

Σύμφωνα τις ανωτέρω διατάξεις, η διενέργεια επιστημονικής έρευνας συνιστά νόμιμο σκοπό επεξεργασίας, υπό την σωρευτική ικανοποίηση των προϋποθέσεων ότι, είναι ανάλογος προς τον επιδιωκόμενο στόχο, σέβεται την ουσία του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων, διεξάγεται υπό τις εγγυήσεις του ΓΚΠΔ, προβλέποντας κατάλληλα και συγκεκριμένα μέτρα για την διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων. Οι ανωτέρω νομικές βάσεις, σύμφωνα με το περιεχόμενο των σχετικών άρθρων, ρυθμίζουν την επεξεργασία για σκοπούς επιστημονικής και ιστορικής έρευνας, ειδικών κατηγοριών προσωπικών δεδομένων, ήτοι περιορισμένου πεδίου, ρητώς μνημονευόμενων κατηγοριών.

Η προσέγγιση του ότι η αναφορά αυτή είναι εξαντλητική κι όχι ενδεικτική, δεν έχει γίνει δεκτή αποφάσεις της ΑΠΔΠΧ¹⁶² και των Ανωτάτων Δικαστηρίων¹⁶³,

162 Ενδεικτικώς, ΑΠΔΠΧ 4/2019, 152/2017, 144/2017, 136/2017, 96/2014, 70/2005

υπό τη λογική ότι εφ' όσον προβλέπεται προστασία στις ειδικές, μικρότερης ρυθμιστικής επίπτωσης, κατηγορίες προσωπικών δεδομένων, αντίστοιχη προστασία θα πρέπει να αναγνωρισθεί, κατά μείζονα λόγο, στην επεξεργασία των απλών προσωπικών δεδομένων.

Η προσέγγιση όμως αυτή, πέραν του ότι εάν επεδιώκετο η ενδεικτική αναφορά σε ένα τόσο εξαντλητικό νομοθέτημα όσο ο ΓΚΠΔ, ο νομοθέτης θα το είχε πράξει, παρέχει *προβάδισμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων έναντι των λοιπών συνταγματικά προστατευόμενων δικαιωμάτων, όπως η ελευθερία πληροφόρησης*¹⁶⁴, έννοια συναφής προς την ελευθερία διενέργειας επιστημονικής έρευνας, το οποίο δεν συνιστά σκοπό θεσμοθέτησης του Κανονισμού. Η διάταξη, ως εισάγουσα εξαίρεση, αναφέρεται περιοριστικά στους σκοπούς αρχειοθέτηση και συνεπώς είναι στενά ερμηνευτέα. Ενδεικτικώς στη σκέψη 53 ΓΚΠΔ ως παράδειγμα μνημονεύονται οι διενεργούμενες προς εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος μελέτες στον τομέα της δημόσιας υγείας.¹⁶⁵

Οι εφαρμοστέες εγγυήσεις του ΓΚΠΔ, υπό τις οποίες οφείλει να διεξάγεται η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για επιστημονικούς σκοπούς, συνίστανται στις θεμελιώδεις αρχές επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, όπως αναλύονται στο άρθρο 5 ΓΚΠΔ, αφορώσες στην αρχή της νομιμότητας, αντικειμενικότητας και διαφάνειας της επεξεργασίας, στην αρχή του περιορισμού του σκοπού, στην αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων, στην αρχή της ακρίβειας, στην αρχή του περιορισμού του χρόνου αποθήκευσης, στην αρχή της ακεραιότητας και εμπιστευτικότητας και στην αρχή της λογοδοσίας.

Ειδικώς ως την αρχή του περιορισμού του σκοπού, αντιλαμβανόμενος την ίδια την έννοια της επιστημονικής έρευνας, η οποία ως έμφυτα πειραματική και χωρίς ουσιαστικό όριο και περιορισμό, καθ' όσον καθοδηγείται από την πορεία των πορισμάτων και των ανά στάδιο αποτελεσμάτων, η πέραν του αρχικού σκοπού επί τη βάση επιστημονικής κι ερευνητικής εμβάθυνσης επεξεργασία προσωπικών, δε συνιστά ανεπίτρεπτη επέκταση κι ασύμβατη επεξεργασία. Στην περίπτωση αυτή δεν προβλέπεται ο υπεύθυνος επεξεργασίας να προβεί σε πρόσθετη ενημέρωση του

¹⁶³ ΑΠ 252/2018, 1520/2017, 667/2014 (Ποιν.), ΣτΕ 1847/2017

¹⁶⁴ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ ΦΕΡΕΝΙΚΗ, "Συνταγματική θεώρηση του νόμου περί προστασίας δεδομένων (Ν 4624/2019)" ΔιΜΕΕ, Τεύχος 3/2019, σελ. 330

¹⁶⁵ ΙΓΓΛΕΖΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, "Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679) και ο Εφαρμοστικός Νόμος (Ν. 4624/2019)", *Interactive Books*, 2020, σελ. 138.

υποκειμένου των δεδομένων, εκτός εάν μεταβληθεί πλήρως ή ουσιωδώς η ίδια η βάση ή ο σκοπός της επεξεργασίας.

Η επεξεργασία για σκοπό αλλότριο της αρχικής συλλογής προϋποθέτει τη διενέργεια αυτής της περαιτέρω δραστηριότητα «από τον ίδιο τον υπεύθυνο επεξεργασίας των δεδομένων προκειμένου να μη διατίθενται ή να ανακοινώνονται σε τρίτον άνευ προηγούμενης ανωνυμοποίησης., ενώ το αντικείμενο της έρευνας πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένο, ούτως ώστε να είναι δυνατή και η κρίση εάν τα υφιστάμενα επεξεργασία δεδομένα, είναι απαραίτητα για τον επιδιωκόμενο σκοπό. Τέλος, κατά το διάστημα της επεξεργασίας των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, θα πρέπει να λαμβάνονται τα απαραίτητα οργανωτικά μέτρα για την ασφάλεια των δεδομένων, σύμφωνα με το άρθρο 10 του Ν 2472/1997.»¹⁶⁶

6.1.3 Αρχαιοθήκη κι επεξεργασία για επιστημονικούς, ερευνητικούς και στατιστικούς σκοπούς

Σε ό,τι αφορά στην επιστημονική αρχειακή έρευνα το προϊσχύον καθεστώς έθεσε¹⁶⁷, υπό την προϋπόθεση χορήγησης προηγούμενης διοικητικής άδειας και υπό τους όρους και τα κατάλληλα μέτρα διασφάλισης νόμιμης επεξεργασίας, τόσο απλών όσο και ευαίσθητων δεδομένων, αναγνώριζε ως υπεύθυνο επεξεργασίας όχι μόνο τον κάτοχο του αρχείου αλλά και τον ερευνητή ή τον ερευνητικό φορέα¹⁶⁸. Ως κατάλληλα μέτρα και όροι διατύπωσης κρίθηκαν, αναλόγως του πεδίου ερεύνης, η εξ αρχής ανωνυμία ή ανωνυμοποίηση δεδομένων, η αναλογικότητα μεταξύ του σκοπού της έρευνας και της διενέργειάς της, ο περιορισμός διενέργειας της μελέτης και της έρευνας σε συγκεκριμένο χώρο, ο περιορισμός της λήψης αντιγράφων, η παροχή συγκατάθεσης.

Η επεξεργασία πρέπει να βασίζεται στο Ενωσιακό ή το εθνικό δίκαιο, το οποίο ρυθμίζει το ζήτημα των αρχείων, σύμφωνα με τα άρθρα 160 - 201 του Ν. 4610/2019 ή στην επιστημονική έρευνα¹⁶⁹. Ειδικώς ως προς την αρχαιοθήκη προς το δημόσιο συμφέρον εφαρμοστέες τυγχάνουν οι προβλέψεις στο άρθρο 29 του Ν. 4624/2019.

166 ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ – ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ ΦΕΡΕΝΙΚΗ, “Έρευνα σε ιστορικές πηγές και προστασία της πληροφορίας”, ΔιΜΕΕ, 1/2014, σελ. 30

167 Ενδεικτικές αποφάσεις 46/2004, 43/2006, 54/2008, 10/2011, 121/2011

168 Απόφαση 31/2013 σκέψεις 3&4.

169 (ΦΕΚ Α' 70/07.05.2019 “Συνέργειες Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι., πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, πειραματικά σχολεία, Γενικά Αρχεία του Κράτους και λοιπές διατάξεις.”

Στην περίπτωση του δικαιώματος ενημερώσεως, όπως απορρέει από την αρχή της διαφάνειας, η ενημέρωση των υποκειμένων των δεδομένων σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων τους για σκοπούς επιστημονικής έρευνας, είναι ενίοτε ουσιαστικά αδύνατη, καθ' όσον αφορά από μακρού χρόνου συσταθέντα αρχεία, τα οποία, επίσης, ενδεχομένως να έχουν ελλιπής στοιχεία απόλυτης ταυτοποίησης ή επικοινωνίας.

Το ισχύον άρθρο 14§5(β) ΓΚΠΔ προβλέπει για τη συγκεκριμένη περίπτωση και για την επιστημονική έρευνα, μεταξύ άλλων, ότι η ενημέρωση του υποκειμένου των δεδομένων δεν είναι υποχρεωτική, εφ' όσον η παροχή τέτοιων πληροφοριών αποδεικνύεται αδύνατη ή θα συνεπαγόταν δυσανάλογη προσπάθεια

Η δυνατότητα διενέργειας επιστημονικής έρευνας κι έρευνας για στατιστικούς σκοπούς σε εξισορρόπηση προς τη νομοθεσία προστασίας προσωπικών δεδομένων υφίσταται από έτους 1981 δυνάμει της υπ' αριθμ. 108 μεταξύ των Κρατών – Μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης *Σύμβασης για την Προστασία των Ατόμων σχετικά με την Αυτόματη Επεξεργασία Προσωπικών Δεδομένων (CETS Νο. 108)*, υπογραφείσης από την Ελλάδα το 1983 και κυρωθείσης κατ' άρθρο 28§1Σ με το Ν. 2068/92¹⁷⁰. Η Ελλάδα έχει, επίσης, υπογράψει, άνευ έως σήμερα κύρωσής τους, το έτος 2001 το υπ' αριθμ. CETS Νο. 181 και το έτος 2019 το υπ' αριθμ. CETS Νο. 223 τα Πρόσθετα Πρωτόκολλα της Σύμβασης. Η βασική Σύμβαση 108 βρίσκεται σε διαδικασία εκσυγχρονισμού, με σκοπό την αντιμετώπιση των προκλήσεων που συνεπάγεται η ταχεία ανάπτυξη της τεχνολογίας πληροφορικής για την ιδιωτικότητα και τη βελτίωση των προτύπων προστασίας δεδομένων όχι μόνον στην Ευρώπη, αλλά και ανά τον κόσμο. Το άρθρο 9§3 της σύμβασης προβλέπει ότι τα κατοχυρούμενα σε αυτή, υπέρ του υποκειμένου των δεδομένων, δικαιώματα επιβεβαίωσης ύπαρξης αρχείου, διόρθωσης των δεδομένων και προσφυγής δύνανται να περιορισθούν αναφορικά με αρχεία πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα χρησιμοποιούμενα για στατιστικούς σκοπούς ή για επιστημονικές έρευνες, υπό την προϋπόθεση προστασίας κι έλλειψη κινδύνου βλάβης της ιδιωτικής ζωής των προσώπων, στα οποία αφορούν οι πληροφορίες.

6.2 Τα εφαρμοστέα μέτρα διασφάλισης των δικαιωμάτων των υποκειμένων κατά την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο επιστημονικής έρευνας.

170 ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΠΟΤΗ ΜΑΡΙΑ, "Αρχεία & Δίκαιο – Προσωπικά Δεδομένα – Πνευματική Ιδιοκτησία – Πολιτιστική Κληρονομιά", Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ 90

Η λήψη συγκεκριμένων, καταλλήλων κι αποτελεσματικών τεχνικών κι οργανωτικών μέτρων προς διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων, τα οποία οφείλει να εξετάσει, να σχεδιάσει και εφαρμόσει αναλόγως της φύσης, του είδους και του αντικειμένου της διενεργούμενης έρευνας ο υπεύθυνος επεξεργασίας συνίστανται στην κρυπτογράφηση, στην ψευδωνυμοποίηση, στην ανωνυμοποίηση, στο διορισμό υπευθύνου προστασίας δεδομένων, στη χορήγηση της αναγκαίας πρόσβασης στα δεδομένα αποκλειστικώς στους εμπλεκόμενους στη διεξαγωγή της έρευνας και σύμφωνα με το ρόλο εκάστου αυτών, στη διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου κι ενδεχόμενως, αναλόγως της φύσης και του είδους της έρευνας και στη διαβούλευση με την ΑΠΔΠΧ προκειμένου για την κατάρτιση και έγκρισή της, στην υιοθέτηση κωδίκων ηθικής και δεοντολογίας κατά τις κείμενες διατάξεις.

Μεταξύ της από 25.8.2018 έναρξης εφαρμογής του ΓΚΠΔ και της δημοσίευσης του εφαρμοστικού Ν. 4624/2019 η ΑΠΔΠΧ καλούμενη να κρίνει επί αιτημάτων ερευνητών προς υγειονομικούς φορείς για την πρόσβαση κι επεξεργασία ιατρικών δεδομένων, στην υπ' αριθμ. 24/7.3.2018 απόφασή της, κάνει μνεία τόσο του προϊσχύοντος πλαισίου όσο κι αυτού του ΓΚΠΔ. Ειδικότερα αναφέρεται στο άρθρο 89, το οποίο στην §1 προδιαγράφει τους κανόνες επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων για σκοπούς επιστημονικής έρευνας με τη διασφάλιση εγγυήσεων για τη μη αποκάλυψη της ταυτότητας του υποκειμένου των δεδομένων, ενώ στην §2 παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να θεσπίσουν περιορισμούς στα δικαιώματα της πρόσβασης, της διόρθωσης, της διαγραφής, της εναντίωσης και του περιορισμού της επεξεργασίας για την επεξεργασία δεδομένων που πραγματοποιείται για ερευνητικούς σκοπούς. Παραλλήλως επικαλείται την αιτιολογική σκέψη 156¹⁷¹ του ΓΚΠΔ, η οποία

171 "Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή στατιστικούς σκοπούς θα πρέπει να υπόκειται σε κατάλληλες εγγυήσεις για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό. Οι εν λόγω εγγυήσεις θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι έχουν θεσπιστεί τα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που εγγυώνται, ειδικότερα, την αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων. Η περαιτέρω επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή στατιστικούς σκοπούς πραγματοποιείται όταν ο υπεύθυνος της επεξεργασίας έχει εκτιμήσει κατά πόσο είναι εφικτό να εκπληρωθούν οι σκοποί αυτοί μέσω της επεξεργασίας δεδομένων τα οποία δεν επιτρέπουν ή δεν επιτρέπουν πλέον την ταυτοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων, υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχουν κατάλληλες εγγυήσεις (όπως, για παράδειγμα, η ψευδωνυμοποίηση των δεδομένων). Τα κράτη μέλη θα πρέπει να προβλέπουν κατάλληλες διασφαλίσεις σχετικά με την επεξεργασία

αναφέρει ότι η διενεργούμενη για ερευνητικούς σκοπούς επεξεργασία προσωπικών δεδομένων οφείλει να συμμορφώνεται με άλλες σχετικές νομοθεσίες, όπως αυτή για τις κλινικές δοκιμές.

Ο ειδικός ως προς το ζήτημα Κανονισμός 536/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις κλινικές δοκιμές φαρμάκων προοριζομένων για τον άνθρωπο, θέτει ως βασικές αρχές για τη διεξαγωγή των κλινικών μελετών, την προστασία και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων της αξιοπρέπειας και της ευζωίας των συμμετεχόντων καθώς και την κατ' άρθρο 3 παραγωγή έγκυρων και αξιόπιστων δεδομένων. Προκειμένου δε για τη διασφάλιση των αρχών αυτών προβλέπεται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 4, ότι οι κλινικές μελέτες εγκρίνονται ως προς την επιστημονική και δεοντολογική τους επάρκεια από επιτροπή δεοντολογίας καθώς και ότι η κλινική μελέτη γίνεται, καταρχήν, με τη συγκατάθεση του ενδιαφερόμενου προσώπου, σύμφωνα με το άρθρο 28 του Κανονισμού.

Με την εφαρμογή του ΓΚΠΔ και του Ν. 4624/2019 δεν υφίστανται αντίστοιχες διαδικασίες αδειοδότησης υπό όρους με εμπλοκής της ΑΠΔΠΧ. Πλέον, σε εκτέλεση της επιβεβλημένης αυτοδέσμευσης του ερευνητή¹⁷², διευκρινίζονται προς τον υγειονομικό φορέα ή τον κάτοχο του προς διερεύνηση αρχείου τα ουσιώδη στοιχεία της επιστημονικής έρευνας, ήτοι το αντικείμενο, ο τίτλος, ο τρόπος και η μορφή υλοποίησης έρευνας, ενδεικτικώς η επιτόπια μελέτη ιατρικών αρχείων, η διανομή ερωτηματολογίων στους ασθενείς, η ταυτοποίηση ιδιότητας του ερευνητή, η έγκριση από το Επιστημονικό Συμβούλιο ή την Επιτροπή Δεοντολογίας του νοσοκομείου.

δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή στατιστικούς σκοπούς. Θα πρέπει να επιτρέπεται στα κράτη μέλη να παρέχουν, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις και με δέουσες εγγυήσεις για τα υποκείμενα των δεδομένων, προδιαγραφές και παρεκκλίσεις όσον αφορά τις απαιτήσεις πληροφόρησης και τα δικαιώματα διόρθωσης και διαγραφής, το δικαίωμα στη λήθη, το δικαίωμα περιορισμού της επεξεργασίας, το δικαίωμα στη φορητότητα των δεδομένων και το δικαίωμα αντίταξης κατά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή στατιστικούς σκοπούς. Οι εν λόγω προϋποθέσεις και εγγυήσεις ενδέχεται να συνεπάγονται ειδικές διαδικασίες, ώστε τα υποκείμενα των δεδομένων να ασκούν τα δικαιώματα αυτά, εφόσον είναι σκόπιμο για τους σκοπούς που επιδιώκονται με τη συγκεκριμένη επεξεργασία, παράλληλα με τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που αποσκοπούν στην ελαχιστοποίηση της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σύμφωνα με τις αρχές της αναλογικότητας και της αναγκαιότητας. Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για επιστημονικούς σκοπούς θα πρέπει να συμμορφώνεται επίσης με άλλες σχετικές νομοθεσίες, όπως αυτή για τις κλινικές δοκιμές.”

172 ΚΑΝΕΛΛΟΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ, “The GDPR Handbook”, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 180.

Δυνάμει δε του άρθρου 30 του Ν 4624/2019 ερευνητές με την ιδιότητα του ιατρού δεσμεύονται, ως προς την ανωνυμία των ασθενών, την ασφαλή φύλαξη και τους αποδέκτες των ερευνητικών αποτελεσμάτων, από τις παραλλήλως ισχύουσες διατάξεις σχετικά με το ιατρικό απόρρητο και την ιατρική δεοντολογία, κατά συνδυαστική εφαρμογή του άρθρου 371 ΠΚ, τα άρθρα 13 και 14§5 του Κώδικα Ιατρικής Ν 3418/2005, Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας, όπως ρητώς προβλέπεται στη Σκέψη 43 του ΓΚΠΔ. Ως προς την ιατρική έρευνα και τις κλινικές δοκιμές εφαρμοστέα και η ΔΥΓ3/89292 (ΦΕΚ Β' 1973/31.12.2003) εκδοθείσα σε εναρμόνιση προς την Οδηγία 2001/20/ΕΚ για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών ως προς την εφαρμογή ορθής κλινικής πρακτικής κατά τις κλινικές μελέτες φαρμάκων προοριζομένων για τον άνθρωπο, αντικατασταθείσα από τον Κανονισμό 536/2014 για τις κλινικές δοκιμές φαρμάκων, στο άρθρο 28§1δ του οποίου προβλέπεται η υποχρέωση διασφάλισης του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία δεδομένων των συμμετεχόντων σε κλινικές δοκιμές. Περαιτέρω θεσμικό ρόλο σε επίπεδο ηθικής και δεοντολογίας των δεδομένων και των ίδιων των υποκειμένων υποκειμένων σε κλινικές δοκιμές δραδραματίζει η Εθνική Επιτροπή Δεοντολογίας (άρθρο 6 Υ.Α. αριθ. ΔΥΓ3/89292) και οι Επιτροπές Ηθικής και Δεοντολογίας των ΠΕΣΥΠ, κατ' άρθρο άρθρο 2§6 εδ. δ' Ν. 2889/2001. Περαιτέρω, ο Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας ρυθμίζει στα άρθρο 24 επόμενα διατάξεις για την ιατρική έρευνα, την κλινική έρευνα με νέα φάρμακα ή νέες διαγνωστικές και θεραπευτικές μεθόδους και τη μη θεραπευτική βιοϊατρική έρευνα.

Σύμφωνα δε με τις σκέψεις 156 και 157 ΓΚΔΠ θα πρέπει να υφίσταται ιδιαίτερη μέριμνα στην αποτροπή του συνδυασμού ταυτοποιήσιμων αποτελεσμάτων και προσωπικών δεδομένων κλινικών δοκιμών με επίσης ταυτοποιήσιμα στοιχεία συλλεγόμενα και υποκείμενα σε επεξεργασία στο πεδίο των κοινωνικών επιστημών.

Στη συνηθέστερη στην πράξη περίπτωση κατά την οποία ο ερευνητής δεν ταυτίζεται με τον υπεύθυνο επεξεργασίας λογίζεται ότι ο πρώτος αποκτά και ο ίδιος την ιδιότητα του υπευθύνου επεξεργασίας και φέρει τις αντίστοιχες υποχρεώσεις συμμόρφωσης. Ως εκ τούτου οφείλει να αποκτά πρόσβαση στα σχετικά δεδομένα στο χώρο τηρήσεώς τους, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι δεν εκφεύγουν από την σφαίρα επιρροής του υπευθύνου κατόχου του αρχείου. Μεταξύ των διατιθεμένων προς έρευνα αρχείων, θέτει υπό επεξεργασία, κατά την αρχή του περιορισμού, μόνο εκείνα, τα οποία κατά την κρίση, είναι πρόσφορα για την εκτέλεση του ερευνητικού

έργου, σύμφωνα με το δεδηλωμένο σκοπό και πλαίσιο του. Οφείλει δε προ οιασδήποτε ενέργειας δημοσιοποίησης των ερευνητικών αποτελεσμάτων ή διάδοσης των πορισμάτων να προβεί στην ανωνυμοποίηση των συλλεγέντων προσωπικών δεδομένων, καταστρέφοντας εν συνεχεία το τυχόν αρχείο με στοιχεία ταυτότητας ή δυνητικής ταυτοποίησης. Οι ανωτέρω υποχρεώσεις αίρονται ως προς τον υπεύθυνο επεξεργασίας, στην περίπτωση παροχής έγγραφης συγκατάθεσης διατήρησης των στοιχείων ταυτοποίησης των υποκειμένων του αντικειμένου έρευνας ή στην περίπτωση κατά την οποία η διατήρηση είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας, οπότε κι οφείλει να προβεί σε ψευδωνυμοποίηση. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 30 του Ν. 4624/2019, τα στοιχεία, χαρακτηριστικά και δεδομένα, τα οποία δύνανται να χρησιμοποιηθούν για την αντιστοίχιση μεμονωμένων λεπτομερειών σχετικά με προσωπικές ή πραγματικές καταστάσεις ενός ταυτοποιημένου ή ταυτοποιήσιμου προσώπου πρέπει να αποθηκευτούν κεχωρισμένα και επιτρέπεται να συνδυαστούν με τις μεμονωμένες λεπτομέρειες, μόνο εάν το απαιτεί η έρευνα ή ο στατιστικός σκοπός.

6.3 Πρακτική προσέγγιση του ζητήματος διαχείρισης και προστασίας προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο άσκησης ερευνητικής δραστηριότητας στο πλαίσιο εκτελούμενων από ερευνητικούς φορείς προγραμμάτων.

Ένας δημόσιος ερευνητικό φορέας συσταθείς προκειμένου να διενεργεί έρευνα, η κυρίαρχη νόμιμη βάση επεξεργασίας είναι η ενάσκηση της δημοσίου συμφέροντος αποστολής του, ήτοι οι προβλεπόμενες στα άρθρα 6.1 ε && στ.

Στο πλαίσιο εκτέλεσης ενός ερευνητικού ο ερευνητικός φορέας, αναλόγως των συμβατικών του υποχρεώσεων ή της εντολής ανάθεσης δύναται να έχει τόσο την ιδιότητα του υπευθύνου επεξεργασίας όσο και του εκτελούντος επεξεργασία, ταυτόχρονα. Το αυτό ισχύει και για το γενικότερο πλαίσιο λειτουργίας τους, πέραν των εκτελούμενων έργων.

Κατά την εκτέλεση ενός ερευνητικού έργου, στο στάδιο συλλογής των δεδομένων νόμιμη βάση επεξεργασίας συνιστά η εκτέλεση σύμβασης, είτε με το χρηματοδοτικό φορέα, οπότε επέχει θέση εκτελούντος επεξεργασίας έναντι αυτού, είτε με την ερευνητική ομάδα, οπότε επέχει θέση υπευθύνου επεξεργασίας, είτε με τα τυχόν υποκείμενα των δεδομένων, οπότε επέχει θέση και υπευθύνου επεξεργασίας και εκτελούντος την επεξεργασία. Στο δε πλαίσιο διαμοιρασμού των δεδομένων ενεργεί στο πλαίσιο νόμιμης υποχρέωσης αλλά ενδεχόμενα και συγκατάθεσης ή εκτέλεσης σύμβασης, αναλόγως της φύσης των δεδομένων.

Σε περίπτωση πραγματοποίηση έρευνας με στατιστικά στοιχεία ή άλλη έρευνα πεδίου, προσωπικό δεδομένο συνιστά η δυνατότητα προσδιορισμού της ταυτότητας των συμμετεχόντων μέσω των ενδεχομένως παρεχόμενων στοιχείων στη διάρκεια συνεντεύξεων, συμπλήρωσης ερωτηματολογίων, παρατήρησης κίνησης κ.α. Το αυτό ισχύει και στην περίπτωση πρόσκλησης συμμετοχής ή επεξεργασίας δεδομένων από καταρτισθέντα μητρώα, δεδομένα συλλεγόμενα στο πλαίσιο ερευνητικών ή ηλεκτρονικών υποδομών, κλινικών μελετών ή επεξεργασία δημόσια διαθέσιμων δεδομένων, όπως τα κοινωνικά δίκτυα ή ανοικτές για λόγους διαφάνειας πλατφόρμες του Δημοσίου, τα οποία συνελέγησαν ή αναρτήθηκαν ή δημοσιοποιήθηκαν για διάφορο της επεξεργασίας για λόγους της επιστημονικής έρευνας σκοπό.

Στη διάρκεια εκτέλεσης ενός ερευνητικού έργου τα εμπλεκόμενα υπό κάθε ιδιότητα πρόσωπα παρέχουν, αναπόδραστα, εκουσίως ή ακουσίως, προσωπικά δεδομένα από τα απλούστερα έως τα πλέον ευαίσθητα. Από ονοματεπώνυμο, τη διεύθυνση κατοικίας τους, την διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τους, αριθμούς τηλεφώνου, την IP Address τους, τις αποδοχές τους για τη διαμόρφωση του ωριαίου ποσού χρονοχρέωσης (rate), τα IBAN λογαριασμών τραπεζής προκειμένου να εκτελεσθούν συναλλαγές, ΑΦΜ και στοιχεία ασφάλισης, ΑΜΚΑ, χρονολογία γέννησης, passwords συσκευών. Αυτά προκύπτουν από διακινούμενα βιογραφικά σημειώματα, περιεχόμενο συμβάσεων, περιεχόμενο διοικητικής αλληλογραφίας αναφορικά με μετακινήσεις ή παρουσίες σε εκδηλώσεις στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων, αναρτήσεις σε κοινωνικά δίκτυα και σε νομοθετικά οριζόμενες πλατφόρμες κι εφαρμογές όπως η Διαύγεια ή το ΚΗΜΔΗΣ, από την εγγραφή σε Μητρώα όπως η Ενιαία Αρχή Πληρωμών, η Εργάνη, το Μητρώο Ασφαλισμένων Ελληνικού Δημοσίου, κλινικά δεδομένα προκειμένου να δικαιολογηθούν άδειες απουσίας, εφαρμογές συνδεδεμένες με εξοπλισμό όπως Language Resources και Log files, Google Analytics, εικόνες καμερών παρακολούθησης ή πρόσβαση σε χώρους εγκαταστάσεων μέσω καρτών.

Στην πράξη τα υποκείμενα των δεδομένων οφείλουν να ενημερώνονται από τους ερευνητικούς φορείς και τους ερευνητές, ιδίως, για τα ακόλουθα: α) ποιος είναι ο υπεύθυνος της επεξεργασίας, β) ποιος είναι ο σκοπός συλλογής των δεδομένων σε σχέση με το δεδηλωμένο αντικείμενο της έρευνας και με τα προσδοκώμενα οφέλη, γ) ποια είναι η νομική βάση επεξεργασίας, δ) ποιοι είναι οι αποδέκτες των δεδομένων, ε) ποια είναι τα στοιχεία επικοινωνίας του υπευθύνου επεξεργασίας στ) ποιος ο

χρόνος, ο τόπος και η μέθοδος διατήρησης των δεδομένων, ζ) το πλαίσιο και τα μέσα ανάκλησης της παρασχεθείσας συγκατάθεσης των υποκειμένων η) ποιο είναι, σε κατανοητή γλώσσα, το πλαίσιο τεχνικών, οργανωτικών και διοικητικών μέσων διασφάλισης της ασφάλειας των επεξεργαζομένων δεδομένων.

Προκειμένου να τεκμηριώνεται η νομιμότητα της επεξεργασίας καθ' όσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει το βάρος απόδειξης συμμόρφωσής του στο ΓΚΠΔ, θα πρέπει στα κείμενα των ερευνητικών φορέων αναφορικά με την υποβολή πρότασης, την ανάληψη κι εκτέλεση ερευνητικών δραστηριοτήτων να καταγράφονται οι παράγοντες επιλογής της νόμιμης βάσης, σύμφωνα με το δεδηλωμένο σκοπό, προκειμένου να διασφαλίζεται και αποδεικνύεται η συμμόρφωση με το ΓΚΠΔ, επί τη βάσει της αρχής της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Σημαντικό ρόλο σε αυτό έχει ο κατά την έννοια της ερευνητικής νομοθεσίας επιστημονικά υπεύθυνος, τόσο λόγω της νομοθετικά οριζόμενης ευθύνης τους για το φυσικό αντικείμενο και της εμπλοκής του σε όλα τα στάδια εκτέλεσης ερευνητικών δραστηριοτήτων, περιλαμβανομένης και της έναντι της ΕΗΔΕ διαδικασίας, όσο και λόγω της ίδιας γνώσης κι εξειδίκευσης στο ερευνητικό αντικείμενο και μέθοδο. Στο πλαίσιο αυτό οφείλει να διασφαλίζει, ως συνπεύθυνος με τον ερευνητικό φορέα, υπό την καθοδήγηση του DPO και της ΕΗΔΕ, ότι η στο πλαίσιο των έργων επεξεργασία προσωπικών δεδομένων συμμορφώνεται και με τις σχετικές με το αντικείμενο της έρευνας νομοθετικές διατάξεις.

Στην αιτιολόγηση θα πρέπει να αποφεύγεται η ανάγκη προσφυγής στη συγκατάθεση και στο έννομο συμφέρον, καθ' όσον δε συνιστούν δεδομένη και σταθερή βάση, η πρώτη λόγω της ελεύθερης ανάκλησής της από το υποκείμενο και η δεύτερη λόγω της αοριστίας της, ακόμη και για ένα δημόσιο ερευνητικό φορέα.

Η τεκμηρίωση του εννόμου δεν αφορά κυρίως ότι προβλέπεται νομοθετικά, κάτι που ισχύει για τη λειτουργία των ερευνητικών φορέων και των ερευνητών, αλλά ότι το μέσο, το αντικείμενο κι δεδηλωμένος σκοπός της έρευνα είναι σύμφωνα και συμβατά με το νόμο, προκειμένου να είναι δυνατή η αξιολόγηση και στάθμιση έναντι των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων. Σε κάθε περίπτωση, η επεξεργασία για ιστορικούς, επιστημονικούς ή στατιστικούς σκοπούς, ακόμη και για εμπορική προώθηση, περιλαμβάνεται μεταξύ των αναφερομένων παραδειγμάτων παροχής νόμιμη βάσης επεξεργασίας δεδομένων επί τη βάση εννόμου συμφέροντος στις Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ομάδας του Άρθρου 29.

Ως προς δε τη συγκατάθεση στο πλαίσιο ερευνητικών δραστηριοτήτων, η ανωτέρω Επιτροπή στο αυτό κείμενο Κατευθυντηρίων Οδηγιών επιλαμβάνεται του

ζητήματος με απόλυτη επίγνωση του γεγονότος ότι ο δεδομένος ερευνητικός σκοπός ενδεχομένως να είναι είτε αόριστος είτε εξελισσόμενος, ως εκ τούτου να μην είναι εφικτή η πλήρης και κατάλληλη ενημέρωση του υποκειμένου. Διαχωρίζει τη γενική συγκατάθεση, ως δεοντολογική ή διαδικαστική προϋπόθεση, σε σχέση την παρεχόμενη στο πλαίσιο επιστημονικών δραστηριοτήτων, ιδίως κλινικών δοκιμών, χαρακτηρίζοντάς την ως πρόσθετη εγγύηση (σελ. 35). Επίσης, μεταξύ των προτεινομένων λύσεων θέτει τη σταδιακή παροχή συγκατάθεσης, αναλόγως προς την πορεία προόδου του εκτελούμενου έργου, προκειμένου αναλόγως να συγκεκριμενοποιείται και το περιεχόμενό της (σελ. 36).

Πρακτικά, προκειμένου να υπάρχει πραγματική προστασία τα μέτρα, αποτυπωμένα σε ένα αναλυτικό και πρακτικά προσανατολισμένο συνολικό σχέδιο διαχείρισης δεδομένων (Data management plan), η ύπαρξη του οποίου, τιθέμενου σε γνώση των υποκειμένων των δεδομένων δύναται να αντισταθμίσει και την τυχόν έλλειψη πλήρους ή επαρκώς σαφούς προσδιορισμού του σκοπού. Τα προτεινόμενα μέτρα θα πρέπει να συνέχονται απολύτως με το σκοπό της έρευνας και της επιδιωκόμενης επεξεργασία, σύμφωνα, ιδίως, με τον τύπο και την ερευνητική μέθοδο. Επίσης θα πρέπει η διαδικασία προστασίας να είναι προσαρμοσμένη στο σύνολο των συμμετεχόντων στον ερευνητικό κύκλο, ήτοι τις ερευνητικές ομάδες εντός των υπό σύμπραξη διεξαγόντων την έρευνα φορέων καθώς και στα ιδιαίτερα ή γενικά χαρακτηριστικά των υποκειμένων τα δεδομένα των οποίων θα υποστούν επεξεργασία. Ο συνδυασμός αυτός, σε εκτέλεση και των θεσπισμένων, είτε συμβατικά είτε νομοθετικά, κανονιστικών κειμένων θα αποτελέσει το πλαίσιο των εφαρμοστέων τεχνικών κι οργανωτικών μέτρων, τα οποία ο Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων, είτε του φορέα είτε του προγράμματος, και η ΕΗΔΕ, αφού συμμετάσχουν και στην αξιολόγηση και καθορισμό των προδιαγραφών τους θα παρακολουθούν την εκτέλεσή τους στο στην πορεία του συμβατικού κύκλου ζωής της ερευνητικής δραστηριότητας και των δεδομένων. Ο συνήθης κύκλος ροής / ζωής των δεδομένων ορίζεται στο στάδιο της συλλογής, είτε από το ίδιο το υποκείμενο, είτε από 3^ο είτε από τον Υπεύθυνο Επεξεργασίας, της εισαγωγής, της επεξεργασίας, της διαχείρισης, της διάδοσής και του διαμοιρασμού τους, είτε σε 3^{ους}, είτε σε εκτελούντα επεξεργασία προς περαιτέρω επεξεργασία είτε και στο ίδιο το υποκείμενο των δεδομένων. Ως διαχείριση νοείται η ανάγνωση, τροποποίηση, η διατήρηση, η διαγραφή και απόκτηση πρόσβασης στα δεδομένα.

Κρίσιμα σημεία σχεδίασης και προγραμματισμού στο σχέδιο διαχείρισης είναι ο προσδιορισμός του τρόπου ενημέρωσης του υποκειμένου των δεδομένων, η εκ μέρους του δυνατότητα και διατιθέμενα άσκησης των σχετικών με την έρευνα δικαιωμάτων, αναλόγως της νόμιμης βάσης επεξεργασίας.

Πρέπει, επίσης, εν όψει του διευρωπαϊκού κι ενίοτε διεθνούς χαρακτήρα των ερευνητικών δράσεων να καθορισθούν σαφώς οι αποδέκτες των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η τυχόν εγκατάστασή τους σε 3^{ες} χώρες, ο αναγκαίος αλλά κι ανάλογος χρόνος διατήρησής τους και η τυχόν συλλογή κι επεξεργασία στοιχείων τα οποία καθ' οιονδήποτε τρόπο δύναται να οδηγήσουν σε κατάρτιση προφίλ. Καθ' όσον τα ερευνητικά έργα δύναται να αποδειχθούν ευμετάβλητο πεδίο δράσης, θα πρέπει να υφίστανται σαφείς διαδικασίες αναφορικά με τη μεταβολή των πολιτικών διαχείρισης δεδομένων και την αποτύπωση της εκάστοτε ισχύουσας (versioning). Σαφής πρέπει να κατασταθεί και η μέθοδος σύγκρουσης συμφερόντων στο επίπεδο της διαχείρισης των δεδομένων, της προστασίας κατοχυρωμένων ή υπό κατοχύρωση αποτελεσμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, τα οποία βασίζονται στα δεδομένα, υπό την δεδομένη εφαρμογή των κανόνων ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας, με παράλληλη φροντίδα για τήρηση των κανόνων εχεμύθειας και των μέτρων ασφαλείας υπό το πρίσμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

6.4 Συμπεράσματα

Ο ΓΚΠΔ και ο εφαρμοστικός αυτού Ν. 4624/2019, όπως υιοθέτησε, συμπλήρωσε κι εξειδίκευσε τις διατάξεις του πρώτου, έστω κι εάν έχουν υπάρξει κριτικές ως προς το περιεχόμενο του¹⁷³, επέφεραν σημαντικές αλλαγές στο ισχύον, έως το χρόνο εφαρμογής τους, πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων, επηρεάζοντας, επίσης, τη ρύθμιση ζητημάτων ιδιωτικότητας και πληροφόρησης. Επίσης, μετέβαλαν τη λογική της εφαρμογής των ρυθμίσεων περνώντας από το σύστημα της εποπτείας, της αδειοδότησης από την ΑΠΔΠΧ σε αυτό της οίκοθεν

173 Ο νόμος εισήχθη άνευ σχετική γνωμοδότησης της ΑΠΔΠΧ, η οποία τοποθετήθηκε σχετικές δυνάμει της υπ' αριθμ. 1/2020, διαθέσιμη σε <https://www.dpa.gr/APDPXPortlets/htdocs/documentSDisplay.jsp?docid=182,151,200,123,234,153,149,126>. Επίσης, περαιτέρω κριτικές προσεγγίσεις σε **ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ – ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ ΦΕΡΕΝΙΚΗ**, “Συνταγματική θεώρηση του νόμου περί προστασίας δεδομένων”, ΔιΜΕΕ, Τεύχος. 3/2019, σελ. 333, της ίδιας “Νόμος 4624/2019 και Εφαρμογή GDPR: Πολλά υποσχόμενος, αλλά παράλληλα καθυστερημένος”, [Νόμος 4624/2019 και Εφαρμογή GDPR: Πολλά υποσχόμενος, αλλά παράλληλα καθυστερημένος - Syntagma Watch](#), της ίδιας “Συνταγματική θεώρηση του νόμου περί προστασίας δεδομένων (Ν 4624/2019)” ΔιΜΕΕ, Τεύχος 3/2019

συμμόρφωσης των υπευθύνων επεξεργασίας, οι οποίοι οφείλουν να αποδεικνύουν και τις σχετικές ενέργειές τους. Η μεταβολή αυτή επηρεάζει και τη διενέργεια της επιστημονικής έρευνας σε σχέση με τα προσωπικά δεδομένα, σε μια περίοδο, μάλιστα, όπου τόσο της πανδημίας όσο και της αλματώδους εξέλιξης των πεδίων και μέσων έρευνας, το ενδιαφέρον και η ανάγκη για την εν λόγω δραστηριότητα είναι ιδιαίτερα αυξημένη. Ο ΓΚΠΔ περιέχοντας ειδικές μνείες και διατάξεις για την επιστημονική έρευνα, οι οποίες έχουν λάβει υπ' όψιν τη φύση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ερευνητικής διαδικασίας, τόσο ως προς τα ερευνώμενα δεδομένα ειδικών κατηγοριών όσο κι ως προς τις εφαρμοστέες τεχνικές και οργανωτικές διαδικασίες με σκοπό την εγγύηση διασφάλισης των δεδομένων των υποκειμένων. Ιδίως ο Ν. 4624/2019, προς διευκόλυνση της ερευνητικής δραστηριότητας εισάγει περαιτέρω αποκλίσεις σε σχέση με τις αντίστοιχες διατάξεις του ΓΚΠΔ. Στην ερευνητική πράξη το ζητούμενο είναι η δυνατότητα εφαρμογής των ανωτέρω προκειμένου να επιτευχθεί η απαιτούμενη ισορροπία μεταξύ των συγκρουόμενων δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων σε αυτή παραγόντων.

7. ΑΞΙΟΠΟΙΣΗ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ – ΤΕΧΝΟΒΛΑΣΤΟΙ

7.1. Εισαγωγή

Η διαδικασία αξιοποίησης ερευνητικών αποτελεσμάτων, επονομαζόμενη πλέον και ως μεταφορά τεχνολογίας, υπήρξε, υπό τη μορφή δημοσίευσης, διάδοσης και διάθεσης της παραγόμενης γνώσης προς ακαδημαϊκούς, ερευνητές, τεχνικούς, λοιπούς επιστήμονες και την κοινωνία, υπήρξε παραδοσιακός στόχος και μέθοδος δραστηριοποίησης για τα εμπλεκόμενα στον κλάδο, πρόσωπα και φορείς. Στην πορεία έχει μεταβληθεί έχοντας καταστεί τμήμα της λειτουργία των ερευνητικών οργανισμών ανεξαρτήτως της μορφής σύστασής τους και των ειδικότερων αντικειμένων δράσης τους. Είτε συνιστούν ακαδημαϊκά ιδρύματα είτε ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς, στη σημερινή κοινωνία και οικονομία υπάρχει, δεδομένα, μια υφιστάμενη, μικρότερη, μεγαλύτερη ή και δυνητική αγορά, αναμένουσα την πρόταση για απορρόφηση νέων προϊόντων, τα οποία προέρχονται ή έχουν ενσωματώσει καινοτόμα αποτελέσματα.

Από τα μέσα τις δεκαετία του 1980 σε ευρωπαϊκό επίπεδο η αξιοποίηση της έρευνας και της παραγόμενης γνώσης έχει αναπτυχθεί συστηματικά, ως μια ιδιαίτερη, συστηματική, αυτοτελής λειτουργία τμημάτων των πανεπιστημίων και των

ερευνητικών οργανισμών, σε εκτέλεση σχετικών κεντρικών πολιτικών εκτελουμένων σε εθνικό, περιφερειακό και επίπεδο φορέων, μέσω της διάθεσης και προσέλκυσης πόρων, τη θεσμοθέτηση υποστηρικτικών και διαχειριστικών δομών, με σκοπό την επίτευξη καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας. Τα αποτελέσματα¹⁷⁴, βεβαίως, δεν υπήρξαν ενιαία, στη δε Ελληνική πραγματικότητα η ουσιαστική υλοποίηση των στόχων εντοπίζεται με καθυστέρηση, τουλάχιστον, 20ετίας¹⁷⁵.

Εκφάνσεις δράσεων μεταφοράς τεχνολογίας νοούνται, ιδίως:

- Η κατ' άρθρο 12§3 του Ν. 1733/1987 παραχώρηση άδεια χρήσης ή εκμετάλλευσης υφισταμένων ή υπό εξέταση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, πατεντών, πιστοποιητικών υποδειγμάτων χρησιμότητας, λοιπών άυλων στοιχείων διανοητικής ιδιοκτησίας, λογισμικού ή κώδικα.
- Η κατ' άρθρο 12§1 του Ν. 1733/1987 μεταβίβαση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, πατεντών και πιστοποιητικών υποδειγμάτων χρησιμότητας, λοιπών άυλων στοιχείων διανοητικής ιδιοκτησίας, λογισμικού ή κώδικα.
- Η παροχή τεχνικών κατασκευαστικών οδηγιών, σχεδίων, υπηρεσιών.
- Η παροχή υπηρεσιών τεχνικής βοήθειας και συμβουλών
- Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, υπηρεσιών οργάνωσης και διοίκησης, υπηρεσιών διοίκησης κι ελέγχου.
- Η κατοχυρωμένη ανακοίνωση παραγωγικών απορρήτων μέσω σχεδίων, διαγραμμάτων, υποδειγμάτων, προτύπων, πρωτοτύπων, οδηγιών, διαδικασιών, προδιαγραφών, μεθόδων παραγωγής κι εκμετάλλευσης.
- Η πειραματική έρευνα ή ανάπτυξη καινοτόμου τεχνολογίας και μεθόδων παραγωγής

Η ίδρυση τεχνοβλαστών σε πανεπιστήμια κι ερευνητικούς οργανισμούς συνιστά, πλέον, κοινή πρακτική στο πλαίσιο αξιοποίησης και μεγιστοποίησης του

174 ΔΕΛΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, “ΔΗΜΟΣ & ΑΓΟΡΑ-το δημόσιο δίκαιο αλλιώς με το βλέμμα της οικονομικής ανάλυσης”, 2018, Ευρασία, 181-184

175 ΤΣΑΚΑΝΙΚΑΣ ΑΓΓΕΛΟΣ, “Ένα σχέδιο δράσης για την προώθηση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας”, σε Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ - Αναμνηστικός τόμος για τον Τάκη Πολίτη, 2020, Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ) & Τράπεζα της Ελλάδος, σελ. 215-216

οφέλους από την παραγόμενη νέα γνώση, την τεχνογνωσία και τα ερευνητικά αποτελέσματα. Η σύστασή τους συνδυάζει στην πράξη τα δικαιώματα σε διανοητική και βιομηχανική ιδιοκτησία, υφιστάμενη και μελλοντική, με την αγορά, με σκοπό την εισαγωγή τους στην αγορά, με πολυποίκιλα και πολυεπίπεδα κοινά οφέλη για τους εμπλεκόμενους αλλά και το κοινωνικό σύνολο, ενίοτε. Η εισαγωγή της επιστημονικής γνώσης και των ερευνητικών αποτελεσμάτων σε περιβάλλον αγοράς και παραγωγής δεν είναι μια διαδικασία απλή ή αυτονόητη, τόσο διότι οι εμπλεκόμενοι στην ακαδημαϊκή διδασκαλία και στην έρευνα δεν είναι απαραίτητα εξοικειωμένοι με την πραγματικότητα της παραγωγής, όσο και διότι ούτε οι φορείς της αγοράς και της παραγωγής αντιλαμβάνονται πλήρως το πλαίσιο της ερευνητικής, κυρίως, διαδικασίας ή την ανάγκη ωρίμανσης των αποτελεσμάτων, προκειμένου αυτά να μετατραπούν σε προϊόν, άρα σε νέα οικονομική αξία¹⁷⁶. Ως εκ τούτου οι τεχνοβλαστοί καθίστανται ένα κοινό εγχείρημα και πεδίο εξωστρεφούς συνύπαρξης, σύμπραξης κι ώσμωσης της έρευνας και της αγοράς, καθιστάμενοι, επί της ουσίας, ένα μέσο συμφιλίωσης κι αμοιβαίας μεταφοράς εμπειριών, τεχνογνωσίας και γνώσης.

Βεβαίως η επιτυχία ενός επιχειρηματικού εγχειρήματος ουδόλως δεδομένη είναι, ιδίως όταν πέραν του έμφυτου επιχειρηματικού κινδύνου ενέχει και τον πρόσθετο παράγοντα της πειραματικής, εξ ορισμού, ανάπτυξης, ως αποτέλεσμα έρευνας. Ιδιαίτερα κρίσιμα στοιχεία καθορισμού της πορείας συνιστούν η φύση του υπό εκμετάλλευση προϊόντος ή των υπηρεσιών, τα ανακύπτοντα νομικά, οικονομικά και χρηματοδοτικά ζητήματα και η δομή λειτουργίας του ερευνητικού οργανισμού προέλευσης έναντι των νεοσύστατων επιχειρήσεων¹⁷⁷. Επίσης ουσιώδη επιρροή ασκούν οι διαθέσιμοι υλικοί πόροι, η απτή τεχνολογία, ο εξοπλισμός, τα χρηματοδοτικά μέσα, οι ανθρώπινοι πόροι ως προς τις γνώσεις, την εμπειρία και τη νοοτροπία, ο σχεδιασμός, ο έλεγχος και η οργάνωση της εργασίας και της λειτουργίας.

Μεταξύ των στόχων επιλογής σύστασης τεχνοβλαστού καταλέγονται η οικονομική αξιοποίηση υπαρχόντων αποτελεσμάτων έρευνας, η εντατικοποίηση της

176 ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ, *“Η διασύνδεση της έρευνας και της τεχνολογικής εξέλιξης με την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα εντάσεως γνώσης: η περίπτωση της Ελλάδος στον απόηχο μιας μακράς και βαθιάς κρίσης”* σε Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ - Αναμνηστικός τόμος για τον Τάκη Πολίτη, 2020, Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) & Τράπεζα της Ελλάδος, σελ. 146-147

177 ΠΕΠΕΛΑΣΗ ΙΩΑΝΝΑ-ΣΑΦΩ, ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΚΟΚΚΟΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΖΗΣΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ΜΠΕΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, *“Χαρτογράφηση Ελληνικού Οικοσυστήματος Νεοφυών Επιχειρήσεων”*, ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ – Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης, 1/2022

έρευνας και των επακόλουθων δραστηριοτήτων της, η προώθηση της νεοφυούς επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας στο ερευνητικό πεδίο, η δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε καινοτόμους, πρωτοποριακούς, εξωστρεφείς τομείς με βάση την οικονομία της γνώσης, η διαμόρφωση φιλόξενου περιβάλλοντος στα αρχικά στάδια επιχειρηματικής ανάπτυξης και η εξασφάλιση συνεργατικών σχηματισμών μεταξύ αντίστοιχων επιχειρήσεων.

7.2 Η διαχρονική νομοθετική πορεία ρύθμισης των τεχνοβλαστών

Η σταδιακή συνειδητοποίηση, αρχικά σε διεθνές κι εν συνεχεία σε ημεδαπό επίπεδο, της χρησιμότητας και της ανάγκης ηθικής εκμετάλλευσης κι αξιοποίησης της γνώσης και των ερευνητικών αποτελεσμάτων, ως όρου προόδου κι ανάπτυξης, οδήγησε στη δημιουργία πλαισίου ρύθμισης της σύστασης και λειτουργίας των εταιρειών τεχνοβλαστών, άλλως spin-off ή εταιρεία έντασης γνώσης, ως μιας κατάλληλης, μεταξύ και άλλων, μεθόδων επίτευξης του στόχου αυτού. Παράλληλη έννοια είναι αυτή της spin-out, ήτοι τμήματα επιχειρήσεων ή οργανισμών, τα οποία ανεξαρτητοποιούνται υπό το μορφή νέας επιχείρησης λαμβάνοντας υπό συμφωνούμενες καταστατικά ή συμβατικά υπό τον έλεγχο τους μέρος των υποδομών, των πνευματικών δικαιωμάτων, της τεχνογνωσίας και των υπαρχόντων προϊόντων της επιχείρησης προέλευσης. Τα διοικητικά στελέχη προέρχονται από την επιχείρηση ή τον οργανισμό προέλευσης. Η εν λόγω διαδικασία συνιστά στάδιο ωρίμανσης και μεταβολής της λειτουργίας ενός τεχνοβλαστού.

Ως τεχνοβλαστός ερευνητικού οργανισμού ορίζεται το κεφαλαιουχικό εταιρικό σχήμα, ήτοι ΑΕ ή ΕΠΕ ή ΙΚΕ, αποκλεισμένης της ατομική ή προσωπικής επιχείρησης, ήτοι ΟΕ ή ΕΕ, ιδρυόμενο είτε με τη συμμετοχή είτε υπό την έγκριση του ανωτέρω ερευνητικού οργανισμού, με αντικείμενο την εμπορική αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων διανοητικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας ή επιστημονικής γνώσης μελών, συνδεδεμένου άμεσα ή έμμεσα, ακαδημαϊκού κι ερευνητικού προσωπικού με δυνητική σύμπραξη κι ετέρων νομικών ή φυσικών προσώπων.

Προφανώς η νομοθετική επιλογή του κεφαλαιουχικού χαρακτήρα της εταιρείας βασίζεται στην ανάγκη περιορισμού της ευθύνης στο επίπεδο της εταιρικής συμμετοχής των ερευνητικών οργανισμών, ιδίως λόγω της σύνδεσής τους με το Δημόσιο, το οποίο δε δύναται να αναλαμβάνει απεριόριστη ευθύνη επιχειρηματικής λειτουργίας, είτε ως εταίρος είτε ως νόμιμος εκπρόσωπος.

Επίσης, από άποψη εμπορικού και δημοσίου δικαίου, ο τεχνοβλαστός και οι ειδικές διατάξεις οι οποίες τον διέπουν, συνιστά ένα ειδικού σκοπού, *suí generis*, αυτοτελές εταιρικό είδος, καθ' όσον δύναται, υπό συγκεκριμένο πλαίσιο, να συσταθεί και από ΝΠΔΔ, όπως τα ΑΕΙ και μέρος των Ερευνητικών Κέντρων, τα οποία διεπόμενα από την αρχή της νομιμότητας, άρα υποχρεούμενα να ενεργούν μόνο βάσει ρητών νομοθετικών διατάξεων, εάν δεν προβλέπονταν ρητώς, δεν θα μπορούσαν να συσταθούν με τη συμμετοχή τους, δεδομένου ότι αυτή συνιστά, κατ' αρχήν, μη επιτρεπτή εμπορική δραστηριότητα. Το αυτό ισχύει και για τους δυνάμενους να συμμετάσχουν στους τεχνοβλαστούς δημόσιους λειτουργούς ή υπαλλήλους, ήτοι τα μέλη ΔΕΠ, τους θεσμικούς ερευνητές και τους λοιπούς απασχολούμενους σε δημόσιους ερευνητικούς οργανισμούς, ιδίως τους συσταθέντες υπό τη μορφή ΝΠΔΔ. Τα ανωτέρω δεν ισχύουν στον αυτό βαθμό για τους υπό τη μορφή ΝΠΔΔ συσταθέντες δημόσιους ερευνητικούς οργανισμούς.

Σύμφωνα με το διαχρονικό νομικό πλαίσιο ρύθμισής τους ιδρύονται υπό την προϋπόθεση άδειας του ερευνητικού οργανισμού με τον οποίο συνδέονται οι ανήκοντες στο ακαδημαϊκό ή ερευνητικό προσωπικό ιδρυτές, ήτοι τα ΑΕΙ, τα Ερευνητικά Κέντρα, τα Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα. Δύνανται να εδρεύουν και να διατηρούν εγκαταστάσεις τόσο στην ημεδαπή όσο εξωτερικό, υπό την προϋπόθεση διατήρησης κάποιου είδους μόνιμη εγκατάσταση και στην Ελλάδα. Βασικό στοιχείο αποτελεί η ρητή πρόβλεψη ότι οι τεχνοβλαστοί δε δύνανται να υποκαταστήσουν τους ανωτέρω φορείς στις θεσμικές τους αρμοδιότητες στο πεδίο εκτέλεσης του εκπαιδευτικού κι ερευνητικού τους καθήκοντος κι έργου, αντίστοιχα, περιοριζόμενοι στην εμπορική αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων και γνώσης. Οιαδήποτε διαφορετική προσέγγιση ή λειτουργία θα προσέκρουε, ως προς τα ΑΕΙ, στις διατάξεις του άρθρου 16 §5 Σ, το οποίο ορίζει ότι *η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου*.

Προϋπόθεση ίδρυσης συνιστά η κατάρτιση σχετικής σύμβασης τεχνοβλαστού μεταξύ της υπό ίδρυση εταιρείας και του οικείου ερευνητικού οργανισμού, στο πλαίσιο δραστηριότητας του οποίου προέκυψαν τα υπό εκμετάλλευση ερευνητικά αποτελέσματα. Στην εν λόγω σύμβαση καθορίζεται η ειδικότερη συνεισφορά εκάστου συμμετέχοντος φυσικού ή νομικού προσώπου όσο και οι πρόσοδοι του ερευνητικού οργανισμού έναντι της παραχώρησης των προς εκμετάλλευση αποτελεσμάτων, τα εργασιακά ζητήματα και οι ενδοεταιρικές σχέσεις. Τα

συμμετέχοντα μέλη του ερευνητικού και ακαδημαϊκού προσωπικού δύνανται, κατόπιν παροχής σχετικής γνωστοποίησης ή έγκρισης από τον οργανισμό προέλευσής τους, είτε με περιορίζονται στην εταιρική συμμετοχή είτε να και αναλαμβάνουν θέσεις ευθύνης σε αυτούς.

Το νομοθετικό πλαίσιο ρύθμισης των τεχνοβλαστών στην Ελλάδα, χαρακτηρίζεται στην 20ετή πορεία του ως πολύπλοκο, με έκαστο νομοθέτημα να συμπληρώνει και να τροποποιεί το προηγούμενο, χωρίς απαραίτητα σαφή, συνεχόμενο και λειτουργικό τρόπο.

Έξι είναι τα βασικά νομοθετήματα που αφορούσαν, έως την έκδοση του ισχύοντος από Ν. 4864/2021¹⁷⁸, την ίδρυση spin-off εταιρειών, τα οποία συμπληρώνονται από Προεδρικά Διατάγματα και τις σχετικές με του ΕΛΚΕ Υπουργικές αποφάσεις, ενώ οι ρυθμίσεις τους προσαρμόζονται σε Οδηγίες και Κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο χρηματοδοτικών δράσεων έρευνας και καινοτομίας¹⁷⁹. Το γεγονός αποδεικνύεται από το ότι τα 4 από τα 6 σχετικά νομοθετήματα εκδόθηκαν στην περίοδο υλοποίησης σχετικών χρηματοδοτήσεων εντός, μόλις, μιας τριετίας, από το 1999 έως το 2001, καταδεικνύοντας ότι η ρύθμιση του θέματος έγινε αποσπασματικά και βεβιασμένα, χωρίς να προηγηθεί συνολική μελέτη του αντικειμένου. Επακόλουθα δεν υπήρξε παράλληλη προσαρμογή των διατάξεων στη νοοτροπία και στο πλαίσιο λειτουργίας των πανεπιστημίων και των ερευνητικών οργανισμών ως προς το ζήτημα της εμπορικής αξιοποίησης των ερευνητικών αποτελεσμάτων, με αποτέλεσμα την ισχνή πρακτική αξιοποίησή τους. Στο ζήτημα συνετέλεσε και η αντίστοιχη πολιτική αντιπαράθεση με βασική αιτίαση τη φερόμενη εμπορευματοποίηση της επιστήμης, της έρευνας και των αντίστοιχων φορέων υλοποίησής τους. Περαιτέρω, οι

178 "Στρατηγικές επενδύσεις και βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος μέσω της επιτάχυνσης διαδικασιών στις ιδιωτικές και στρατηγικές επενδύσεις, δημιουργία πλαισίου για τις εταιρείες τεχνοβλαστούς και άλλες επείγουσες διατάξεις για την ανάπτυξη.", (ΦΕΚ Α' 237/2.12.2021), Μέρος Γ – Άρθρα 51-68.

179 Σύσταση της Επιτροπής της 6ης Μαΐου 2003 "σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων", Κανονισμός (ΕΚ) 1080/2006 "για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1783/1999", Κανονισμός (ΕΚ) 1083/2006 "περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999.", Κανονισμός (ΕΚ) 800/2008 της Επιτροπής της 6ης Αυγούστου 2008 "για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης (Γενικός κανονισμός Απαλλαγής κατά κατηγορία)-ΕΕ L 214/3 της 9.8.2008."

τεχνοβλαστοί έχοντας εταιρική μορφή, επηρεάζονται, αναπόφευκτα, από τις αντίστοιχα συχνές, ενίοτε αποσπασματικές και συγκυριακές μεταβολές της νομοθεσίας σε ζητήματα εταιρικού, εμπορικού, κοινωνικοασφαλιστικού και φορολογικού δικαίου, οι οποίες ισχύουν, απαρέγκλιτα, για όλες τις επιχειρήσεις, ανατρέποντας, αιφνιδίως, τον προγραμματισμό και οικονομικά τους δεδομένα.

Αρχική ρύθμιση του ζητήματος θεωρείται το άρθρο 3§5 του Ν. 1514/1985, όπου προβλέπεται η σύσταση επιχειρήσεων, χωρίς αναφορά σε τεχνοβλαστό ή spin off, με σκοπό την εφαρμογή και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας, κατόπιν έκδοσης σχετικού Προεδρικού Διατάγματος. Στις επιχειρήσεις αυτές, οι οποίες εποπτεύονταν κι ελέγχονταν από το Δημόσιο, σε αντίθεση με το μετέπειτα ισχύον, όπου η συμμετοχή του οφείλει να είναι μειοψηφική, αλλά λειτουργούν κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, εδύνατο να συμμετέχει το Δημόσιο, ΟΤΑ, τράπεζες, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ και γενικά ερευνητικοί και τεχνολογικοί φορείς. Οι κύριες διαφορές αυτών των εταιριών με τις μετέπειτα spin-off, είναι ότι για αυτές προβλεπόταν εποπτεία κι έλεγχος από το Δημόσιο καθώς κι ότι στη σύστασή τους δεν προβλέπεται η συμμετοχή φυσικών προσώπων – ερευνητών.

Η ίδρυση εταιριών για την αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων και της γνώσης, αντίστοιχα προς το ισχύον σήμερα, θεσμοθετείται, το πρώτον, δυνάμει του Ν. 2741/1999¹⁸⁰, με αρχική ρητή αναφορά στον όρο spin-off.

Εν συνεχεία εκδίδεται το ΠΔ 17/2001¹⁸¹, κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 23§3 του ανωτέρω νόμου, τροποποιηθέν δυνάμει του άρθρου 19 του Ν. 3777/2009¹⁸².

180 "Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων, άλλες ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Ανάπτυξης και λοιπές διατάξεις" όπου στο άρθρο 23 προβλέπεται ότι "3. α) Για τη βιομηχανική και εμπορική εκμετάλλευση ερευνητικών αποτελεσμάτων, επιτρέπεται η ίδρυση εταιρειών τεχνολογικής Βάσης (spin off) από Ερευνητικά Κέντρα. Ερευνητικά Ινστιτούτα, Τεχνολογικά Κέντρα που εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Ανάπτυξης ή και υπό ομάδες επιστημόνων σε συνεργασία με τέτοια κέντρα ή ινστιτούτα. Οι εταιρείες αυτές θα έχουν τη μορφή Ανώνυμης Εταιρείας (Α.Ε.) ή Εταιρείας Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.), β) Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Οικονομικών κα Ανάπτυξης, καθορίζονται τα παρεχόμενα οικονομικά κα χρηματοπιστωτικά κίνητρα, καθώς κα το πλαίσιο λειτουργίας των εταιρειών αυτών, όπως συμφωνίες συνεργασίας, το ιδιοκτησιακό καθεστώς, οι κανόνες δεοντολογίας κι ανταγωνισμού, τα θέματα σύγκρουσης συμφερόντων κα κάθε άλλο ζήτημα."

181 "Για την χρηματοδοτική στήριξη νέων επιχειρήσεων έντασης γνώσης - τεχνοβλαστών (SPIN OFF)"

182 "Διασυννοριακές συγχωνεύσεις κεφαλαιουχικών εταιρειών και άλλες διατάξεις", δυνάμει του οποίου μεταβάλλεται ο τίτλος του νομοθετήματος σε "Χρηματοδοτική στήριξη νέων

Το νομοθετικό πλαίσιο των spin-off συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε, επίσης, από τον Ν. 2843/2000¹⁸³, το Ν. 2919/2001¹⁸⁴, το Ν. 3440/2006¹⁸⁵ και το Ν. 3653/2008¹⁸⁶.

καινοτόμων επιχειρήσεων, κυρίως έντασης γνώσης, τεχνοβλαστών (spin - off, spin - out)''

183 "Εκσυγχρονισμός των χρηματιστηριακών συναλλαγών, εισαγωγή εταιριών επενδύσεων στην ποντοπόρο ναυτιλία στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και άλλες διατάξεις" δυνάμει του άρθρου 34 του οποίου το άρθρο 23§3 του Ν. 2741/1999 (ΦΕΚ 199 Α) αντικαθίσταται ως εξής:

"3.Α. Τα ερευνητικά αποτελέσματα και η γνώση που παράγεται σε ερευνητικά κέντρα, εκπαιδευτικά ιδρύματα, επιχειρήσεις ή άλλους οργανισμούς στην Ελλάδα και το εξωτερικό μπορεί να αξιοποιηθεί οικονομικά με διάφορους τρόπους, και ιδίως:

α. Απευθείας εμπορική αξιοποίηση με την παραγωγή και διάθεση προϊόντων ή παροχή υπηρεσιών από τον ίδιο φορέα στον οποίο παράγεται η γνώση. Στην περίπτωση που ο φορέας είναι ίδρυμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι δραστηριότητες μπορεί να αναλαμβάνονται από τις εταιρείες αξιοποίησης και διαχείρισης της περιουσίας τους.

β. Εκχώρηση εμπορικής αξιοποίησης με τη διάθεση από το φορέα παραγωγής γνώσης άδειας εμπορικής εκμετάλλευσης της γνώσης, έναντι τμήματος που καθορίζεται με σύμβαση εκχώρησης σε άλλο οργανισμό ή επιχείρηση οποιασδήποτε μορφής.

γ. Ίδρυση ή συμμετοχή σε επιχειρήσεις αξιοποίησης είτε με τη σύσταση από το φορέα παραγωγής της γνώσης θυγατρικής επιχείρησης, οποιασδήποτε μορφής για την εμπορική εκμετάλλευση αυτής, είτε με τη συμμετοχή του φορέα γνώσης σε από κοινού δραστηριότητα εκμετάλλευσης με άλλους οργανισμούς ή επιχειρήσεις.

δ. Τεχνολογικές επιχειρήσεις επιστημόνων, τεχνολόγων και ερευνητών με τη δημιουργία επιχειρηματικής δραστηριότητας από τα φυσικά πρόσωπα που παρήγαγαν εμπορικά εκμεταλλεύσιμες γνώσεις, στην οποία μπορεί να συμμετέχει με οποιονδήποτε τρόπο ο φορέας στον οποίο παράχθηκαν οι γνώσεις, καθώς και τρίτα φυσικά ή νομικά πρόσωπα.

ε. Συντονισμός δύο ή περισσότερων από τους ανωτέρω τρόπους ή και με άλλο τρόπο.

Β. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Οικονομικών και Ανάπτυξης, καθορίζονται τα παρεχόμενα οικονομικά και χρηματοπιστωτικά κίνητρα, οι δικαιούχοι και οι επιδοτούμενες δαπάνες, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία κάλυψης των δαπανών των χρηματοδοτούμενων δικαιούχων, ελέγχου, διακοπής και επιστροφής καταβολών, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων, ο τρόπος σύστασης των επιχειρήσεων εκμετάλλευσης της γνώσης και των ερευνητικών αποτελεσμάτων γενικά και το πλαίσιο λειτουργίας αυτών, ιδιοκτησιακό καθεστώς, οι κανόνες δεοντολογίας και ανταγωνισμού, τα θέματα σύγκρουσης συμφερόντων και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια."

184 "Σύνδεση έρευνας και τεχνολογίας με την παραγωγή και άλλες διατάξεις", άρθρο 5, όπου επιτρέπει τη σύσταση εταιριών με σκοπό την εκμετάλλευση ερευνητικών αποτελεσμάτων στα Ερευνητικά Τεχνολογικά Πάρκα και στις Εταιρείες Αξιοποίησης και Διαχείρισης Περιουσίας των ΑΕΙ.

185 "Έγκριση της σύστασης Ιδρύματος με την επωνυμία «ΙΔΡΥΜΑ ΟΡΜΥΛΙΑ» και κύρωση του Οργανισμού του και άλλες διατάξεις." στο άρθρο 4ο του οποίου προβλέπεται ότι "στο τέλος της παραγράφου 2 περίπτωση γ' του άρθρου 11 του ν. 2919/2001 (ΦΕΚ 128 Α) προστίθενται τα ακόλουθα εδάφια που έχουν ως εξής: «Η συμμετοχή μελών εκπαιδευτικού και ερευνητικού προσωπικού Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι, στις παραπάνω επιχειρηματικές δραστηριότητες επιτρέπεται μετά τη συμπλήρωση τριετίας από το διορισμό τους και μετά από απόφαση της Συγκλήτου ή της Συνέλευσης, αντιστοίχως. Με την απόφαση αυτή καθορίζεται ο τρόπος και η έκταση συμμετοχής του εν λόγω προσωπικού στις ανωτέρω επιχειρήσεις. Δεν επιτρέπεται η συμμετοχή μέλους του προσωπικού αυτού με την ιδιότητα του Διευθύνοντος Συμβούλου ή του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου ή άλλης ανάλογης θέσης στα όργανα

Το πλαίσιο εκσυγχρονίσθηκε ως προς τα ΑΕΙ με το Ν. 4009/2011 στο άρθρο 8§20 του οποίου μεταξύ των αρμοδιοτήτων της Συγκλήτου περιλαμβάνεται, σε συνδυασμό με τις προβλέψεις του οικείου Οργανισμού, του Εσωτερικού Κανονισμού και του Οδηγού Χρηματοδότησης & Διαχείρισης η χάραξη της εκπαιδευτικής και ερευνητικής πολιτικής του ιδρύματος, η χάραξη πολιτικής για τη διασφάλιση της ποιότητας στην εκπαιδευτική και ερευνητική διαδικασία, η έγκριση για την εκτέλεση των χρηματοδοτούμενων ερευνητικών, εκπαιδευτικών, επιμορφωτικών και αναπτυξιακών έργων, εάν η διαχείριση των σχετικών κονδυλίων έχει ανατεθεί στον οικείο ΕΛΚΕ, ενώ ασκεί όσες αρμοδιότητες δεν ανατίθενται από το νόμο ειδικώς σε άλλα όργανα του ιδρύματος.

Παραλλήλως, ως προς τα μέλη ΔΕΠ το άρθρο 23§2γ προέβλεπε ότι δύνανται να ασκούν με ή χωρίς αμοιβή, καθώς και με αποζημίωση κατ' αποκοπήν, κάθε είδους έργο ή δραστηριότητα, πλην εκείνων που προσδίδουν την εμπορική ιδιότητα, καθώς και να ασκούν τα καθήκοντα του διευθύνοντος συμβούλου του Ν.Π.Ι.Δ. του ιδρύματος τους, που προβλέπεται στο άρθρο 58. Σε κάθε περίπτωση μπορούν να μετέχουν με οποιαδήποτε ιδιότητα σε εταιρείες τεχνολογικής βάσης - έντασης γνώσης που προβλέπονται από το άρθρο 23 του ν. 2741/1999 (Α' 199). Η ανωτέρω διάταξη έχει ήδη μεταβληθεί δυνάμει ως ακολούθως δυνάμει του άρθρου 66 §2 του Ν. 4864/2021 «γ) Να ασκούν με ή χωρίς αμοιβή καθώς και με αποζημίωση κατ' αποκοπήν κάθε είδους έργο ή δραστηριότητα πλην εκείνων που προσδίδουν την εμπορική ιδιότητα καθώς και να ασκούν τα καθήκοντα του διευθύνοντος συμβούλου του Ν.Π.Ι.Δ. του ιδρύματός τους που προβλέπεται στο νόμο. Σε κάθε περίπτωση, ανεξαρτήτως εμπορικής ιδιότητας, μπορούν να συμμετέχουν ως εταίροι, μέτοχοι, διαχειριστές, μέλη διοικητικού συμβουλίου ή διευθύνοντες σύμβουλοι εταιρειών - τεχνοβλαστών (spin offs).».

Τα μέλη ΔΕΠ, επίσης, δυνάμει του άρθρου 23§2θ, δύνανται να ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα με την επιφύλαξη των περιορισμών που προβλέπονται στην ανωτέρω ύστερα από ενημέρωση του Κοσμήτορα της Σχολής στην οποία ανήκουν. Η παράλειψη εκπλήρωσης της ανωτέρω υποχρέωσης συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα σύμφωνα με το άρθρο 23 §1ε του ΠΔ 160/2008.

διοίκησης της επιχείρησης.» "

186 "Θεσμικό πλαίσιο έρευνας και τεχνολογίας και άλλες διατάξεις", σύμφωνα με τα άρθρα 8&9 του οποίου, η δημιουργία εταιριών έντασης γνώσης, μπορεί να εντάσσεται στο εκάστοτε Εθνικό Πρόγραμμα Έρευνας & Τεχνολογίας.

Σημειώνεται ότι με το άρθρο 99 Ν.4310/2014, ορίζεται ότι στην άσκηση ελευθέρου επαγγέλματος εκ μέρους μελών ΔΕΠ, κατά την έννοια του άρθρου 23 §20 του Ν. 4009/ 2011, περιλαμβάνεται και η συμμετοχή σε κάθε είδους προγράμματα, τα οποία χρηματοδοτούνται από διεθνείς ή ιδιωτικούς πόρους, των ΕΛΚΕ των Α.Ε.Ι, των Ειδικών Νομικών Προσώπων για την Αξιοποίηση και Διαχείριση της Περιουσίας των Α.Ε.Ι. και των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου για τη διαχείριση της περιουσίας των κονδυλίων έρευνας των Α.Ε.Ι., υπό την προϋπόθεση ότι θα εκτελούν τα διδακτικά και λοιπά τους καθήκοντα, όπως αυτά ορίζονται στις διατάξεις του Ν. 4009/2011 και από τα κατά περίπτωση αρμόδια όργανα των Α.Ε.Ι.

Ως προς τους ερευνητικούς φορείς ο εκσυγχρονισμός του πλαισίου αναφορικά με την εκμετάλλευση των ερευνητικών αποτελεσμάτων, περιλαμβανομένων και των τεχνολογιών, επήλθε με τις διατάξεις του Ν. 4310/2014. Ειδικότερα, βάσει του άρθρου 20, αναφορικά με τους πόρους και τις πηγές προέλευσής τους¹⁸⁷, πρόνοια επαναλαμβανόμενη και στο άρθρο 51 του Ν. 4485/2017¹⁸⁸, η πρόσδοδος από συμμετοχή σε spin-off χαρακτηρίζεται ως ίδιος, ήτοι ιδιωτικός – σε αντίστιξη προς τη δημόσια χρηματοδότηση- πόρος. Ο εν λόγω διαχωρισμός είναι κρίσιμος καθ' όσον κατ' άρθρο 21§3 του Ν. 4310/2014 οι δημόσιοι ερευνητικοί οργανισμοί ιδιωτικού δικαίου δύνανται να αξιοποιούν τους ίδιους πόρους τους για τη χρηματοδότηση αξιοποίησης των ερευνητικών τους αποτελεσμάτων, τη διατήρηση, ενίσχυση, προσέλκυση και υποστήριξη ερευνητικού, τεχνικού και επιστημονικού δυναμικού, καθώς και των υποδομών τους.

Επίσης, στο άρθρο 21 του Ν. 4310/2014 σχετικά με την αξιοποίηση της περιουσίας των ερευνητικών οργανισμών και τεχνολογικών φορέων προβλέπεται ότι *τα ερευνητικά αποτελέσματα που παράγονται από δημόσιους ερευνητικούς ή τεχνολογικούς φορείς μπορούν να αξιοποιούνται, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, με:*

187 “1. Οι πόροι των ερευνητικών κέντρων, των ιδρυμάτων τους και των τεχνολογικών φορέων προέρχονται από: β) Ίδιους πόρους και ειδικότερα από: αα) Την ανάπτυξη ιδίας δραστηριότητας με οποιονδήποτε τρόπο ή σε σύμπραξη με ερευνητικούς οργανισμούς, τεχνολογικούς φορείς, επιχειρήσεις και λοιπούς φορείς με σκοπό την εμπορική ή εταιρική εκμετάλλευση δικαιωμάτων τους διανοητικής ιδιοκτησίας, ατομικών ή συλλογικών ή γενικότερα και τεχνογνωσίας σε ερευνητικά αποτελέσματα που υπάρχουν ή δημιουργούνται. γγ) Την αξιοποίηση πάσης φύσεως στοιχείων της κινητής ή ακίνητης περιουσίας τους.”

188 “Οι πόροι προέρχονται από δ. εμπορική εκμετάλλευση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, προϊόντων μεταφοράς τεχνολογίας-τεχνογνωσίας, που προκύπτουν από την εκτέλεση χρηματοδοτούμενων έργων και την εν γένει ερευνητική δραστηριότητα των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας”

(α) Εμπορική αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων και της σχετικής γνώσης μέσω παραχώρησης αδειών εκμετάλλευσης επί αυτών ή παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης επί των σχετικών δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας ή με διάθεση αυτών σε επιχειρήσεις ή σε άλλους οικονομικούς φορείς, με σχετικές εμπορικές συμφωνίες,

(β) εμπορική αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων και της σχετικής γνώσης μέσω της ίδρυσης εταιρειών - τεχνοβλαστών (spin off) με παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης επί αυτών ή παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης επί των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας επί αυτών ή με διάθεση αυτών στην εταιρεία - τεχνοβλαστό μέσω σύμβασης τεχνοβλαστού ή ειδικής συμπληρωματικής σύμβασης,

(γ) δημιουργία ή συμμετοχή σε Επιστημονικά Τεχνολογικά Πάρκα ή σε άλλα νομικά πρόσωπα, πέραν των εταιρειών-τεχνοβλαστών, με κύριο σκοπό την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και την καινοτομία, όπως θεματικά δίκτυα προηγμένης έρευνας ή συστάδες επιχειρήσεων.

Στο ανωτέρω πλαίσιο οι ερευνητικοί οργανισμοί οφείλουν να περιλάβουν στους Εσωτερικούς Κανονισμούς του και στους οικείους Οδηγούς Χρηματοδότησης και Διαχείρισης ρυθμίσεις για τη συμμετοχή των ερευνητών στα έσοδα από την εκμετάλλευση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του οργανισμού που έχουν θεμελιωθεί επί αποτελεσμάτων της δικής τους έρευνας, καθώς και για άλλα δικαιώματα ως ανταμοιβή, όπως ο ορισμός ως προσόντος για την εξέλιξή τους, η χορήγηση εκπαιδευτικών αδειών, αδειών άνευ αποδοχών και χρηματικών βραβείων. Περαιτέρω, η σύσταση τεχνοβλαστών ανάγεται σε μέσο ενίσχυσης ερευνητικών δράσεων, στο άρθρο 26 του Ν. 4310/2014 ενώ συνιστά και στοιχείο αξιολόγησης της δράσης των ερευνητικών φορέων και του προσωπικού τους κατ' άρθρο 29 του ιδίου νομοθετήματος.

Οι διατάξεις του Ν. 4301/2014 διαφοροποιούνται από την επικέντρωση του προϊσχύσαντος νομοθετικού πλαισίου και ιδίως του ΠΔ 17/2001 σε διαχειριστικές λεπτομέρειες κρατικής χρηματοδότησης των spin-off, η οποία, μόνο δεδομένη δε μπορεί να θεωρείται, καθώς εξαρτάται από την εκάστοτε κατάσταση των δημοσίων οικονομικών. Λόγω και της κρατούσης δυσμενούς δημοσιονομικής συγκυρίας κατά το χρόνο ψήφισης του νομοθετήματος, αποβλέπει στην εξωστρεφή οικονομική ανάπτυξη των ερευνητικών φορέων, μέσω της εμπορικής εκμετάλλευσης της δραστηριότητάς τους, μεταξύ άλλων και μέσω των τεχνοβλαστών, υφισταμένων και μελλοντικών.

7.3 Ο Ν. 4864/2021

7.3.1. Σκοπός & Πεδίο Εφαρμογής

Συνυπάρχοντας και τροποποιώντας εν μέρει τους Ν. 4310/2014 και Ν. 4485/2017, με πρωτοβουλία του Υπουργείου Ανάπτυξης, ως εποπτεύοντος τους φορείς του άρθρου 13^Α του Ν. 4310/2014, ήτοι τον κυριότερο όγκο ερευνητικών οργανισμών, τους υπαγόμενους υπό τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας, δυνάμει του Ν. 4864/2021 το πλαίσιο σύστασης και λειτουργίας των τεχνοβλαστών τροποποιήθηκε ριζικά. Προηγήθηκε μακρόχρονη διαβούλευση με τα συναρμόδια Υπουργεία, τα οποία εποπτεύουν λοιπούς ερευνητικούς φορείς, ιδίως με το εποπτεύοντα Πανεπιστήμια και τα Πανεπιστημιακά Ερευνητικά Ινστιτούτα, Υπουργείο Παιδείας αλλά και με τους λοιπούς θεσμικούς φορείς, όπως το Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας (ΕΣΕΤΕΚ)¹⁸⁹, τους ίδιους τους ερευνητικούς

189 Συσταθέν δυνάμει των άρθρων 143 & 144 του Ν. 4635/2019 “Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις”. Αποστολή του Εθνικού Συμβουλίου Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στελεχωμένου από 11 διεθνώς καταξιωμένα στο αντικείμενό τους μέλη, τα οποία προέρχονται από τον ερευνητικό, ακαδημαϊκό και επιχειρηματικό χώρο της ημεδαπής ή της αλλοδαπής και συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού, για τριετή θητεία, που μπορεί να ανανεώνεται. είναι: α) Η παρακολούθηση των εθνικών, ευρωπαϊκών και διεθνών εξελίξεων στην ΕΤΑΚ και η υποβολή σχετικών προτάσεων στον αρμόδιο για θέματα Έρευνας και Τεχνολογίας Υπουργό και τη ΓΓΕΤ, β) Η συμβολή στη διαμόρφωση και επικαιροποίηση της ΕΤΑΚ και η παρακολούθηση της προόδου της εφαρμογής της. γ) Η σύνταξη και δημοσιοποίηση ετήσιας Έκθεσης στρατηγικής για την Έρευνα, Τεχνολογία και Καινοτομία, συνοδευόμενη από Απολογισμό προόδου για το περασμένο έτος, στη βάση της παρακολούθησης εφαρμογής της ΕΤΑΚ και των διεθνών εξελίξεων, δ) Η υποβολή προτάσεων για την αξιοποίηση, τη στρατηγική διαμόρφωση και την κατανομή της δημόσιας χρηματοδότησης για την ΕΤΑΚ, ε) Η υποβολή προτάσεων και η ενθάρρυνση υιοθέτησης δημόσιων πολιτικών στη βάση του ερευνητικού έργου που εκπονούν τα εποπτευόμενα από τη ΓΓΕΤ ερευνητικά κέντρα και μπορεί να έχουν ευεργετική επίδραση στο κοινωνικό σύνολο, στ) Η υποβολή προτάσεων για την υλοποίηση πολιτικών μετασχηματισμού της Έρευνας σε Καινοτομία και εν γένει της διασύνδεσης του παραγόμενου ερευνητικού αποτελέσματος με την επιχειρηματικότητα και κάθε μορφής μη κρατική πρωτοβουλία, ζ) Η συμβολή στη διασφάλιση στενής δημιουργικής συνεργασίας μεταξύ της έρευνας, της εκπαίδευσης και των παραγωγικών κλάδων της οικονομίας., η) Η γνωστοποίηση στους δημόσιους φορείς και η ενθάρρυνσή τους να ενσωματώσουν στη λειτουργία τους ερευνητικά αποτελέσματα και καινοτομικά προϊόντα, τα οποία παράγονται από εποπτευόμενους φορείς της ΓΓΕΤ, θ) Η υποβολή προτάσεων για την προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων, που θα μπορούσαν να ενισχύσουν την Έρευνα και Ανάπτυξη και την Καινοτομία στην Ελλάδα, ι) Η συμβολή στην προώθηση της διεθνούς συνεργασίας για τη διαμόρφωση ισχυρών δεσμών μεταξύ της ελληνικής και της διεθνούς ερευνητικής κοινότητας, ια) Η εξέταση και εισήγηση πάσης φύσεως κινήτρων και διατύπωση προτάσεων για τη διευκόλυνση των επενδύσεων σε νεοφυείς επιχειρήσεις. Η δικτύωση νεοφυών επιχειρήσεων με υφιστάμενες εταιρίες, δυναμικούς χρηματοδότες, αλλά και δεξαμενές σκέψης στο εσωτερικό και το εξωτερικό, ιβ) Η υποβολή προτάσεων προς τον Υπουργό, σχετικά με τη σύνθεση των εκλεκτορικών σωμάτων, από τα οποία επιλέγονται οι διευθυντές των ερευνητικών κέντρων,

φορείς μέσω των οικείων συνόδων τους, τα συνδικαλιστικά όργανα των εργαζομένων σε ερευνητικούς φορείς. Σκοπός της νομοθετικής πρωτοβουλίας είναι η απόπειρα απλοποίησης των διαδικασιών σύστασης και λειτουργίας των τεχνοβλαστών, η διευκρίνιση διαπιστωμένων ασαφειών βάσει της προηγούμενης εφαρμογής των σχετικών διατάξεων, η προσαρμογή στις κρατούσες πολιτικές συμπυκνώνοντας τα πορίσματα της εμπειρίας των προηγούμενων ετών και φιλοδοξώντας να συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξη του εν λόγω μέσου εκμετάλλευσης των ερευνητικών αποτελεσμάτων για το μέλλον.

Στις ρυθμίσεις του νομοθετήματος εξειδικεύεται ο τρόπος ίδρυσης των εν λόγω εταιρειών, οροθετείται το πεδίο δράσης και ο τρόπος συμμετοχής των ερευνητικών οργανισμών των ερευνητών ή τρίτων προσώπων τα οποία επιθυμούν να συμμετέχουν στο εγχείρημά και προσδιορίζονται τα αμοιβαία δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους στην αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της επιστημονικής τους έρευνας. Ειδικότερα: Στο Κεφάλαιο Α' (άρθρο 51) ορίζεται ο σκοπός και το αντικείμενο των ρυθμίσεων. Στο Κεφάλαιο Β' (άρθρα 52-65) παρέχονται ορισμοί για τις ανάγκες εφαρμογής του νόμου (άρθρο 52), τίθενται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία ίδρυσης των εταιρειών - τεχνοβλαστών (άρθρο 53), ορίζεται η προθεσμία ίδρυσης της εταιρείας (άρθρο 54), θεσπίζονται διατάξεις για την ίδρυση εταιρείας από περισσότερους ερευνητικούς οργανισμούς (άρθρο 55), ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με την έδρα και άλλη εγκατάσταση της εταιρείας (άρθρο 56), θεσπίζονται οι κανόνες (όροι, προϋποθέσεις και καθήκοντα) συμμετοχής των ερευνητών στις εν λόγω εταιρείες, με αναφορές και στην ακαδημαϊκή αξιολόγηση της εν λόγω συμμετοχής, που θεωρείται ερευνητικό έργο (άρθρο 57), θεσπίζονται ρυθμίσεις για τη σύγκρουση συμφερόντων των συμμετεχόντων και ασκούντων διοικητικά καθήκοντα (άρθρο 58), τίθεται το πλαίσιο για την αναδοχή δημοσίων συμβάσεων (άρθρο 59), ορίζονται τα στοιχεία, οι όροι και το ειδικό περιεχόμενο της σύμβασης τεχνοβλαστού (άρθρο 60), ρυθμίζεται η εταιρική συμμετοχή ερευνητικών οργανισμών και τρίτων (άρθρα 61-62), θεσπίζονται πρότυπα εσωτερικών κανονιστικών ρυθμίσεων (άρθρο 63) και κίνητρα για τη δημιουργία και ανάπτυξη των εν λόγω εταιρειών (άρθρο 64), και ρυθμίζονται τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας επί των ερευνητικών αποτελεσμάτων (άρθρο 65). Στο Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 66-68) περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για την προσαρμογή των λοιπών διατάξεων της υφιστάμενης νομοθεσίας

ινστιτούτων και εποπτευόμενων φορέων., ιγ) Η υλοποίηση άλλων στόχων που ανατίθενται στο ΕΣΕΤΕΚ από την Κυβέρνηση, τον Υπουργό ή την κείμενη νομοθεσία.

στο νέο θεσμικό πλαίσιο για τις εν λόγω εταιρείες (άρθρο 66), τίθενται μμεταβατικές διατάξεις και ορίζονται οι καταργούμενες διατάξεις (άρθρο 68). Στο Μέρος Δ' (άρθρο 69), υπό τον τίτλο «Έναρξη ισχύος», ορίζεται η έναρξη ισχύος του νόμου.

Οι εταιρείες-τεχνοβλαστοί έχουν ως αντικείμενο την εμπορική αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων και της γνώσης, ιδρυόμενα από μέλη Δ.Ε.Π. των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Α.Ε.Ι.), όπως ορίζονται στην περ. ια' του άρθρου 2 του Ν. 4485/2017, από μέλη ειδικών κατηγοριών διδακτικού και εργαστηριακού προσωπικού με ερευνητική δραστηριότητα των ΑΕΙ, όπως ορίζονται στο άρθρο 29 του Ν. 4009/2011, ήτοι Ε.ΔΙ.Π., Ε.Ε.Π. ή Ε.Τ.Ε.Π., καθώς και από ερευνητές κάθε βαθμίδας και από ερευνητικό προσωπικό Ερευνητικών Κέντρων, όπως ορίζονται στον ν. 4310/2014. Στην εταιρεία δύνανται να συμμετάσχει το ΑΕΙ ή ο ερευνητικός οργανισμός εντός του οποίου παρήχθησαν τα αποτελέσματα ή η γνώση. Το αυτό ισχύει και για τους Επισκέπτες Καθηγητές του άρθρου 16§6 του Ν. 4009/2011, τους ακαδημαϊκούς υποτρόφους του άρθρου 29§7 του Ν. 4009/2011, τους μεταδιδακτορικούς ερευνητές, το πρόσθετο ερευνητικό και επιστημονικό προσωπικό, το οποίο συμπράττει σε ερευνητικές δραστηριότητες κατ' άρθρο 64 του Ν. 4485/2017, δυνάμει σύμβασης έργου ή εργασίας ορισμένου χρόνου ή υποτροφίας, τους υποψηφίους διδάκτορες και τους μεταπτυχιακούς φοιτητές, εφ' όσον κατονομάζονται στην αίτηση ίδρυσης της εταιρείας τεχνοβλαστού

Ως ερευνητικοί οργανισμοί ορίζονται τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.), τα ερευνητικά κέντρα (Ε.Κ.) δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, τα ερευνητικά πανεπιστημιακά ινστιτούτα (Ε.Π.Ι.), τα επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα (Ε.Τ.Π.), οι δημόσιοι ερευνητικοί οργανισμοί ιδιωτικού δικαίου, οι τεχνολογικοί φορείς δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που εποπτεύονται από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, τα ερευνητικά κέντρα, τα ινστιτούτα και οι τεχνολογικοί φορείς του άρθρου 13α του ν. 4310/2014. Ο εν λόγω ορισμός, αποτέλεσμα της εμπειρικής αντίληψης ότι προηγούμενες διατάξεις σχετικά με την έρευνα είχε προκαλέσει αποκλεισμούς κι ερμηνευτικές δυσχέρειες καταλαμβάνει, μάλλον, το σύνολο των φορέων του υφισταμένου σήμερα ερευνητικού ιστού.

Τέλος στο εταιρικό κεφάλαιο της εταιρείας - τεχνοβλαστού δύνανται να συμμετέχουν ως εταίροι και τρίτα ως προς την παραγωγή των ερευνητικών αποτελεσμάτων και της γνώσης φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Ιδίως όταν οι τρίτοι εταίροι είναι εταιρείες επενδυτικών συμμετοχών ή άλλου τύπου εταιρείες με αποκλειστικό αντικείμενο τις επιχειρηματικές συμμετοχές, πριν την απόκτηση της

συμμετοχής τους στην εταιρεία, συνάπτεται υποχρεωτικά συμφωνία εταίρων με τους λοιπούς εταίρους της εταιρείας - τεχνοβλαστού, μέσω της οποίας ορίζονται κατ' ελάχιστον οι τυχόν περιορισμοί στη μεταβίβαση εταιρικών μεριδίων σε τρίτους, τα δικαιώματα ενημέρωσης και αρνησικυρίας, και τα δικαιώματα του επενδυτή και των λοιπών εταίρων σε περίπτωση εξαγοράς ή λύσης της εταιρείας. Τρίτοι εταίροι ενδιαφερόμενοι να συμμετέχουν από το στάδιο ίδρυσης της spin-off μνημονεύονται ρητώς στην αίτηση και στην απόφαση ίδρυσής.

Η αναφορά σε συμφωνία εταίρων άλλως shareholders agreement είναι νομικά κρίσιμη καθ' όσον τέτοιου είδους εξωεταιρικές ή παραεταιρικές συμφωνίες δεν αναγνωρίζονταν ευθέως ή ευρέως στο ελληνικό δίκαιο, έως τη μεταβολή των διατάξεων περί ΕΠΕ και ΙΚΕ δυνάμει του Ν. 4541/2018 κι εν συνεχεία δυνάμει του 4548/2018 αναφορικά με την τροποποίηση του δικαίου των ΑΕ, πλην προηγούμενων διάσπαρτων εξαιρέσεων σε ειδικές διατάξεις αφορώσες αντικείμενα συναλλαγών με διεθνή διάσταση, όπου οι εν λόγω συμφωνίες γνωρίζουν από πολλών ετών ευρεία χρήση, ιδίως στο αγγλοσαξωνικό δίκαιο¹⁹⁰.

190 ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, "Δίκαιο ανώνυμης εταιρείας - Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν.4548/2018 – Συλλογικός Τόμος", Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 197 με ενδεικτική αναφορά στο άρθρο 32§2 εδ.1γ. Ν. 4308/2014 (Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα κι άλλες διατάξεις), όπου προβλέπεται υποχρεωτική ενοποίηση λογιστικών καταστάσεων "εφ' όσον εταίρος έχει το δικαίωμα να ασκεί κυριαρχική επιρροή στην άλλη οντότητα (θυγατρική οντότητα), της οποίας είναι μέτοχος, εταίρος ή μέλος, είτε βάσει σύμβασης που έχει συνάψει με την οντότητα αυτή είτε βάσει πρόβλεψης του ιδρυτικού εγγράφου ή του καταστατικού της", στο άρθρο 3§1 στοιχ. γ υπό γγ, 10 στοιχ. α Ν. 3556/2007 (Προϋποθέσεις διαφάνειας για την πληροφόρηση σχετικά με εκδότες των οποίων οι κινητές αξίες έχουν εισαχθεί προς διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά και άλλες διατάξεις) όπου προβλέπεται ότι "(γ) «Ελεγχόμενη επιχείρηση» νοείται κάθε επιχείρηση: (γγ) στην οποία ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο είναι μέτοχος ή εταίρος και μόνος του ελέγχει την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου των μετόχων ή εταίρων αντίστοιχα, δυνάμει συμφωνίας που έχει συναφθεί με άλλους μετόχους ή εταίρους της εν λόγω επιχείρησης", άρθρο 2§ε και 17§§2&3 Ν. 3461/2006 (Ενσωμάτωση στο Εθνικό Δίκαιο της Οδηγίας 2004/25/ΕΚ σχετικά με τις δημόσιες προτάσεις), όπου προβέπεται ότι "(ε) "Πρόσωπα που ενεργούν συντονισμένα": τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που συνεργάζονται με τον προτείνοντα ή με την υπό εξαγορά εταιρεία, βάσει ρητής ή σιωπηρής, προφορικής ή γραπτής συμφωνίας, η οποία έχει ως σκοπό την απόκτηση του ελέγχου της υπό εξαγορά εταιρείας ή τη ματαίωση της επιτυχούς έκβασης της δημόσιας πρότασης. Πρόσωπα που ελέγχονται από άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο κατά την έννοια του άρθρου 8 του π.δ. 51/1992, θεωρούνται ως πρόσωπα που ενεργούν συντονισμένα τόσο με το πρόσωπο αυτό όσο και μεταξύ τους." καθώς και ότι " 2. ...Περιορισμοί στη μεταβίβαση κινητών αξιών, οι οποίοι περιλαμβάνονται σε συμφωνία που έχει συναφθεί μεταξύ εταιρείας της παραγράφου 1 και κατόχων των κινητών αξιών της ή μεταξύ κατόχων κινητών αξιών της.....3. Οι περιορισμοί στο δικαίωμα ψήφου οι οποίοι περιλαμβάνονται στις συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ εταιρείας της παραγράφου 1 και κατόχων κινητών αξιών της ή στις συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ κατόχων κινητών αξιών της "

Ως εξωεταιρικές συμφωνίες, ερειδόμενες στην κατ' άρθρο 361 ΑΚ ελευθερία των συμβάσεων, κατά τη νομολογία¹⁹¹, ορίζονται αυτοτελείς, έγγραφες ή και προφορικές δεσμεύσεις ενοχικής φύσης, άρα με περιορισμένη δυνατότητα άμεσης εφαρμογής κι επιβολής, οι οποίες υποχρεώνουν τους συμβληθέντες, και μόνο αυτούς, σε ορισμένη συμπεριφορά πέρα από την έναντι της εταιρίας συμπεριφορά που επιβάλλουν οι καταστατικές διατάξεις και ο νόμος. Συχνότερα αφορούν στον τρόπο και στο περιεχόμενο άσκησης του δικαιώματος ψήφου στα συλλογικά εταιρικά όργανα ή στις προϋποθέσεις μεταβίβασης δικαιωμάτων εκ μέρους των εταίρων.

Τέτοιου είδους ευελιξία κι ευρεία καταστατική ελευθερία απαντάται το πρώτον στο συστατικό των ΙΚΕ νομοθέτημα, καθώς κατά το άρθρο 50§2 Ν. 4072/2012 οι εταίροι δύνανται να εντάξουν στο καταστατικό πρόσθετες, συμπληρωματικές, ειδικότερες ρήτρες ή συμφωνίες, οι οποίες, καθ' όσον ρυθμίζουν ενδοεταιρικές σχέσεις, αναπτύσσουν κανονιστικό περιεχόμενο ισχύοντας έναντι πάντων, υπό την προϋπόθεση ότι δεν προσκρούουν σε διατάξεις αναγκαστικού χαρακτήρα. Αντίθετα, δεν ισχύει το ίδιο με τις αντίστοιχες περιοριστικά αναφερόμενες συμφωνίες στο πλαίσιο των ΕΠΕ, όπως απαριθμούνται στο άρθρο 6§3

191 ΠολΠρωτΒέροιας 304/1998, ΝοΒ 2000, 1604, όπου κρίνεται ότι ότι "με τις εξωεταιρικές συμφωνίες συμπληρώνεται ή σε κάποιο βαθμό ακόμη και υποκαθίσταται η οργάνωση της εταιρείας", ΠολΠρωτΣάμου 25/2012, ΝΟΜΟΣ, όπου κρίνεται ότι "Από τη μετοχική ιδιότητα γεννιούνται σχέσεις μόνο μεταξύ των μετόχων αφενός και της εταιρίας αφετέρου, ως νομικού προσώπου. Έννομες σχέσεις μεταξύ των μετόχων δεν γεννιούνται, όπως θα συνέβαινε, αν η εταιρία δεν είχε νομική προσωπικότητα. Όμως, δεν αποκλείεται μεταξύ των μετόχων ή μετόχων και τρίτων να υπάρχουν εξωεταιρικές συμφωνίες. Δηλαδή, αυτοτελείς γραπτές ή προφορικές δεσμεύσεις ενοχικής φύσης, που υποχρεώνουν τους συμβληθέντες (και μόνο αυτούς) σε ορισμένη συμπεριφορά πέρα από την έναντι της εταιρίας συμπεριφορά που επιβάλλουν οι καταστατικές διατάξεις και ο νόμος. Στο κοινό και όχι στο εταιρικό δίκαιο υπάγονται ακόμη και αν έχουν συμφωνηθεί από όλους τους μετόχους. Οι συμφωνίες αυτού του είδους είναι καταρχήν έγκυρες (άρθρο 361 του Α.Κ.), εκτός αν παραβιάζουν απαγορευτικές διατάξεις του νόμου ή του καταστατικού ή αντίκεινται στα χρηστά ήθη. Οι συνηθέστερες από τις εξωεταιρικές συμφωνίες είναι εκείνες που αναφέρονται στην άσκηση του δικαιώματος ψήφου στη γενική συνέλευση ή στη μη μεταβίβαση των μετοχών. Με αυτές οι μέτοχοι αναλαμβάνουν την υποχρέωση να ψηφίσουν στη γενική συνέλευση προς μία ορισμένη κατεύθυνση ή να μη μεταβιβάσουν τις μετοχές τους γενικώς ή προς ορισμένα πρόσωπα. Παρόλα αυτά, ο τρίτος έγκυρα αποκτά μετοχές που του μεταβιβάζει μέτοχος κατά παράβαση συμβατικής (εξωεταιρικής) δέσμευσης του, χωρίς να αποκλείεται η σε βάρος του τρίτου υποχρέωση αποζημίωσης, αν αποδειχθεί κακή πίστη ή συμπαιγνία του με τον μεταβιβάζοντα. Εξάλλου, η παράβαση των έγκυρων εξωεταιρικών συμφωνιών δεν γεννά αξίωση προς εκτέλεση, αλλά μόνο αξίωση προς αποζημίωση λόγω μη εκπλήρωσης της σύμβασης. Μάλιστα, η τήρηση των συμφωνιών συνήθως εξασφαλίζεται με τη συνυπολόγηση ποινικών ρητρών για την περίπτωση αθέτησης της συμφωνίας (βλ. σχετικώς Βασιλή Αντωνόπουλο, Δίκαιο Α.Ε. και Ε.Π.Ε., Γ' Έκδοση, σελ. 41-43) ", ΕφΠατρών 151/2021 (ΝΟΜΟΣ), ΑΠ 1121/2006, Ελληνική Δικαιοσύνη 49/2008, 677επ.

του Ν. 3190/1955, το περιεχόμενο του οποίου παρέμεινε αμετάβλητο. Ως εκ τούτου η ρητή αναφορά σε δεσμευτικές συμφωνίες μετόχων στο πλαίσιο των spin-off τις εξοπλίζει σε επίπεδο δέσμευσης έναντι απάντων κι όχι μόνο σε επίπεδο ενοχικής δέσμευσης μεταξύ των συμβαλλομένων, επιδιώκοντας την εξασφάλιση της ασφάλειας των συναλλαγών και την εξισορρόπηση της διαπραγματευτικής ισχύος των ερευνητικών οργανισμών και του εμπλεκόμενου ερευνητικού κι ακαδημαϊκού προσωπικού έναντι των 3^{ων} επενδυτών, συνήθως μεγάλων επιχειρήσεων του οικείου κλάδου ή επενδυτικών σχημάτων εντάσεως κεφαλαίου.

7.3.2 Διαδικασία ίδρυσης τεχνοβλαστού

7.3.2.1. Η υποβαλλόμενη πρόταση – Η παρεχόμενη γνώμη – Το πλαίσιο λήψης απόφασης

Προκειμένου για την ίδρυση τεχνοβλαστού προϋπόθεση συνιστά η υποβολή σχετικής αίτησης από τους κατά τα ανωτέρω δυνητικώς συμμετέχοντες, στην οποία θα πρέπει να περιλαμβάνεται σαφής προσδιορισμός των υπό αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων και του κλάδου αγοράς επί της οποίας προτείνεται η δραστηριοποίηση της υπό ίδρυση εταιρείας, τα συμμετέχοντα στην παραγωγή τους φυσικά πρόσωπα αναφερομένης της ιδιότητας του φορέα προέλευσής τους, τα τρίτα ως προς την παραγωγή ερευνητικών αποτελεσμάτων φυσικά και νομικά πρόσωπα, των οποίων προτείνεται η συμμετοχή κατά την ίδρυση.

Το αίτημα, αναλόγως του φορέα εντός του οποίου προτείνεται η σύσταση εταιρείας, απευθύνεται στο αρμόδιο συλλογικό όργανο, ήτοι είτε το πρυτανικό συμβούλιο, στην περίπτωση των Α.Ε.Ι., είτε το διοικητικό συμβούλιο στην περίπτωση κάθε άλλου ερευνητικού οργανισμού. Το πρυτανικό συμβούλιο δύναται να μεταβιβάζει τη σχετική αρμοδιότητα στην Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης Περιουσίας του πανεπιστημίου.

Ήδη δυνάμει του άρθρου 66 του Ν. 4864/2021 προστέθηκε παράγραφος ιβ στο άρθρο 14 του Ν. 4485/2017 σχετικά με τις αρμοδιότητες του Πρυτανικού Συμβουλίου, σύμφωνα με την οποία το τελευταίο «*ασκεί τις συγκεκριμένες αρμοδιότητες που του απονέμονται με διατάξεις νόμου με αντικείμενο την εμπορική αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων, όπως ορίζεται στην παρ. 1 του άρθρου 21 του ν. 4310/2014 (Α' 258).*», με επακόλουθη την αντίστοιχη αφαίρεση της σχετικής αρμοδιότητας από την οικεία Σύγκλητο, όπως διαχρονικά ίσχυσε.

Στην περίπτωση των ΑΕΙ το αρμόδιο συλλογικό όργανο αποφασίζει, λαμβάνοντας υπ' όψιν τη γνώμη της Επιτροπής Ερευνών, κατόπιν πρότασης του

Γραφείου Μεταφοράς Τεχνολογίας, ενώ στην περίπτωση των λοιπών ερευνητικών οργανισμών, λαμβάνεται υπ' όψιν η γνώμη του Γραφείου Μεταφοράς Τεχνολογίας ή της αντίστοιχης αρμόδια υπηρεσία. Παραλλήλως δύναται να ληφθούν υπ' όψιν οικονομοτεχνικές μελέτες, γνώμες, εισηγήσεις και πορίσματα ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων, φορέων και διεθνούς κύρους συμβουλευτικών φορέων.

Ως Γραφείο Μεταφοράς Τεχνολογίας ορίζεται η ειδική δομή αρμοδιότητα της οποίας είναι η υποστήριξη του ερευνητικού οργανισμού και των ερευνητών στην εμπορική αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων και γνώσης και στη μεταφορά τεχνολογίας. Συστήνεται είτε στο πλαίσιο του οικείου ΠΔ - Οργανισμού είτε συγκροτείται με απόφαση του αρμοδίου συλλογικού οργάνου διοίκησης, της Συγκλήτου για τα Α.Ε.Ι. και του Διοικητικού Συμβουλίου τους λοιπούς ερευνητικούς οργανισμούς. Η ονομασία της εν λόγω δομής δύναται να είναι διαφορετική από τον όρο «Γραφείο Μεταφοράς Τεχνολογίας», όπως «Γραφείο Μεταφοράς Τεχνογνωσίας» ή «Μονάδα Καινοτομίας» ή «Γραφείο Καινοτομίας».

Η γνώμη του ανωτέρω Γραφείου, είτε αυτοτελώς στην περίπτωση των ερευνητικών ΝΠΙΔ είτε μέσω του οικείου ΕΛΚΕ ως προς τα ΑΕΙ και τα ερευνητικά ΝΠΔΔ, νομικά θα πρέπει να χαρακτηριστεί ως υποχρεωτική σύμφωνη γνώμη, καθ' όσον προβλέπεται ρητώς από νομοθετική διάταξη και ο νόμος της αποδίδει τα στοιχεία και τη βαρύτητα της σύμφωνης γνώμης. Το σχετικό ζήτημα αναλύθηκε ανωτέρω στο τμήμα αναφορικά με την Επιτροπή Ηθικής & Δεοντολογίας. Η παρεχόμενη γνώμη θα πρέπει, εκτός των στοιχείων της αίτησης για την ίδρυση του τεχνοβλαστού, να περιλαμβάνει προτεινόμενο και δεσμευτικό μετά την έγκρισή του σχέδιο σύμβασης τεχνοβλαστού καθώς κι έκθεση βιωσιμότητας και τα στοιχεία επιχειρησιακού σχεδιασμού. Πέραν των ελαχίστων αυτών περιεχομένων ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας κι ο Οδηγός Χρηματοδότησης & Διαχείρισης του ΑΕΙ ή του ερευνητικού οργανισμού δύναται να προβλέπει περαιτέρω, πρόσθετες ή αναλυτικότερες προϋποθέσεις και ρυθμίσεις ως προς το περιεχόμενο της αίτησης, της σύμβασης, τις απαιτούμενες εκθέσεις και την εν γένει διαδικασία παροχής γνώμης και λήψης απόφασης.

Ο νόμος υιοθετώντας την εμπειρία λειτουργίας ΑΕΙ κι ερευνητικών φορέων αλλά και το γεγονός ότι η σύσταση και λειτουργία τεχνοβλαστών συνιστά, αντιστοίχως προς την ανάληψη κι εκτέλεση ερευνητικών έργων και προγραμμάτων, έκφανση της διακριτικής ευχέρειας των φορέων αυτών, θέτει ένα αυστηρό διαδικαστικό και χρονικό πλαίσιο στην παροχή γνώμης και στο περιεχόμενό της, στη

λήψη θετικής ή απορριπτικής απόφασης από τα συλλογικά όργανα διοίκησης, η οποία απαιτείται να είναι ειδικώς αιτιολογημένη προκειμένου να αποφευχθούν φαινόμενα ευνοιοκρατίας ή καταχρηστικών συμπεριφορών¹⁹², όσο και στην προθεσμία σύστασης της εταιρείας.

Ως προθεσμία ρητής έγκρισης της αίτησης τίθεται διάστημα 4 μηνών από την υποβολή της, ενώ σε περίπτωση άπρακτης παρέλευσης θεωρείται ως σιωπηρώς αποδεχθείσα. Σε περίπτωση άπρακτης παρέλευσης της ως άνω προθεσμίας των 6 μηνών, οι ενδιαφερόμενοι ερευνητές υποβάλουν εκ νέου την αίτηση ακολουθουμένης εκ νέου της ήδη περιγραφείσης διαδικασίας.

Η απόφαση του συλλογικού οργάνου, θετική ή απορριπτική της αιτήσεως, τυγχάνει εκτελεστή διοικητική πράξη υποκείμενη σε ένδικα μέσα καθ' όσον παράγει έννομα αποτελέσματα. Κατά της πράξης αυτής, σε αντιστοιχία με όσα αναλύθηκαν για την αποδοχή ή απόρριψη εκτέλεσης ερευνητικών έργων και προγραμμάτων, δύναται να στραφεί οιοδήποτε τεκμηριώνει ενεστώς έννομο συμφέρον, είτε είναι συμμετέχων στην υποβληθείσα πρόταση, είτε είναι μέλος ΔΕΠ ή ερευνητής του ερευνητικού οργανισμού, είτε 3^{ος}, όπως μέλος της κοινωνίας των πολιτών. Η συνδρομή, βεβαίως, του εννόμου συμφέροντος είναι αποδεικτέο ζήτημα κρινόμενο από το δικάζον δικαστήριο. Οι αναλογίες με τα όσα αναλύθηκαν σχετικά με την Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας είναι προφανείς, τόσο λόγω του κοινού αντικειμένου όσο και λόγω του γεγονότος ότι ενίοτε η ίδια η πρόταση της σύστασης τεχνοβλαστού θα πρέπει να παραπεμφθεί σε αυτή προκειμένου να ασκήσει την αρμοδιότητά της.

7.3.3.2. Η εγκριτική απόφαση και η σύμβαση του τεχνοβλαστού

Η ίδρυση του τεχνοβλαστού οφείλει να υλοποιηθεί από τους συμμετέχοντες ιδρυτές εντός 6 μηνών από την έκδοση της εγκριτικής απόφασης ή την κατά τα ανωτέρω άπρακτη πάροδο της προθεσμίας, η οποία συνιστά σιωπηρή έγκριση. Το πλαίσιο ίδρυση δε δύναται να αποστεί του εγκεκριμένου σχεδίου σύμβασης

192 Κατ' άρθρο 53§6 "Τα αρμόδια όργανα της παρ. 1 δύνανται να αρνηθούν να εγκρίνουν την ίδρυση εταιρείας - τεχνοβλαστού με αιτιολογημένη απόφαση, σε περιπτώσεις που αυτό επιβάλλεται για τη διαφύλαξη των συμφερόντων των οργανισμών. Σε κάθε περίπτωση, είναι δυνατή η απόρριψη έγκρισης στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων έρευνας συνιστά προσβολή δικαιωμάτων τρίτων, ή εάν ο αιτών την άδεια ίδρυσης ερευνητής αθέτησε κατά το παρελθόν συμβατικές υποχρεώσεις εκμετάλλευσης δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που είχε αναλάβει έναντι του ερευνητικού οργανισμού, ή όταν συντρέχουν λόγοι προστασίας δημοσίου συμφέροντος, ή ο σκοπός της εταιρείας αντίκειται προς την αποστολή του ερευνητικού οργανισμού, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία."

τεχνοβλαστού, η οποία καταρτίζεται κατ' άρθρο 60 του Ν. 4864/2021, ως προς το περιεχόμενο, με επιμέλεια του Γραφείου Μεταφοράς Τεχνολογίας μεταξύ του ερευνητικού οργανισμού και της εταιρείας-τεχνοβλαστού, με αντικείμενο ρύθμισης τη μεταξύ τους σχέση, ιδίως προς τα εισφερόμενα περιουσιακά στοιχεία, τις εκατέρωθεν αναλαμβανόμενες υποχρεώσεις, τα παραχωρούμενα προς εκμετάλλευση δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας και τα έναντι αυτής συμφωνούμενα ανταλλάγματα καθώς και η τύχη αυτών σε περίπτωση λύσης της συσταθείσης εταιρείας.

Η σύμβαση, η οποία είναι ορισμένου χρόνου, υπογράφεται υπό την αίρεση ίδρυσης της εταιρείας και με την πρόβλεψη να τεθεί σε ισχύ αμέσως μετά την ίδρυσή της, οπότε και η εταιρεία - τεχνοβλαστός καθίσταται αυτοδικαίως συμβαλλόμενο μέρος.

Μετά τη σύναψη σύμβασης τεχνοβλαστού και καθ' όλη τη διάρκεια λειτουργίας της εταιρείας, η τελευταία δύναται να εκμεταλλεύεται επιπλέον ερευνητικά αποτελέσματα προκύπτοντα εντός των ερευνητικών οργανισμών με ενέργειες των ερευνητών, ανεξαρτήτως της συμμετοχής της εταιρείας, εφ' όσον καταρτίζεται με τους αρμόδιους ερευνητικούς οργανισμούς. Στην περίπτωση ήδη κατοχυρωμένων δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας με συνιδιοκτησία ερευνητή η σύμβαση καταρτίζεται με τον ερευνητικό οργανισμό και τον ερευνητή ή ερευνητές, ως συνιδιοκτήτες, σύμβαση για την παραχώρηση εκμετάλλευσης των αποτελεσμάτων ή των σχετικών δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας ή για τη μεταβίβαση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας επί των αποτελεσμάτων, συμπληρωματικών προς τη σύμβαση τεχνοβλαστού, περιέχουσα αντίστοιχους όρους με αυτή. Η εν λόγω σύμβαση διατηρεί την αυτοτέλειά της έναντι της σύμβασης τεχνοβλαστού και η λύση, λήξη ή ακύρωση κάποιας εξ αυτών με οιονδήποτε τρόπο και για οιαδήποτε αιτία, δεν επηρεάζει την ισχύ της έτερης σύμβασης.

Στην απόφαση έγκρισης συμμετοχής σε τεχνοβλαστό κατ' άρθρο 53 αναγνωρίζεται ότι μέλος ακαδημαϊκού κι ερευνητικού προσωπικού δύναται να αφιερώνει μέρος του χρόνου άσκησης των καθηκόντων του στην υποστήριξη του έργου της εταιρείας, χωρίς να απαιτείται να λαμβάνει άδεια από το αρμόδιο όργανο του ερευνητικού οργανισμού. Ειδικώς οι ερευνητές που έχουν την ιδιότητα μέλους Δ.Ε.Π., Ε.ΔΙ.Π., Ε.Ε.Π. ή Ε.Τ.Ε.Π. των Α.Ε.Ι. δύνανται να αφιερώνουν μέρος του χρόνου άσκησης των καθηκόντων τους στην υποστήριξη του έργου εταιρείας-τεχνοβλαστού, χωρίς να απαιτείται η λήψη άδειας, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούν

το ελάχιστο όριο των ωρών διδακτικού έργου, όπως αυτό ανατίθεται από τη Συνέλευση του Τμήματος. Η σχετική απόφαση δύναται να προβλέπει όρους υπό τους οποίους το μέλος δύναται να ασκεί ερευνητική ή συμβουλευτική δραστηριότητα στην εταιρεία.

Η συμμετοχή του ερευνητή σε εταιρεία-τεχνοβλαστό με την ιδιότητα του εταίρου ή μέλους διοίκησης, συνυπολογίζεται στην εκλογή ή εξέλιξη στις βαθμίδες. Επίσης, κατ' άρθρο 53§1 συμμετέχοντες στην εταιρεία ανήκοντες σε ακαδημαϊκές ή ερευνητικές κατηγορίες προσωπικού, δύνανται να αναλαμβάνουν θέση εκτελεστικού μέλους διοίκησής της, εφόσον υφίσταται σχετική πρόβλεψη στην απόφαση έγκρισης της συμμετοχής τους. Στην απόφαση προσδιορίζεται το χρονικό διάστημα ανάληψης θέσης ως εκτελεστικού μέλους διοίκησης, το οποίο δεν δύναται να υπερβαίνει τα τρία (3) έτη κάθε φορά, με δυνατότητα ανανέωσης κατόπιν αίτησης της εταιρείας προς το αρμόδιο όργανο του ερευνητικού οργανισμού.

Με αίτημα των ανωτέρω κατηγοριών συμμετεχόντων δύναται να χορηγείται από το εκάστοτε αρμόδιο όργανο του ερευνητικού οργανισμού άδεια άνευ αποδοχών των κατ' άρθρο 27 §§ 5&6 του Ν. 4009/2011 ή έγκριση για ένταξη σε καθεστώς μερικής απασχόλησης με αντίστοιχες μειωμένες αποδοχές. Στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας και τον οικείο Οδηγό Χρηματοδότησης και Διαχείρισης του ερευνητικού οργανισμού δύνανται να ορίζεται ειδικότερα η χρονική διάρκεια των ως άνω αδειών, κατά παρέκκλιση του άρθρου 51 του Ν. 3528/2007, ήτοι του Υπαλληλικού Κώδικα.

Επίσης, δύναται να εισαχθούν και πρόσθετοι κανόνες προς αποτροπή συγκρούσεων συμφερόντων, ιδίως για την αποφυγή υπέρμετρου περιορισμού του χρόνου άσκησης των λοιπών, εκτός εταιρείας-τεχνοβλαστού, ακαδημαϊκών ή ερευνητικών καθηκόντων του ερευνητή. Παραλλήλως οι ερευνητικοί οργανισμοί οφείλουν να περιλάβουν στους Εσωτερικούς Κανονισμούς Λειτουργίας του και στους Οδηγούς Χρηματοδότησης και Διαχείρισης όρους για την αποτροπή και διαχείριση περιστάσεων σύγκρουσης συμφερόντων των συμμετεχόντων στην εταιρεία μελών ακαδημαϊκού ή ερευνητικού προσωπικού. Ως περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων αναγνωρίζεται ιδίως όταν η δραστηριότητα του μέλους στο πλαίσιο της εταιρείας περιορίζει το διαθέσιμο χρόνο εκπλήρωσης των λοιπών καθηκόντων και ιδίως την ακαδημαϊκή κι ερευνητική δραστηριότητα, προκαλώντας καθυστερήσεις ή επιδρώντας αρνητικά στην αποτελεσματικότητα του έργου της ερευνητικής ομάδας στην οποία συμμετέχει. Το αυτό ισχύει και στην περίπτωση σύμπτωσης στο πρόσωπο

του συμμετέχοντος στην εταιρεία της ιδιότητας του συμμετέχοντος και στο αποφασίζουν ή γνωμοδοτούν όργανο του ερευνητικού φορέα προέλευσης. Ως σύγκρουση αναγνωρίζεται και η υπέρμετρη, δυσανάλογη χρήση υποδομών κι εγκαταστάσεων του ερευνητικού οργανισμού τόσο επί τη βάσει της σύμβασης με τεχνοβλαστό όσο και προσωπικά από συμμετέχοντα στον τελευταίο, σε βαθμό αποκλεισμού ή ελάχιστης διαθεσιμότητας από το υπόλοιπο ερευνητικό ή ακαδημαϊκό προσωπικό του ερευνητικού οργανισμού.

Στο αυτό πλαίσιο εξισορρόπησης μεταξύ της ανάγκης παροχής συνδρομής προς τον τεχνοβλαστό από το φορέα προέλευσης αλλά και της αποφυγής συνδρομής σύγκρουσης συμφερόντων, το άρθρο 59 προβλέπει ότι η ανάθεση σε τεχνοβλαστό εκπόνησης μελετών ή προγραμμάτων ή εκτέλεσης συγκεκριμένου έργου ή προμήθειας υλικού ή παροχής υπηρεσιών στον οικείο ή σε άλλον ερευνητικό οργανισμό διενεργείται επί τη βάσει της νομοθεσίας για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων, εν προκειμένω το Ν. 4412/2016. Παραλλήλως κατά την ανωτέρω διαδικασία θα πρέπει να αποτρέπεται η σύμπτωση της ιδιότητας του εταίρου του τεχνοβλαστού με αυτή του μέλους σε συλλογικό ή μονοπρόσωπο όργανο διοίκησης ή γνωμοδότησης της αναθέτουσας αρχής.

Κάθε ερευνητής του ερευνητικού οργανισμού δύναται να συνάπτει σύμβαση έργου με την εταιρεία-τεχνοβλαστό με αντικείμενο την υλοποίηση ερευνητικής δραστηριότητας της εταιρείας. Στην περίπτωση που η σύναψη σύμβασης έργου αφορά σε μέλος που είναι και εταίρος τεχνοβλαστού ή είναι εκτελεστικό μέλος διοίκησης στην εταιρεία-τεχνοβλαστό, τότε η έγκριση μπορεί να παρέχεται με την απόφαση χορήγησης άδειας συμμετοχής, κατ' εφαρμογή των διατάξεων της διέπουσας τη λειτουργία της εταιρείας, σύμφωνα με την έδρα της, νομοθεσία.

Επίσης, στο αυτό πλαίσιο, δύνανται να συμφωνηθούν όροι εκμίσθωσης ή παραχώρησης χρήσης προς τον τεχνοβλαστό εξοπλισμού, υποδομών και άλλων εγκαταστάσεων κυριότητας του ΑΕΙ ή του ερευνητικού φορέα για συγκεκριμένο χρόνο και υπό όρους που διασφαλίζουν τη χρήση και τη λειτουργία των ανωτέρω σύμφωνα με την αποστολή του και σύμφωνα τις κείμενες διατάξεις. Στο αυτό πλαίσιο συμφωνούνται τα δικαιώματα των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας επί των αποτελεσμάτων που θα παραχθούν στο πλαίσιο της ανωτέρω παραχώρησης χρήσης καθώς και το η τυχόν δυνατότητα χρήσης των λογοτύπων και της επωνυμία του ερευνητικού φορέα για λόγους ταυτοποίησης της προέλευσης του τεχνοβλαστού. Περαιτέρω καθορίζονται οι όροι εκπλήρωσης της υποχρέωσης παροχής περιοδικής

ενημέρωσης του τεχνοβλαστού προς τον ερευνητικό οργανισμό για τη δραστηριότητά του και για τα κρίσιμα για τις αποδοτέες προσόδους οικονομικά στοιχεία. Επίσης, προσδιορίζονται οι πτυχές τήρησης εχεμύθειας και προστασίας των εκχωρουμένων δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας καθώς και διασφάλιση αποφυγής σύγκρουσης συμφερόντων για τους εταίρους, οι οποίοι παραλλήλως διατηρούν την ιδιότητα του μέλους του ερευνητικού ή ακαδημαϊκού προσωπικού του ΑΕΙ ή του ερευνητικού οργανισμού.

Στη σύμβαση τεχνοβλαστού δύναται να ορίζεται κάθε άλλο ζήτημα που θεωρείται κρίσιμο από τον ερευνητικό οργανισμό, λαμβανομένων υπόψη των όρων ίδρυσης, οργάνωσης και σχεδιαζόμενης επιχειρηματικής λειτουργίας της εταιρείας - τεχνοβλαστού, όπως η εταιρική συμμετοχή του ερευνητικού οργανισμού βάσει του άρθρου 61, η συμμετοχή επενδυτών κατά το άρθρο 62 ή το επιχειρηματικό σχέδιο που έχει συνταχθεί. Η διαδικασία διαμόρφωσης ή το περιεχόμενο της σύμβασης τεχνοβλαστού δύναται να ρυθμίζονται ειδικότερα στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας και το οικείο Οδηγό Χρηματοδότησης και Διαχείρισης του ερευνητικού οργανισμού.

Εφ' όσον στη σύμβαση του τεχνοβλαστού δεν ορίζεται κάποιος από τους ανωτέρω ουσιώδεις όρους, τότε, βάσει των διατάξεων προβλέπεται, κατ' αρχήν, 10ετής διάρκειά της, με μη αποκλειστική άδεια εκμετάλλευσης της διανοητικής ιδιοκτησίας έναντι αμοιβής 1% επί των ακαθάριστων εσόδων της εταιρείας - τεχνοβλαστού από το πρώτο έτος λειτουργίας της εταιρείας και καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης, ανεξαρτήτως εάν ο ερευνητικός οργανισμός έχει εταιρική συμμετοχή στην εταιρεία – τεχνοβλαστό.

Εάν επί των προς δηλωθέντων αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων υφίστανται δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας με ιδιοκτησία ή συνιδιοκτησία ερευνητών, τότε στη σύμβαση τεχνοβλαστού συμβάλλονται ως εκ τρίτου συμβαλλόμενοι και οι ερευνητές που είναι δικαιούχοι των εν λόγω δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας για να αναλάβουν την υποχρέωση παραχώρησης άδειας επί των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας ή την υποχρέωση μεταβίβασης αυτών.

Εάν σε έναν ερευνητή συμπίπτουν οι ιδιότητες δικαιούχου δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας και ιδρυτή-εταίρου, ο ερευνητής συμβάλλεται και υπό τις δύο ιδιότητες, με αντίστοιχες προβλέψεις στη σύμβαση. Στις περιπτώσεις δηλωθέντων ερευνητικών αποτελεσμάτων και παραχωρούνται προς αξιοποίηση στην εταιρεία, επί των οποίων δύναται να θεμελιωθούν δικαιώματα βιομηχανικής

ιδιοκτησίας με κατοχύρωση σε σχετικά μητρώα, για τα οποία έχει ληφθεί απόφαση από το αρμόδιο όργανο του ερευνητικού οργανισμού να μην προβεί σε ενέργειες κατοχύρωσης σχετικών δικαιωμάτων, αποκλειστικά ο τεχνοβλαστός έχει δικαίωμα να προβεί στην κατοχύρωση των δικαιωμάτων, κατόπιν συνεννόησης με τους τυχόν συνιδιοκτήτες ερευνητές και υπό την προϋπόθεση ότι αυτό προβλέπεται ρητά στη σύμβαση τεχνοβλαστού. Οι συμβάσεις παραχώρησης άδειας ή μεταβίβασης των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας ή ερευνητικών αποτελεσμάτων, για τις οποίες αναλαμβάνεται σχετική δέσμευση, καταρτίζονται, μετά την ίδρυση της εταιρείας, μεταξύ της εταιρείας και του ερευνητικού οργανισμού, ως κυρίου του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας ή, σε περίπτωση συνιδιοκτησίας, με τους συνιδιοκτήτες. Εάν στη σύμβαση τεχνοβλαστού έχει αναληφθεί η δέσμευση παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης επί δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας ή επί ερευνητικών αποτελεσμάτων, στην εν λόγω εκπαιδευτική σύμβαση καθορίζονται οι όροι της άδειας βάσει όσων έχουν συμφωνηθεί στη σύμβαση τεχνοβλαστού και σε κάθε περίπτωση η αποκλειστικότητα ή μη και η γεωγραφική εμβέλεια, δυναμένης της διάρκειας αυτής να υπερβαίνει τη διάρκεια της σύμβασης τεχνοβλαστού

Ως ορισμένου χρόνου η σύμβαση του τεχνοβλαστού δύναται να καταγγελθεί προ της λήξης της μόνο με την επίκληση σπουδαίου λόγου. Ως σπουδαίο λόγο η διάταξη αναφέρει, προφανώς ενδεικτικά,

i) την παράλειψη τήρησης των συμφωνηθέντων όρων εκμετάλλευσης των δικαιωμάτων,

ii) την εκπρόθεσμη καταβολή των συμφωνηθέντων ποσοστών από την εκμετάλλευση των δικαιωμάτων,

iii) την απόκρυψη εσόδων,

iv) την κατά παράβαση των συμβατικών όρων εκχώρηση υποαδειών

v) την κήρυξη του τεχνοβλαστού σε κατάσταση πτώχευσης,

vi) οποιαδήποτε συμπεριφορά της εταιρείας ή μελών της δυνάμενη να προκαλέσει βλάβη στη φήμη ή στα συμφέροντα του ερευνητικού οργανισμού,

vii) τη χρήση του παραχωρηθέντος ερευνητικού κι επιστημονικού εξοπλισμού και των εγκαταστάσεων του ερευνητικού οργανισμού κατά τρόπο κωλύοντα την εκπλήρωση της αποστολής του οργανισμού και των καθηκόντων του λοιπού προσωπικού του, viii) την παράβαση όρων σχετικά με την υποχρέωση ενημέρωσης και εχεμύθειας εκ μέρους της εταιρείας και των μελών της,

ix) την απρόοπτη μεταβολή συνθηκών

χ) την ανωτέρα βία.

Με την καθ' οιονδήποτε τρόπο λύση της σύμβασης τεχνοβλαστού λύνονται οι ισχύουσες μισθώσεις και καταρτισθείσες δυνάμει της σύμβασης παραχωρήσεις χρήσης ερευνητικού και επιστημονικού εξοπλισμού, εγκαταστάσεων, μηχανημάτων, υποδομών και χώρων, καταργείται έγκριση συμμετοχής των μελών της ακαδημαϊκής κι ερευνητικής κοινότητας για τη συμμετοχή τους, επανερχομένων σε ισχύ των διατάξεων περί χορήγησης άδειας άσκησης ιδιωτικού έργου, η εταιρεία παύει να απολαύει των φορολογικών ή άλλων προνομίων που προβλέπει η νομοθεσία για τις εταιρείες - τεχνοβλαστούς και τα μέλη τους, ενώ παύει το δικαίωμα χρήσης του όρου τεχνοβλαστός καθώς η επίκληση του ερευνητικού οργανισμού προέλευσης.

7.4 Κίνητρα – Εθνικό Μητρώο Νεοφυών Επιχειρήσεων

Σύμφωνα με το άρθρο 64 Ν. 4864/2021 οι ερευνητικοί οργανισμοί δύνανται να κρατούν ποσοστό 0,5% από τη χρηματοδότηση που λαμβάνουν από τις δαπάνες (overheads) των κρατήσεων του συνολικού προϋπολογισμού των έργων που χρηματοδοτούνται και υλοποιούνται μέσω των Ειδικών Λογαριασμών Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.) σε περίπτωση Ανωτάτου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Ε.Ι.) και μέσω των αρμοδίων υπηρεσιών σε περίπτωση λοιπών Οργανισμών, προκειμένου να τα διαθέσουν ως κεφάλαιο σποράς για συμμετοχές τους στις εταιρείες-τεχνοβλαστούς του Οργανισμού.

Ο Ν. 4712/2020¹⁹³ εισήγαγε τη σύσταση του Εθνικού Μητρώου Νεοφυών Επιχειρήσεων, παρέχοντας ταυτόχρονα φορολογικά κίνητρα στους επενδύοντες σε αυτές, αποσκοπώντας στη μείωση του επενδυτικού κινδύνου και στην αύξηση της επενδυτικής δραστηριότητας.

Το Εθνικό Μητρώο Νεοφυών Επιχειρήσεων, της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, είναι το πρώτο επίσημο μητρώο καταγραφής των νεοφυών επιχειρήσεων στην Ελλάδα αυτής της μορφής. Αντίστοιχες ενέργειες¹⁹⁴, όχι όμως σε επίπεδο νομοθετικής πρωτοβουλίας, είχαν υπάρξει και στο παρελθόν, ιδίως στο επίπεδο των

193 "Διυπηρεσιακή Μονάδα Ελέγχου Αγοράς, ρύθμιση της οικονομικής δραστηριότητας, αντιμετώπιση του παράνομου εμπορίου, πρόστιμα για τη διακίνηση και εμπορία απομιμητικών/παραποιημένων προϊόντων, ρύθμιση θεμάτων για τη βιομηχανία, τις ιδιωτικές επενδύσεις, τις συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, την έρευνα, την καινοτομία και το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος και λοιπές διατάξεις"

194 ΜΑΓΓΛΗΣ ΑΓΓΕΛΟΣ, "ΓΓΕΤ - ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΤΑΚ -Έκθεση Αποτίμησης Προγράμματος ΠΡΑΞΕ – Τεχνοβλαστοί - Φάση Β", 2015, [Έκθεση Αποτίμησης ΠΡΑΞΕ-β'-Τεχνοβλαστοί.pdf \(gsrt.gr\)](#)

τεχνοβλαστών, στο πλαίσιο εκτέλεση ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών δράσεων, οι οποίες υπήρξαν και το ουσιαστικότερο μέσο της έως σήμερα ανάπτυξής του. Στοχεύει στην παρακολούθηση της προόδου τους με βάση συγκεκριμένα τεχνικά, νομικά, οικονομικά κριτήρια, στην υποστήριξή τους με οφέλη, κίνητρα και πλεονεκτήματα, ενώ λειτουργεί ως πόλος έλξης επενδυτών. Οι εταιρείες εγγράφονται κατόπιν αξιολόγησης των υποβαλλομένων αναλυτικών στοιχείων υποδομής και δραστηριότητας από δύο ανεξάρτητους κριτές ή με άμεση διαδικασία (fast track), χωρίς αξιολόγηση, το οποίο ισχύει για startups με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά έξωθεν βράβευσης ή αναγνώρισης. Οι τεχνοβλαστοί εγγράφονται, επίσης, άνευ αξιολόγησης, εξ αυτής της ιδιότητάς τους, κίνητρο εξαιρετικά σημαντικό. Ο κατάλογος των εγγεγραμμένων επιχειρήσεων στο Μητρώο της ΓΤΕΚ γνωστοποιείται και επικαιροποιείται με αποφάσεις του Γενικού Γραμματέα Έρευνας και Καινοτομίας, επιδιώκοντας τη διάδοση της ενέργειας και τη διαφάνεια, ενώ είναι προσβάσιμος ανά πάσα στιγμή, μέσω της ιστοσελίδας www.elevategreece.gov.gr. Σύμφωνα με τη σχετική ΥΑ 39937/2021 παρεσχέθησαν διευκρινίσεις για τη λειτουργία του μητρώου, με κυριότερη αναφορικά με τον όρο «Νεοφυής Επιχείρηση», ως μετάφραση του όρου startup, ο οποίος χρησιμοποιείτο από μακρού χρόνου στην πράξη και στον κύκλο σχετικής δραστηριότητας, χωρίς, όμως, να έχει επισήμως οροθετηθεί. Ως τέτοια θεωρείται κάθε κεφαλαιουχική εταιρεία, ΑΕ, ΕΠΕ, ΙΚΕ εδρεύουσα στην Ελλάδα, εγγεγραμμένη στο Ειδικό Μητρώο Νεοφυών Επιχειρήσεων Elevate Greece κατά το χρόνο εισφοράς του κεφαλαίου. Διευκρινίζεται, επίσης, η έννοια του «Επενδυτικός Αγγέλου» (angel investor) νοείται κάθε φυσικό πρόσωπο, φορολογικός κάτοικος Ελλάδας ή εξωτερικού, κάτοχος ελληνικού ΑΦΜ, ο οποίος εισφέρει χρηματικά κεφάλαια σε νεοφυείς επιχειρήσεις με στόχο την εν γένει ανάπτυξή τους. Σύμφωνα με το άρθρο 70Α του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος προβλέπει ότι, σε περίπτωση επενδυτή καταβάλλοντος τραπεζικώς, σε χρήμα, εισφορά σε κεφαλαιουχική εταιρεία εγγεγραμμένη στο μητρώο, ποσό ίσο με το 50% του ποσού της εισφοράς του, εκπίπτει από το φορολογητέο εισόδημά του, αναλογικά ανά κατηγορία δηλωθέντος εισοδήματος του φορολογικού έτους, εντός του οποίου πραγματοποιήθηκε η εισφορά. Η έκπτωση εφαρμόζεται για εισφορές κεφαλαίων, μέχρι του συνολικού ποσού των 300.000 ευρώ ανά φορολογικό έτος, οι οποίες διενεργούνται σε έως 3, κατά τον μέγιστο αριθμό, διαφορετικές νεοφυείς επιχειρήσεις και μέχρι του ποσού των 100.000 ευρώ ανά επιχείρηση. Η εισφορά κεφαλαίου δηλώνεται από τη νεοφυή επιχείρηση στην

ηλεκτρονική πλατφόρμα Elevate Greece με την υποβολή των στοιχείων που αποδεικνύουν την πραγματοποίησή της.

8. ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η γνώση, η παιδεία και επιστημονική έρευνα συνιστούν, αναντίρρητα, όπως αναλύθηκε, την απαρχή, τη βάση και την κινητήρια δύναμη της ατομικής εξέλιξης, της κοινωνικής προόδου και της οικονομικής ανάπτυξης.

Προϋπόθεση για τα ανωτέρω είναι η διασφάλιση πλαισίου και μέσων απρόσκοπτης δυνατότητας πρόσβασης εκάστου φορέα του δικαιώματος, ατόμου, ομάδας ή νομικού προσώπου, στα πορίσματα της έρευνας αλλά και στη διενέργεια αυτής.

Το δικαίωμα ασκείται επαρκώς και κατάλληλα και μέσω της κρατικής μέριμνας, αρωγής και δράσης σε νομοθετικό και πρακτικό επίπεδο.

Η διάδοση της παραγόμενης γνώσης και των πορισμάτων της έρευνας, προκειμένου για την μετουσίωσή τους σε αγαθά, υλικά ή άυλα, προϊόντα ή έννομα, εξασφαλίζεται μέσω της ίδρυσης, στελέχωσης και υποστήριξης, πρακτικά και θεσμικά, κατάλληλων δομών, μέσω των οποίων τα άτομα θα μετέλθουν αυτών.

Τα ανωτέρω στην ελληνική νομική πραγματικότητα αποτυπώνονται στο άρθρο 16 του Συντάγματος και στα σε εκτέλεση αυτού εκδοθέντα νομοθετήματα. Το ανωτέρω νομοθετικό πλαίσιο καταλαμβάνει τα πανεπιστήμια, τους ακαδημαϊκούς δασκάλους και τους φοιτητές, ως παράγοντες του συστήματος παροχής παιδείας κι εκπαίδευσης σε ανώτατο επίπεδο αλλά και ως τμήμα της ερευνητικής δραστηριότητας, καθώς στα ΑΕΙ διεξάγεται, διαχρονικά, το μεγαλύτερο μέρος της επιστημονικής έρευνας. τόσο σε αριθμητικούς όρους όσο και σε επίπεδο κάλυψης επιστημονικών πεδίων. Στο αυτό πεδίο προστασίας, όχι με την αυτή ένταση και όρους ίδιους όρους, καίτοι διαπιστώθηκαν σημεία σύγκλισης, εντάσσεται και το έτερο τμήμα του ερευνητικού συστήματος, ήτοι οι συσταθέντες στην πορεία του χρόνου ερευνητικοί και τεχνολογικοί φορείς, ανεξαρτήτως της νομικής μορφής ίδρυσής τους, στελεχωμένοι ερευνητικά με αποφοίτους πανεπιστημίων. Ως εκ τούτου, τα πανεπιστήμια και οι λοιποί ερευνητικοί και τεχνολογικοί φορείς αποτελούν, από κοινού, τον ελληνικό ερευνητικό ιστό.

Πέραν των όποιων δυσχερειών, αστοχιών, κενών ή άλλων αρνητικών πτυχών περιεγράφησαν, ανεξαρτήτως του εάν κάποια πράγματα θα μπορούσαν να έχουν γίνει καλύτερα, παραβλέποντας τις τυχόν ευκαιρίες που χάθηκαν, έχοντας υπ' όψιν τις

βελτιώσεις που δύνανται να εφαρμοσθούν, είναι γεγονός ότι ο εγχώριος ερευνητικός ιστός, εντός των δεδομένων οικονομικών, δημοσιονομικών, κοινωνικών και ιστορικών δεδομένων της χώρας, διέγραψε κατά τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες, μια αξιοσημείωτη πορεία, υπό, μάλλον, δύσκολες συνθήκες.

Από το χρονικό σημείο ουσιαστικής συνύπαρξης αλλά όχι κι απαραίτητα σύμπραξης πανεπιστημίων κι ερευνητικών φορέων στη δεκαετία του 1970, υπό ανώμαλες, κατά το ήμισυ της αυτής, ιστορικές και πολιτειακές συνθήκες, οι οποίες διαμόρφωσαν μέρος της κρατούσης νοοτροπίας εντός των πανεπιστημίων αλλά την αντιμετώπιση των όρων διεξαγωγής της ίδιας της έρευνας και των μεθόδων αξιοποίησής της, ταχέως αναπτύχθηκε, αυτοπροσδιορίσθηκε, ωρίμασε, έστρεψε το βλέμμα του και στο εξωτερικό, συνδέθηκε τόσο εγχωρίως όσο και με φορείς του εξωτερικού, στελεχώθηκε περαιτέρω και με νέες γενιές επιστημόνων, ώστε τα τελευταία χρόνια να δείχνει ότι αντιλαμβάνεται την ανάγκη εμπέδωσης ενός άλλου τρόπου λειτουργίας από τον κρατούντα.

Παρά τις κατά ένα σκέλος τους αντιφατικές ή αναιρούμενες εγχώριες πολιτικές στο χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης, όπως αποτυπώνονται στις παρατεθείσες, πολλάκις τροποποιηθείσες διατάξεις, ο ερευνητικός ιστός αναπτύχθηκε, τόσο λόγω του διαχρονικού πείσματος κι αφοσίωσης των στελεχών του, όσο και λόγω των ευρωπαϊκών πολιτικών και χρηματοδοτήσεων στο χώρο της εκπαίδευσης και της έρευνας. Βεβαίως, η εξάρτηση από τις ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις δημιουργεί ανισορροπίες, στρεβλώσεις κι αβεβαιότητα στη σταθερή κι ενιαία ανάπτυξη του ερευνητικού συστήματος και των επιστημονικών πεδίων, ελλείπει επαρκών και κατάλληλα μελετημένων δημόσιων πόρων ή πραγματικής, αξιόπιστης, συνειδητής, ουσιώδους και ισότιμης σύνδεσης της έρευνας με την αγορά και την οικονομία. Σε κάθε περίπτωση, όπως έχει προκύψει ιστορικά, ο διαχρονικός προσανατολισμός της ελληνικής κοινωνίας στην παιδεία και στα προσδοκώμενα θετικά αποτελέσματά της στην πορεία του ατόμου, κυρίως χάρις στην οικογενειακής νοοτροπίας και στήριξης κι όχι λόγω ενεργειών της Πολιτείας, δημιουργεί νέες γενιές επιστημόνων κι ερευνητών, αποτελώντας, στην πράξη, ένα από τα ισχυρότερα στοιχεία ανάπτυξης της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας.

Το Ελληνικό Δημόσιο από τη πλευρά του, παρά τις αποσπασματικές εκφάνσεις περί του αντιθέτου, επαναπαυμένο στην αίσθηση της ύπαρξης ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών πόρων, η προσέλευση κι απορρόφηση, όμως, των οποίων δεν είναι γραμμικά δεδομένα, δεν έχει δείξει, διαχρονικά και στην πράξη, να αναγνωρίζει την

ευκαιρία και την ανάγκη ουσιαστικής, πρακτικής, προοπτικής και διαρκούς στήριξης της έρευνας, τόσο θεσμικά όσο και υλικά. Όχι μόνο ως υλοποίηση της σχετικής συνταγματικής επιταγής αλλά και προκειμένου να καρπωθεί η χώρα τα αποτελέσματα μιας ώριμης, στοχευμένης ερευνητικής δραστηριότητας σε κρίσιμους τομείς, οι οποίοι θα παράξουν προστιθέμενη αξία.

Εν μέρει το αυτό ισχύει και για τους παράγοντες της αγοράς, καθ' όσον το πλείστο των επιχειρήσεων στην Ελλάδα, είτε θεωρούν ότι είναι εξαιρετικά μικρομεσαίες για να εμπλακούν σε δράσεις έρευνας κι ανάπτυξης συμπράττοντας με δημόσιους ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς, είτε δεν έχουν εμπεδώσει την ανάγκη υλοποίησης δράσεων καινοτομίας, ως προϋπόθεση επιβίωσής τους στο εξαιρετικά ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον, είτε αντιλαμβάνονται τους δημόσιους ερευνητικούς φορείς ως συνέχεια του Ελληνικού Δημοσίου και της γραφειοκρατικής νοοτροπίας του, ως εκ τούτου αποφεύγουν την εμπλοκή τους με αυτούς.

Στο αδιέξοδο αυτό οφείλει να παράσχει διέξοδο η Ελληνική Πολιτεία, ανακαλύπτοντας το εκάστοτε ισχύον, αναλόγως των συνθηκών, σημείο ισορροπίας μεταξύ της δημοσιονομικής κατάστασης, των τάσεων της αγοράς και των αναγκών για εκμετάλλευση ερευνητικών αποτελεσμάτων, υπό όρους ελευθερίας, αντικειμενικότητας και διαφάνειας, με γνώμονα το κοινό όφελος και τη διαμόρφωση προοπτικών για στέρεη μελλοντική επέκταση, αμοιβαία επωφελή για όλους τους απαρτίζοντες το «*τρίγωνο της γνώσης*» παράγοντες. Η συμμετοχή της χώρας στην Ένωση, η σύγχρονη κοινωνία της πληροφορίας και η εξελισσόμενη μεταβολή των οικονομικών δομών και μεθόδων παραγωγής πλούτου παγκοσμίως παρέχει επαρκή βάση και κίνητρο, ώστε άπαντες οι ανωτέρω, Κράτος – Ερευνητική Κοινότητα – Αγορά, να διαπιστώσουν τα ορθά παραδείγματα και πρακτικές, προκειμένου, προσαρμοσμένα στις εγχώριες συνθήκες κι απαιτήσεις, να τα εφαρμόσουν.

Οι ερευνητικοί φορείς οφείλουν να καταστούν ουσιαστικά εξωστρεφείς προτείνοντας έργα και δράσεις στο επιστημονικό πεδίο εκάστου, απευθυνόμενοι στην αγορά και στην οικονομία ισότιμα, θωρακισμένοι θεσμικά προς τούτο, σε πλαίσιο νομιμότητας, διαφάνειας, ακεραιότητας και σεβασμού των κανόνων ερευνητικής ηθικής και δεοντολογίας, προκειμένου για την αξιοποίησή των αποτελεσμάτων της λειτουργίας τους. Αποβλέποντας όχι μόνο σε ακαδημαϊκά αποτελέσματα αλλά και σε προστιθέμενη αξία οικονομική, υποδομών, στελεχών, φήμης, εμπιστοσύνης, αύξησης της απασχόλησης. Αυτό απαιτεί τη διαμόρφωση, προκειμένου για τη διαφάνεια και την απλούστευση αποτελεσματικότητας της διαδικασίας, ενός νομοθετικού πλαισίου

σχετικά με τη μεταφορά τεχνολογίας, σταθερού, ισορροπημένου, εκσυγχρονισμένου και προσαρμοσμένου στην ακαδημαϊκή, ερευνητική κι επιχειρηματική πραγματικότητα, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη αντίστοιχων δημοσίων και ιδιωτικών στοχευμένων δομών συνύπαρξης φορέων, ερευνητών, επιστημόνων, επιχειρήσεων και παραγόντων της αγοράς. Οι όποιες παρεμβάσεις οριζόντιας μορφής θα πρέπει να κατατείνουν στη διαμόρφωση υγιούς νοοτροπίας επιχειρηματικής δραστηριοποίησης και σύμπραξης με την επιστημονική κι ερευνητική κοινότητα, το οποίο είναι θέμα παιδείας, όχι μόνο με την έννοια της εκπαίδευσης αλλά συνολικά της κοινωνίας.

Αποκλειστικά, όμως, οριζόντιες, παρεμβάσεις δεν αποδίδουν ουσιαστικά στην προσπάθεια εκμετάλλευσης ερευνητικών αποτελεσμάτων, καθόσον αυτή απαιτεί επίμονη, στωική, κατάλληλη, εξειδικευμένη στήριξη, χωρίς νοοτροπία κρατικοδίαιτης, ευκαιριακής κι αποσπασματικής σύμπραξης με όρους έξωθεν χρηματορροών, με τη λήξη των οποίων επέρχεται και το πέρας της σύμπραξης, άνευ συνέχειας και προστιθέμενης αξίας. Τέτοια συνεργασία προϋποθέτει αμοιβαία, μακροπρόθεσμη στόχευση και σχεδιασμό, ερειδόμενη σε ουσιαστική εμπιστοσύνη και κοινό όραμα, υπό κανόνες αντικειμενικής, μετρήσιμης αξιολόγησης, με επίγνωση του γεγονότος ότι η έρευνα και η επιχειρηματικότητα έχουν ως κοινό πεδίο, πραγματικά κι εννοιολογικά, την απόπειρα, το εγχείρημα, τον πειραματισμό, την αβεβαιότητα του αποτελέσματος και την ανάγκη για επιμονή και πίστη στο στόχο, ως παράγοντα επιτυχίας κι απόδειξης. Η υπό διαυγείς και κοινά αποδεκτούς όρους συνύπαρξη κι αλληλεπίδραση μεταξύ των επιστημονικών, ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων και των στελεχών τους με την αγορά, υπό την αιγίδα και την εποπτεία του Κράτους, δύναται να δημιουργήσει συνθήκες και περιβάλλον αξιοποίησης της γνώσης και των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Αυτή με τη σειρά της δύναται να έχει ουσιαστικό αντίκτυπο και μετρήσιμο αποτύπωμα στην κοινωνία και στην οικονομία καθιστάμενη πραγματικός παράγοντας και συνισταμένη της κοινής αναπτυξιακής πορείας του ανωτέρω συστήματος.

Πηγές – Βιβλιογραφία

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ, *Δίκαιο & Επιστημονική Έρευνα*, 2000, [ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ \(Φεβρουάριος 2000\) | Νόμος και Φύση \(nomosphysis.org.gr\)](#)

ΒΑΡΚΑ- ΑΔΑΜΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ, *Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στην επιστημονική έρευνα: Συνοπτική ανάλυση των σχετικών διατάξεων του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων και του ν. 4624/2019*, [Η-προστασία-των-προσωπικών-δεδομένων-στην-επιστημονική-έρευνα.pdf \(uniwa.gr\)](#).

ΒΑΣΑΛΟΣ ΙΑΚΩΒΟΣ, «*Περιπέτειες της έρευνας στην Ελλάδα*», ΚΕΔΡΟΣ, 2020

ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, «*Έρευνα και Καινοτομία στην Ελλάδα – Μια Μελέτη*», ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ – Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης, 2016, [Έρευνα & Καινοτομία Στην Ελλάδα – Μια Μελέτη – Dianeosis](#)

ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, «*Η αποδόμηση των πανεπιστημίων και η επιλεκτική χρεοκοπία του Συντάγματος*», Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου, Σάκκουλας, 3/2011

ΛΑΓΤΟΓΛΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ, *Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικά Δικαιώματα*, Σάκκουλας, 2005

ΔΕΛΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, «*ΔΗΜΟΣ & ΑΓΟΡΑ- Το δημόσιο δίκαιο αλλιώς, με το βλέμμα της οικονομικής ανάλυσης*», 2018, Ευρασία

ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, Σάκκουλας, 2008

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ, «*Ηθική και Δεοντολογία στην επιστημονική έρευνα – Αφιέρωμα*», Καινοτομία, Έρευνα και Τεχνολογία, τεύχος 81/2011, https://www.ekt.gr/sites/ekt-site/files/magazine-files/Kainotomia_81.pdf

ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ, Γνωμοδότηση 4/2015 https://edps.europa.eu/sites/default/files/publication/15-09-11_data_ethics_el.pdf

ΙΓΓΛΕΖΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, «*Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679) και ο Εφαρμοστικός Νόμος (Ν. 4624/2019)*», Interactive Books, 2020, σελ. 138.

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (ΙΟΒΕ), «*Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα - Επιπτώσεις της κρίσης και προκλήσεις*», 2017, http://iobe.gr/docs/research/RES_05_F_05072017_REP_GR.pdf

ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ, «*Η διασύνδεση της έρευνας και της τεχνολογικής εξέλιξης με την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα εντάσεως γνώσης: η περίπτωση της Ελλάδος στον απόηχο μιας μακράς και βαθιάς κρίσης*» σε Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ - Αναμνηστικός τόμος για τον Τάκη Πολίτη, 2020, Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ) & Τράπεζα της Ελλάδος, http://iobe.gr/docs/pub/RES_16112020_PRS_GR.pdf

ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ – ΠΡΩΤΟΓΕΡΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑ, «*Η παρουσία και ο ρόλος των ελληνικών ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων στα ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα (1984-2006)*», *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, Τόμος 22-23, 2009, <https://doi.org/10.12681/sas.10325>

ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΤΣΑΚΑΝΙΚΑΣ ΑΓΓΕΛΟΣ, ΠΡΩΤΟΓΕΡΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑ, ΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, ΣΙΩΚΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ, ΣΙΩΚΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΣΤΑΜΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΡΙΟΣ, «*Η Ελλάδα που Μαθαίνει, Ερευνά, Καινοτομεί και Επιχειρεί - Μια Ενοποιημένη Συστημική Στρατηγική με Επίκεντρο την Καινοτομία και τη Γνώση και ένα Πλαίσιο για την Υλοποίησή της. Γιατί είναι αναγκαία, τι περιλαμβάνει, πώς υλοποιείται, με ποιους θα προωθηθεί;*» Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας (ΕΒΕΟ) του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, για λογαριασμό του μη κερδοσκοπικού ερευνητικού οργανισμού «διαΝΕΟσις» - Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης, 2/2021 https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2021/02/RD_study_final.pdf

ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ – ΚΟΜΝΗΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ – ΠΕΛΑΓΙΔΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, «*Οι νέες προοπτικές των Ευρωπαϊκών Πολιτικών Καινοτομίας & Συνοχής - Μελέτη προς τη Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων - ΜΟΔ ΑΕ*», 2011, διαθέσιμο σε https://www.mindev.gov.gr/wp-content/uploads/2018/04/4.Nees-Prooptikes_Kainotomias_Synoxis.pdf

ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΠΟΤΗ ΜΑΡΙΑ, «*Αρχεία & Δίκαιο – Προσωπικά Δεδομένα – Πνευματική Ιδιοκτησία – Πολιτιστική Κληρονομιά*», Νομική Βιβλιοθήκη, 2020

ΚΑΝΕΛΛΟΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ, «*The GDPR Handbook*», Νομική Βιβλιοθήκη, 2020

ΚΛΑΔΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ, *Μεταρρυθμίσεις και αντιμεταρρυθμίσεις στα ελληνικά πανεπιστήμια (1974 -2014) - Συνδέοντας την πολιτική με τις κοινωνικές δυνάμεις*, ACADEMIA ISSN, 2241-1402, <http://hepnet.upatras.gr/>, Volume 4, Number 1, 2014 <http://academia.lis.upatras.gr/>

ΚΟΚΚΙΝΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ, «*Ευρωπαϊκές Επιχειρήσεις και Καινοτομική Επιχειρηματικότητα: Μια ανάλυση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.*», Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών «Κάλλιπος», 2015.

ΚΟΣΚΙΝΑ-ΣΑΡΙΔΑΚΗ ΑΝΘΗ, «*Το δικαίωμα στην Επιστημονική Έρευνα*», Νομική Βιβλιοθήκη 2013

ΚΟΣΚΙΝΑ-ΣΑΡΙΔΑΚΗ ΑΝΘΗ, *Ελευθερία έκφρασης στην επιστημονική έρευνα – Υπάρχει χώρος για Whistleblowing*, ΤοΣ, Σάκκουλας, 1/2017

ΚΟΣΚΙΝΑ-ΣΑΡΙΔΑΚΗ ΑΝΘΗ, *Η υποχρέωση προάσπισης της επιστημονικής έρευνας του αρ. 16§1 Σ εν όψει του φαινομένου φυγής των Ελλήνων ερευνητών*, σε Σεμινάριο Κράτος και Δίκαιο στον 21ο Αιώνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο, <http://kratoskaidikaio.blogspot.com/2015/05/16-1.html>.

KUYUMDZHIEVA ALBENA, «*General Data Protection Regulation and Horizon 2020 Ethics Review Process: Ethics Compliance under GDPR* (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΓΚΠΔ) και διαδικασία ηθικής αξιολόγησης στο

πλαίσιο του Ορίζοντα 2020: Συμμόρφωση ηθικής και δεοντολογίας υπό τον ΓΚΠΔ)», Βιοηθικά, Τόμος 5, Τεύχος 1, 2019, <https://doi.org/10.12681/bioeth.20832>

ΚΟΥΡΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ - ΣΤΑΥΡΟΣ, «Οι Ειδικοί Λογαριασμοί και το Ελεγκτικό Συνέδριο», Τιμητικός Τόμος για τα 170 χρόνια του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Διαφάνεια & Ανεξαρτησία στον έλεγχο του δημόσιου χρήματος, Σάκκουλας, 2004

ΚΡΙΑΡΗ - ΚΑΤΡΑΝΗ ΙΣΜΗΝΗ, «Σύνταγμα και Βιοηθική / Δεκάλεπτα Μαθήματα για το Σύνταγμα (18ο)», 2021, Ίδρυμα Τσάτσου (Syntagmawatch), https://www.youtube.com/watch?v=i_JaSZzkaro&t=27s

ΚΡΙΑΡΗ - ΚΑΤΡΑΝΗ ΙΣΜΗΝΗ, Γενετική Τεχνολογία και Θεμελιώδη Δικαιώματα – Η συνταγματική προστασία των γενετικών δεδομένων», Σάκκουλας 1999.

ΚΡΙΑΡΗ - ΚΑΤΡΑΝΗ ΙΣΜΗΝΗ, “Βιοιατρικές εξελίξεις και συνταγματικό δίκαιο – Συνταγματικά θέματα σχετικά με τις μεθόδους υποβοηθούμενης αναπαραγωγής και τις εφαρμογές της γενετικής”, Σάκκουλας, 1999

ΛΟΒΕΡΔΟΥ ΕΛΕΝΗ, “Ο ερευνητικός ιστός στην Αττική: συνοπτική παρουσίαση”, 10/2016, διαθέσιμο σε [Ο ερευνητικός ιστός στην Αττική - Athens Social Atlas](#)

ΛΕΦΑΚΗΣ ΛΕΑΝΔΡΟΣ, "Έρευνα και καινοτομία στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής για την Ευρώπη (Περιφερειακή ανάπτυξη και δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας υπό το πρίσμα της χορήγησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας)" Κείμενα Περιφερειακής Επιστήμης, 12/2011/Τόμος II/1, (PDF) [Έρευνα και καινοτομία στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής για την Ευρώπη \(Περιφερειακή ανάπτυξη και δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας υπό το πρίσμα της χορήγησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας\) | Dr LEANDROS LEFAKIS - Academia.edu](#)

ΛΟΥΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ, «Η πορεία του ελληνικού ερευνητικού συστήματος την τελευταία 40-ετία», Το Πανεπιστήμιο 21^ο Αιώνα – Όραμα Προβλήματα και Προοπτικές (Συλλογικό), ΠΛΕΘΡΟΝ, 2011, διαθέσιμο σε https://www.eee-researchers.gr/Ereunitika_Kentra/Omilia-Proedrou-EEE-Synedrio-POSDEP.pdf

ΜΑΓΓΛΗΣ ΑΓΓΕΛΟΣ, «ΓΓΕΤ - ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΤΑΚ -Έκθεση Αποτίμησης Προγράμματος ΠΡΑΞΕ – Τεχνοβλαστοί - Φάση Β”, 2015, [Έκθεση Αποτίμησης ΠΡΑΞΕ-β'-Τεχνοβλαστοί.pdf \(gsrt.gr\)](#)

ΜΑΝΕΣΗΣ ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ, Η συνταγματική προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας, Ο Πολίτης, 6/1976

ΜΑΝΤΖΟΥΦΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, Η συνταγματικότητα των Προγραμμάτων Σπουδών Επιλογής και η έκταση του δικαστικού ελέγχου (παρατηρήσεις στη ΣτΕ 2820/1999), ΤοΣ, 2000/2, Σάκκουλας

ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ, “Η επιστημονική έρευνα στην Ελλάδα: προβλήματα και προοπτικές”, σε ΔΟΝΑΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ – ΓΙΑΝΝΙΤΣΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ – ΚΑΖΑΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ – ΜΠΡΕΔΗΜΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, «Μεταρρύθμιση στην Ανώτατη Εκπαίδευση, 2006, Σάκκουλας

ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ – ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ, “Ένα βήμα πέρα από τον εξευρωπαϊσμό: η περίπτωση της πολιτικής έρευνας στην Ελλάδα”, σε «Εξευρωπαϊσμός στο Μεσογειακό Χώρο”, 2011 Νομική Βιβλιοθήκη

ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ – ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ, «Συγκριτική ανάλυση των μεταρρυθμίσεων στην Ελλάδα και η επίδραση των υπερεθνικών πολιτικών», 1^ο Διεθνές Συνέδριο «Μελετώντας, Διδάσκοντας, Μαθαίνοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση», 2017, http://edutrip.eu/files/PRAKTIKA_SYNEDRIOY.pdf

ΜΠΑΛΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ, «Ο θεσμός του δημοσίου υπολόγου στο ελληνικό δημοσιονομικό σύστημα», Σάκκουλας, 2016

ΜΗΤΣΟΣ ΑΧΙΛΛΕΑΣ, «Προτεραιότητα στην Αναβάθμιση της Σημασίας της Γνώσης», Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Τεύχος 5, 2007

ΜΟΛΛΑΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ, «Η διττή σημασία των Επιτροπών Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (ΕΗΔΕ): εξασφάλιση της ηθικής έρευνας αλλά και έμμεση εκπαίδευση των ερευνητών σε θέματα ηθικής και δεοντολογίας» (The two-fold significance of Research Ethics Committees (RECs): ensuring ethical research but also providing indirect ethics training of researchers), 2019, Βιοηθικά Τόμος 5, Τεύχος 1, <https://doi.org/10.12681/bioeth.20831>

ΜΠΑΡΜΠΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, «Στοιχεία Δημοσιονομικού Δικαίου», Σάκκουλας 2016

ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ ΒΑΡΒΑΡΑ, «Εισαγωγή στο κατ' άρθρο 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα», σε «Πρακτικά ημερίδων για τα άρθρα του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας», Σάκκουλας, 2020

ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ ΕΥΦΗΜΙΑ, «Έρευνα – Καινοτομία. Στρατηγική της Λισαβόνας και υλοποίησή της στην ΕΕ και στην Ελλάδα. Εταιρείες Spin-off / Τεχνοβλαστοί», Σάκκουλας, 2008

ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ ΦΕΡΕΝΙΚΗ, Έρευνα σε ιστορικές πηγές και προστασία της πληροφορίας, ΔιΜΕΕ, Τεύχος 1/2014

ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ – ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ ΦΕΡΕΝΙΚΗ, «Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων 679/2016/ΕΕ», Σάκκουλας, 2017

ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ ΦΕΡΕΝΙΚΗ, Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων: Μια κριτική ηθικο-συνταγματική αποτίμηση ένα χρόνο μετά από τη θέση του σε εφαρμογή, Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου, 2/2019

ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ – ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ ΦΕΡΕΝΙΚΗ, «Νόμος 4624/2019 και Εφαρμογή GDPR: Πολλά υποσχόμενος, αλλά παράλληλα καθυστερημένος», 9/2019, διαθέσιμο σε [Νόμος 4624/2019 και Εφαρμογή GDPR: Πολλά υποσχόμενος, αλλά παράλληλα καθυστερημένος - Syntagma Watch](#)

ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΟΥΤΝΑΤΖΗ ΦΕΡΕΝΙΚΗ, «Συνταγματική θεώρηση του νόμου περί προστασίας δεδομένων (N 4624/2019)» ΔιΜΕΕ, Τεύχος 3/2019

ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, «Σύνταγμα και η Ελευθερία της Επιστήμης», ΤοΣ, 3/1992

ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, «Συνταγματικές Μελέτες. Τόμος ΙΙΙ. Γνωμοδοτήσεις», Σάκκουλας, 2008

ΠΑΤΣΙΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Η δυσχερής εφαρμογή της πανεπιστημιακής μεταρρύθμισης: επισκόπηση του νέου νομικού καθεστώτος των ΑΕΙ, Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου, Σάκκουλας, 4/2013

ΠΕΠΕΛΑΣΗ ΙΩΑΝΝΑ-ΣΑΦΙΩ, ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΚΟΚΚΟΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΖΗΣΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ΜΠΕΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, «Χαρτογράφηση Ελληνικού Οικοσυστήματος Νεοφυών Επιχειρήσεων», ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ – Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης, 1/2022

ΠΟΥΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, *Το νομικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ΑΕΙ-ΤΕΙ (1982-2007)*, Σάκκουλας, 2007

ΠΟΥΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, *Εκπαιδευτικό Δίκαιο και Θεσμοί*, Σάκκουλας, 2014 (εκδοθέν προ του Ν. 4310/2014).

ΠΡΕΒΕΔΟΥΡΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ, «Γενικό Διοικητικό Δίκαιο: Έννοια και οριοθέτηση του δημόσιου τομέα (Διαδικτυακό μάθημα της 23-3-2020)», διαθέσιμο σε [Γενικό Διοικητικό Δίκαιο: Έννοια και οριοθέτηση του δημόσιου τομέα \(Διαδικτυακό μάθημα της 23-3-2020\) - Ευγενία Πρεβεδούρου \(prevedourou.gr\)](#)

ΠΡΕΒΕΔΟΥΡΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ, «Ανάθεση διοικητικού έργου σε ιδιώτες», [Ανάθεση διοικητικού έργου σε ιδιώτες \(ΣτΕ ΠΕ 124/2020\) - Ευγενία Πρεβεδούρου \(prevedourou.gr\)](#)

ΠΡΕΒΕΔΟΥΡΟΥ ΕΥΓΕΝΙΑ, «Οι γνωμοδοτήσεις (γνώμη- πρόταση)» σε «Γενικό διοικητικό δίκαιο», 30-11-2015), διαθέσιμο σε [Οι γνωμοδοτήσεις \(γνώμη- πρόταση\) \[Γενικό διοικητικό δίκαιο, 30-11-2015\) - Ευγενία Πρεβεδούρου \(prevedourou.gr\)\]](#).

ΡΟΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, *Νόμος Πλαίσιο 1268/82 για την Ανώτατη Παιδεία*, Εναλλακτικές Εκδόσεις, 2003 και του ιδίου ως άνω, σχετικό υλικό [Νόμος Πλαίσιο 1268/82 Για την Ανώτατη Παιδεία :: Δημήτρης Ρόκος \(webnode.gr\)](#),

ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, *Επιστημονική ελευθερία, πανεπιστημιακό άσυλο και παν(.)αστυνομία*, <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/epistimoniki-eleftheria-panepistimiako-asylo-kai-pan-astynomia/>

ΣΑΧΙΝΗ ΕΥΗ, ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ, ΚΑΡΑΜΠΕΚΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, ΜΑΛΛΙΟΥ ΝΕΝΑ, «Έρευνα, Εκπαίδευση, Καινοτομία. Διαστάσεις του Τριγώνου της Γνώσης στην Ελλάδα», Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, 2016, διαθέσιμο σε https://metrics.ekt.gr/sites/metrics-ekt/files/ekdoseis-pdf/2019/EKT_KnowledgeTriangle_el.pdf

ΣΚΙΑΔΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, «Ειδικοί Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας - Θεσμοί Ανάπτυξης για τη σύγχρονη Ανώτατη Εκπαίδευση», Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής, Εκδόσεις Σιδέρη, 2007

ΣΚΟΥΡΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ - ΚΟΥΤΟΥΠΑ ΡΕΓΚΑΚΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ, *Δίκαιο της παιδείας*, Σάκκουλας, 2009 **ΤΣΑΤΣΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ**, *Συνταγματικό Δίκαιο - Τόμος Γ΄ Θεμελιώδη δικαιώματα*, Σάκκουλας 1988

ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ, «Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου», Σάκκουλας, 2007

ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, «Σύνδεση ΑΕΙ, Ερευνητικών Κέντρων και Επιχειρήσεων στην Ελλάδα: Παρόν και Μέλλον», Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος στην Εσπερίδα της ΠΡΩ.ΠΑΙΔΕΙΑ με θέμα «ΑΕΙ, Έρευνα, Καινοτομία Επιχειρηματικότητα και Ανάπτυξη», 23.5.2017, διαθέσιμο σε <https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeio-typoy/anazthshsh-enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=0bdf616b-0858-4569-8267-c78495274a88>

ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, «Δίκαιο ανώνυμης εταιρείας - Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν.4548/2018 – Συλλογικός Τόμος», Νομική Βιβλιοθήκη, 2020

ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, “Γιατί απέτυχε η μεταρρύθμιση των ελληνικών πανεπιστημίων;” σε ΔΗΜΟΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ – ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ – ΜΗΤΣΟΣ ΑΧΙΛΛΕΑΣ «Το Πανεπιστήμιο Σήμερα. Όψεις της Κρίσης και Βήματα Προσαρμογής» 2010, Εκδόσεις Θεμέλιο

ΤΣΑΚΑΝΙΚΑΣ ΑΓΓΕΛΟΣ, «Ένα σχέδιο δράσης για την προώθηση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας», σε Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ - Αναμνηστικός τόμος για τον Τάκη Πολίτη, 2020, Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) & Τράπεζα της Ελλάδος, http://iobe.gr/docs/pub/RES_16112020_PRS_GR.pdf

ΤΣΕΚΕΡΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ – ΒΑΓΕΝΑ ΕΥΤΥΧΙΑ, «Ο θεσμός της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής & Τεχνοηθικής και οι νέες προκλήσεις», Βιοηθικά, 2021 Τόμος 7, Τεύχος 2, <https://doi.org/10.12681/bioeth.28164>

ΦΟΥΝΤΕΛΑΚΗ ΠΗΝΕΛΟΠΗ, «Ο νόμος 3549: η απαραίτητη ψιμυθίωση και η μεταρρύθμιση σε μετάβαση», Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, 17-18/2007

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΦΟΙΒΟΣ, «Νομική Φύση και Οικονομική Δραστηριότητα των Ειδικών Λογαριασμών Επιστημονικής Έρευνας των ΑΕΙ», ΝοΒ 1991

ΧΑΡΙΤΙΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ – ΚΟΥΜΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ – ΚΑΒΟΥΡΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ – ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛ – ΓΚΑΡΑΝΗ-ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ ΣΤΑΜΑΤΙΑ, «Η Ακεραιότητα στην Ερευνητική Πρακτική σε Ευρώπη και Ελλάδα – Πρωτότυπη Εργασία», Βιοηθικά, 2016/1, <https://doi.org/10.12681/bioeth.19663>

ΧΑΤΖΗΠΑΡΑΔΕΙΣΗΣ ΑΣΤΕΡΗΣ, «Το ερευνητικό σύστημα της Ελλάδας και η εξέλιξη του», Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, Τόμος 22-23, 2009, <https://doi.org/10.12681/sas.10323>

ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Γνωμοδότηση προς τη Σύνοδο των Πρυτάνεων: το προσχέδιο νόμου για τα ΑΕΙ και η συνταγματική νομιμότητα, Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου, 3/2011, Σάκκουλας
ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Σάκκουλας, 2002

ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006

ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ, «Θεσμοί και Μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα: Η περίπτωση του χώρου Ανωτάτης Εκπαίδευσης και Έρευνας», Ελληνική Επιθεώρηση Πολίτικης Επιστήμης, τεύχος 40/7-2013

ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΑΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ, «Η πολιτική έρευνας και τεχνολογίας της Ε.Ε. στο νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο. Βασικά στοιχεία και προοπτικές», Περιφέρεια, Τεύχος 8, 2019, <https://doi.org/10.12681/rp.21155>